

ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації»
Інститут наукових досліджень економічних реформ (ISRER)
при Міністерстві економіки Республіки Азербайджан
Спілка наукових та інженерних об'єднань України

II МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«РОЗВИТОК ЛЮДИНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА У СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ»

Матеріали

21 травня 2019 р., м. Київ

**ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації»
Інститут наукових досліджень економічних реформ (ISRER)
при Міністерстві економіки Республіки Азербайджан
Спілка наукових та інженерних об'єднань України**

**II МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«РОЗВИТОК ЛЮДИНИ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ
ТА У СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ»**

Матеріали

21 травня 2019 р., м. Київ

Київ 2019

УДК 37.015.31+330.354](0+477)(082)

Р 64

Розвиток людини в інформаційному суспільстві та у суспільстві знань: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 21 травня 2019 р. // УкрІНТЕІ; Спілка наукових та інженерних об'єднань України. – Київ : УкрІНТЕІ, 2019. – 242 с.

ISBN 978-966-479-102-8

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток людини в інформаційному суспільстві та у суспільстві знань» мають на меті розкриття значення інформаційно-знаннєвого виміру в процесі формування людини на основі нової парадигми цивілізаційного розвитку, а також аспектів зміни свідомості у нових умовах соціально-економічного розвитку.

УДК 37.015.31+330.354](0+477)(082)

ISBN 978-966-479-102-8

© УкрІНТЕІ, 2019

ЗМІСТ¹

<i>Алиев Тарбиз Насиб оглы</i> Информатизация системы образования Азербайджана.....	5
<i>Білянський О. В.</i> До проблеми про свободу сучасної людини: думки-досвід для сучасної молоді.....	10
<i>Бінецька Д. І.</i> Освітнє середовище університету як засіб формування у майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь	18
<i>Васильєва О.О., Остапчук А.О.</i> Розвиток вищої медсестринської освіти в умовах інформаційного суспільства	21
<i>Гречишкіна О. В.</i> Використання мнемотехнік для розвитку асоціативного мислення при отриманні біологічної освіти.....	38
<i>Гусейнова Арзу Догру кызы</i> Основные факторы, препятствующие инновациям.....	45
<i>Дружкова І. С.</i> Питання авторського права та штучний інтелект.....	54
<i>Євстаф'єв В. О.</i> Інформаційні технології які використовуються в землеустрої.....	60
<i>Євстаф'єва Н. В.</i> Особливості навчання «нових дітей» представників цифрового покоління	65
<i>Зацарний В. В., Третьякова Л. Д.</i> Особливості вивчення питань безпеки життя та діяльності людини, охорони праці та цивільного захисту у вищій школі.....	69
<i>Івах С. М., Гумецька С. І.</i> Значення образотворчого мистецтва для розвитку обдарованості дітей дошкільного віку.....	74
<i>Івах С. М., Янкович О. М.</i> Роль педагога в реалізації принципу гуманізму в освітньому процесі сучасного закладу дошкільної освіти	78
<i>Киричевська Л. П.</i> Детермінанти розвитку творчої особистості	84
<i>Кобаяси-Эгуми М.</i> Практика и задачи обучения иностранным языкам в Японии с учетом японской культурологической специфики	87
<i>Колодько І. М.</i> Форми і методи екологічного виховання учнів середнього ступеня навчання у неформальній освіті Королівства Швеції	92
<i>Корчуганова О. М., Любимова-Зінченко О. В., Заїка Р. Г.</i> Економічна необхідність змін в програмах закладів освіти.....	102
<i>Костюченко В. М.</i> Використання ГІС технологій в лісовому господарстві України.....	104
<i>Кухар Л. О., Дриль С. Б.</i> Освіта: формування людини і формування фахівця.....	108
<i>Лігоцький А. О.</i> Концептуальні підходи до підготовки юридичних кадрів в Україні.....	114
<i>Любимова-Зінченко О. В., Корчуганова О. М., Заїка Р. Г.</i> Освітні он-	

¹ Матеріали конференції подано у авторській редакції та розміщено в алфавітному порядку за прізвищем авторів.

лайн проекти для вищої, загальноосвітньої школи та як інструмент підвищення кваліфікації.....	120
Масаши Яно Принципы управления компанией MTG.....	122
Пархоменко В. Д. Людина в потоці сучасних соціально-економічних змін.....	126
Пархоменко О.В. Свідомість – основа людини майбутнього	131
Пейгоа Шу Из опыта работы рекламного агентства Vermillion (Китай, г. Пекин).....	138
Посохов О.І. Система виховної роботи в навчальному закладі як необхідна умова підготовки майбутніх фахівців (з досвіду роботи Гірничого коледжу ДВНЗ «Криворізький національний університет»).....	142
Прасолов Є. Я., Біловол С. А., Литовченко А. С., Ясиновський О. О. Інформаційна діяльність майбутнього інженера аграрія.....	147
Сав'юк Л. О., Драчук Ю. З., Прогнімак О. Д. Розвиток інтелектуальних ресурсів згідно з сучасними тенденціями світової економіки	152
Свиридюк В. В., Свиридюк В. З. Креативність і перфексiонiзм як визначальні складові девіантності за позитивним спрямуванням конкурентоздатної особистості.....	158
Секі С. Що робить лідера насправді великим, і чому університети виховують пожиттєвих найманців.....	190
Третьякова Л. Д., Зацарний В. В. Особливості освітнього процесу у підготовці фахівців з питань науки про безпеку життя та діяльності людини.....	195
Туров М. П. Винахідницька технологія «Евроніка»: створення, досвід використання та плани подальшого розвитку	200
Чернобай Л. І., Широн Ю. О. Сутність мотивування трудової діяльності та мотиваційних очікувань.....	229
Черняк С. Г. Розвиток освітньо-педагогічного прогнозування в Україні (початок ХХ століття).....	233
Чорнобрива О. В., Матковський Б. А. Формування нових підходів до систем управління, виховання і освіти.....	237

Алиев Тарбиз Насиб оглы, д-р экон. наук,
профессор, заведующий отделом
Института Экономики НАНА
E-mail: tarbiz.aliyev@bk.ru

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ АЗЕРБАЙДЖАНА

В настоящее время Азербайджан из нефтегазовой страны превращается в страну с высокоразвитой ИКТ инфраструктурой. По оценкам экспертов, благодаря высоким темпам развития ИКТ в нашей стране к 2023 году доходы сектора ИКТ превысят доходы, получаемые от нефти. Рост доходов от сектора ИКТ в Азербайджане за последние несколько лет превысил мировые почти в 3 раза. Основой развития сектора ИКТ являются наука и образование.

В Азербайджане государство придает важное значение развитию образования. Еще в 2011 году распоряжением Президента Азербайджанской Республики была создана специальная Государственная Комиссия о подготовке «Национальной стратегии» по развитию образования в республике. В Концепции развития «Азербайджан 2020: взгляд в будущее» отводится особое место формированию современной системы образования.

Для рационализации этих задач в республике приняты важные государственные документы: Государственная Стратегия развития образования на 2009-2015 гг.; Государственная Программа по информатизации системы образования, а также национальная стратегия по информационным технологиям в Азербайджанской Республике [1, 2, 3, 4].

Цель и задачи этих Государственных программ отражены на рисунке 1.

В контексте реализации задач этих программ была определена и Государственная стратегия по развитию образования в республике (рис. 2).

Рис.1. Цель и задачи Государственной Программы по информатизации системы образования Азербайджана

Рис. 2. Основные направления Государственной стратегии по развитию образования в Азербайджанской Республике

С момента принятия «Государственной стратегии по развитию образования в Азербайджанской Республике», утвержденной распоряжением Президента страны от 24 октября 2013 года, была

проделана значительная работа по реализации целей, установленных для всех уровней образования. Прежде всего, следует отметить, что при приеме учащихся в 1-е классы наблюдалась положительная тенденция и их число в 2013-2018 гг. увеличилось на 119,6% и достигло 165 тыс. детей.

За эти годы соотношение учитель-ученик увеличилось с 8,5 до 10,5. Подготовлена и успешно реализуется Государственная Программа по развитию талантливых детей и молодежи. По данным Министерства Образования республики в 2013-2018 гг. на международных предметных Олимпиадах участвовали более 33 тысяч школьников Азербайджана и завоевали 131 медаль, в том числе 3 золотых и 28 серебряных. За указанный период учащиеся спортивных и шахматных школ Министерства Образования республики на международных соревнованиях завоевали 538 золотых, 468 серебряных и 681 бронзовых медалей. Начиная с 2015 года, в школах началось внедрение классов с профильным уклоном. В проекте «цифровые навыки», который стартовал в 2017 году, принимают участие более 70 школ и 26 тыс. учеников гг. Баку и Гянджа, а проект «электронная школа» был предложен в 50-ти учебных заведениях.

При финансовой поддержке Европейского Союза и ЮНИСЕФ в Баку и 10-ти районах начался проект по вовлечению детей 3-5 лет в дошкольное образование на уровне общины. Этот проект состоит из 100 общин и охватывает более 2-х тысяч детей.

В 2013-2018 гг. в Азербайджане было построено более 500 школ.

Преимуществом использования ИКТ в образовании являются:

- значительное расширение возможности предъявления учебной информации;
- существенное повышение мотивации обучения;
- вовлечение обучающихся в учебный процесс;
- увеличение возможностей постановки учебных задач и управления процессами их решения;
- качественное изменение контроля деятельности обучающихся;
- обеспечение при этом гибкости управления учебным процессом;
- формирование у обучающихся рефлексии.

За последние годы, с целью модернизации и соответствия используемых технологий мировым стандартам и для обеспечения всестороннего использования ИКТ в учебном процессе, системой

образования республики подготовлен и реализован ряд проектов. В результате этого по всей стране с оборудованием, ИКТ было выделено порядка 18 тыс. ноутбуков, из которых 73% приходилось на долю регионов республики.

В 2018 году к Азербайджанской сети образования присоединились 208 новых учебных заведений через ADSL подключения, 285 учебных заведений по беспроводным 3G и LTE связям и 65 учебных заведений по оптико-волоконным каналам связи. В целом, по всей республике к сети образования подключено 2746 образовательных учреждений, из которых 87,5% являются общеобразовательными. Кроме этого, подготовлено и размещено на порталах Министерства Образования республики 296 электронных ресурсов. Пользователи этих порталов на сегодняшний день составляют свыше 4,3 млн. раз.

Начиная с 2016 года Министерство Образования реализует проект «etwinning plus» совместно с Европейским союзом. В рамках этого проекта в республике, с участием более 800 учителей из 300 школ, было реализовано 865 образовательных проектов, из которых 145 получили национальные знаки качества.

В результате реализации задач в области развития, ИКТ в системе образования Азербайджан достиг высоких результатов по соответствующим индикаторам. В отчете международных организаций, оценивающих результаты о глобальной конкурентоспособности, показатели республики были намного выше идентичных показателей ряда развитых стран мира. Так, Азербайджан по индексу навыков занял 54-ое место, опирающихся на параметры количества и качества образования; а также 15-ое место по цифровым навыкам, 27-ое место – по критическому мышлению в образовании; 31-е место – по простоте поиска квалифицированных работников; 32-ое место – по навыкам выпускников и 48-ое место – по соотношению учитель-ученик в начальном образовании.

В 2018 году среди абитуриентов вузов, набравших 500 и более баллов, 2090 человек выбрали специальность учителя.

Все эти факты говорят о том, что влияние ИКТ в системе образования Азербайджана близится к уровню центрально-европейских стран.

Высоко оценивая проделанную работу, следует подчеркнуть, что для повышения эффективности качества образования в области информатизации имеется еще ряд неиспользованных резервов.

Широкомасштабное применение современных образовательных технологий предполагает, в первую очередь, коренное улучшение обеспечения учебных заведений современным компьютерным оборудованием. Одной из важнейших проблем является оптимизация соотношения ученик (студент) компьютер в целом по стране, и в особенности – в регионах и сельских местностях.

Отсутствие или несоответствие современным требованиям системы технического контроля и поддержки на уровне регионов ограничивает возможности плодотворного использования уже установленного компьютерного оборудования цифровых образовательных ресурсов.

Сегодня основными факторами, препятствующими широкомасштабному использованию цифровых технологий в образовательном процессе в республике, являются слабое развитие цифровой сетевой инфраструктуры, отсутствие высокоскоростной сети Интернета. Наряду с этим, проявляется необходимость продолжить процесс усовершенствования научно-методической базы по применению ИКТ, создания единого образовательного портала на общеобразовательном уровне.

Одной из неотложных задач также является достижение современных стандартов в области обеспечения педагогическими и административными кадрами, обладающими высокими знаниями ИКТ.

ЛИТЕРАТУРА

1. Концепция развития «Азербайджан 2020: взгляд в будущее Баку, 2012, 41 с.
2. Государственная Программа по информатизации системы образования Азербайджанской Республики, в 2008-2012 гг. Баку, 2008, 16 с.
3. «Государственная стратегия по развитию образования в Азербайджанской Республике». Баку, 2013, 20 с.
4. Национальная стратегия по информационным и коммуникационным технологиям в Азербайджанской Республике. Баку, 2014, 12 с.

Білянський О. В., канд. іст. наук,
викладач загальноосвітніх дисциплін
Гусятинський коледж
Тернопільського НТУ імені Івана Пулюя
Oleg2014Bil@gmail.com

*«Більшість людей насправді не хочуть свободи,
тому що вона передбачає відповідальність,
а відповідальність лякає людей»*
Зигмунд Фрейд

ДО ПРОБЛЕМИ ПРО СВОБОДУ ЛЮДИНИ: ДУМКИ-ДОСВІД ДЛЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Сьогочасні люди-громадяни (свідки кінця ХХ – початку ХХІ століття) планети Земля прагнуть свободи, багато з них з перемінним успіхом борються за неї, а окремі вважають себе такими, що вже от-от звільняться від дії (впливу) соціального чи природного середовищ. Особливо актуальною ця проблема є для переважної частини сучасної молоді (умовний віковий діапазон: 14-25 років), яка свідомо або несвідомо, слідуючи неписаним (звичайним) правилам із загальної чи локальної історії людства, приєднується до усталених життєвих орієнтирів представників своєї популяції, їхніх норм поведінки та матеріально-духовних цінностей. Такі інтеграційні процеси, з однієї сторони, значно прискорюють темп підготовки (ініціації) молодого покоління Homo sapiens до дорослого життя, а з іншої – майже зовсім не сприяють раціонально-логічному пізнанню світу молодою людиною.

З точки зору перспективи на майбутнє саме остання позиція мене особливо тривожить. Річ у тому, що сучасна молодь, поряд із об'єктивно-експериментальною інформацією про природу людини та навколишнього світу, також отримує від старшого покоління інформаційні бази-системи різного характеру, які дуже часто суперечать не лише загальнонауковим постулатам, але й простому раціональному мисленню людини з пересічним інтелектом. У такий спосіб дорослі («щоб бути як всі...», «не бути білою вороною...», «не виділятися з людської маси...»), подекуди навіть не усвідомлюючи небезпеки своїх дій, «зв'язують» раціональні задатки власних дітей, поміщаючи їх в ті умовні «в'язниці», в яких, з ініціативи вже своїх батьків чи суспільства, вони самі давно живуть. Сьогодні, на жаль, такі невтішні процеси також обумовлюються галопуючим темпом

загального прогресу людства, який, якщо пригадати історичну кон'юнктуру недалекого минулого людського виду, відчутно реформував зміст життя кожного його представника: основна умова для виживання – гроші, для отримання яких слід важко працювати, переважно фізично (сфера послуг); вільний від роботи час можна витратити на сім'ю, друзів, хобі, відпочинок; часу на інтелектуальний розвиток обмаль, як і для роздумів про саму людину, природу життя, Всесвіт.

Під дією усіх вищенаведених та інших не менш важливих умов, які безпосередньо корегують процес становлення сучасної людської особистості, у сьогочасних представників виду *Homo sapiens* дедалі частіше проявляються ознаки відсутності критичного мислення й певної інтелектуальної деградації, передумови та фундамент яких були закладені ще в юному чи підлітковому віці. А щоб виправити дану ситуацію, та щоб хоч якось реанімувати інтелектуальні функції головного мозку людини, потрібно за найменшої можливості заохочення молодих людей до індивідуальної та колективної розумової праці. Наприклад, однією з пріоритетних форм такої роботи можуть стати конференції, в ході яких її учасники (учні-студенти), оперуючи поглядами на певну проблему відомих людей-філософів та власними «філософськими думками» (домашні заготовки), вестимуть раціональні дискусії на актуальні теми свого сьогодення, що, у свою чергу, сприятиме посиленню комунікативних здібностей всіх учасників та їх психічно-емоційному розвитку, накопиченню нових знань та досвіду, формуванню критичного світогляду.

У даній роботі спробую стати одним із доповідачів-опонентів «уявної конференції», який намагатиметься донести «усім учасникам» (сучасним молодими людям) свої думки-досвід про одну з важливих філософських проблем – «природу людської свободи». У даному випадку слід зазначити, що у перспективі бесіда на запропоновану тему чи найбільш раціональні відповіді на дане питання можуть «запропонувати» молодому поколінню людей якісно новий сценарій для майбутнього життєвого циклу. Одразу хочу наголосити, що наступна інформація не претендує на остаточну істинність, адже мої думки – це всього лиш продукт раціонального мислення пересічного громадянина планети Земля. А давайте вже почнемо...?! Шановні учасники конференції! Вашій увазі пропонується...

«Свобода людини... І що ж це?! Цікаво, а чи можна розтлумачити словосполучення «свобода людини» доступними та простими словами? Та ще й таким чином, щоб це визначення без надмірних зусиль осягнули молоді представники виду *Homo sapiens*? Та звісно можна! Чому ж ні! Для цього не потрібно послуговуватись підручними словниками, тільки раціональним мисленням. Ось, наприклад, один із імовірних варіантів: «Свобода людини – це незалежність окремо взятої людини від когось або чогось». Перші враження читача від такої відповіді: «Це надто просто, скупо, примітивно»; «Не можна опускати цей складний філософський алгоритм до відвертого примітивізму буденності». Так, безперечно, змушений погодитись з такими чи аналогічними думками і, щоб надалі нікого не збивати з пантелику, хочу окреслити предмет даної роботи: наскільки, упродовж всього свого життя, пересічна людина є вільною та чи може вона бути повністю незалежною від будь-чого чи будь-кого?

Перед тим, як перейти до конкретики, варто було б виокремити із «свободи людини» її найважливіші (на мою суб'єктивну думку) сегменти: фізичну, особисту і духовну свободу. Хочу також зазначити, що всі наступні думки опиратимуться на мою суб'єктивну оцінку щодо змісту та перебігу циклу життя пересічної людини в сучасному історичному поступі. А тепер, з вашого дозволу, вже нарешті почну подорож строкатим світом свого раціонального мислення, яка, сподіваюсь, стане своєрідним «дороговказом» для сучасної молоді.

Фізична свобода людини – це незалежність людського організму (тіла) від світу людей, будь-яких об'єктів та умов навколишнього середовища. І тут одразу постає питання: «А чи таке взагалі можливо?». Тож давайте це з'ясуємо!

Початком фактичного життєвого циклу кожного представника *Homo sapiens* можна вважати процес запліднення, в результаті якого формується зигота (містить повний подвійний набір хромосом нової людини). З цього часу і до появи на світ (внутрішньоутробний період), «новий» людський організм перебуває в абсолютній фізичній залежності від «свого» жіночого тіла та умов його існування. Народження – це найперший, проте дуже маленький крок до фізичної свободи. Адже, розірвавши комфортні зв'язки з організмом матері, маленька (несвідома) людина, на досить тривалий період життя, потрапляє у вимушену фізичну залежність від своїх батьків, родичів,

сторонніх людей, особливостей розвитку людської цивілізації, природного середовища.

З кожним новим днем свого перебування в цьому світі дитина присвоює собі окремі виміри фізичної свободи (перше слово, перший крок, перша дія). А ось про фізичну незалежність доволі високого рівня можемо говорити лиш тоді, коли людина матиме змогу самостійно забезпечувати переважну більшість природних потреб, необхідних для існування власного організму. У даному випадку слід зауважити, що, на превеликий жаль, певні обмеження фізичної свободи переслідуватимуть більшість людей упродовж всього їхнього життя. Так, наприклад, на ефективність фізичного функціонування людського організму завжди будуть здійснювати вплив такі умови як сім'я і друзі, інші люди, дім, робота, регіон проживання, природа, випадкові обставини.

Чому сучасним людям, попри неймовірний технологічний прогрес свого виду, надзвичайно важко (можна сказати – майже нереально) наблизитись до абсолютної фізичної свободи від навколишнього світу та його природи? Річ у тому, що вимоги сьогочасної постіндустріальної епохи дуже рідко дозволяють людині фізично відмежуватись від соціального й матеріального світів собі подібних, іншими словами – стати аскетом-відлюдником. Зокрема, для реалізації поставленої мети, «людині-пустельнику» потрібно буде вирішити наступні проблеми: де знайти на Землі таке місце (щоб без інших людей, безпечно для людського тіла), щоб там можна було фізично усамітнитись; потрібно буде якимсь чином підтримувати фізичний стан та здоров'я свого тіла (природні об'єкти-форми житла, одягу, їжі, засобів гігієни, захисту від представників фауни і флори; відсутність елементарних медичних препаратів, пошук та освоєння альтернативних ліків природного походження); наявність в людині-кандидата інтелектуальної основи (пояснення, оправдання, світоглядна позиція) для своїх аскетичних устремлінь, без якої перехід від просоціального до самітницького способу життя можна порівняти з неусвідомленим рухом від усталених в суспільстві крайнощів-порядків до невідомих життєвих орієнтирів. Поряд із цим, навіть, якщо людина, яка планує фізично відмежуватись від звичного їй світу людей, якимсь чином все ж зуміє вирішити наведені вище проблеми, тоді перед нею постане останнє і, імовірно, найважливіше питання: «А чи тепер я справді фізично вільний(-на)?». І тут, на жаль, будь-який адекватний «шукач» прийде тільки до однієї відповіді:

«Так, я можу фізично відмежуватись від світу людей! Це так, звісно! Але от тільки здобути абсолютну фізичну свободу не зумію ніколи, хіба що... Хм... Адже моє тіло, мій організм існує та функціонує тільки тому, що так «хоче» Космос (Сонце, Місяць, космічна радіація, дрейфуючі космічні об'єкти тощо), а ще цього «бажає» природа Землі (повітря, вода, озоновий шар, земля, рослини).

Ви запитаете: «А чому не було завершено речення, де йшла мова про те, що здобути абсолютну фізичну свободу людина не зуміє ніколи, хіба що...?». Шановні, тут все просто. Річ у тому, що цю думку було б доречно закінчити словами, яких люди бояться – «біологічна смерть». Так, саме вона начебто повинна дарувати людині фізичну свободу, хоча й дуже примарну. Чому начебто повинна, чому примарну? Річ у тому, що після смерті людське тіло не зникає безслідно – воно стає енергетичним ресурсом для багатьох представників флори і фауни планети Земля. Разом з тим, смерть фізичної оболонки людини не передбачає ліквідацію пам'яті (інформації) про цю людину, яка, якщо добре постаратись, буде зберігатись людьми упродовж тривалих періодів, а може навіть й до останнього дня існування всього людства.

Особиста свобода людини – це незалежність людини від світу людей. Такий сценарій можливий тільки тоді, коли в людини сформується свій власний світогляд, який, за сприятливих умов, обумовить її фізичну або ж духовну реінтеграцію від вже звичного світу *Homo sapiens*. А до цього часу, як би сумно це не звучало, людина являється «рабом» міжнародних організацій, кордонів своєї та інших держав, державних структур, ідеології панівної еліти, нормативно-правових актів, бюрократії, документів, грошей, приватних установ, силових структур, урбанізації, правил дорожнього руху, комунальних послуг, культурної спадщини, релігійних практик, звичаєвих норм, сімейних звичаїв, соціального оточення, науки, інформації, вербальних систем. Продовжувати цей перелік нема сенсу, адже він, подекуди, майже безкінечний. Вся права в тому, що, на превеликий жаль, упродовж всієї історії розвитку власного виду, людина фактично добровільно-примусово, за допомогою свого ж інтелекту і власного тіла, спершу побудувала навколо себе різного роду системи та похідні-взаємозалежні від них підсистемні структури (іншими словами – «умовні в'язниці»), куди добровільно «запакувала» саму себе, а також наперед зобов'язала вступити (стати активним або пасивним гравцем, зіграти певну роль)

туди своїх нащадків (майбутні покоління) та передбачила умови (правила) перебування в цих «тюрмах»!

Одним із прикладів такого ув'язнення є сучасні мегаполіси, які можна назвати «неоконцтаборами ХХІ століття», де живуть правоздатні люди з «умовною дієздатністю». Чому «умовною»? Ось дуже стислий огляд звичного розпорядку дня типового мешканця, тобто «учасника-жертви» урбанізації: будильник (половина сьомої/сьома/половина восьмої ранку); сніданок; робота; похід в супермаркет за покупками; соціальні мережі/похід в кіно/хобі; вечеря; короткий відпочинок (сон); будильник... Саме в такому чи дуже схожому ритмі пересічна людина, від свого повноліття або ж здобуття відповідної освіти, проживає всі робочі дні в році, а далі – десятки років аж до пенсії, які своїм змістом не надто відрізняються від попереднього (допенсійного) періоду в житті. А як Ви вважаєте, на що схожий цей «життєвий розклад»? З чим можна його порівняти? І це тільки один приклад із тисяч реальних! Ось тому останнім часом, скажу Вам чесно, мені, насправді, жаль людей. Річ у тому, що, на мою думку, практично всі представники виду *Homo sapiens*, яким сліпа еволюція дала, імовірно, найрозвинутіший та найскладніший в біологічному аспекті «орган» (головний мозок) на Землі, а можливо навіть у цілому Всесвіті, свідомо (адже більшість людей все добре розуміють) опустили себе до стадії розвитку примітивної живої істоти дораціонального періоду еволюції власного виду, що повільно руйнує свій організм, свою популяцію, свій ареал існування, свою планету.

Духовна свобода людини – це незалежність від «інтелектуально-духовних істин» (наукових знань і теорій, постулатів релігійних практик, звичаєвих уставів, культурної спадщини тощо) життя людства. Варто зауважити, що здобуття людиною духовної свободи, насправді, дається найважче. Проблема в тому, що всі «інтелектуально-духовні істини» кожна людина отримує вже в готовому вигляді: спершу від своїх батьків та рідних (причина – неусвідомлена довіра дитини), а згодом від навколишнього соціуму (причина – «більшість, імовірно, все таки права, такий порядок життя!») та світової спільноти (причина – «ця нова більшість, про яку я дізнався(-лася) через мережу Інтернет чи ЗМІ, точно володіє істинними знаннями!»). Таким чином, можна констатувати, що пересічна людина упродовж всього свідомого життєвого циклу, щодень «сповідує» та оперує сформованими в далекому історичному

минулому (людьми) «інтелектуально-духовними істинами», що сприймаються нею як реальні істини, яких справді слід дотримуватись. Винагородою за це, практично у всіх випадках, стає інтелектуальний та психічно-духовний комфорт в житті, а також відповідний соціальний статус.

Після такого неординарного твердження, наведеного мною вище, одразу постають такі питання: «Чому переважна більшість людей пристосовуються до цих «інтелектуально-духовних істин?»»; «Чому вони навіть не намагаються шукати певні альтернативні ідеї до усталених в суспільстві поглядів?»»; «Чому не пробують стати на шлях пошуку власної істини?». Ви маєте право не погодитись з наступними думками, проте вони мої, вони важлива частина мого світогляду, власного досвіду, раціонально-емпіричного пізнання світу:

- на пошук власних істин в людини бракує вільного часу, оскільки його повністю з'їдають галопуючий темп та стиль (зміст) її життя;

- людині психічно дуже важко виділятися (бути білою вороною) з-поміж собі подібних, простіше жити як всі інші живуть, оскільки: «А хто я?», «Що я можу знати?», «Їх більше», «Вони, імовірно, краще знають»;

- людина, перед тим як повністю відмовитись від звичних для більшості «інтелектуально-духовних» істин-ідеалів, повинна мати певні раціональні нариси своїх нових-майбутніх життєвих орієнтирів (психіка людини потребує прив'язки до будь-якої істини, а інакше – шизофренія), сформованих в процесі внутрішнього інтелектуального дискурсу, що згодом стануть основою її власного реформованого світогляду; та це зробити вкрай непросто, оскільки:

- людина дуже часто не володіє потрібним багажем знань, звідки вона матиме змогу черпати інформацію про альтернативні варіанти «інтелектуально-духовних істин»;

- завжди існує ризик того, що людина-шукач, не скориставшись при цьому раціональними можливостями власного інтелекту, бездумно (несвідомо) запозичить собі альтернативний (чийсь, чужий) досвід іншої людини, що, у підсумку, приведе цього шукача до тієї ж «крайності-істини», в якій він щойно засумнівався чи відмовився, але вже під зовсім новою й багатообіцяючою вивіскою.

○ неусвідомлене відсторонення від тих первісних істин-ідеалів, які людині нав'язали її батьки чи соціум, може підштовхнути її до іншої крайності – вона, на приховану вимогу своєї психіки, почне сповідувати те, що знову буде обмежувати її свободу.

Підсумувати вищесказане можна наступними думками:

➤ сьогодні (на початку ХХІ століття) кожна людина переважно самостійно, або ж під впливом різних факторів, формує та регламентує модель власної (особистої) ролі в системі живих організмів на планеті Земля: асимільований суб'єкт, пристосованець, революціонер (бунтар);

➤ упродовж всього життєвого циклу людини, найважливішою передумовою (запорукою, гарантією, першопричиною) її фізичної, особистої і духовної незалежності є наявність в неї самої розвинутого раціонального мислення, яке, у свою чергу, є основою людського інтелекту;

➤ розвинутий інтелект (має змогу осягнути природу життя; може створювати та руйнувати міфи; уміє формувати нові «людські істини», нові ідеали та орієнтири) буде обумовлювати, насамперед, духовну людську свободу, яка надалі регламентуватиме особисту та фізичну свободу свого носія;

➤ рівень інтелектуального розвитку людини визначає зміст її фізичної та особистої незалежності (свободи);

➤ людина, яка не має повноцінного доступу до інформаційного поля людей (інформація – важлива складова інтелекту), не має змоги осягнути свою фізичну та особисту залежність від будь-чого чи буду-кого: нема простих чи яскравих прикладів-альтернатив, нема розуміння свого стану;

➤ представник виду *Homo sapiens*, який оперує багатим інформаційним багажем, має більший вибір («за» і «проти», причин і наслідків, аргументів і контраргументів, умов, висновків, теорій, гіпотез, думок); йому не так важко редагувати свої духовні пріоритети, оскільки він має багато альтернативних-запозичених думок чи навіть своїх власних;

➤ духовна свобода вкрай індивідуальна (кожен має право на свою власну), вона може збігатися із «масовою свободою-несвободою» більшості або ж постати в якісно новому спектрі, що, за сприятливих умов та обставин існування організму (біологічної оболонки), дозволить людині стати фізично чи особисто вільною.

Закінчити дану роботу варто було б вкрай доречним запитанням, на яке кожен із Вас особисто (сам собі) повинен дати раціональну відповідь: «Чи насправді людям потрібна свобода, що вони з нею будуть робити?».

Бінецька Д. І., канд. пед. наук,
старший викладач кафедри загального
мовознавства та германістики
НПУ ім. М. П. Драгоманова
dari2405@ukr.net

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ

Однією з вимог до особистості майбутнього вчителя іноземної мови є те, що він повинен орієнтуватися в потоці інформації, що швидко змінюється, вміти порівнювати, аналізувати, узагальнювати, знаходити найкращі варіанти рішень, тобто досліджувати конкретні педагогічні ситуації; знаходити причину неуспішності учня чи особливостей засвоєння ним матеріалу; вміти здійснювати пошукову діяльність, постійну самоосвіту, бачити перспективи власної самоосвітньої траєкторії і планувати стратегію її розвитку, тобто мати високий рівень дослідницьких умінь.

Особливої актуальності набуває ця проблема саме для майбутнього вчителя іноземної мови, оскільки, в змісті професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови значна частина часу приділяється формуванню специфічних для гуманітарних спеціальностей якостей, зокрема комунікативної компетентності, і лише незначний відсоток – формуванню дослідницьких умінь.

Дослідженню проблеми професійної підготовки майбутнього вчителя іноземних мов завжди приділялася увага. Йдеться, зокрема, про такі аспекти, як: методологічні основи сучасної філософії освіти (І. Зязюн, В. Кремень), проблеми неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, Н. Ничкало, Я. Цехмістер), вищої педагогічної освіти (В. І. Луговий, М. Євтух, О. П. Мещанінов). Розроблено системи різнорівневої і ступеневої підготовки фахівців (А. Лігоцький), теоретико-методологічні засади особистісно-зорієнтованої освіти (М. Чобітько), професійної підготовки майбутніх учителів-філологів (О. Семенов).

У педагогічних працях висвітлено концептуальні засади навчання іноземної мови як основної або другої спеціальності (І. В. Алексашенкова, В. М. Богородичка, В. О. Горіна, І. І. Кітроська, Б. А. Лапідус, Є. І. Пасов, Г. В. Рогова та ін.).

На сучасному етапі розвитку освітньої теорії і практики в монографіях, дисертаціях та інших наукових працях висвітлено теоретичні концепції, класифікації, дефініції «середовище» (К. Ясперс, В. Ясвін, С. Сергеев тощо) та «освітнє середовище» (Є. Бондаревська, А. Лукіна, Л. Кепачевська, І. Улановська та ін.).

Аналіз сучасного стану вузівської підготовки майбутніх учителів уможливив і виявлення суперечності між об'єктивною потребою в сформованості в майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь та реальним станом організації процесу їх формування умовах освітнього середовища університету. Подоланню цієї суперечності, на нашу думку, найбільшою мірою сприятиме розгляд освітнього середовища університету як педагогічної системи, функціонування якої підпорядковано меті створення організаційно-педагогічних умов та надання можливостей для активного долучення студентів до навчально-дослідницької діяльності.

Дослідницькі уміння майбутніх учителів іноземних мов розглядаємо як інтегроване психічне утворення, до складу якого входять інтелектуально-творчі, інформаційні та організаційні уміння.

До внутрішніх чинників, що впливають на формування у студентів – майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь відносимо наявність у студентів позитивної мотивації до професії вчителя та відповідальності за високий рівень дослідницьких умінь; наявність пізнавальної активності й самостійності в діях, спрямованих на виконання навчально-дослідницького завдання. До зовнішніх – наявність навчально-розвивального середовища, у якому здійснюються в аудиторний і позааудиторний час систематичні вправлення у виконанні навчально-дослідницьких завдань; практична спрямованість змісту навчально-дослідницьких завдань; застосування матеріальних, процесуальних і внутрішніх засобів освітнього середовища для цілеспрямованого формування дослідницьких умінь.

Організаційно-педагогічними умовами формування у майбутніх учителів іноземних мов дослідницьких умінь вважаємо використання елементів проблемності під час аудиторних та поза аудиторних занять, наявність у студентів іноземних мов мотивації до оволодіння професією вчителя та включення до змісту лінгвістичних дисциплін завдань педагогічного спрямування.

Нами виділено чотири рівні сформованості дослідницьких умінь та визначено їх загальнодидактичну характеристику, з урахуванням способу виявлення студентами.

Доведено також, що реалізація педагогічних умов з метою формування дослідницьких умінь майбутніх учителів іноземних мов передбачає:

- добір змісту навчання з урахуванням цілей навчання (формування предметних, загальнофахових компетентностей, самостійності, здатності до самонавчання тощо);
- використання методів, засобів, організаційних форм навчання адекватних майбутній професійній діяльності студентів з врахуванням закономірностей процесу професійного становлення майбутніх учителів іноземних мов;
- орієнтація студентів на самостійну роботу, використання індивідуального досвіду, відповідна організація цього виду навчальної діяльності студентів;
- створення умов для побудови студентами індивідуальних освітніх маршрутів, відповідно до їхніх потреб у самовизначенні, самоорганізації, саморозвитку;
- використання системи психологічних і педагогічних засобів формування професійно важливих якостей, професійної мотивації, професійної спрямованості, професійної готовності майбутніх учителів іноземних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Амонашвілі Ш.О. Школа Життя. /Пер. з російської. – Хмельницький: Подільський культурно-просвітительський центр ім. М. К. Реріха, 2002. – 172 с.
2. Бех І. Виховний процес з глибинним психозануренням// Початкова школа. – 2010. – № 2. – С. 5-7.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.
4. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения : Под редакцией с биографическим очерком и примечаниями проф. А.А. Красновского / Ян Амос Коменский. — М. : Государственное учебно-педагогическое издательство Министерства Просвещения РСФСР, 1955. – 652 с.
5. Пирогов Н. И. Вопросы жизни // Избр. пед. соч. – М. : 1985. – С.108.
6. Тихомиров О. К. Психология мышления: Учебное пособие. – М., 1984. – 272 с. , С.14.

Васильєва О. О., викладач

olenav772@gmail.com

Останчук А. О., викладач

ostapchukalyona@gmail.com

КВНЗ «Житомирський медичний інститут»

Житомирської обласної ради

РОЗВИТОК ВИЩОЇ МЕДСЕСТРИНСЬКОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Вступ. Ефективна державна політика в галузі охорони здоров'я та медичної освіти є важливою складовою стратегічного плану розвитку галузі, оскільки від рівня підготовки медичних кадрів залежить якість надання медичної допомоги населенню країни.

Лікар, акушерка, медична сестра - це, по суті, ті професії медиків, які супроводжують людину протягом всього її життя: від народження до останнього подиху. Тому, в умовах трансформації пострадянського суспільства в інформаційне, безумовно важливою є підготовка для потреб країни висококваліфікованих медичних спеціалістів нової формації.

Основні положення концепції компетентісно-орієнтованої освіти в умовах сучасного інформаційно-технологічного суспільства ґрунтуються на засадах Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII [6], Національної стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [14], Закону України «Про національну програму інформатизації» [7], Закону України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» [8], Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 р. №386-р «Про схвалення стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» [15], тощо.

Серед низки міжнародних документів, які відображають стратегію розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті основоположними є «Доповідь Європейської комісії про перспективи впровадження нових освітніх технологій у навчальний процес» [4] та Женевська декларація принципів розвитку інформаційного суспільства «Побудова інформаційного суспільства: глобальна задача в новому тисячолітті» [5].

Нові підходи, зокрема застосування інформаційно-комп'ютерних технологій при підготовці фахівців медичної галузі, знайшли своє відображення у науковому доробку І. Р. Гуменної [3], С. М. Іщука [9],

Л. В. Манюк [10], І. Р. Махновської [11], В. В. Свиридюка [16], В. З. Свиридюка [17; 20], С. О. Ястремської [18], Svyrydiuk V. V. [19; 21] та ін. Вони лягли в основу галузевих стандартів вищої освіти для галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 223 «Медсестринство», розроблених у 2017 році групою експертів закладів вищої освіти МОЗ України [2].

Однак, аналіз наукової і практичної діяльності закладів вищої медичної освіти, де готують бакалаврів і магістрів медсестринства дозволяє стверджувати, що їх підготовка потребує подальшого удосконалення.

Враховуючи недостатню теоретичну й методичну розробленість проблеми та її соціальну значущість, **метою дослідження** є висвітлення основних шляхів розвитку сучасної вищої медсестринської освіти в Україні, ролі і місця бакалаврів і магістрів медсестринства в системі охорони здоров'я та в медичній освіті, аналіз нових перспективних підходів щодо розвитку вищої медсестринської освіти в умовах інформаційного суспільства.

Для досягнення мети використано **методи системного аналізу та логічного узагальнення**.

Результати та їх обговорення. Основною вимогою Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) щодо медсестринської освіти є залучення до навчального процесу кваліфікованих медичних сестер із вищою освітою – магістрів медсестринства. Ця вимога ґрунтується на багаторічному досвіді підготовки медичних сестер в університетах і медичних коледжах розвинених країн світу, де чітко встановлено, що викладачі з числа медичних сестер з вищою освітою забезпечують більш якісну підготовку медичних сестер, ніж викладачі-лікарі.

Згідно з рекомендаціями ВООЗ, Україна розпочала підготовку магістрів медсестринства у 2008 році, щоб поступово замінити 8 тис. викладачів-лікарів у закладах медсестринської освіти викладачами з числа магістрів медсестринства. [16]

На сьогодні підготовлено більше п'ятисот магістрів медсестринства, переважна більшість яких працюють у закладах вищої медичної освіти та в закладах охорони здоров'я України. Незначна частка з них, менше 5,0%, працевлаштувалися викладачами медсестринських дисциплін у коледжах і університетах країн Євросоюзу.

В якості прикладу у таблиці 1 надано розподіл працевлаштування 150 магістрів медсестринства – випускників 2010-

2018 років КВНЗ «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласно ради. [16]

Таблиця 1 Працевлаштування магістрів медсестринства – випускників КВНЗ «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради [16]

Місце роботи або навчання до поступлення в магістратуру	Працевлаштування після закінчення магістратури
Бакалаври, які поступили на навчання в магістратуру безпосередньо після закінчення бакалаврату 83 особи (55,3±4,1%)	Працевлаштувалися у закладах охорони здоров'я 53 особи (35,3±3,9%)
	Працевлаштувалися викладачами сестринських дисциплін у закладах вищої медичної освіти 24 особи (16,0±3,0%)
	Виїхали на роботу за кордон 6 осіб (4,0±1,6%)
Бакалаври, які прийшли на навчання в магістратуру із закладів охорони здоров'я 36 осіб (24,0±3,5%)	Повернулися на роботу до закладів охорони здоров'я 25 осіб (16,7±3,1%)
	Працевлаштувалися викладачами сестринських дисциплін у закладах вищої медичної освіти 9 осіб (6,0±1,9%)
	Виїхали на роботу за кордон 2 особи (1,3±0,8%)
Бакалаври, які поступили на навчання в магістратуру із закладів вищої медичної освіти 31 особа (20,7±3,3%)	Повернулися на роботу викладачами сестринських дисциплін у заклади вищої медичної освіти 29 осіб (19,3±3,2%)
	Працевлаштувалися у закладах охорони здоров'я 0 осіб (0,0±0,0%)
	Виїхали на роботу за кордон 2 особи (1,3±0,8%)

Всі, без винятку магістри працевлаштовані. Жоден не поміняв професійного спрямування, не залишив медицину та медичну освітню діяльність.

Працевлаштувалися у закладах охорони здоров'я на різних посадах, у тому числі керівних, 52,0% магістрів медсестринства. Серед них: 53 особи (35,3%) - вперше та 25 осіб (16,7%) повернулися у практичну охорону здоров'я після навчання в магістратурі. [16]

Приступили до викладацької роботи у закладах вищої медичної освіти 41,3% магістрів, у тому числі: 33 особи (22,0%) – вперше та 29 осіб (19,3%) викладачів повернулися до своїх закладів вищої медичної освіти. [16]

Виїхали на роботу за кордон 10 магістрів медсестринства (6,7%). [16]

Означене свідчить, що незважаючи на матеріально-фінансову мотивацію у вигляді великої різниці в оплаті праці, яка в країнах Євросоюзу, перевищує відповідну в Україні в рази, лише незначна

частка магістрів медсестринства досягла рівня конкурентоздатності на міжнародному ринку праці. Це – основна проблема освітньої галузі в умовах інформаційного суспільства. На сьогодні характерними рисами конкурентоздатної особистості за критеріями успішності на міжнародному ринку праці є сформованість інформаційно-комунікативної компететності на засадах технологічного підходу.[16; 21]

Характерною особливістю технологічного підходу є його придатність для розроблення нових освітніх технологій за критеріями концептуальності, системності, діагностичності, керованості, ефективності, відтворюваності, гнучкості, динамічності, алгоритмічності, інформаційності, оптимальності, практичності та конкурентоздатності, а формування інформаційно-комунікативної компететності магістрів медсестринства розглядається як цілеспрямований процес розвитку у студентів умінь і навичок проведення наукових досліджень, створення на їх основі об'єктів інтелектуальної власності, наявність яких та майстерність їх оприлюднення, поряд з мистецтвом самопрезентації і є характерними рисами конкурентоздатного фахівця з вищою медсестринською освітою. [16; 21]

На думку В. В. Свиридюка будь-яка діяльність може розглядатися як мистецтво, технологія або ремесло. Мистецтво базується на інтуїції, технологія - на результатах наукових досліджень, ремесло – на практичних навичках доведених до автоматизму. [16]

За технологічного підходу будь-яка освітня технологія має задовольняти наступним критеріям технологічності:

- концептуальність (опора на певну наукову концепцію в основі якої лежить певна ідея, яка репрезентує філософське, психологічне і педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей) [16]

- системність (логічність процесу, взаємозв'язок його частин, цілісність); [16]

- діагностичність (можливість діагностичного цілепокладання); [16]

- керованість (корегованість, варіювання засобами і методами корекції результатів, постійний зворотній зв'язок); [16]

- ефективність (забезпечення відповідності освітнім стандартам за мінімальних затрат часу і коштів); [16]

- відтворюваність (можливість застосування в інших однотипних освітніх закладах іншими суб'єктами); [16]
- гнучкість (можливість варіацій у змістовному і процесуальному аспектах, забезпечення вільної, необмеженої жорсткими рамками взаємодії викладача і студентів); [16]
- динамічність (можливість адаптації, подальшого удосконалення технології таким чином, щоб в умовах зміни парадигми освіти, не відкидати поточну технологію як застарілу, а забезпечити її еволюційний розвиток); [16]
- алгоритмічність (чітка послідовність організації навчального процесу від простого до складного, від відомого до невідомого); [16]
- інформаційність (опора на сучасні методи аналізу потоків інформації); [16]
- оптимальність (оптимальне співвідношення результативність/вартість); [16]
- практичність (відповідність вимогам роботодавців, що забезпечить не лише працевлаштування, але нівелює необхідність у донавчанні і перенавчанні на робочому місці); [16]
- конкурентоспроможність (формування у майбутніх магістрів медсестринства якостей конкурентоздатної особистості). [16]

На думку В. В. Свиридюка при формуванні конкурентоздатності особистості на засадах технологічного підходу, доцільно використовувати сучасні засоби оприлюднення об'єктів інтелектуальної власності за допомогою хмарних технологій у віртуальному науковому просторі і таким чином забезпечувати їхнє просування на ринку інтелектуальної власності. [16]

Ефективним засобом формування конкурентоздатної особистості є також участь у міжнародних очних і віртуальних наукових форумах, де бакалаври та магістри медсестринства мають можливість презентувати результати проведених досліджень, брати участь в обговоренні (дискусії), аргументовано відстоювати власний погляд на проблему, задекларовані висновки і практичні рекомендації. [16]

Справа в тому, що провідні університети розвинених країн світу вже давно відійшли від концепції компетентісно-орієнтованої освіти і перейшли до підготовки конкурентоздатних фахівців. На основі аналізу освітніх стандартів і навчальних програм для медсестринського магістерського освітнього ступеня В. В. Свиридюк окреслив сучасні вимоги щодо формування конкурентоздатних

медичних сестер з вищою освітою - бакалаврів і магістрів медсестринства в умовах сучасного інформаційного суспільства, де на сьогодні найбільш стрімко прогресують два основні напрямки розвитку: цифрові комп'ютерні технології оброблення інформації та мобільні засоби дистанційного спілкування (комунікативності). [16; 21]

Згідно з В. В. Свиридюком та на думку експертів МОЗ України, які розробляли галузевий стандарт вищої освіти для галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 223 «Медсестринство», медичні сестри із завершеною вищою освітою мають знати:

- сутність та основи інформаційно-комунікативної компетентності; [2; 16; 21]

- понятійний апарат інформаційно-комунікативної компетентності, термінологію та її основні поняття: «комунікативна компетентність», «професійна комунікативна компетентність», «інформаційно-комунікативна компетентність», «наукометрія», «міжнародна наукометрична база даних», «індекс Хірша», «імпакт-фактор» «інформаційно-комп'ютерні технології», «хмарні технології» тощо; [2; 16; 21]

- основні підходи до організації наукових досліджень в медицині та медичній освіті на основі сучасних інформаційних технологій; [2; 16; 21]

- правила використання міжнародних наукометричних баз відкритого і закритого доступів та їхніх хмарних сервісів в освіті і науці; [2; 16; 21]

- сутність, зміст та особливості використання методу комп'ютерного моделювання в науці загалом та в освіті і медицині зокрема; [2; 16; 21]

- особливості інформаційно-комунікативних ситуацій при презентації об'єктів інтелектуальної власності на наукових форумах та вимоги до об'єктів інтелектуальної власності (статей) для розміщенні їх в наукометричних базах. [2; 16; 21]

Медичні сестри з вищою освітою - магістри медсестринства повинні вміти:

- планувати наукові дослідження, проводити патентно-інформаційний пошук; [2; 16; 21]

- працювати з міжнародними (Web of Science, SCOPUS, Google scholar) та вітчизняними (Бібліометрика української науки) наукометричними базами даних; [2; 16; 21]

- обґрунтовувати власні підходи до організації і проведення наукових досліджень на основі сучасних інформаційних технологій (визначати завдання і методи дослідження, ставити експеримент); [2; 16; 21]

- за допомогою сучасних комп'ютерних технологій обробляти та аналізувати результати, робити науково обґрунтовані висновки; [2; 16; 21]

- створювати об'єкти інтелектуальної власності, прогнозувати шляхи та способи їх використання у практичній діяльності; [2; 16; 21]

- презентувати об'єкти інтелектуальної власності на регіональних, загальнодержавних та міжнародних наукових форумах; [2; 16; 21]

- розміщувати власні об'єкти інтелектуальної власності у національній та міжнародних наукометричних базах та створювати особистий наукометричний профіль у наукометричних базах; [2; 16; 21]

- аналізувати інформацію про власний науковий рейтинг на основі індексів цитування й використовувати її відповідно до потреб особистісного й професійного розвитку [2; 16; 21].

Результати аналізу освітніх стандартів і навчальних програм для магістерського освітнього ступеня розвинених країн світу дозволяють стверджувати, що в основу підготовки магістра покладено тісне поєднання навчання з науковими дослідженнями, яке і формує інформаційно-комунікативну компетентність магістра, як висококваліфікованого фахівця та конкурентоспроможну особистість [2; 16; 21].

Формування інформаційно-комунікативної компетентності бакалаврів і магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу передбачає використання інноваційних засобів. З іншого боку, істотною ознакою інноватики в освітній галузі є її технологізація, яку більшість дослідників характеризують як процес дотримання змісту і послідовності етапів впровадження нововведень. Технологізація освіти є її домінуючою характеристикою і означає перехід на новий, якісно вищий щабель ефективності. [16]

Технологізація процесу передачі пізнавальної інформації у вищій освіті, на думку О. А. Назаркіна, відбувається у наступних формах:

1) У формі інформатизації, яка створює новітнє освітнє середовище, в якому знаннєвий, духовно-цїннїсний простір стає оптимізованим відносно інформаційних індивідуальних можливостей і засад, полем розгортання інтелектуальних, емоційних, психофізіологічних даних людини. Створення новітньої інформаційної оболонки знань про оточуючий світ та його компактизація із подальшою сутнісною структуризацією наближає людство до переведення наявного і бажаного знання у таку форму, яка реалізує одвічне прагнення людської цивілізації до впорядкованості, до подолання знаннєвої, духовно-цїннїсної ентропії. [12; 16]

2) У формі віртуалізації як дистанційної, уявної, образної передачі і сприймання наукового знання. Створення освітнього інформаційного простору через віртуальну реальність, яка постає новим, більш високим, щаблем розвитку сучасної освіти. З одного боку, це глобалізація людського, наукового знання, а з іншого, – процес інтенсифікації пізнання оточуючого світу засобами символізації знання, духовно-цїннїсного досвіду в їх оптимізованій стосовно соціально-культурних можливостей людини формі. [12; 16]

3) У формі комп'ютеризації як реалізації автоматизованих, алгоритмізованих форм науково-освітньої діяльності у комп'ютерних системах обробки інформації, знання, оперування великими базами даних (відомостей) про суспільство, природу, Всесвіт. [12; 16]

В умовах інформатизації вищої медсестринської освіти І. Р. Махновська пропонує такі види методичного забезпечення:

- інтерактивні мультимедійні презентації та лабораторні роботи, які надають можливість унаочнити лекції і виконувати завдання у віртуальній лабораторії; [11; 16]

- онлайн-обговорення, вебіари та їх записи з можливістю для студентів ставити питання; [11; 16]

- електронна пошта і чат для організації взаємодії студентів із викладачами та між собою; [11; 16]

- обмін документами, який надає можливість інструкторам (викладачам) і студентам розміщувати на сервері інформацію, аудіо-, відео-, веб-сторінки та копіювати їх на свій комп'ютер; [11; 16]

- щоденник курсу, де зазначено дати дискусій, іспитів, результати навчання; [11; 16]

- особиста скринька, в яку інструктори надсилають завдання, а студент – виконані роботи; [11; 16]

- аккаунт електронної пошти, за допомогою якого можна надсилати листи всім учасникам навчального процесу; [11; 16]

- дошка оголошень-календар із нагадуваннями про важливі дати і терміновою інформацією; [11; 16]

- онлайн-бібліотека, яка містить статті, аудіофайли, матеріали конференцій, дисертації, есе, статистичні дані, зображення, звіти, відео тощо. [10; 15]

Важливий аспект проблеми підготовки бакалаврів та магістрів медсестринства в умовах інформаційного суспільства висвітлено у дисертаційному дослідженні С. О. Ястремської «Теорія і методика професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи у вищих медичних навчальних закладах засобами дистанційного навчання». Зокрема, С. О. Ястремська підкреслює, що сучасні інформаційно-комп'ютерні технології лежить в основі дистанційної освіти, яка перебривши усі переваги заочного навчання (можливість навчатися працюючим студентам у зручний для них час, без відриву від роботи, за індивідуальним графіком), усунула недоліки заочного навчання – відсутність контакту викладача і студента та їх взаємозв'язку. [16; 18]

К. В. Балабанова, В. Й. Шатило, В. О. Заболотнов, І. Р. Махновська звертають увагу на необхідність збільшення державного замовлення на підготовку магістрів медсестринства та потребу у затвердженні на законодавчому рівні наукової спеціальності «Медсестринство» [1; 13]

Означені дослідники виходили із загальної кількості закладів охорони здоров'я України та «Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників системи охорони здоров'я», згідно з яким визначено, на яких посадах можуть бути використані медсестри з освітнім ступенем «магістр». Статистичні дані свідчать, що в Україні станом на 1 січня 2018 року нараховується 3480 закладів охорони здоров'я, потреба в медичних сестрах з освітнім ступенем магістра становить 3480 осіб. Враховуючи, що магістри зі спеціальності «Медсестринство» можуть обіймати не лише посади головної медичної сестри, а також посади медсестер-координаторів, то звідси розрахункова кількість цих посад складає близько 6 тисяч. Потреба медичних коледжів, училищ у викладачах-магістрах клінічних дисциплін з медсестринства становить 3500 осіб. Отже, орієнтовна, перспективна потреба в магістрах медсестринства складає більше 9 тисяч осіб. Якщо кількість магістрів, що готуються щорічно,

буде залишатися на теперішньому рівні (118 осіб на рік), то підготувати 9 тисяч можна буде впродовж 76 років. [1]

Потреба в бакалаврах-медсестрах на посади старших медичних сестер відділень складає близько 25 тисяч осіб. Виходячи з цих розрахунків і необхідно формувати державне і регіональне замовлення для практичної охорони здоров'я і закладів вищої медичної освіти держави.. [1]

На сьогодні підготовкою магістрів медсестринства в Україні займаються 6 закладів вищої медичної освіти. Ліцензований обсяг набору студентів для навчання в магістратурі становить 415 місць, що явно недостатньо, оскільки потреба закладів охорони здоров'я і закладів вищої медичної освіти і медичних сестрах з вищою медсестринською освітою (магістрах медсестринства) становить 9 тисяч осіб. Крім того, серед 415 місць ліцензованого обсягу, державне і регіональне замовлення становить 38 місць або 9,2%. Через невідповідність державного фінансування (державне замовлення на підготовку магістрів медсестринства) потребам охорони здоров'я у 2018 році лише 118 бакалаврів стали студентами магістратури з медсестринства, що складає 28,4% від ліцензованого обсягу. [1]

К. В. Балабанова зі співавторами підкреслюють, що «Підвищення освітнього ступеня і професійного рівня медичних сестер в Україні, виходячи із досвіду розвинутих країн світу, необхідне для зміни усталених стереотипів про обмежену й спрощену роль медсестри в комплексі лікувально-діагностичних, профілактичних, реабілітаційних та медико-соціальних заходів; переосмислення практичної ролі медсестри-лідера в системі охорони здоров'я з освітніми рівнями бакалавра і магістра; в освітньому процесі впровадження використання викладачів-медсестер з освітнім ступенем «магістр» і перехід від «медичної» до «медсестринської» моделі підготовки фахівців з медсестринства». [1]

Це повністю відповідає проголошеному магістральному напряму розвитку держави на європейську інтеграцію з орієнтацією на фундаментальні загальнолюдські цінності, які в медичній та освітній галузях базуються на компетентності, інтелектуальній власності і науковому потенціалі країни. Проблему можна вирішити шляхом збільшення кількості закладів вищої медичної освіти, в яких створені умови для підготовки магістрів медсестринства (отримання відповідних ліцензій на освітню діяльність) з одночасним

збільшенням питомої ваги (частки) до 50% державного (регіонального) замовлення в структурі ліцензованого обсягу. [1]

Висновки.

Результати аналізу освітніх стандартів і навчальних програм для магістерського освітнього ступеня розвинених країн світу дозволяють стверджувати, що в основу підготовки магістра має бути покладено тісне поєднання навчання з науковими дослідженнями, яке і формує наукову інформаційно-комунікативну компетентність магістра, як висококваліфікованого фахівця та конкурентоспроможну особистість.

На основі аналізу проблеми з'ясовано, що провідними системоутворювальним підходом щодо до розвитку вищої медсестринської освіти в умовах сучасного інформаційного суспільства є технологічний, реалізація якого забезпечує формування у медичних сестер з вищою освітою якостей конкурентоздатної особистості.

При формуванні якостей конкурентоздатності особистості доцільно використовувати сучасні засоби оприлюднення об'єктів інтелектуальної власності за допомогою хмарних технологій у віртуальному науковому просторі і таким чином забезпечувати їхнє просування на ринку інтелектуальної власності.

Ефективним засобом формування конкурентоздатної особистості є участь у міжнародних очних і віртуальних наукових форумах, де бакалаври та магістри медсестринства мають можливість презентувати результати проведених досліджень, брати участь в обговоренні (дискусії), аргументовано відстоювати власний погляд на проблему, задекларовані висновки і практичні рекомендації.

Це повністю відповідає проголошеному магістральному напряму розвитку держави на європейську інтеграцію з орієнтацією на фундаментальні загальнолюдські цінності, які в медичній та освітній галузях базуються на компетентності, інтелектуальній власності і науковому потенціалі країни

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабанова В. К., Шатило В. Й., Заболотнов В. О., Махновська І. Р., 2019. Підготовка магістрів медсестринства в Україні: успіхи і проблеми. Магістр медсестринства. №1 (21). С.9-18.
2. Галузеві стандарти вищої освіти. Галузь знань 22 «Охорона здоров'я», 223 «Медсестринство», другий (магістерський) рівень вищої освіти. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/0B0o9_V0h4_PJVa0Zld-TM3UG54cW8/view.

3. Гуменна, І. Р., 2016. Підготовка майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції: автореф. дис. ... к. пед. наук. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Національний університет водного господарства та природокористування. 19 с.
4. Доповідь Європейської комісії про перспективи впровадження нових освітніх технологій у навчальний процес. [Офіційний сайт Європейської комісії. Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ec.europa.eu/commission/index_en.
5. Женевська Декларація принципів розвитку інформаційного суспільства «Побудова інформаційного суспільства: глобальна задача в новому тисячолітті». [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://informationsociety.wordpress.com/basics/wsis_outcomes/dp/
6. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
7. Закон України «Про національну програму інформатизації». Відомості Верховної ради України. 1998. №27-28. С. 183.
8. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2 007-2015 рр.». Відомості Верховної ради України. 2007. №12. С. 102.
9. Іщук, С. М., 2012. Новітні медіа та комунікаційні технології у викладанні дисциплін магістрам – медсестринства. Магістр медсестринства. Вип. № 2(8). с. 82-87.
10. Манюк, Л. В., 2017. Підготовка майбутніх лікарів до фахової комунікації засобами інформаційно-комунікативних технологій в університетах США. дис. ... к. пед. наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. Львів, 354 с.
11. Махновська, І.Р., 2015. Професійна підготовка магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти: дис. ... к. пед. н., 13.00.01 - загальна педагогіка та історія педагогіки. Житомир, 364 с.
12. Назаркін, О. А., 2017. Технологізація освітнього процесу: основні форми і наслідки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.google.com.ua/search?html>
13. Науково-прикладні дослідження студентів магістратури зі спеціальності 223 «Медсестринство», створені об'єкти інтелектуальної власності та апробація результатів дослідження (2010-2018 рр.): монографія за ред. В.Й.Шатила. Житомир: Полісся, 2018. 256 с.
14. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http:// /guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/4455.pdf](http://guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/4455.pdf).
15. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15.05.2013 р. №386-р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80> . .

16. Свиридчук, В. В., 2018. Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу. дис. ... к. пед. наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Житомирський державний університет ім. Івана Франка. Житомир, 394 с
17. Свиридчук, В. З., Свиридчук, В. В., 2017. Дерево креативності як ієрархічна модель професійної підготовки конкурентноздатного фахівця. Розділ монографії: Професійна підготовка фахівців: креативний підхід. За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид. Євенок О. О. С. 144-159.
18. Ястремська, С. О., 2018. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи у вищих медичних навчальних закладах засобами дистанційного навчання. автореф. дис. ... докт. пед. наук. за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. 40 с.
19. Svyrydiuk, V. V., 2019. Creativity as the basis of educational paradigm preparation of the competing expert. Materials of the II International scientific conference: "Modernization of the educational system: world trends and national peculiarities". Kaunas, Lithuania: Vitautas Magnus University. P. 557-562.
20. Svyrydiuk Vasyli. The Tree of Creativity as a Model of Formation of the Competitive Personality. Section of monograph: Economic and Legal Foundations of the Public Transformations in Conditions of Financial Globalization. Monograph edited by Yu. V. Pasichnyk. Yunona Publishing, New York, USA, 2018. 466 h.
21. Volodymyr Svyrydiuk, 2017. Prospective approaches to forming of communicative competence of students of master's degree in nursing. In monograph: The research challenges in nursing practice. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. Rzeszow. p. 9-20.

Резюме.

РОЗВИТОК ВИЩОЇ МЕДСЕСТРИНСЬКОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Васильєва О. О.

викладач сестринських дисциплін

КВНЗ «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради

Email: olenav772@gmail.com

Остапчук А. О.

викладач сестринських дисциплін

КВНЗ «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради

Email: alenv772@gmail.com

Медичні сестри відіграють важливу роль у вирішенні проблем охорони здоров'я. Європейський вектор розвитку України поставив акцент на науковому обґрунтуванні необхідності розширення сфер діяльності медсестринського персоналу в системі охорони здоров'я, наданні медсестрам більшої самостійності та автономії за умови підвищення освітнього ступеня.

Метою роботи є висвітлення основних шляхів розвитку сучасної вищої медсестринської освіти в Україні, ролі і місця бакалаврів і магістрів

медсестринства в системі охорони здоров'я та в медичній освіті, аналіз та оцінка нових перспективних підходів щодо розвитку вищої медсестринської освіти в умовах інформаційного суспільства..

Для досягнення мети використано методи системного аналізу та логічного узагальнення.

Результати. На основі теоретичного аналізу проблеми з'ясовано, що провідним системоутворювальним підходом щодо до розвитку вищої медсестринської освіти в умовах сучасного інформаційного суспільства є технологічний, реалізація якого забезпечує формування у медичних сестер з вищою освітою якостей конкурентоздатної особистості.

Результати аналізу освітніх стандартів і навчальних програм для магістерського освітнього ступеня розвинених країн світу дозволяють стверджувати, що в основу підготовки магістра має бути покладено тісне поєднання навчання з науковими дослідженнями, яке і формує наукову інформаційно-комунікативну компетентність магістра, як висококваліфікованого фахівця та конкурентоспроможну особистість.

На сьогодні підготовкою магістрів медсестринства в Україні займаються 6 закладів вищої медичної освіти. Ліцензований обсяг набору студентів для навчання в магістратурі становить 415 місць, що явно недостатньо, оскільки потреба закладів охорони здоров'я і закладів вищої медичної освіти і медичних сестрах з вищою медсестринською освітою (магістрах медсестринства) становить 9 тисяч осіб. Крім того, серед 415 місць ліцензованого обсягу, державне замовлення становить лише 38 місць або 9,2%.

Висновок. Галузь охорона здоров'я України потребує істотного збільшення кількості магістрів медсестринства. Це повністю відповідає проголошеному магістральному напрямку розвитку держави на європейську інтеграцію з орієнтацією на фундаментальні загальнолюдські цінності, які в освітній галузі базуються на компетентності, інтелектуальній власності і науковому потенціалі країни. Проблему можна вирішити шляхом збільшення кількості закладів вищої медичної освіти, в яких створені умови для підготовки магістрів медсестринства з одночасним збільшенням частки (до 50%) державного замовлення в структурі ліцензованого обсягу.

Ключові слова: вища освіта, медсестринство, формування конкурентоздатного фахівця.

Resume.

DEVELOPMENT OF HIGHER HUMAN HEALTH IN INFORMATION SOCIETY

Vasilieva O. A.

teacher of nursing disciplines

MHEI "Zhytomyr Medical Institute" of Zhytomyr Regional Council

Email: olenav772@gmail.com

Ostapchuk A. A.

teacher of nursing disciplines

Nurses play an important role in addressing health problems. The European vector of Ukraine's development emphasized the scientific substantiation of the need for expanding the scope of nursing staff in the health care system, providing nurses with greater autonomy and autonomy, provided they improve their educational level.

The aim of the work is to highlight the main ways of developing modern higher nursing education in Ukraine, the role and place of bachelors and masters of nursing in the system of health care and medical education, analysis and evaluation of new perspective approaches to the development of higher nursing education in the conditions of the information society.

To achieve the goal, methods of system analysis and logical generalization are used. Results On the basis of theoretical analysis of the problem it was determined that the leading system-building approach to the development of higher nursing education in the conditions of the modern information society. It is technological, the implementation of which ensures the formation of the qualities of a competitive personality in medical nurses with higher education.

The results of the analysis of educational standards and curricula for the master's degree of the developed countries of the world suggest that the basis of the master's studies should be the close combination of study with scientific research, which forms the scientific information and communication competence of the masters as a highly skilled specialist and a competitive person. Today, six institutions of higher medical education are involved in the preparation of masters' degree of nursing in Ukraine. The licensed volume of students for studying in the magistracy is 415, which is clearly not enough, as the need for health facilities and institutions of higher medical education and nursing masters with a higher nursing education is 9 thousand people. In addition, among 415 seats licensed, the government order is only 38 places or 9.2% . .

Conclusion. The health care sector of Ukraine needs a substantial increase in the number of masters' degree of nursing. This fully corresponds to the proclaimed main line of development of the state for European integration with an orientation towards fundamental universal values that are based on the competence, intellectual property and scientific potential of the country in the educational field. The problem can be solved by increasing the number of institutions of higher medical education, in which conditions for the preparation of masters of nursing with the simultaneous increase of the share (up to 50%) of the state order in the structure of the licensed volume are created.

Key words: higher education, nursing, formation of a competitive expert.

Резюме.

РАЗВИТИЕ ВЫСШЕГО МЕДСЕСТРИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА

Васильева Е. А.

преподавательсестринских дисциплин

КВУЗ «Житомирский медицинский институт» Житомирского областного
совета

Email: olenav772@gmail.com

Остапчук А. А.

преподаватель сестринских дисциплин

КВУЗ «Житомирский медицинский институт» Житомирского областного
совета

Email: alenv772@gmail.com

Медицинские сестры играют важную роль в решении проблем здравоохранения. Европейский вектор развития Украины поставил акцент на научном обосновании необходимости расширения сфер деятельности медсестринского персонала в системе здравоохранения, предоставлении медсестрам большей самостоятельности и автономии при условии повышения их образовательного уровня.

Целью работы является освещение основных путей развития современного высшего медсестринского образования в Украине, роли и места бакалавров и магистров медсестринства в системе здравоохранения и в медицинском образовании, анализ и оценка новых перспективных подходов по развитию высшего медсестринского образования в условиях информационного общества.

Для достижения цели использованы методы системного анализа и логического обобщения.

Результаты. На основе теоретического анализа проблемы установлено, что ведущим системообразующим подходом к развитию высшего медсестринского образования в условиях современного информационного общества есть технологический, реализация которого обеспечивает формирование у медицинских сестер с высшим образованием качеств конкурентоспособной личности.

Результаты анализа образовательных стандартов и учебных программ для магистерского образовательного уровня в развитых странах мира позволяют утверждать, что в основу подготовки магистра должно быть положено тесное сочетание обучения с научными исследованиями, которое и формирует научную информационно-коммуникативную компетентность магистра, как высококвалифицированного специалиста и конкурентоспособную личность.

Сегодня подготовкой магистров медсестринства в Украине занимаются 6 учреждений высшего медицинского образования. Лицензированный объем набора студентов для обучения в магистратуре составляет 415 мест, что явно недостаточно, поскольку потребность учреждений здравоохранения и учреждений высшего медицинского образования и медицинских сестрах с высшим медсестринским образованием (магистрах медсестринства) составляет 9000 человек. Кроме того, среди 415 мест лицензированного объема, государственный заказ составляет лишь 38 мест или 9,2%.

Вывод. Отрасль здравоохранения Украины нуждается существенного увеличения количества магистров медсестринства. Это полностью

соответствует провозглашенному магистральному направлению развития государства на европейскую интеграцию с ориентацией на фундаментальные общечеловеческие ценности, которые в сфере образования базируются на компетентности, интеллектуальной собственности и научном потенциале страны. Проблему можно решить путем увеличения количества заведений высшего медицинского образования, в которых созданы условия для подготовки магистров медсестринства с одновременным увеличением доли (до 50%) государственного заказа в структуре лицензированного объема.

Ключевые слова: высшее образование, медсестринство, формирования конкурентоспособного специалиста.

Гречишкіна О. В., викладач методист
Дружківський житлово-комунальний коледж
Донбаської національної академії
будівництва і архітектури

ВИКОРИСТАННЯ МНЕМОТЕХНІК ДЛЯ РОЗВИТКУ АСОЦІАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ПРИ ОТРИМАННІ БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація

Показані елементи використання технологій розвитку пам'яті, різних психологічних прийомів, що полегшують запам'ятовування під час проведення лекційних, лабораторних, практичних занять з біології.

Актуальність теми.

Стародавні римляни вважали, що корінь навчання гіркий. Але коли вчитель закликає в союзники інтерес, корінь навчання змінює смак і викликає цілком здоровий апетит. Причина, що змусила звернутися до мнемотехніки, - це обмежені можливості слабких студентів. Їх «лякали» і відвертали від предмету і громіздкі міркування, і термінологія, а як наслідок цього – втрата інтересу до заняття, до дисципліни.

Мнемотехніки – це спеціальні методи запам'ятовування певних видів інформації, засновані на особливості людської психології. Знання і використання спеціальних мнемотехнік дозволить краще запам'ятати цифрову інформацію, специфічні тексти і терміни, імена, обличчя і прізвища, іноземні слова, вирази і багато іншого.

Мнемотехніка завдяки своїм асоціативним зв'язкам «особистісно чужий» матеріал перетворює в зрозумілий. Мнемотехніка – це можливість змусити слабких учнів не просто прослухати, але й зрозуміти пояснення, можливість запалити в їхніх очах вогник інтересу, розширити межі сприйняття.

Мета.

Застосування мнемотехніки дає можливість продуктивного перемикавання, своєрідного «відволікання» від біологічної науки на рівень життєвих асоціацій, гри уяви і фантазії. Мнемоприйом розвантажує інформацію, роблячи новий матеріал «легкозасвоюваним». Це досягається завдяки введенню ігрового елемента без шкоди для основного змісту заняття і за рахунок емоційної насиченості, закладеної в мнемотехніці, тобто

безпосередніх складових інтересу. Правило «пропущене» не лише через логіку, але й уяву, емоції (внутрішню наочність) утримується в пам'яті міцніше, довше.

Ця технологія розвитку пам'яті налічує більше 2500 років. Поняття «мнемотехніка» походить від грецького «mnemonikon» – мистецтво запам'ятовування. Вважається, що це слово придумав Піфагор Самоський (VI століття до н. е.).

Головним принципом мнемотехніки є заміна абстрактних об'єктів поняттями, які мають візуальне, аудіальне або рідше інше чуттєве уявлення, зв'язування об'єктів з уже наявною інформацією для спрощення її запам'ятовування. Арсенал сучасної мнемотехніки складається з великого набору уніфікованих прийомів запам'ятовування. Серед основних мнемонічних прийомів і методів, які можна використовувати на заняттях з біології, можна виділити наступні:

- **Літерний код.**

Запам'ятовування смислових фраз з початкових (або цілеспрямовано присвоєних) букв, запам'ятовується інформація краще.

Геологічні періоди палеозойської ери можна запам'ятати з допомогою фрази :

Тема: Історичний розвиток органічного світу.

Кожна овальна сумка дуже красить підлітка (Періоди палеозойської ери: Кембрій Ордовік Сілур, Девон, Кам'яновугільний Пермський).

- **Рими.**

Створення римованих пар слів або навіть невеликих віршів, що містять матеріал, який необхідно запам'ятовувати.

- **Співзвуччя.**

Запам'ятовування термінів або іноземних слів за допомогою співзвучних вже відомих слів або словосполучень.

Тема: Обмін речовин і енергії

Метаболізм включає два протилежних процеси: анаболізм – процес утворення складних речовин із простіших компонентів і катаболізм – процес розпаду складних органічних речовин на більш прості. Користуючись прийомами мнемонічного запам'ятовування можна запам'ятати: анаболізм – Аня будує; катаболізм – Катя руйнує.

• **Асоціації.**

Одним з компонентів інноваційних технологій навчання є асоціативний метод. Застосування методу асоціацій на уроках сприяє розвитку творчої активності та логічного мислення учнів, удосконалює механізми запам'ятовування, збагачує словниковий запас. Часто не існує раціонального пояснення, чому той чи інший образ викликає уявлення про інше. Завдяки тому, що асоціації у кожної людини можуть бути суто індивідуальними, учні не бояться помилитися і почувають себе вільно, проявляють значну активність на заняттях. Відповідно, підвищується інтерес до навчального процесу та посилюється мотивація в навчанні.

Асоціативне сприйняття і мислення людини призводять до того, що поява одного елемента, в певних умовах, викликає образ іншого, пов'язаного з ним. Для знаходження асоціацій можна виділити кілька способів побудови асоціативних зв'язків між будь-якими об'єктами:

1. Смежність у часі або просторі: зима і сплячка тварин ; весна і цвітіння
2. Схожість (подібність): Тема: Клітина.

Назва частини клітини	Будова частини Асоціація	Функції частини Асоціація з частинами міста
Клітинна мембрана	напівпроникна плівка	охоронці клубу (коли пускають, коли ні)
Цитоплазма	желе	Інтернет, телефон (зв'язок усіх частин клітини)
Ядро -хромосоми	американський футбольний м'яч нескінченність, бантик	уряд (керує містом, як ядро клітиною); бібліотека (зберігає інформацію), архів
Ендоплазматична сітка	труби, каналізація	метро, транспорт
Апарат Гольджі	Знак Wi-Fi	склад на фабриці (накопичення і упаковка речовин)

Рибосоми	неваляшка (дві субодиниці - мала на великій)	м'ясокомбінат (синтез білка)
Лізосоми	плоди винограду без гілок	завод з переробки сміття (переварювання речовин)
Мітохондрія	насіння квасолі з гармошкою всередині	енергетична станція (виробництво енергії)
Хлоропласт	Зелена диня з полками книг всередині	хлібобулочний завод (виробництво органічних речовин)

3. Контраст (протилежність): асиміляція речовин і дисиміляція речовин, чорне і біле;

4. Причинно-наслідкові зв'язки: мімікрія і виживання, зайва хромосома і хвороба Дауна;

5. Узагальнення: помідор і овоч, собака і тварину;

6. Підпорядкування: овоч і огірок, тварина і кішка;

7. Частина і ціле: мітохондрії і крісти, ядро і клітина;

8. Додаток: колбочки і палички сітківки ока.

Варто відзначити, що асоціативні процеси, що відбуваються в нашій свідомості, залежать від ступеня участі в них різних чуттєвих органів. Так виділяють асоціації візуальні, аудіальні, моторні, смакові, нюхові.

Залежно від схильності людини, особливостей його чуттєвої системи йому буде корисно будувати асоціації, які підходять саме для нього.

Дехто володіє моторної пам'яттю, як Наполеон (який тричі записував кожне нове ім'я, викидав записку і запам'ятовував це ім'я назавжди).

Дехто, в силу своєї розвиненої аудіальної пам'яті, воліє вимовляти інформацію вголос.

Дехто з людей налаштовані на візуальне сприйняття (а таких більшість). Для них служить, наприклад, цілеспрямоване виділення ключових слів в потрібному тексті (підкреслення, розфарбовування, створення схем і малюнків). К. Д. Ушинський писав: «Ви навчаєте

дитину яким-небудь невідомим йому п'яти словами - він буде довго і марно мучитися, але зв'яжіть двадцять таких слів з картинками, і він засвоїть на льоту».

При роботі з асоціаціями слід приділити особливу увагу:

- Системності подачі матеріалу, що вивчається.
- Емоційності викладача: міміка, жести, виразність мовлення.
- Асоціативний образ обов'язково повинен бути пов'язаний якимось загальним ознакою.
- Асоціативна зв'язок може бути за: кольором; місцем розташування; формою; звучанням; дією; смаком; матеріалом; призначенням; кількістю.

Обґрунтування необхідності мнемоматеріала на заняттях проводиться з точки зору предметно – методичних, вікових, психологічних, фізіологічних особливостей учнів.

Асоціативний метод може застосовуватися на уроці на будь-якому етапі, при вивченні будь-якої теми з біології.

З розвитком технік запам'ятовування люди вже виробили асоціативні прийоми, які підходять для більшості з нас:

1. Асоціативний ланцюжок являє собою сукупність понять, де кожне наступне пов'язано не з основним поняттям, а з попереднім. Дітям може бути запропоновано повне її складання (перше слово вказує вчитель), або заповнення усвідомлено допущених прогалин.

Тема: Клітина.

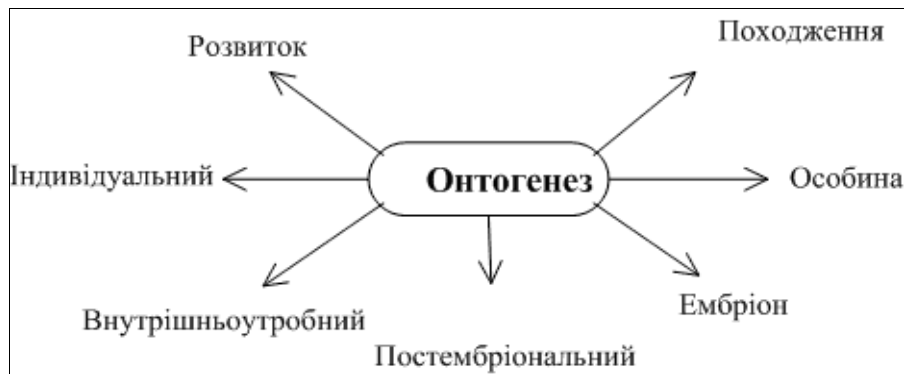
Студенти вибудовують лінійну ланцюжок асоціацій життєвого циклу клітини: підготовка-подвоєння - мітоз -зростання. Викладач задає перше і останнє слово, а учні повинні відновити середину. Наприклад: перше слово "підготовка", а останнє "зростання". Учні відновлюють весь ланцюжок.

Асоціативні ланцюжки можна використати і на заняттях при вивченні спеціальної термінології, при роботі з картою, при вивченні тваринного світу тощо.

2. Другою вправою з застосуванням асоціативного методу є символізація. Суть його полягає в тому, що студенти за допомогою кольору, знаків і символів зображують окремі елементи навчального матеріалу.

Тема :Індивідуальний розвиток організмів.

«Асоціативний кущ»

3. Асоціація з іншим добре відомим вам людиною з таким же ім'ям. Наприклад, багато хто з нас легко запам'ятають ім'я людини, якщо він є вашим тезкою. Також легко запам'ятовуються імена людей, які збігаються з іменами ваших батьків і хороших знайомих. Але навіть якщо у вас немає знайомих з ім'ям людини, яку потрібно запам'ятати, постарайтеся згадати відомих особистостей з такими ж іменами: акторів, політиків, музикантів.

4. Метод римської кімнати

Ланцюжок Цицерона або, як її ще називають, метод римської кімнати - це досить простий і в той же час досить ефективний метод створення структури матеріалу, що запам'ятовується. Суть його полягає в тому, що потрібні об'єкти треба подумки розставляти в добре знайомій кімнаті у строго визначеному порядку. Після цього досить згадати цю кімнату, щоб відтворити необхідну інформацію. Саме так і чинив Цицерон при підготовці до своїх виступів - він прогулювався по своєму будинку і подумки розміщував ключові моменти свого виступу в ньому. Крім кімнати можна використовувати знайому вулицю, робочий стіл або інші об'єкти, структура яких вам добре відома.

5. Метод ментальних карт (карт пам'яті) Бьюзена

Метод ментальних карт, або як його ще називають карта думок або асоціативна карта – це спосіб зображення структури інформації за допомогою блок-схеми. Такі ментальні карти часто рекомендують малювати психологи або ведучі тренінгів для правильної постановки цілей або ведення проектів, але в нашому випадку ментальні карти корисні саме для структурування інформації запам'ятовується.

Мнемонічний прийом не лишає студентів байдужими, байдужими, іншими словами, робить зацікавленими. Адже добре відомо, що знання, засвоєні без інтересу, не стають активним

надбанням людини, а лягають мертвим, застиглим вантажем, не придатним до застосування.

Практична значимість роботи в тому, що застосування мнемонічних прийомів довело, що ця техніка здатна не тільки викликати в учнів інтерес, але і своїми «неправильними», «ненауковими», «нелегальними», спрощеними способами подачі нового матеріалу «на пальцях», мимоволі, поволі змушує учнів розуміти суть правила і, як наслідок, полегшує застосування його на практиці.

Дана робота, зрозуміло, не вирішує всіх задач, що відносяться до теми навчання і до теми розвитку інтересу до предмету (мнемоніка лише частково бореться з цими проблемами). Адже унікальних рецептів для всіх і кожного, як відомо, не існує. Орієнтація на індивідуальні і вікові особливості учнів у процесі навчання, використання у роботі з ними спеціальних прийомів і способів, що відповідають їх індивідуальним особливостям, є основою органічного навчання.

Мнемотехніка значно підвищить якість навчання наших підопічних з будь-яких дисциплін і дасть їм можливість не відставати від життя, бути соціалізованими і інтегрованими в суспільстві.

УДК 330

Гусейнова Арзу Догру кызы,

д. э. н., заместитель директора

НИИЭР Министерства Экономики АР

eim09@rambler.ru

ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ, ПРЕПЯТСТВУЮЩИЕ ИННОВАЦИЯМ

Elmi işləmələrin tətbiqi sifarişçi və istehlakçıların onlara olan tələbidir. Bu tələbin olmaması innovasiya aktivliyinə əsas maneədir. Bu mane ilə innovasiya təklif edən elmi müəssisələr daha çox rastlaşırlar. Belə fikir var ki, aşağı tələb elmi-texniki nəticələrin keyfiyyətinin aşağı olması ilə şərtlənir. Yerli elmi işləmələrin rəqabət səviyyəsi xarici işləmələrə nisbətən 13-20% yuxarı olması bu fikrin yalnışlığına əsasdır [1].

В последнее время связь между наукой и бизнесом слабеет. Предприятия не имеют свободных “средств” для финансирования рискованных инновационных проектов. Основным препятствием на пути создания новых технологий и их применения в коммерческой деятельности является слабый бизнес-спрос на исследования и разработки и нехватка специализированных научных кадров. Спрос на новые технологии приходится поддерживать государству.

Применение научной работы является требованием на них заказчиков и потребителей. Отсутствие этого требования является основным препятствием для инновационной активности. С этими препятствиями больше всего сталкиваются научные учреждения, предлагающие инновации. Считается, что низкий спрос обусловлен низким качеством научно-технических результатов. Сегодня конкурентоспособность отечественных научных разработок на 13-20% выше иностранных. Это доказывает ошибочность предыдущей мысли. [1].

Согласно результатам мониторингов ученых, отсутствие интереса к новым технологиям и разработкам, показатель отсутствия инновационной направленности у предпринимателей. Потому что инновации связаны с экономическим риском и правовыми барьерами. Среди факторов, препятствующих применению инноваций, основным фактором является «высокий экономический риск применения». Предприниматели, с одной стороны, не верят в инновации, а с другой стороны, не имеют «свободных» денег для финансирования рискованных операций. Еще одним фактором,

сдерживающим инновации, является нехватка научных кадров. Научные учреждения жалуются на нехватку кадров.

Ниже приведены факторы, препятствующие ускорению инновационного развития в стране:

1. Отсутствие образования, науки и инноваций среди основных действующих лиц экономики. Вместо этого страна имеет тенденцию к иностранному господству. И это не используется для инвестиций в новые технологии и производственные мощности.

2. Попытки реформировать отечественную науку и образование стали «косметическими», потому что, они никогда не имели полной направленности на межотраслевую специфику и не были ориентированы на инновационное развитие государства. Они не объединили свое производство, персонал и науку в единый комплекс. В стратегическом развитии страны важные интеллектуальные ресурсы не сосредоточены, не скоординированы и не имеют общего назначения.

3. Актуальная проблема – объем и несбалансированность структуры государственного заказа на подготовку кадров с учетом спроса на рынке труда и перспектив развития страны, несогласованность профессионального и образовательного уровней, что приводит к неопределенности уровня образования. В европейских же странах этот уровень был очень четко определен.

4. Безопасность интеллектуальной собственности и умение ее эффективного управления – слабая сторона. Действующее законодательство в эпоху инноваций не учитывает государство, научные институты и университеты. Потому что авторы патентов (в отличие от зарубежного опыта) не могут самостоятельно выставить свои изобретения на рынок. (В американской практике, в ряде законов университетов и научных учреждений согласно Закону Бай-Доула (1980 г.), в случае ненадлежащего применения и эффективного использования прав на патенты, были определены пути перехода этих прав государству).

5. Нет адвокатов, пишущих патенты. Большинство патентов написаны учеными, которые могут раскрыть основную идею исследования. Но, тем не менее, эти ученые не знают правовых вопросов.

6. Существует огромная разница между патентом и его заявкой. Это связано с тем, что научные учреждения и университеты требуют подготовки и регистрации патентов у ученых. Никто не требует

количества проданных лицензий, количества денег от коммерциализации изобретений, заработанных путем создания стартап-компаний. Украинские институты и университеты не предоставляют высокотехнологичные компании, потому что у них нет на это прав.

7. В университетах не существует механизма поощрения и поддержки инноваций. Ненаправленное налогообложение на инновационное развитие, незакономерности в законодательстве, и т.д. ведут к сопротивлению на коммерциализацию изобретений.

8. Низкие инвестиции иностранных и отечественных инвесторов в высокотехнологичный бизнес. Отсутствие инновационной деятельности, соответствующего законодательства и устойчивости отдалают инвесторов с этой области..

Среди этих факторов следующие:

- отсутствие современной базы оборудования в базе опыта;
- отсутствие заказчиков;
- недостаточный уровень подготовки научных кадров;
- низкое качество менеджмента в организации;
- отсутствие конкурентного давления на научные организации;
- недостаток информации о новейших технологиях и научных достижениях;
- слабость научной кооперации;
- неразвитость инфраструктуры и т.д..

Из анализа всех перечисленных можно сделать вывод, что потребность в научных разработках для развития инноваций должна быть не только у государства, но и у предпринимателей.

Развитие инновационной инфраструктуры требует создания квалифицированного кадрового потенциала, отвечающего новым требованиям, а для этого необходимо развивать современные университеты. Эти университеты должны стать элементом «тройной спирали».

Примером этого является исследовательский треугольник Северной Каролины.

Исследовательский треугольник Северной Каролины

100 лет назад Северная Каролина считалась едва ли не самым бедным штатом в США. Основным продуктом этого штата был табак. Теперь же Северная Каролина завоевала популярность во всем мире. Визитной карточкой штата является качественное дешёвое высшее образование, исследовательские университеты, входящие в мировые

топ-рейтинги, передовые технологии, крупнейшая технопарковая агломерация «Исследовательский Треугольник». Список последних достижений штата включает в себя:

- Регион по Биотехнологии (Milken Institute);
- Высокотехнологичный регион (Silicon Valley Leadership Group);
- Высочайшая концентрация ИТ (KLG Advisors);
- Лучшая бизнес-среда (Site Selection);
- Лучшее место для бизнеса и карьеры (Forbes) vэ s.

Концепция Исследовательского Треугольника родилась в конце 50-х годов. Лидеры бизнеса, науки и власти объединились, чтобы создать фундамент для будущего развития региона. Это слияние привело к экономическому развитию Северной Каролины. Основой этого развития была наука, образование и инновации. «Исследовательский Треугольник» стал идеальным местом работы для лауреатов Нобелевской и Пулитцеровской премий, идеальным рабочим местом для учёных и инженеров. Универсальный штрих-код продукта, ультразвуковое медицинское 3D-сканирование, искусственная трава для стадионов, один из самых эффективных онкологических препаратов Таксол и AZT - препарат, используемый для борьбы со СПИДом. и т. д. продукты, относящиеся к «Исследовательскому Треугольнику».

Параллельно с «Исследовательским Треугольником», мы также можем показать Новосибирский Академгородок. Все особенности, история и стратегии этих двух организаций были похожи.

Первый государственный университет в Соединенных Штатах был открыт в Северной Каролине в 1795 году. Сейчас, более 200 лет спустя, система послешкольного образования штата включает в себя 16 государственных университетов и 17 частных, а также 92 колледжа. Система образования Северной Каролины - самый высокий уровень образования в Соединенных Штатах. В регионе Исследовательского Треугольника 46% работников имеют степень колледжа, 23% - степень бакалавра и 14,2% - высшее профессиональное образование. Общее число студентов, обучающихся в университетах и колледжах этого региона, составляет 150 тысяч человек.

Успех Исследовательского Треугольника многих убедил в том, что сотрудничество между властью, академическими кругами и бизнесом может стимулировать экономический рост. Поэтому другие

штаты стали вкладывать значительные инвестиции в их системы высшего образования. Но Северная Каролина по-прежнему остаётся здесь лидером, направляя 60-70% бюджетных поступлений на образование, и этот показатель является самым высоким среди всех штатов. И это даёт свой эффект. Ключевым бизнес-активом Северной Каролины является Технопарк "Исследовательского треугольника". Этот технопарк является крупнейшим технопарком в США. В Технопарке, включая таких мировых лидеров в высоких технологиях как (IBM, Glaxo SmithKline, ЦРБ, Cisco Systems, Lenovo RTI, Revlon, SAS, Verizon, Innovative Emergency Management, Biogen IDEC, Sumitomo Electric Lightwave и т.д.) также размещены 170 компаний. Площадь технопарка составляет 2830 га.

На территории Технопарка расположены не только компании, но и крупнейшие научно-исследовательские институты: Национальный Центр экологии и здравоохранения (NIEHS), Институт Исследовательского Треугольника (RTI), Национальный Центр экологии и здравоохранения (NIEHS) институт статистических наук (NISS), Межуниверситетский исследовательский центр (TUCASI), Институт статистики и математики (SAMSI), Национальный гуманитарный центр и другие. Разнообразие этих институтов в областях исследований можно сравнить с НАНА.

Кроме того, в технопарке есть бизнес-инкубаторы, центры технического обслуживания, гостиницы и другие объекты инфраструктуры.

Суть концепции «Исследовательского треугольника» в Северной Каролине заключалась в том, чтобы собрать все наукоемкие компании, вовлеченные в специальную область, охватываемую университетами. Компании, расположенные в Технопарке, должны были пользоваться интеллектуальной инфраструктурой и инфраструктурой комфорта в регионе.

Деятельность этого технопарка привела к изменениям в структуре экономики штата, потенциале трех крупных университетов и увеличению общей образовательной системы. Технопарк поднял взаимодействие корпоративных, политических и академических сообществ на новый уровень.

Здесь комплексное исследование фокусируется на общей конкурентоспособности региона и определении инновационного потенциала. Для этого необходимо провести работу по следующим разделам:

- экономические показатели региона;
- региональная экономика и развитие ее составляющих;
- оценка бизнес и инновационной среды в регионе;
- конкурентоспособность ведущих региональных кластеров;
- результаты, прогнозы и предложения;

Этот инструмент позволяет идентифицировать и оценивать кластеры в регионе.

Деятельность «Исследовательского треугольника» была проанализирована и включена в следующие выводы. Чтобы соответствовать

инновационному потенциалу и конкурентоспособности, регион должен установить перед собой следующие цели:

- приобрести и поддерживать высокий уровень жизни населения. А это зависит от продуктивного производства, а тот в свою очередь от инноваций. Ключевой вопрос - инновационное развитие и эффективное применение. Движущей силой инноваций является региональная бизнес-среда. Бизнес-среда, которая влияет на производственную мощь инноваций, имеет четыре основных фактора:

- **Предварительные условия (База):** Высокий уровень инновационной активности и роста производства зависит от наличия качественного и разнообразного квалифицированного персонала, инфраструктуры и технологий ее применения, а также от капитала.

- **Обязательное условие:** Процесс приобретения и улучшения продукта - это потребность в местных продуктах и услугах, потребляемых местными потребителями.

- **Здоровая конкурентная среда:** Деловая атмосфера влияет на конкурентную стратегию каждой компании: планирование инвестиций, защиту интеллектуальной собственности и повышение производительности.

- **Аналогичные и вспомогательные области:** присутствие местных потребителей в цепочке приводит к повышению производительности и инновациям.

Рис. 1. 4 ключевых фактора региональной производительности

Эти четыре противоположенных между собой фактора оказывают сильное влияние на бизнес-среду и укрепляют ее.

Кластер и производительность

Все эти условия приводят к формированию промышленных кластеров на уровне национальной или международной конкурентоспособности. Кластеры - это группа дочерних компаний и вспомогательных институтов, являющихся географически соседними, которые объединяют клиента и потребителя, а также другие отношения в области конкуренции. Кластерные промышленные зоны усиливают друг друга. Конкуренция с одной области к другой переходит по проектам spin-off. Свободные информационные потоки приводят к быстрому распространению инноваций. Система образования, охватывающая кластер адаптируется к его требованиям.

Пути инновационного развития

Необходимы следующие шаги, чтобы встать на путь инновационного развития страны:

1. Формирование государственной политики, направленной на приоритетное научно-техническое развитие.

2. Создание управляемой модели развития государства, ориентированной на геополитическое и географическое положение, природные и человеческие ресурсы.

Необходимо создать стратегическую программу развития или национальную программу, основанную на этих преимуществах. Эта программа объединяет научную работу, производственные площади сотрудников и бизнес.

3. Цель комплексных мероприятий, направленных на повышение конкурентоспособности отечественной науки и образования. Из широкого спектра традиционных научных исследований и кадровой подготовки следует выбрать тех, которые имеют подходящие условия для создания трамплина с сильной научной школой, материальной базой, лидерскими отношениями и т.д.

Акцент должен быть сделан на лучших людских и финансовых ресурсах, обеспечении административной поддержки, исследованиях и сотрудничестве с университетами, интегрирующих для поддержки кадров научных программ.

Научно-ориентированные кредитные средства должны координироваться единым государственным органом. Эти ресурсы будут направлены на важные направления развития государства.

Чтобы сократить различие между академической и университетской наукой, необходимо создать научно-образовательную среду, перенести самые последние достижения науки в образование, обеспечить в сфере науки образованных талантливых молодых кадров. Таким образом увеличится количество будущих ученых с современной научной

методологией. В этой среде нет границ между исследовательской, дипломной и курсовой работой, между преподавателем и ученым.

4. Требование работодателя заключается во внедрении «общего знаменателя» профессионалов разных уровней образования. Границы украинских национальных специальностей являются ключевым инструментом, который уравнивает потребности государственного порядка страны, согласованные общими европейскими границами, что помогает эффективно взаимодействовать в сфере труда и образования.

5. Завершить формирование единой законодательной базы инновационной деятельности. Задать инновационный кодекс.

Инновационная деятельность должна предусматривать законы и нормативные акты, регулирующие налоговые и таможенные преференции для технопарков. Необходимо упростить механизм государственной поддержки инновационной деятельности технопарков и разработать законодательную базу для высокотехнологичного бизнеса.

6. Одновременно обеспечение инновационного развития в крупных промышленных и научно-развитых регионах.

Заинтересованность местных органов власти в поддержке инновационной среды заключается в том, что регион снабжен дополнительными интеллектуальными рабочими местами и привлекает иностранные инвестиции. Зарубежный опыт показывает, что органы местной власти для развития инновационных структур, обеспечивают их территорией, зданием, а иногда для участия в управлении инновационными структурами скупают часть акций.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Мария Денисова. Кадровый и финансовый голод мешает внедрению инноваций, [http:// openc.ua/ 11791814 html](http://openc.ua/11791814.html)
2. Андрей Ремённый. Исследовательский Треугольник Северной Каролины – крупнейшая научная, образовательная и технопарковая агломерация США, 2011, <http://www.sibai.ru/assets/media/Research-Triangle-Park.pdf>

Дружкова І. С.

канд. іст.наук, доцент,

доцент кафедри соціології, філософії та права

Одеська національна академія харчових технологій

Питання авторського права та штучний інтелект

Визначення інтелекту сильно відрізняються між науковцями та дослідниками, але можна стверджувати, що це здатність розуміти, досягати цілей, розуміти і генерувати мову, сприймати і реагувати на сенсорні входи, доводити математичні теореми, грати в складні ігри, синтезувати і узагальнювати інформацію, створювати мистецтво і музику і навіть писати історії. З розвитком науки і техніки постають нові виклики, в тому числі і штучний інтелект.

Незважаючи на те, що творчий штучний інтелект все ще перебуває у формуванні, в даний час існують приклади його застосування в мистецтві. Flow Machines – це система штучного інтелекту, яка створює музику або самостійно, без втручання людини або у співпраці з людськими авторами. Він розбиває музичні стилі на обчислювальні об'єкти і з'єднує їх, щоб створювати пісні в цьому стилі [1].

На міжнародному рівні немає визначення того, кого слід розглядати як «автора» в авторському сенсі. Проте з тексту та історичного контексту за Бернською конвенцією авторами можуть вважатися лише фізичні особи, які створили твір.

У будь-якому випадку, хоча взагалі здається можливим погодитися, що автор є людиною, яка здійснює суб'єктивне судження при складанні твору і контролює її виконання, це не означає, що на національному рівні немає ситуацій, в яких також твори, створені авторами, що не є людьми, можуть претендувати на захист, або суди не розглядали питання такого авторства.

Найближче до розмивання меж розуміння авторства у класичному сенсі є штучні нейронні мережі. Штучна нейронна мережа – це зручний спосіб у вигляді програми реалізувати якийсь із методів машинного навчання. Називаються нейромережі так тому, що вони складаються з безлічі нейронів (елементарних підпрограм), організованих в мережу, що дуже схоже на те, як влаштований людський мозок. Якщо змінити кількість нейронів, структуру мережі і метод її навчання, можна вирішувати необмежену кількість завдань.

Головне – це наявність безлічі вихідних даних і розуміння того, що ви хочете від вашої мережі.

Нещодавно у 2018 р. Патрік Стоббс представляв проект Jukedeck, що знаходиться на передовій музиці. П.Стоббс не написав музику сам або разом з композитором. Jukedeck є однією з все більшої кількості компаній, що використовують штучний інтелект для створення музики. Наявність машин запису музики не нова [2]. У 1950-х роках композитор Лежарен Хіллер використовував комп'ютер для створення сюїти "Шіас" для струнного квартету. З тих пір техніка та технології стали набагато досконалішими у вирішенні різних завдань. Декілька стартапів зараз намагаються комерціалізувати музику штучного інтелекту для всього, від джінглів до потенційних поп-хітів. Наприклад, Jukedeck прагне продавати треки кожному, хто потребує фонові музики для відео, ігор або рекламних роликів. Компанія стягує з підприємств лише \$ 21,99 за використання треку, що значно менше а ніж коштує найняти музиканта. Відомо, що британський підрозділ Coca-Cola платить за щомісячну підписку. А з урахуванням змін у європейському законодавстві у бік більш суворих норм щодо авторського права, можна подальших розквіт подібних інновацій [3].

Так у червні, Google Brain оголосив Magenta, проект, який прагне щоб комп'ютери виробляти "переконливу і художню" музику, наповнену сюрпризами. Поки зусилля досі не цілком відповідають проекту [4].

У вересні DeepMind, британська компанія зі штучного інтелекту, що володіє Google, також оприлюднила результати експерименту, проведеного для задоволення. DeepMind розмістив у своїй системі WaveNet зразки фортепіанної музики, що використовується для генерації аудіо, наприклад, мови. ІВМ також має дослідницький проект Watson Beat, який музиканти зможуть використати, щоб перетворити стиль своєї роботи [3].

Не менші успіх штучного інтелекту у живопису. У жовтні 2018 року аукціонний дім Christies продав твір мистецтва під назвою "Edmond de Belamy, from La Famille de Belamy", який був створений з використанням штучного інтелекту. Це робота паризького колективу, заснованого П'єром Фатрелом, Готьє Верньє і Хуго Казельсом-Дупре. Робота була створена з використанням технології штучного інтелекту, точніше – технології генеративних змагальних мереж, винайденої в 2014 році Яном Гудфеллом, який може створювати

зображення. Назва роботи, Едмонд де Беламі, є повагою до Яна Гудфеллоу, прізвище якого може бути перекладено французькою як "Belami"[5]. Весь процес пояснюється на сайті. Автором коду є Роббі Баррат.

Портрет показує людину на чорно-сірому тлі, з якої він з'являється, одягнений у чорний колір, з білим коміром, згідно моді, що нагадує голландські картини 17 століття. Його риси точно не лінійні, і ніхто навіть не бачить його носа. Він дивиться на нас під кутом і, мабуть, розмальований великими мазками.

Метою колективу було довести, що машини також можуть бути творчими, як і люди. Чи Едмонд де Беламі постане новим Наруто (шимпанзе) не відомо. Справа Наруто може дати підказки про те, як американський суд буде керувати авторським правом твору, створеного штучним інтелектом [1]. Очевидне мистецтво використовувало формулу функції втрати оригінальної моделі GAN як підпис для створеної ними картини. Якщо програма є автором роботи, то робота не може бути захищена авторським правом.

Офіс США з авторських прав чітко вказав у своєму Збірнику практик Управління охорони авторського права США, що робота повинна бути створена людиною, щоб бути захищеною авторським правом, і що «Офіс не буде реєструвати роботи, створені природою, тваринами або рослинами, "Приводячи в якості прикладу твір, який не може бути захищений авторським правом" фотографією, зробленою мавпою ". Тепер вона може додати" картину, створену штучним інтелектом" [6].

Це не перший раз, коли штучний інтелект використовується для створення картини. У 2016 році команда подала комп'ютерні дані про 346 картин Рембрандта, і в результаті отримала 3-D друкований портрет, який виглядав так, як Рембрандт міг би намалювати, "Наступний Рембрандт". Фальшивий (або наступний) Рембрандт був зроблений з деяких 148 мільйонів пікселів і 150 ГБ наданих даних [11].

Рон Огюст, директор SMB Markets for Microsoft, який входив до проекту "Next Rembrandt", що вони «використовували технології та дані, як Рембрандт використовував свої кисті, щоб створити щось. Цей аргумент наводить на думку, що кожен, хто використовував технологію як інструмент для створення твору, міг би бути його автором, як Рембрандт. «Щось нове» є оригінальним, а оригінальність потрібно захищати авторським правом.

Але навіть якщо ми вважаємо штучний інтелект простим інструментом, він не є інструментом, як лопатою чи пензлем, оскільки цей інструмент повинен бути створений і може бути захищений авторським правом.

Комп'ютерні програми можуть бути захищені авторським правом, а програмне забезпечення, оскільки це комп'ютерна програма, може бути захищено. Закон про авторське право визначає програмне забезпечення як "набір висловлювань або інструкцій, які використовуються безпосередньо чи опосередковано в комп'ютері для досягнення певного результату. Якщо інструмент, який використовується для створення твору, захищений авторським правом, чи означає це, що створена таким чином робота також захищена? Не обов'язково, оскільки розділ 721.6 Компендіуму вказує, що «право власності на авторське право на твір відрізняється від права власності на будь-який матеріальний об'єкт, який може бути використаний для створення цієї роботи. Той факт, що автор використовував комп'ютер для написання статті, оповідання або іншої недраматичної літературної праці, не означає, що робота є комп'ютерною програмою».

Штучний інтелект сформував генеалогічне дерево, фальшиве сімейство з вигаданими іменами і може вважатися достатньо оригінальним, щоб бути захищеним під Feist як оригінальну компіляцію. Однак, єдиний портрет не захищений авторським правом є Prisma від стандартних фільтрів графічних редакторів, де алгоритм проходить по зображенню, спотворюючи його абсолютно певним, передбачуваним чином.

Нейронна мережа - це математична модель, яка імітує зв'язку нервових клітин живого мозку. Принципова відмінність нейронної мережі полягає в тому, що вона навчається, а не програмується. Як нейросеть перемальовує зображення? Якщо на фото є хмара і його форма чимось нагадує птицю, то нейромережа додасть їй більш точне подібність з птахом (з образом птаха, який вона засвоїла в процесі навчання). Так відбувається в кожного разу, тому після 10 повторень хмара стане більш схожим на птицю, а після 100 – може стати цілком самобутнім художнім образом.

У контексті Великобританії [для США, цікаво подивитися на текст рішення суда першої інстанції «Мавпа Селфі»], наприклад, приклади перших включають авторські роздуми у розділі 9 (2) Великобританії. а також Закон про патенти 1988 року і, ще більш

очевидно, положення в розділі 9 (3), згідно з яким – у випадку літературного, драматичного, музичного або художнього твору, який створюється комп'ютером – автор вважається особа, якою здійснюються заходи, необхідні для створення роботи [9].

Ось п'ять варіантів кого «призначити автором»: (1) розробника програми – автора коду і алгоритму; (2) користувача - автора вихідного твору; (3) розробника і користувача як співавторів; (4) нікого; (5) нейросеть у вигляді комп'ютерної програми [10 та 11].

Чи заслуговують результати машинного творчості охорони авторським правом? Основа авторського права – постать автора. Вона є точкою відліку для появи комплексу авторських прав, бо саме до автора закон як би прикріплює їх в момент виникнення. Так, «сирітські» твори, автор яких невідомий, не охороняються авторським правом не тому, що вони не оригінальні, а тому що невідомий джерело їх появи – конкретний автор.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ihalainen J, Computer creativity: artificial intelligence and copyright, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Volume 13, Issue 9, September 2018, Pages 724–728.

2. Patrick Stobbs: The future of 'craft' and AI music. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MIFjGA5x1fg>

3. Marshall A. From Jingles to Pop Hits, A.I. Is Music to Some Ears URL: <https://www.nytimes.com/2017/01/22/arts/music/jukedek-artificial-intelligence-songwriting.html>

4. Magenta Studio (beta) URL: <https://magenta.tensorflow.org>

5. Faster Learning and Better Image Quality with Evolving Generative Adversarial Networks /URL: <https://medium.com/neurohive-computer-vision/faster-learning-and-better-image-quality-with-evolving-generative-adversarial-networks-2040e9c993a3> (дата звернення: 14.05.2019).

6. Vicent J. How three French students used borrowed code to put the first AI portret in Christie's /URL: <https://www.theverge.com/2018/10/23/18013190/ai-art-portrait-auction-christies-belamy-obvious-robbie-barrat-gans>

7. Cohn G. AI Art at Christie's Sells for \$432,500 /URL: <https://www.nytimes.com/2018/10/25/arts/design/ai-art-sold-christies.html> (дата звернення: 14.05.2019).

8. Raebun J. AI, computer vision and English law: time to face (augmented) reality // *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Volume 12, Issue 12, December 2017, Pages 957–958.

9. Rosati E., The *Monkey Selfie* case and the concept of authorship: an EU perspective, *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, Volume 12, Issue 12, December 2017, Pages 973–977.

10. Томаров І. Може ли автором произведения быть софт? Часть 1 URL: <http://www.legalshift.com.ua/?p=1286> (дата звернення: 14.05.2019).

11. Томаров І. Творчество нейросетей сквозь #prisma авторского права URL: <http://www.legalshift.com.ua/?p=552> (дата звернення: 14.05.2019).

Євстаф'єв В. О., викладач
Малинського лісотехнічного коледжу,
аспірант Інституту кібернетики
ім. В. М. Глушкова

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В ЗЕМЛЕУСТРОЇ

Постійний розвиток сфери землеустрою на сучасному етапі державотворення в Україні призвів до великих змін у соціальному, культурному та духовному аспектах свідомості українського народу. Поява інституту приватної та комунальної власності на землю, перетворення землі та всієї нерухомості у товар з високою ринковою вартістю, зміна правової інституції земель сільськогосподарського призначення (розпаювання) – це лише верхня частина айсбергу перетворень, які принесла земельна реформа України. Так само дуже високий рівень змін відбувся у інформаційних технологіях, які використовуються у землеустрою за останні 20-25 років. Треба відмітити, що ці зміни були продиктовані не тільки стрімким та бурхливим рівнем розвитку сучасних цифрових технологій, але і вимогами ринку землі, який ставить нові завдання перед інформаційним та інженерними технологіями землеустрою щодо вирішення земельних спорів та забезпечення право власності на землю землевласників та право користування землею землекористувачів.

На даний момент у нашій країні, як і у всьому світі, широке застосування в практиці управління природокористуванням (земельними ресурсами) отримали географічні інформаційні системи (ГІС) і земельно-інформаційні системи (ЗІС). Географічна інформаційна система – це спеціалізована обчислювальна система, що включає певні технічні засоби, програмне забезпечення і сукупність процедур, призначених для збору, зберігання обробки та відтворення великого обсягу графічних і тематичних даних, що мають просторову прив'язку. Основу ГІС становлять електронні карти (плани) місцевості, що базуються на цифрових моделях рельєфу (ЦМР), що характеризують трьохвимірне розташування об'єктів у просторі. Спочатку геоінформаційні технології та ГІС були орієнтовані на прийняття управлінських рішень, пов'язаних з різними територіями. До основних завдань, що вирішуються на територіальному рівні з використанням ГІС, належать:

картографування земель, вдосконалення обліку нерухомості складання реєстрів власності (земельних ділянок, будівель, споруд) з прив'язкою до території та точним визначенням місця розташування; науково-обґрунтоване перспективне і оперативне планування розвитку території міст, районів, окремих територій на основі розробки генеральних планів використання і охорони земель, вивчення стану природних ресурсів, екологічного стану території та еколого-економічна оцінка навколишнього природного середовища; отримання достовірної інформації про місцезнаходження і експлуатації доріг, інженерних мереж комунального господарства, запасів корисних копалин і т. д; прийняття різного роду рішень з управління муніципальним господарством (розміщення об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури, організація поточного ремонту будівель і споруд розробка маршрутів і розкладів руху громадського транспорту оподаткування, планування інвестицій, розробка планів евакуації в надзвичайних ситуаціях та ін.); контроль за станом муніципального господарства (моніторинг земель, стану енеро-, тепло-, водозабезпечення). Початок розвитку ГІС відноситься до кінця 60-х років, але тільки в 90-х роках вони набули широкого поширення, що було викликано її вартістю, появою потужних периферійних пристроїв введення, виведення, зберігання та обробки інформації [1].

Розвиток систем автоматизованого картографування, використовуваних в земельному кадастрі для обліку та оцінки землі та пов'язаної з нею нерухомості, систем автоматизованого проектування (САД) призвело до появи спеціальних земельно-інформаційних систем, що широко використовуються у всьому світі при проведенні землепорядник робіт. Основна їх відмінність від ГІС полягає в наступному:

- земельно-інформаційні системи містять, насамперед, зведення про земельні ресурси й об'єкти, міцно пов'язані із землею; інформація про земельні ділянки, що міститься в ЗІС, відповідних певним вимогам до точності вимірювань, введення і виведення даних, що забезпечує точну геодезичну прив'язку земель на місцевості і відображення їх на планах (картах). Тобто, земельно-інформаційні системи є точнішими, ніж ГІС;

- в загальну структуру земельно-інформаційної системи. як спеціального обчислювального комплексу. в якості самостійних підсистем входять блоки автоматизованого картографування,

автоматизованого проектування, управління базами даних, що дозволяють не тільки будувати в різному масштабі карти з використанням засобів цифрової фотограмметрії і картографії, але і проводити різні геодезичні дії (обчислення площ, вимірювання відстаней, визначення координат та ін.) з необхідною точністю;

- основне призначення земельно-інформаційної системи – служити інформаційною базою управління земельними ресурсами [1].

На даний момент земельно-інформаційна система в Україні має наступну структуру (Рис.1):

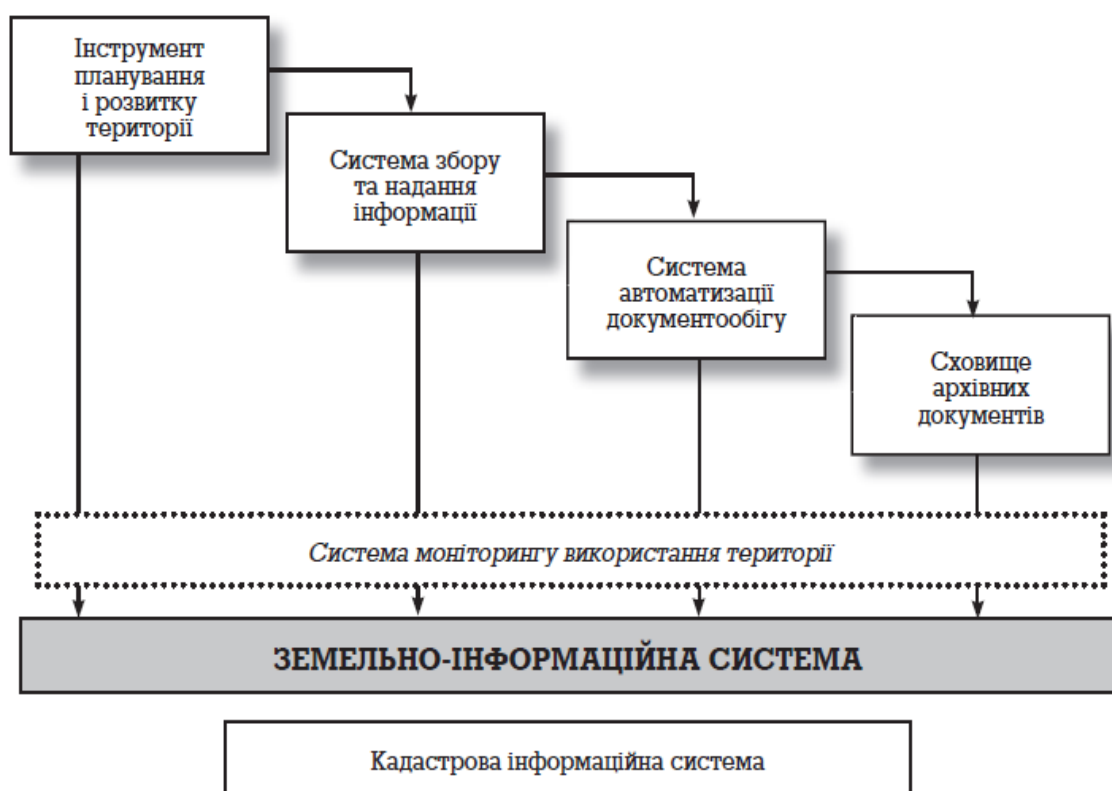

Рис. 1. Структурна схема функціонування земельно-інформаційної системи [2].

На даний момент у сфері землеустрою функціонують різноманітні програмні засоби, які можуть бути застосовані, або безпосередньо застосовуються при розробці документації із землеустрою. Всі ці програми відносяться до ГІС систем. Розглянемо коротко деякі з них.

1. Програма «Digitals». Виробник: НПП «Геосистема». Програма призначена для створення/оновлення топографічних і спеціальних карт, видання карт міського кадастру і землеустрою, рішення інженерних і прикладних завдань [3].

Система містить базове картографічне ядро, що забезпечує функції редагування і друку цифрових карт, запитів і звітів, читання і запису карт в різ-них форматах, включає модуль для розпаювання земельних ділянок і підготовки документації [3].

2. «Геопроект». Виробник: Компанія «Укргеопроект». Призначення: Обробка геодезичних вимірів, формування електронних карт місцевості, адміністрування і моніторинг електронних карт, облік просторової і атрибутивної інформації про об'єкти, вивід на друк картографічної і різноманітної звітної інформації [3].

3. Програма «Інвент-Град». Виробник: Компанія СНПП «ИТЕС». Призначення: Автоматизована система ІНВЕНТ-ГРАД призначена для обробки результатів польових топографо-геодезичних і кадастрових робіт, що виконуються при інвентаризації земель. Система також може бути використана як кадастрова система населеного пункту або адміністративного району [3].

4. Проект КБ «ПАНОРАМА» – це набір геоінформаційних технологій, що включає в себе професійну ГІС "Карта", професійний векторизатор електронних карт "Панорама-Редактор", додаток ГІС «Сервер» , призначений для забезпечення видаленого доступу до картографічних даних, універсальний засіб розробки геопорталів різного призначення "GIS WebServer", інструментальні засоби розробки ГІС додатків для різних платформ GIS ToolKit, муніципальну ГІС "Земля і Нерухомість", систему обліку об'єктів нерухомості "ГІС "Нерухомість", систему для автоматизації управління сільськогосподарським підприємством у галузі рослинництва ГІС "Панорама АГРО", конвертори для обміну даними з іншими ГІС (DXF/DBF, MIF/MID, Shape, GML, S57/S52, MP, IN4/XML та ін.), а також спеціалізовані додатки (Internet, сільське господарство, диспетчерські системи, зв'язок, навігація, екологічний моніторинг та інше) [3].

Всі ці програми призначені для виконання тих видів робіт, результат яких є інформаційним наповненням «Автоматизованої система державного земельного кадастру» (АСДЗК). В даний час не існує єдиної системи або моделі, яка б систематизувала та генералізувала, узагальнювала роботу всіх цих продуктів програмного забезпечення. Зараз одна землевпорядна організація може одночасно користуватися різними продуктами програмного забезпечення в землевпорядкуванні та виконувати різні види

землевпорядних робіт у різних програмах. При цьому треба відмітити, що для виконання різних видів землевпорядних робіт навіть у одній програмі потрібно користуватися зовсім різними функціями. Це призводить до великого перевантаження, як виконавця робіт, так і програмного забезпечення. Для покращення цієї ситуації корисно створити систему, яка систематизує різні функції різних програм для виконання різних видів землевпорядних робіт, тобто створити своєрідну базу знань для виконавця [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Третяк А. М. Землеустрій в Україні: теорія, методологія: монографія [Текст] / А. М. Третяк. – К. ; Херсон : Грінь Д. С., 2013. - 648 с. : рис., табл.
2. Таратула Р. Б. Формування структури інтегрованої земельно-інформаційної системи [Електронний ресурс] / Р. Б. Таратула // Збалансоване природокористування. - 2016. – № 4. – С. 173-177. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zp_2016_4_33
3. Толчевська О. Є. ГІС технології в землеустрої. // О. Є. Толчевська, Ю. Г. Коняєв / Екологічна безпека та природокористування: Зб. наук. праць / М-во освіти і нау-ки України, Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт., НАН України, Ін-т телекомунікацій і глобал. інформ. простору; редкол.: О. С. Волошкіна, О. М. Трофимчук (голов. ред.) [та ін.]. – К., 2014. – Вип. 14. – 227 с.: іл.

Євстаф'єва Н. В., учитель вищої категорії
КЗ «Темрюцька ЗОШ І-ІІІ ступенів»
Нікольській район Донецька область

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ «НОВИХ ДІТЕЙ» ПРЕДСТАВНИКІВ ЦИФРОВОГО ПОКОЛІННЯ

Світ цифрових технологій швидко змінюється, разом з цим наростає і швидкість зміни людини та поява «нових дітей» цифрового покоління яких нам вчителям треба навчати і виховувати. Нове цифрове покоління, або покоління Z – це діти, які народилися після 2000 року. Це перше покоління яке народилося в цифровому світі і вже не може уявити своє життя без мобільного інтернету та інших гаджетів. Вони задають питання гул, а не учителю, дорогу знайдуть по навігатору, а покупки зроблять в інтернеті. Вони одночасно роблять уроки, ведуть sms-переписку з трьома друзями, слухають музику, та розмовляють з батьками. Це приводить до великої швидкості сприйняття інформації, тому на уроках їм іноді буває нудно, якщо інформації недостатньо [1].

В навчально-виховній роботі треба враховувати особливості ментально нових дітей. Діти нового покоління не бачать різниці між реальним та віртуальним світом. Вони завжди хочуть лишитися у курсі останніх подій, та бояться вийти з мережі, постійно контролюють свої акаунти, щоб не пропустити яку-небудь інформацію або подію. Це покоління «зроби сам» де завдяки youtube можливо все що завгодно вивчити, зробити, підготувати. Для них важлива персоналізація. Вони хочуть виділитися з натовпу, показати свою унікальність. Діти нового покоління дуже практичні, в них сформувався новий, більш реалістичний погляд життя, кар'єру і лідерство [2].

В українських реаліях обмеженості соціальних ліфтів, масового заробітчанства населення, занепаду та деградації інституту сім'ї (наслідок заробітчанства), військового конфлікту, хронічної фінансової кризи та нестачу грошей на матеріальну базу освіти абсолютно нове ментально покоління дітей, перші ластівки цифрового покоління по суті надані самі собі.

Відповідальність батьків за майбутнє своїх дітей в середньому значно послабло в Україні в основному через нестабільну економічну

ситуацію та неефективну роботу державних органів контролю. По суті держава, яка не здатна забезпечити населення роботою та соціальними гарантіями побоюючись невдоволення та соціального вибуху перестала проводити в дію покарання батьків через невиконання ними своїх обов'язків у вихованні власних дітей. Впровадження під тиском Європейської системи освіти ідей дитиноцентризму у освіті в симбіозі з місцевими українськими реаліями загалом призводять до зниження рівня дисципліни і освіченості у представників «нового покоління українців».

Педагогам практикам в звичайній школі на місцях важко впоратися з цими проблемами. Крім того не має національної соціокультурної концепції виховання «нового цифрового покоління дітей майбутнього».

На даний момент не вивчено на науковому рівні, як у новому «цифровому поколінні» працюють функції пам'яті та запам'ятовування. Адже по суті це перше покоління, яке з раннього дитинства все свідоме життя проводило в інтернеті та ще з дитинства вони почали аналізувати величезні обсяги інформації. Найголовніше — вони також можуть швидко знайти потрібні відповіді, відкинувши зайве. Це призводить до того, що процеси запам'ятовування та обробки інформації в них відбуваються не так, як у їхніх попередників, які на 6-10 років старші. І ці процеси і досі до кінця не вивчені [1,2].

Відповідно і стара концепція освіти для них не підходить. Копіювання з інших країн теж не вихід.

За цих умов необхідно виробляти цю концепцію шляхом аналізу та спостереження кожному педагогу самостійно.

І ці індивідуальні напрацювання шляхом систематизації досвіду кількох педагогів-практиків можуть допомогти створити таку концепцію.

Сучасний педагог повинен займатися самоосвітою, вивчати нові методики навчання та виховання, застосовувати їх на практиці, володіти гаджетами не гірше за сучасних дітей.

Завжди важко починати щось нове, але потрібно почати та виховувати ментально нове покоління використовуючи найкраще та продуктивне з традиційних методик та впроваджувати нові методики навчання.

«Ми позбавляємо дітей майбутнього, якщо продовжуємо навчати сьогодні так, як вчили цьому вчора» Джон Дьюї.

Навчаючи завжди треба враховувати індивідуально особливості та здібності дітей, шукати індивідуальний підхід, на уроках потрібно створювати ситуації успіху, щоб дитина змогла повірити в себе, зацікавитися, та працювати на уроці виконуючи завдання різного ступеню складності.

Якщо дітям комфортно в цифровому світі то уроки і виховні заходи потрібно проводити використовуючи ІКТ технології. Діти мають постійно з ними працювати і мати вільний доступ до інтернету та комп'ютерних ігор. Не можна забувати, що у цьому середовищі вони релаксують та відпочивають.

В цей же час треба створити ситуацію, щоб для отримання доступу в інтернет вони мають виконати ряд вимог та доручень. Тобто створити умови праці та відпочинку в яких вони будуть розвиватися як особистості.

Знайти потрібну інформацію тепер не є проблемою, але треба навчити дітей систематизувати та застосовувати її. Для цього можливо використання ментальних карт за методикою Т. Бьюзена. Побудова таких карт викликає інтерес до предмету, розвиває творчість, креативність та нестандартне мислення.

Обов'язкове застосування на уроках здоров'язберігаючих технологій. Змішане або гібридне навчання, яке складається в об'єднанні традиційного або ІКТ навчання стає найбільш популярним.

Дітей цифрового покоління потрібно:

- привчити до орієнтування при переході з віртуального світу до реального;
- навчити обробляти там використовувати інформацію, яку вони знаходять в інтернеті;
- навчити ставити цілі в житті і добиватися їх;
- виховати з них справжніх патріотів України.

Нам теж є чому повчитися у «нового цифрового покоління»:

- технологічної обізнаності;
- відкритості мислення;
- рішучості;
- реалістичному підходу до життя;
- вірі у власні сили.

Українці завжди були гостинними, дружніми, працюючими, талановитими людьми, а якщо до цього додати «нове», освічене, виховане, креативне, «цифрове покоління» то в нас є майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналізує це: діти покоління Z <https://womo.ua/analiziruyeto-deti-pokoleniya-z/>.

2. Уривки з книги «Покоління Z на роботі» Девида Стілмана <https://lifehacker.ru/mif-pokolenie-z/>.

Зацарний В. В., канд. техн. наук, доцент
Третьякова Л. Д., д-р. техн. наук, проф.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ БЕЗПЕКИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ, ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Вступ. Державне підприємство «Головний навчально-методичний центр Держпраці організував проведення круглого столу з метою визначення механізму співпраці Мінсоцполітики України, МОН України, Держпраці, закладів вищої освіти для запровадження основних напрямів удосконалення підготовки фахівців з безпеки та гігієни праці та шляхів їх реалізації. Круглий стіл відбувся на базі Харківського національного університету міського господарства ім. Бекетова 9.04.2019 р.

Під час заходу увагу присутніх було направлено на обговорення реалізації концепції реформування системи управління охороною праці в Україні [1] з метою сприяння повернення у заклади вищої освіти навчання за спеціальностями «охорона праці» та включення у навчальні програми вивчення системи організації безпеки та гігієни праці на основі ризикоорієнтованого підходу. Також багато уваги приділялось обговоренню внесення змін до Типового положення НПАОП 0.00-4.12-05 [2].

Мета публікації. Завідувач кафедри БЖД Придніпровської державної академії будівництва та архітектури (м. Дніпро), доктор технічних наук Беліков А. С. торкнувся питань навчання з безпеки життєдіяльності, охорони праці та цивільного захисту у вищих навчальних закладах У своєму виступі він закликав повернутися до поняття нормативної дисципліни, надати такого статусу дисциплінам «Безпека життєдіяльності», «Охорона праці» та «Цивільний захист» і ввести ці дисципліни до робочих програм відповідних вишів. Цією вимогою шановний професор увійшов у колізію з Законом «Про вищу освіту», згідно статті 13 п. 6 якого освітня діяльність у вищих навчальних закладах визначається стандартами освітньої діяльності та стандартами вищої освіти.

Спробуємо розібратись з цим питанням, вірніше чому у фахівців, що викладають ці дисципліни, виникає бажання повернутись у часи до прийняття Закону «Про вищу освіту» [3].

Історичний екскурс. Охорона праці, як об'єкт дослідження почала розглядатись наприкінці ХІХ початку ХХ століть. Одна з найважливіших подій в історії руху за безпеку сталася в Німеччині за часів кайзера Бісмарка. На думку Бісмарка, державний капіталізм був би найкращими ліками від соціал-демократії. 1883 р. він надіслав до Рейхстагу проект страхування здоров'я працівників, який припускав виплату грошової допомоги через хворобу. Після прийняття цього закону було запроваджене страхування від нещасного випадку, а 1889 р. Рейхстагом було прийнято закон про пенсійне забезпечення в зв'язку з віком та втратою працездатності.

Жахлива пожежа на фабриці одягу в Нью-Йорку в 1911 р. призвела до тиску суспільства та шокованої громадськості на керівництво окремих штатів, прийняття відповідних законів та створення у США Національної ради промислової безпеки [4].

У Російській імперії, в межах якої знаходилась більша частина України, першим натяком на безпеку праці можна вважати запровадження контролю безпечності парових котлів губернськими інженерами, який у 1894 р. було передано Фабричній інспекції Міністерства торгівлі та промисловості. Профспілки та політичні партії, які відстоювали інтереси працівників офіційно утворилися в Росії лише після подій 1905 – 1907 рр. [5].

Перша професійна спілка в Україні була створена 6 листопада 1817 р. в приватній друкарні Пілкера у Львові, який тоді, разом з іншими західними регіонами України, входив до складу Австро-Угорської імперії. Законодавство цієї імперії виглядало дещо прогресивнішим за російське. Статут про обмеження тривалості праці на виробництві, який регламентував 11-годинний робочий день, було запроваджено на 12 років раніше за російський закон про обмеження робочого дня, а 1887 р. в Австро-Угорщині було введено закон «Про забезпечення випадків при праці».

Перша світова війна перервала роботи з інтернаціоналізації умов праці, стала ще одним поштовхом до розширення промислової структури і, як не дивно, несподівано допомогла руху за охорону праці. 1919 р. була створена Міжнародна Організація праці (МОП), що діє і тепер. Війна також призвела до використання у виробництві

нових захисних засобів таких як захисного шолому, респіратора, навіть аптечка першої допомоги була військовим винаходом [6].

Двадцяте століття характеризується чисельними досягненнями в галузі охорони праці, одним з яких можна вважати різноманітні системи навчання з питань безпеки праці, які діють в усіх промислово розвинених країнах світу. Закон України «Про охорону праці» [7] передбачає, що вивчення основ охорони праці забезпечується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки.

Наприкінці 80-х років минулого століття у зв'язку із закінченням періоду «холодної війни», підписанням ряду міжнародних угод з питань заборони деяких видів зброї, зокрема хімічної, обмеженням ядерного потенціалу та збільшенням загрози населенню та економіці через зростання кількості надзвичайних ситуацій природного та техногенного походження акценти у завданнях цивільної оборони змістилися. Головними стають питання забезпечення захисту населення та життєво важливих секторів економіки в умовах надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру тобто до цивільного захисту. В нашій країні, тоді ще Радянському Союзі, цьому сприяла низка обставин катастрофічного та трагічного характеру, які відбулися впродовж надзвичайно короткого часу. Це загибель теплоходу «Адмірал Нахімов», Спітакський землетрус, низка катастроф на залізниці та передусім аварія на Чорнобильській АЕС. Ці та інші катастрофічні події показали неузгодженість дій сил цивільної оборони, громадських та інших рятувальних бригад. Вихід з цього становища вбачався у реалізації комплексу заходів, спрямованих на те, щоб створити матеріальні засади, підготувати відповідні людські ресурси і, найголовніше, змінити спосіб мислення та поведінки. Серед започаткованих заходів було введення в дію програми підготовки студентів вищих навчальних закладів з дисципліни «Безпека життєдіяльності» [8].

Суть проблеми. Введення в навчальні плани лише однієї початкової дисципліни «Безпека життєдіяльності» не вирішувало всіх проблем, які стояли в окремих вищих навчальних закладах і тому 2010 року МОН разом з Міністерством з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Державним комітетом з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду 21 жовтня приймають спільний наказ № 969/922/216. Цим наказом приписувалось керівникам вищих

навчальних закладів України: забезпечити вивчення нормативних навчальних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі» та «Цивільний захист». Передбачалось, що ці дисципліни будуть вивчатися всіма студентами, курсантами та слухачами вищих навчальних закладів України таким чином. «Безпека життєдіяльності» – на 1-му чи 2-му курсі із загальним обсягом не менше 1,5 кредиту ECTS, «Основи охорони праці» – на 2-му чи 3-му курсі (молодший спеціаліст), на 4-му курсі (бакалавр) із загальним обсягом не менше 1,5 кредиту ECTS, «Охорона праці в галузі» – на 4-му курсі (молодший спеціаліст), на 5-му курсі (спеціаліст, магістр) із загальним обсягом не менше 1 кредиту ECTS, «Цивільний захист» (замість дисципліни «Цивільна оборона») – на 5-му чи 6-му курсі (спеціаліст, магістр) із загальним обсягом не менше 1 кредиту ECTS. Цим наказом передбачалось також затвердити типові програми нормативних навчальних дисциплін, що було виконано у стислі терміни і 2011/12 начальний рік розпочався уже виконуючи цей наказ.

Таким чином бачимо, що викладачі зазначених кафедр спирались на накази МОН, які визначали які навчальні дисципліни викладати, на якому курсі, за якою навчальною програмою і з яким об'ємом годин. Введений у липні 2014 року Закон України «Про вищу освіту» скасував вимоги зазначеного спільного наказу.

Новий закон не визначає, які навчальні дисципліни потрібно викладати, на якому курсі, за якою навчальною програмою і з яким об'ємом годин. Та у стандартах вищої освіти залишаються вимоги до компетенції випускників вищих навчальних закладів щодо питань безпеки, охорони праці тощо вивчення яких відбуватиметься на підставі цих же або інших навчальних дисциплін. В чому ж складність? Вірніше не складність, а взаємне непорозуміння двох сторін. З одного боку – це розробники галузевих стандартів вищої освіти, які не зовсім і не завжди розуміють вимоги безпеки та охорони праці, які закладають в стандарти, з другого – викладачі кафедр охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту, які повинні будуть викладати відповідні навчальні дисципліни, щоб викласти матеріал, вивчення якого студентами забезпечить їх компетенцію в цих питаннях. Де ж вихід?

Розв'язання проблеми. На нашу думку вихід з цього питання настільки простий, що його не бачать саме через цю простоту. Гадаємо, що вирішення цієї ситуації полягає в ініціативі Науково

методичної комісії з охорони праці Міністерства освіти і науки, яка повинна розробити кілька подібних фрагментів стандартів вищої освіти, а саме обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти, перелік компетентностей випускника та нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання, що стосуються питань охорони праці та цивільного захисту конкретних напрямів освіти та передати їх відповідним науково методичним комісіям.

Можливо ми спрощуємо проблему. Можливо не бачимо всю її складність, але вихід ми вбачаємо саме в наведеному вище. Можливо до того, як взятись за розробку зазначених питань необхідно буде проконсультуватись з фахівцями відповідних галузевих комісій та провести спільні засідання з цими комісіями, можливо надалі потрібен буде якийсь контроль за впровадженням розробки, можливо супровід її тощо, але це вже технічні елементи, які вирішуються в ході вирішення самого питання. Можливо виникне потреба у втручанні в це питання Міністерства освіти та науки або Державної служби праці або ж їх обох водночас.

СПИСОК ВИКОРИСТНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Концепції реформування системи управління охороною праці в Україні та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 №989-р.
2. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці (НПАОП 0.00-4.12-05). ЗАТВЕРДЖЕНО Наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці 26.01.2005 № 15.
3. Закон «Про вищу освіту». 1 липня 2014 року № 1556-VII Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004
4. Goetsch, David L. The basics of occupational safety / David L. Goetsch. – Columbus, Ohio : Prentice Hall, 2010 – 514 p.
5. Основи охорони праці: Підручник, 2-ге вид. / К. Н. Ткачук, М. О. Халімовський, В. В. Зацарний та ін. За ред. К. Н. Ткачука і М. О. Халімовського. – К. : Основа, 2006 – 448с.
6. Вступ до спеціальності. Навчальний посібник / Б. М. Коржик, В. В. Зацарний, С. В. Нестеренко; за ред.. Б. М. Коржика/ – Харків : ХНАМГ, 2011 – 122 с.
7. Закон України «Про охорону праці» 14 жовтня 1992 року № 2694-XII Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 49, ст.668 {В редакції Закону № 229-IV від 21.11.2002, ВВР, 2003, № 2, ст.10}
8. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності : Навч. посіб. / За ред.. Є. П. Желібо. 6-е вид. – К.: Каравела, 2009. – 344 с.

Івах С. М., канд. пед. наук, доцент
Гумецька С. І., студентка
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

ЗНАЧЕННЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ДЛЯ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНOSTІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасні тенденції розвитку суспільства вимагають від психолого-педагогічної науки і практики освітньої діяльності розробки новітніх технологій раннього розвитку особистості, здатної до подальшої повноцінної і гармонійної життєдіяльності, максимальної реалізації талантів і здібностей, досягнення життєвого успіху, який стає вагомою складовою успішного розвитку держави. Одним з найбільш складних і важливих у цьому плані є питання розвитку обдарованості дітей дошкільного віку.

Як відомо, предметом спеціального наукового пошуку вчених освіта обдарованих дошкільників виступила з середини ХХ століття, коли психологи (Л. Виготський, С. Рубінштейн) почали її розглядати як особливий і невід'ємний компонент опосередкованого розвитку психіки дитини. З цього періоду започатковано дослідження таких аспектів цієї проблеми як: природа здібностей, інтелектуальної й творчої обдарованості (О. Дьяченко, М. Лейтес, О. Матюшкін, В. Моляко [6], О. Савенков [8], Б. Теплов та ін.); навчання обдарованих дітей, вплив індивідуалізації та диференціації на них в умовах освітнього процесу (Ю. Гільбух, В. Кузьменко, О. Кульчицька [4] та ін.); діагностування обдарованості й розробка навчальних програм і методичного супроводу процесів розвитку творчих здібностей (І. Карабаєва[2], О. Проценко [7] та ін.). Проте, незважаючи на активні наукові дослідження цієї проблеми, на сучасному етапі розвитку науки найбільш суттєвими і дискусійними є питання своєрідності діагностичної роботи з раннього виявлення загальної та спеціальної обдарованості, створення методик комплексного вивчення обдарованості та вивчення різних видів здібностей, встановлення критеріїв та показників, що характеризують прояви здібностей у різних сферах життєдіяльності дитини дошкільного віку, а також питання засобів розвитку обдарованості. Щодо образотворчого мистецтва як засобу розвитку обдарованості у дітей дошкільного віку, то, на наш погляд, на сьогодні проведено недостатньо досліджень. В основному у них розкривається специфіка

пізнання обдарованою дитиною образотворчого мистецтва. Зокрема, відзначається, що дітям дошкільного віку доступні такі жанри, як пейзаж, натюрморт (Н. Зубарева), скульптура дрібної пластики (Г. Вишнева, Н. Кириченко), портрет (А. Щетініна), ілюстрації (В. Єзикеєва, Т. Підкурманна, В. Котляр [3]), твори декоративного мистецтва (Л. Сірченко, Л. Скиданова, Т. Науменко, Н. Кириченко, О. Поліщук).

З огляду на сказане, **метою** нашої наукової розвідки є висвітлення впливу образотворчої діяльності на розвиток обдарованості дітей дошкільного віку.

Як відомо, у дошкільному віці в дітей проявляється інтерес до різних видів мистецтва (малювання, ліплення, аплікації та ін.), у процесі прилучення до яких розвиваються їх пізнавальні здібності, збагачуються знання про навколишній світ (суспільні явища, природу, людей). Тому доцільно дітей дошкільного віку знайомити з деякими особливостями мови образотворчого мистецтва. Так, починаючи з молодшого дошкільного віку потрібно формувати у дітей «емоційний відгук» на твори мистецтва. Тобто вчити їх розуміти, які почуття передає митець в картині, скульптурі, демонструючи дітям засоби образної виразності за допомогою яких художник розповідає про оточуючу дійсність. Для цього вихователь може послуговуватися такими методами і прийомами як: бесіди про мистецтво, розповіді мистецтвознавчого характеру, розповіді про скульптури, а також ігрові ситуації, в яких діти могли б порівнювати, розпізнавати різні за художньою виразністю образи [3, с. 17].

Окрім того, на думку І. Ликової, вихователю доцільно здійснювати художньо-творче виховання дітей, яке передуює творчій зображувальній діяльності, і в процесі якого здійснюється «оживлення», «олюднення», «одухотворення» предмета, об'єкта чи явища навколишньої дійсності. Дослідниця пропонує таку поетапність цього процесу: візуалізація предмету (об'єкту, явища) в реальній дійсності; сприйняття образу у творах образотворчого мистецтва; додаткове ознайомлення з предметом зображення в художньому чи музичному творі; обігравання дитиною образу; створення образу в образотворчій діяльності [5, с. 39].

При цьому важливо, щоб дитина відчувала почуття радісного задоволення від діяльності, від усвідомлення своїх успіхів і досягнень у ній. Закономірно, що інтерес до зображувальної діяльності неможливо сформувати без навчання. Положення про залежність

інтересу від навчання, який характеризує підхід психологів і педагогів до проблем формування інтересів є принципово важливим (Л. Божович, Л. Славіна, Л. Гордон, Н. Морозова, Г. Щукіна) [3, с. 19].

Зазначимо, що поява інтересу є передумовою і своєрідним показником художнього розвитку, а також засіб підвищення ефективності навчання дітей зображувальній діяльності. Як зауважує Н. Дяченко, формування інтересу відбувається найефективніше, якщо в дитини є здібності, на цій основі потім створюється позитивне ставлення до предмету і діяльності і, насамкінець, формуються інтереси в процесі спеціально організованої, систематичної, пізнавальної, творчої діяльності дітей [1, с. 29].

Виняткового значення в організації образотворчої діяльності дітей дошкільного віку відіграє вміння вихователя пов'язати особливості створення художнього образу в мистецтві з власне художньою діяльністю дошкільників; адаптувати виразні засоби мистецтва живопису, графіки в такий вид образотворчої діяльності дітей як малювання; виразні засоби скульптури – в ліплення; вчити їх створювати декоративні роботи за мотивами народного декоративно-ужиткового мистецтва, використовувати елементи конструкторських рішень архітектури у конструктивній творчості.

Враховуючи положення про вирішальне значення дорослого у формуванні інтересу, зазначимо, що велика роль належить вихователю, його особистій зацікавленості, певному рівню художньої підготовки, знанням і практичним умінням в різних видах зображувальної діяльності, вмінню враховувати індивідуальні і типологічні особливості кожної дитини. З цією метою вихователям слід ґрунтовно знайомитися з образотворчим мистецтвом; навчатися техніки роботи з різними зображувальними матеріалами та опановувати методики керівництва зображувальною діяльністю дітей з метою формування інтересу до неї.

Отже, можемо стверджувати, що більш детальне ознайомлення дітей дошкільного віку із різними видами образотворчого мистецтва (живописом, графікою, скульптурою, малою пластикою, декоративно-прикладним) створює сприятливі умови для розвитку їхньої обдарованості. Систему занять з образотворчого мистецтва доцільно будувати на основі принципів послідовності та системності – зв'язку усіх видів мистецтва при формуванні уявлень про певний художній образ. Щоб розвинути образне бачення, необхідно вчити

дітей в об'єктивній дійсності бачити не лише зовнішню її характеристику, а й те, що відповідає почуттям людини, може їх викликати і виражати. Враховуючи характерну для дітей потребу в самоствердженні та визнанні їхніх можливостей дорослими, вихователь повинен забезпечити умови для розвитку дитячої самостійності, ініціативи, творчості. Він постійно має створювати ситуації, що спонукають дітей активно використовувати свої знання і вміння в творчій діяльності, вчити долати труднощі, доводити справу до кінця, націлювати на пошук нових, творчих рішень.

Зазначимо, що кожна дитина народжується з певними задатками до творчості, але розвинути їх зможуть лише ті, у кого будуть сприятливі умови, що дадуть можливість розвинути ці здібності своєчасно. Багато залежить від того, хто опиниться поруч з дітьми, коли вони робитимуть перші кроки у складний і багатогранний світ мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дяченко Н.Т. Малювання в дитячому садку : підручник [Текст]. К. : Радянська школа, 1981. 125 с.
2. Карабаєва І., Яценко Т., Пасічник А. Інтелектуально обдаровані дошкільнята: підтримка та супровід. К. : Шк. світ, 2011. 128 с .
3. Котляр В.Ф. Зображувальна діяльність дошкільників [Текст] : підручник. К. : Радянська школа, 1986. 96 с.
4. Кульчицька О.І. Знаходимо обдарованих серед дошкільнят// *Обдарована дитина*. 1998. № 3. С. 8 – 13.
5. Ликова І.О. Програма художнього виховання, навчання і розвитку дітей 2-6 років «Кольорові долоньки» [Текст]. Х. : Веста : Видавництво «Ранок», 2007. 128 с.
6. Моляко В.О. Чи можна навчити творчості // *Обдарована дитина*. 1999. № 3. С. 2 – 4.
7. Проценко О.В. Розвиток здібностей та обдарувань у дошкільників. К. : Шк. світ, 2011. 128 с.
8. Савенков А.И. Детская одаренность и проблемы содержания дошкольного образования // *Дошкольное воспитание*. 1999. № 12. С. 2 – 14.

Івах С. М., канд. пед. наук, доцент

Янкович О. М., студентка

Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

РОЛЬ ПЕДАГОГА В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ГУМАНІЗМУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Однією з найважливіших ролей педагога у просторі дитинства – роль посередника між дітьми й соціумом. Змістом його діяльності є допомога кожній дитині у процесі адаптації до соціуму, компенсація того, що дитина не отримує у соціумі. Звідси головні функції виховної діяльності, спрямовані на гуманізацію простору дитинства, – допомога дитині та її підтримка. А завдання педагога – будувати свою діяльність, розвиваючи в дитині її кращі риси й послаблюючи негативні, тож головне – розуміти дитину. Але щоб реалізувати гуманістичні ідеї в освітній роботі з дітьми, треба, щоб вони були прийнятні більшістю педагогів, щоб ідея дитиноцентризму з красивої фрази перетворилася на справді регулятивний механізм організації освітнього процесу.

Світова педагогіка на всіх етапах свого розвитку шукала оптимальне вирішення проблеми взаємин вихователів і вихованців. Ідея співробітництва, рівноправних дружніх взаємин була проголошена у творах багатьох видатних мислителів, філософів, педагогів. Ще Я.А. Коменський – творець великої дидактики, філософи – К. Гельвецій, Д. Дідро, Ж-Ж. Руссо, І. Кант, відомі педагоги – Й.Г. Песталоцці, Ф. Фребель, А. Дістервег, К.Д. Ушинський, Л.М. Толстой, С. Швацький неодноразово зверталися до цієї проблеми. Ідеєю вирішального значення для виховання у дитини психологічного комфорту у взаєминах в дорослими пронизані твори таких відомих психологів, як Л.В. Петровський, Я.Л. Бодалев, В. Киричук, К. Роджерс [8].

З повною силою гуманістичне ставлення до цієї проблеми відбилась в працях В.О. Сухомлинського. Справжні педагоги так розуміють роль спілкування з дітьми, що формувати активних, принципових, відповідальних членів суспільства можна лише в умовах довіри, вимогливості, поваги до юних громадян нашої країни.

Однак ми ще раз у раз зіштовхуємось з невмінням вихователів будувати свої взаємини з дітьми, з фактами грубощів, неповаги, нерозуміння, з недооцінкою спілкування як засобу педагогічного впливу, Такі явища породжуються насамперед педагогічною неосвіченістю, пережитками авторитарної поведінки, однобічним підходом до процесу виховання.

Саме тому **метою** нашої наукової розвідки ми обрали розкриття ролі вихователя в створенні гуманістичного освітнього простору в закладі дошкільної освіти.

Так, відомі науковці виокремлюють такі ознаки гуманістичного освітнього простору, як:

- орієнтація на зону найближчого розвитку – російський педагог і психолог Лев Виготський;
- створення особливої духовної атмосфери – український педагог і письменник Василь Сухомлинський;
- реалізація права дитини на свободу вибору і можливість заміни видів діяльності – грузинський педагог і психолог Шалва Амонашвілі [1]. Розглянемо коротко їх дію в практичному застосуванні [8].

Розвиток дитини буде повноціннішим, якщо орієнтуватися на зону найближчого розвитку, адже кожній дитині потрібен “свій час” для того, щоб увійти в завтрашній день. За віком діти можуть бути однакові, але зона найближчого розвитку в кожного буде різною. Тож важливо бачити ту реальну планку, якої досягла дитина сьогодні, і ту максимальну, яка проявиться в найближчому майбутньому. Саме тому варто не поспішати визначати рівні розвитку дітей, диференціювати їх за здібностями, виокремлювати групи дітей “обдарованих” та дітей “із недоліками” на ранніх етапах онтогенезу, а намагатися визначити зону найближчого розвитку кожної дитини, виробляти стосовно неї оптимістичну гіпотезу розвитку, відзначити її потенціал та створювати умови для прояву її здібностей у будь-якій діяльності. Це підтримає живий пізнавальний інтерес дітей, дасть їм змогу знаходити можливі джерела інформації, застосовувати її у власній діяльності й у такий спосіб самореалізовуватися.

Згадаємо атмосферу радості, творчості, добра, що панувала у “школі під блакитним небом”, створеній Василем Сухомлинським. Як справедливо стверджує Шалва Амонашвілі, діти не можуть самі створити таку атмосферу, в цьому їм потрібна допомога дорослих [1]. Саме в такій атмосфері відбувається конструктивна взаємодія на

засадах співдружності, яка, на думку Василя Сухомлинського, дає змогу кожній людині йти по шляху самопізнання, самоповаги і самостійного навчання [8].

Отже, сприятливими для особистісного зростання є такі умови виховання, за яких актуалізується процес саморозвитку дитини, формується її особистісна зрілість. Гуманний вихователь має орієнтувати дитину на себе саму, власне Я, усвідомлення своїх чеснот, виявлення здатностей прислухатися до своїх переживань та розуміти почуття іншої людини. Він спрямовує дитину на самовизначення, об'єктивне оцінювання власних та чужих дій. Відповідальність за впровадження суб'єкт-суб'єктної взаємодії покладена на дорослих – батьків та педагогів. Від них залежить перебіг такої взаємодії, забезпечення спілкування, яке активізує дитину і дає змогу педагогу відстежувати її успіхи, а також своєчасно вносити корективи в освітній процес [4, с. 5].

Процеси саморозкриття, самоактуалізації, самопрояву мають носити характер розумного управління дитиною. Дитина не в змозі сповна усвідомлювати свій майбутній потенціал, вона лише розуміє власні потреби. Важливо привчати її самостійно приймати рішення, робити свідомий вибір і відповідати за нього. Слід уникати жорсткої регламентації, натомість надаючи дитині змогу реалізувати власні плани. Поступово навчаючи дитину діяти за власним вибором, педагог має м'яко скеровувати дитячі плани у напрямі спільного інтересу. Що стосується малюків, то дорослому варто запропонувати їм декілька варіантів діяльності, як-от: малювати, читати, стрибати, ліпити, грати з м'ячем тощо, а кожна дитина має обрати те, що їй цікаво, і спрямувати власні сили і здібності на саморозкриття в обраному полі діяльності. Звісно, дитина перебуває під владою тимчасового бажання, тож обов'язок дорослого – постійно пропонувати різні види діяльності, надаючи дитині змогу зануритися у той, який може бути корисним для неї. Тож гуманізація освітнього простору заснована на потребах особистості дитини, розкритті її внутрішніх сил для самореалізації [2, с. 24].

Отже, йдеться про створення такого середовища, яке має стати місцем постійного експериментування, джерелом творчих ігор, спонукати дітей ставити запитання, виявляти ініціативу, творчість, тобто збуджувати пізнавальну активність через надання дитині змоги виявляти самостійність, активність, відповідальність.

Зазначимо, що втілення ідей гуманізації у сучасній теорії і практиці дошкільної освіти можливе за розробки педагогічного процесу, в якому насамперед розв'язуються такі завдання: створення педагогічних умов, за яких дитина відчуває емоційний комфорт у спілкуванні з однолітками; створення педагогічних умов для активної творчої діяльності дитини у всьому її розмаїтті з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів, потреб; забезпечення особистісної значущості педагога для вихованця [5, с. 4].

Протягом дошкільного віку орієнтація на дорослого, прагнення зберегти з ним позитивні стосунки є найбільш стійкою групою мотивів дитячої поведінки. Тож варто враховувати, що в педагогічному процесі закладу дошкільної освіти дитяча і доросла субкультури не лише реально існують, а й взаємодіють. Можна говорити про певний спільний простір дорослої і дитячої субкультур, який і визначає характер виховання, ступінь його гуманності.

Для гуманізації виховання важливо актуалізувати проблему спільної діяльності дитини і вихователя. Нагадаємо: в педагогічному процесі закладу дошкільної освіти виокремлюють такі складові, як вільну самотійну діяльність дітей і спільну діяльність дітей і вихователя, що може здійснюватися у двох формах: планових занять та вільної спільної діяльності дорослого і дітей. Саме остання дає великі можливості для гуманізації процесу виховання. Адже якщо стосовно вільної самотійної діяльності дітей педагог виступає як автор розвивального середовища, що живить розвиток дитячої діяльності, а в процесі занять – як наставник, то саме означена форма взаємодії є партнерською у повному розумінні слова.

Однак не можна не звернути уваги на те, що за означеного підходу гуманність педагогічного процесу обмежується тим, що педагог і вирішує, яку позицію займати, і організовує спільну з дитиною діяльність, і облаштовує розвивальне середовище для її самотійної діяльності. Тобто процес взаємодії все ж таки будується “від дорослого” [7, с. 404].

Аналіз взаємодії педагога і дитини з огляду на взаємозв'язок функціонально-рольових та особистісних позицій дає підставу стверджувати, що в певний конкретний момент особливості цього зв'язку залежать від міри їх “відображеної суб'єктності” (В.А. Петровський). Пряме наукування характеризується переважанням суб'єктності дорослого над суб'єктністю дитини; спільна діяльність позначає рівність їх суб'єктності; самотійна

діяльність дитини ілюструє переважання її суб'єктності над суб'єктністю педагога.

Для формування особистості з високим рівнем розвитку суб'єктності треба змінити послідовність пред'явлення дитині суб'єктності дорослого: починаючи від рівних суб'єктностей дорослого і дитини, йти до такої взаємодії, в якій суб'єктність педагога менша від суб'єктності вихованця. За такого підходу переважальна суб'єктність дорослого не заперечується, а частково включається і в перший, і в другий види взаємодії в міру необхідності. Отже, маючи навіть епізодичні незначні знання й уміння, дитина у спільній з вихователем діяльності досягає результату, відчуває емоційне задоволення від успішного виконання справи і згодом прагне повернутися до цієї діяльності, досягти позитивного результату.

Перебування дітей у закладі дошкільної освіти не обмежується лише засвоєнням ними змісту, закладеного в основу занять. Адже освітньою може стати будь-яка ситуація чи епізод, що трапляються з дошкільниками впродовж дня. Окрім того, сучасні підходи в дошкільній освіті надають вагомого значення індивідуально-груповим формам організації навчально-пізнавальної діяльності дітей. Тобто реальні умови життя дітей у закладі дошкільної освіти передбачають широкі можливості для розвитку кожного з них. І педагоги мають використовувати кожен таку можливість сповна. Це потребує від них гнучкості та творчого підходу до планування й організації буття дітей, причому з обов'язковим урахуванням їхніх потреб, бажань та можливостей [3, с. 35].

Налагодження партнерського спілкування з дітьми зумовлено особистістю й майстерністю педагога. Центральним елементом професійної майстерності є педагогічні взаємини педагога з дітьми, які ґрунтуються, за нашими переконаннями, на ключовій категорії – “розуміння”, а саме розуміння: сенсу власної педагогічної діяльності; унікальності та неповторності кожної дитини; відмінності впливу на кожен дитину стандартних, єдиних для всіх дітей умов життєдіяльності; внутрішнього світу самої дитини [6, с. 41].

Отже, гуманістично орієнтований виховний процес не можна побудувати лише на основі рівних позицій дорослого та дитини, оскільки він потребує різної міри особистого внеску педагога залежно від можливостей та потреб дитини. Гуманістичне виховання замість маніпулювання дитиною дає змогу створювати “сміслові поля

цінностей”, що забезпечує мотивоване введення її у предметне, діяльнісне й соціальне довкілля, належний рівень суб’єктності. Гуманістичне виховання передбачає не лише зміну позиції педагога, а й зміну позиції дитини стосовно нього, зміну їхніх взаємин.

Відтак, сутність гуманістичного виховання можна визначити як ціннісно орієнтований процес взаємодії вихователя і дитини в ході освоєння соціального досвіду та становлення й розвитку суб’єктного досвіду кожного, що стимулює процеси розвитку особистості засобами власних внутрішніх ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике. М.: Изд. Дом Шалвы Амонашвили, 1996. 494 с.
2. Бех І. Д. Гуманізм у вихованні підростаючої особистості // *Рідна школа*. 1995. № 9. С. 23 – 25.
3. Козлюк О.А. Формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей старшого дошкільного віку // *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти* : Наукові записки РДГУ. Вип. 27. Рівне : РДГУ, 2003. С. 34 –37.
4. Кононко О.Л. Психологічний комфорт як передумова морального становлення особистості // *Дошкільне виховання*. 1996. № 5. С. 4 – 5.
5. Поніманська Т.І. Гуманність: ціннісний аспект. Сучасні підходи до гуманістичного виховання дошкільнят // *Дошкільне виховання*. 2002. № 4. С. 3 – 5.
6. Поніманська Т.І. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку : монографія. Рівне : РДГУ, 2006. 352 с.
7. Федорович А.В. Особливості моральної регуляції стосунків між учасниками навчально-виховного процесу ДНЗ // *Педагогіка вищої та середньої школи* : зб. наук. пр. Криворізького державного педагогічного університету. Вип. 37. Кривий Ріг, Вид- во ДВНЗ КНУ, 2013. С. 402 – 407.
8. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. посібник / за заг. ред. З.Н. Борисової. – К. : Вища школа, 2004. – 511 с.

Киричевська Л.П.,

аспірантка Національного університету
біоресурсів і природокористування України,
соціальний педагог Лугинської ЗОШ I-III ступенів №2
ludakir120692@gmail.com

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Інтелектуальний потенціал держави забезпечується, передусім, ефективною діяльністю навчальних закладів. Відповідно, духовно-збагачене освітнє середовище покликане забезпечувати супровід і підтримку обдарованої молоді, здійснювати проектування та прогнозування творчого розвитку особистості у сфері набуття якостей як чинників успішної професійної діяльності.

Деякі дослідники наголошують на тому, що самознищенню людства можна запобігти тільки за умов духовних змін в суспільстві, переглянути життєві установки, усвідомити справжні духовні цінності. Низький рівень свідомості, планетарна дисгармонія свідомості людства – причини більшості природних катастроф, збройних зіткнень. Майбутнє людського виду залежить від того, чи зможемо ми усвідомити важливість формування у суспільстві духовності та моралі. Духовність, наявність моральної основи це одна із умов розвитку людства у майбутньому. Вивчення проблем духовності, духовного життя особистості залишається до цих пір нагальним для українського суспільства, оскільки переважна більшість сучасної молоді демонструє безініціативність та безвідповідальність, що є свідченням прогалин у цьому питанні.

На нашу думку, важливу роль у формуванні духовно-морального стрижня у молодого покоління відіграють навчальні заклади. В теорії соціальної педагогіки феномен середовища розглядається в основному у соціальному аспекті; загальна педагогіка досліджує виховну та освітню сферу середовища; недостатньо наукових робіт присвячено проблемі впливу культурного середовища вищого навчального закладу на розвиток творчої особистості.

Поняття духовності в психології та філософії трактуються по-різному: як релігійність людини, її сприйняття ідеї Бога, розвитку інтелігентності, інтелектуальності та добропорядності. Досягнення гармонії у житті та відчутті себе частиною всесвіту – мета духовного самовдосконалення. Духовність не можна трактувати, як чисту релігійність, ідеальність чи етичність людини, її мораль або ж

аскетизм. Також не зводиться вона лише до урегульованості поведінки на духовних засадах. Духовною діяльністю можна вважати виконання будь-яких дій, які ведуть людину до емоційного, соціального, інтуїтивного особистісного розвитку, що вказує на життєвість її внутрішньої сили. Духовною вважається діяльність людини, завдяки якій вона власними зусиллями може піднести себе на більш високий щабель своєї еволюції.

У процесі життєтворчості особистості зростає навчальних закладів, які покликані допомогти студенту знайти сенс життя, створивши для цього повноцінні умови для його фізичного, інтелектуального, духовного розвитку і саморозвитку. Тому людське життя під кутом зору суб'єктивних, активно творчих засад виступає як проблема творчого життя особистості, її духовного світу, мети та сенсу життя.

Духовно-збагачене освітнє середовище ми розуміємо як системну взаємодію складових національної культури, її цінностей; як комплекс практичних засобів формування компетентностей, методів та технологій, що сприятимуть розвитку та формуванню професійних здібностей особистості, а також як соціальний інструмент, за допомогою якого виховуються і реалізуються духовно-культурні та морально-етичні цінності та цілі розвитку суспільства. Воно виступає активним стимулом культурних змін і перетворень у суспільному житті.

Поліфункціональність навчальних закладів зумовлює різноманітність духовно-культурного середовища, сприяючи як виходу за територіальні межі, так і перерозподілу людських контактів, створенню культурних інновацій, можливостей вибору форм дозвілля, поведінки.

Тип освітнього середовища визначається його умовами і можливостями, що сприяють розвитку творчої самодіяльності особистості та його особистісної незалежності. Оскільки, за освітнім середовищем не закріплено чітких меж, вони можуть визначатися учасниками освітнього процесу (керівництвом, педагогами, батьками, учнями, студентами). Суб'єкт навчального процесу сам визначає межі власного освітнього середовища. Воно може виступати, як функціональним, так і просторовим об'єднанням суб'єктів освіти, між якими з'являються різнопланові групові взаємозв'язки. Можемо також розглядати його як модель духовного та культурного простору, в якому відбувається становлення особистості.

Освітнє середовище характеризується традицією, яка формується в межах конкретного навчального закладу, а простір – динамічністю та відображає систему соціальних зв'язків і стосунків у галузі освіти, характер взаємовідношень суспільства і соціальних інститутів, пов'язаних із задоволенням освітніх потреб суспільства. Простір характеризується суб'єктивним сприйняттям, є результатом конструктивної діяльності всіх суб'єктів освітнього процесу [2].

Творча спрямованість особистості є передумовою будь-якої творчої діяльності, у процесі якої формуються і розвиваються творчі здібності. «Оскільки особистісні творчі якості людини певною мірою формуються в процесі діяльності, то ознакою стратегічного творчого підходу до розв'язання життєвих задач є здатність самостійно бачити проблеми, планувати та здійснювати роботу в залежності від власних можливостей, вчасно оцінювати ситуацію й коригувати свою діяльність»[1]. Якщо раніше можна було обмежитись тим, що творчість – це лише властивість діяльності, то сьогодні варто особливу увагу звернути на те, що стрижнем творчості є взаємодія людей, детермінована не лише їх особистісними якостями, а й соціальними чинниками, наприклад, поділом праці й кооперацією діяльності, розбіжністю інтересів, потреб і необхідністю їх узгодження.

Зацікавленість особистості процесом і результатом своєї діяльності має забезпечуватися наявністю пізнавальної мотивації, усвідомленим набуттям знань, що призводить до переходу на більш високий рівень функціонування психічних процесів сприймання, пам'яті, мислення, уяви. Як відомо, формуванню пізнавальних мотивів сприяють усі засоби вдосконалення навчального процесу: оновлення змісту навчальних курсів, інновацій в навчальній діяльності, утворення інтегрованих міждисциплінарних зв'язків, зміна методів навчання, розширення форм самостійної роботи особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кіричевська Е. В. Стратегія як вищий рівень організації управління несприятливою ситуацією / Е. В. Кіричевська // Стратегії творчої діяльності: школа В.О. Моляко // За загальною редакцією В. О. Моляко. – К. : «Освіта України», 2008. – С. 607-611.

2. Химинець В. В. Інноваційно-освітня діяльність / В. В. Химинець. – Ужгород, 2007. – 364 с.

Кобаяси-Эгуми М., профессор
Университет Сока, Токио

ПРАКТИКА И ЗАДАЧИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ В ЯПОНИИ С УЧЕТОМ ЯПОНСКОЙ КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОЙ СПЕЦИФИКИ

В современных условиях социально-экономического развития проблема обучения иностранным языкам становится актуальной [1]. Методику и программу обучения иностранным языкам необходимо рассматривать с учетом национально-культурологической специфики. С этой точки зрения японскими лингвистами предлагаются новый подход и методика преподавания при обучении иностранным языкам. В качестве примеров автором представлен опыт совместного урока для японских русистов и русскоговорящих японистов.

Широко известно и признано самими японцами их недостаточно высокий уровень языковой и коммуникативной компетентности в обучении иностранным языкам и ведутся исследования для решения этой проблемы [2, С. 1].

В процессе обучения японцев иностранным языкам давно стоит задача преодоления ряда специфических свойств, присущих японскому языку и национальному характеру. Они связаны, в частности, с особенностью японской речи и образа мышления, изолированности языковой среды, где на протяжении многих веков японский язык оставался практически единственным коммуникативным средством без серьезного вмешательства других языков.

Рассмотрим логичность в японской речи. Существует давний спор о наличии логической последовательности в японской речи. Японский филолог С. Тояма [3, С.13-17] утверждает наличие специфической логической системы в японской речи и различает логические принципы европейских языков от японского, назвав их соответственно, принципами линейной и пунктирной последовательности. Первое требует точности и логичности в изложении, а последнее допускает логические скачки в речи (как устной, так и письменной).

Понимая невозможность перевода японского текста на европейские языки без определения подлежащего, Ю. Санмори

отмечает неизбежную потерю японского эстетического колорита, вызываемого недосказанностью в переводном варианте.

Недосказанность, выражаемая пропуском подлежащих, объектов и других дополнений, является одной из характерных особенностей японской речи, а не исключительным явлением в художественной литературе. В такой среде, где «культура, ориентированная на «догадку» (мысли собеседника в процессе установления взаимопонимания между людьми) и придающая слову меньшее значение первого» [6, С. 45] диктует поведение людей, в первую очередь необходимо понимание различного лингвокультурного принципа, на котором базируется изучаемый язык. В противном случае иностранный язык для обучающегося останется недоступным или трудным для понимания и применения его на практике.

Вышеизложенное находит отражение в поведении и ошибках в устной и письменной речи японских обучающихся на занятиях, где наблюдаются, в частности:

- повторные ошибки в соответствии подлежащего сказуемому по полу, числу и падежам, несмотря на теоретическое знание о такой необходимости;

- дословный механический перевод каждого слова с японского на русский, в результате чего теряется смысл и логичность предложения;

- эмоциональные переживания, страх и застенчивость в устной практике.

Такие моменты объясняются как недостатком знания языка, так и лингвокультурологическим, мировоззренческим различием между родным и изучаемым языками. И отсюда же возникают психологические барьеры.

Исходя из понимания того, что именно родной язык формирует базовую языковую способность, Ю. Санмори [4, С. 22] отмечает одну из основных причин затруднительности у японцев при обучении иностранным языкам в обучении родному языку в школах, в программе которых большее внимание уделяется развитию субъективного, эстетического восприятия художественных произведений чем языковых навыков (навыков чтения и коммуникативных навыков). В связи с этим она предлагает программу развития языковых навыков и умения, включающую в

себя, в частности, упражнения по развитию аналитического рассуждения и умения логичного изложения.

В ее программе, к примеру, предусмотрены упражнения-дополнения к японскому тексту всеми пропущенными подлежащими и личными местоимениями для привыкания к структуре европейских языков. Для развития аналитического рассуждения и умения аргументировать высказывания Санмори [4, С. 13-15; 5] предлагает упражнения по критико-аналитическому чтению и интерпретации текста

Совместные занятия по устному переводу с участием японских и русскоговорящих студентов, проводимые нами в Университете Сока в экспериментальном порядке, показали положительные результаты в решении вышеназванных задач. Занятия проводятся с учетом более высокого уровня знания иностранного языка у русскоговорящих студентов, находящихся на стажировке в Японии, чем у японских студентов, не проходивших еще стажировку в русскоязычной среде.

Такая модель обучения нами задумана с расчётом на активизацию речевой деятельности японцев под влиянием носителей, у которых более развитая активность в устной речевой деятельности, чем у первых. На данном экспериментальном, начальном этапе нами рассматривается, главным образом, воздействие новой модели занятия на японских студентов.

Кратко о порядке организации занятий. На занятиях участвуют 8-12 человек в т. ч. 2-4 русскоязычных студента, приехавшие в Японию для изучения японского языка. Формы занятий могут быть разные, например:

1-й вариант. Всем дается одинаковый материал на двух языках или материал на одном из них. Сначала они учат незнакомые слова, помогая друг другу, затем выучивают текст и отдельные выражения, решают различные задачи для русскоговорящих и японцев. После их проверки преподавателем и самостоятельной тренировки, они переводят устно в двустороннем порядке как с японского, так и с русского. Все время занятия студенты помогают в исправлении произношения, понимании смысла слов и предложений, что позволяет японцам преодолевать свою застенчивость и быть

активным в совместной работе со своими иностранными сверстниками.

В конце семестра каждый готовит презентацию на знание иностранного языка по общей тематике, к примеру, о жизни интересной личности. В этом случае они выбирают кого-либо из известных людей и рассказывают о нем при помощи слайдов, подготовленных ими же на иностранном языке.

2-й вариант. Дается студентам материал из рассказов или повестей для чтения на двух языках на дом. На занятии они отвечают на вопросы преподавателя по содержанию на языке по выбору студента. В их ответах отражаются различные взгляды на одно и то же произведение, вызывающие в обучающихся живой интерес к иной культуре и народу.

На ш представленный выше опыт показал, что:

- совместные занятия в форме кооперативного обучения приносят японским студентам определенную пользу в преодолении психологических барьеров в речевой деятельности. В классе формируется квази-языковая среда, которая повышает у обучающихся мотивацию на активную коммуникативную деятельность, а также придает обучающимся уверенность в себе перед иноязычными;

- коммуникативная активность и творческий подход к делу у иностранных стажеров в общении оказывает положительное влияние и служит образцом поведения японских студентов, освобождая их от известных психологических барьеров;

- такие занятия привлекательны для обучающихся возможностью освоения практики речевой деятельности и живого межкультурного общения.

Совместные занятия с участием японских и иностранных студентов показали наличие в обучении иностранным языкам следующих проблем:

- подготовка требует от преподавателя огромной нагрузки в связи с разрывом по уровню знания языка между обучающимися двух стран и необходимостью готовить учебный материал, удовлетворяющий потребности как японцев, так и иностранцев;

- одновременное удовлетворение потребностей в равной мере у представителей двух разных лингвокультурных обществ,

проходивших ранее различные этапы обучения иностранному языку и находящиеся на разных уровнях его знания, является достаточно трудной задачей и требует тщательной подготовки к занятиям и постоянного совершенствования программы;

– использование аудио- или видеоматериалов как образца на занятиях затруднительно, т.к. приходится выбирать один из двух языков в обычной аудитории.

Методику и программу обучения иностранному языку необходимо рассматривать с учетом лингвокультурологической специфики. Изучение немецкого языка для француза и японца имеет абсолютно разное значение в силу различной межкультурной близости. Новый формат обучения, разработанный с учетом таких факторов в Японии, находится на стадии апробирования и требует дальнейшего совершенствования.

ЛИТЕРАТУРА

1. Оцу Ю., Торикай К. Сёгакко дэ надзэ эйго? (Зачем нужно обучение английскому языку в начальной школе?). Токио: Иванами Буклет № 562., 2002

2. Араки Х. Нихонго га миэруто эйго мо миэру (Поняв японский язык, поймешь и английский). Токио: Тюко синсё, 1994 г.

3. Тояма С. Нихонго но ронри (Логика японской речи). Токио: Тюко бунко, 19873.

4. Санмори Ю. Гайкокуго дэ хассосуру тамэно нихонго рессун (Урок японского языка для освоения способо мышнения на иностранном языке). Токио: Хакусуйся, 2006 г.

5. Санмори Ю. Гайкокуго о миницукэру тамэно нихонго рессун (Урок японского языка для осования иностранных языков). Тоумо: Хакусуйся, 2003 г.

Колодъко І. М., аспірантка

Інститут проблем виховання НАПН України

ino4ka_sumy@ukr.net

ФОРМИ І МЕТОДИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО СТУПЕНЯ НАВЧАННЯ У НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ КОРОЛІВСТВА ШВЕЦІЇ

Анотація. В статті досліджено форми та методи екологічного виховання учнів середнього ступеня навчання у неформальній освіті Королівства Швеції. Позитивний досвід Королівства Швеції з екологічного виховання учнів середнього ступеня навчання у неформальній освіті може бути впроваджений у позашкільну освіту України з метою екологічного виховання підлітків на основі сталого розвитку держави.

Ключові слова: екологічне виховання, неформальна освіта, учні середнього ступеня навчання, Королівство Швеція, екологічні організації Швеції.

FORMS AND METHODS OF ECOLOGICAL EDUCATION OF PUPILS OF SECONDARY LEVEL OF EDUCATION IN NON- FORMAL EDUCATION OF THE KINGDOM OF SWEDEN

Abstract. In the article it was investigated the forms and methods of environmental education of pupils of secondary level of education in the non-formal education of the Kingdom of Sweden. The actuality of the article is stipulated by using the experience of environmental education of the pupils of secondary level of education in the non-formal education of the Kingdom of Sweden in the out-of-school education of Ukraine.

Purpose. The purpose of the article is to investigate forms and methods of ecological education of pupils of secondary level of education in the non-formal education of the Kingdom of Sweden.

Results. Swedish ecological organizations play an important role in the ecological education of pupils of secondary level of education. The organizations aim to teach pupils to take care of nature, to save Swedish flora and fauna. Although, Sweden plays the leading role in recycling in the world, a lot of non-formal organizations try to pupils to sort and recycle the waste not to pollute the nature.

Water pollution of the Baltic Sea is said to be the urgent ecological problem in Sweden. That's why non-formal organizations carry out activities which help to save the Baltic Sea and its inhabitants.

Forest Schools are known to be the leading ecological organizations. The motto of these schools is to save the nature through recognition of nature with help of four senses and all parts of the body. Children live in nature and learn to behave there in the regal and ecologically positive way.

Conclusion. The non-formal education of the Kingdom of Sweden has unique opportunities for the formation of a system of environmental values and readiness for environmental activities. The conducted study allowed us to substantiate the forms and methods of environmental education of secondary school students in the non-formal education of the Kingdom of Sweden, which provide a high level of environmental consciousness of students. The experience of the Kingdom of Sweden in environmental education can be borrowed and implemented in out-of-school education in Ukraine.

Key words: environmental education, non –formal education, pupils of secondary level of education, the Kingdom of Sweden, Swedish ecological organizations.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. На сьогоднішній день інтеграція України до європейського освітнього простору вимагає від України перегляду та модернізації змісту, форм та методів екологічної освіти відповідно до європейських стандартів. Саме тому екологічна освіта особистості визначається одним із провідних завдань сучасної освітньої системи України. Реформування системи освіти та внесення змін до законодавчої бази мають наблизити нашу освітню систему до європейських стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Висвітлюючи проблему екологічного виховання особистості в позашкільній освіті, варто звернутися до досвіду європейських країн, які досягли значних успіхів з цієї проблеми. Однією із таких країн є Швеція.

Варто зазначити, що робота по розвитку та розповсюдженню екологічних знань велася ще до вступу Швеції до Європейського Союзу. Високий рівень екологічної культури сприяв впровадженню прогресивних ініціатив. Швеція стала першою країною, яка проголосила напрямок сталого розвитку та стала ініціатором проведення першої конференції ООН з питань навколишнього середовища. З тих пір вона активно співпрацює з ООН та іншими

міжнародними організаціями в пошуку альтернативних рішень екологічних проблем.

Одним із факторів, який впливає на переосмислення цінностей особистості є екологічна освіта, яка здатна об'єднувати людей для формування готовності до екологічної діяльності та наслідування принципів сталого розвитку. Саме завдяки екологізації мислення та поведінки громадян Швеція змогла стати однією з провідних екологічно чистих країн Європи. Безперечно, досвід Швеції допоможе змінити поведінку та ставлення людей до навколишнього середовища, а відтак покращити екологічну ситуацію в Україні та побудувати суспільство сталого розвитку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідити форми та методи екологічного навчання учнів середнього ступеня навчання в неформальній освіті Королівства Швеції.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтування отриманих наукових досліджень. Незаперечним є той факт, що у позашкільній освіті України та Швеції значна увага приділяється формуванню в учнів готовності до екологічної діяльності. Необхідно зазначити, що процес формування в учнів готовності до екологічної діяльності має бути двостороннім та потребує відповідних зрушень та зусиль, як на державному рівні, так і розвиток окремої особистості.

Досвід Швеції у формуванні в учнів середнього ступеня навчання готовності до екологічної діяльності у неформальній освіті вказує на необхідність більшої співпраці, об'єднання та координації трьох сторін: держави, громадськості та приватного сектору. Значну увагу необхідно приділяти громадським та волонтерським організаціям, які спрямовують свою діяльність на формування у підлітків готовності до екологічної діяльності.

Аналіз науково-методичної літератури свідчить про те, що у країнах Європи, зокрема в Швеції громадські організації активно залучені до процесу оптимізації позашкільної освіти та формування в учнів середнього ступеня навчання готовності до екологічної діяльності. Це добровільні об'єднаннями громадян, що виникають згідно із видами діяльності з метою задоволення й захисту своїх багатогранних інтересів та запитів і діють відповідно до завдань і цілей, які закріплено у їх статутах.

Однією із таких громадських організацій, яка зосереджена на вирішенні екологічних проблем та формуванні в учнів середнього

ступеня навчання готовності до екологічної діяльності у Швеції, є “Keep Sweden Tidy Foundation” (Фонд Залишимо Швецію Чистою). Ця організація співпрацює з багатьма навчальними закладами Швеції та впроваджує екологічні проекти, які ознайомлюють учнів з екологічними проблемами Швеції та спонукають до їх вирішення.

Проблемі відходів, яка є доволі гострою для України, був присвячений один із проектів фонду в Швеції. Організатори проекту запропонували дітям побудувати місто із відходів, вони будували переробну станцію та будинки, а також дерева із пластиліну та паличок від морозива. Цим заходом організатори намагалися закарбувати в свідомості учнів, що не можна викидати сміття будь-де, а також, що товари можна повторно використовувати. Коли місто було збудоване, то залишилося багато сміття, з якого організатори вирішили зробити картини.

Студенти з іншої шведської школи Франс Суель брали участь у проекті з теми “Споживання”. Одним із заходів було влаштування дня обміну, де вони обмінювалися одягом, вказуючи таким чином, що споживати речі треба економно та давати їм друге життя.

Фонд “Залишимо Швецію чистою” разом з школою Пілгрім працювали над проблемою побутових відходів, зокрема компостування. Учні разом складали залишки їжі в компостні баки, а потім спостерігали за процесами, які там відбувалися. Згодом діти бачили, що відходи перетворювалися на ґрунт, який вони переносили на ділянку, де згодом вирощували овочі та квіти, самостійно доглядаючи за ними (The Keep Sweden Tidy Foundation, 2009, p. 24).

Шведський фонд “Залишимо Швецію чистою” впроваджує багато екологічних проектів і не лише в Швеції. Так, одним із таких проектів є “Еколоджик”. Значна кількість шведських шкіл працюють за цією програмою, оскільки вона відповідає всім стандартам ЄК ООН. Для навчання учнів сталого розвитку, безпечної екологічної поведінки та вирішення екологічних проблем впроваджуються наступні сучасні підходи: активність викладання та навчання, розвиток критичного образу мислення, інтеграція, динамізм, мультидисциплінарний підхід, використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій. орієнтованість навчання на проблематику, проектна діяльність та ін. Відповідно до підходів проект “Еколоджик” використовуються такі форми та методи виховання: весела пізнавальна гра; дослідження, які учні проводять самостійно; дискусії, в ході яких учні навчаються самостійно

формулювати, висловлювати і відстоювати власну точку зору або свої цінності; групова робота над вирішенням проблем (Рябова, с. 18 – 22).

Шведський фонд “Залишимо Швецію чистою” впроваджує багато екологічних проектів і не лише в Швеції. Так, одним із таких проектів є “Еколоджик”. Значна кількість шведських шкіл працюють за цією програмою, оскільки вона відповідає всім стандартам ЄЕК ООН. Для навчання учнів сталого розвитку, безпечної екологічної поведінки та вирішення екологічних проблем впроваджуються наступні сучасні підходи: активність викладання та навчання, розвиток критичного образу мислення, інтеграція, динамізм, мультидисциплінарний підхід, використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій. орієнтованість навчання на проблематику, проектна діяльність та ін. Відповідно до підходів проект “Еколоджик” використовуються такі форми та методи виховання: весела пізнавальна гра; дослідження, які учні проводять самостійно; дискусії, в ході яких учні навчаються самостійно формулювати, висловлювати і відстоювати власну точку зору або свої цінності; групова робота над вирішенням проблем (Рябова, с. 18 – 22).

Клуб 4 H of Sweden – це міжнародна молодіжна організація, яка була започаткована в Швеції. Клуб орієнтований на виховання відповідальної особистості з повагою до навколишнього середовища. Перша H (Head) (Голова) є символом знань. Підвищення інтересу до навчання протягом життя, знання і розуміння оточуючого світу (природи та її ресурсів) є основою першої складової діяльності клубу. Але здобуття теоретичних знань має підкріплюватися використанням цих знань на практиці.

Клуб 4 H of Sweden приділяє значну увагу розумінню дітей світу навколо них, розуміння ролі рослин та тварин для суспільства. Діти відвідують ферми, які працюють в клубі або поблизу. Протягом прогулянки до лісу вони шукають сліди тварин, вивчають назви дерев та рослин та з'ясовують для чого вони використовуються. Крім знання і розуміння природи, діти навчаються якнайкраще користуватися тим, що їх оточує. Вони досліджують та вивчають рослини, які можна вживати в їжу та які можна використати для укриття від негоди. Діти дізнаються як використовувати м'ясо тварин в їжу та їх шкуру та хутро для одягу. Таким чином, знання правил

взаємодії з природою та їх культурна спадщина постійно поповнюється (The 4 H of Sweden, pp. 4-5).

Наступна складова діяльності клубу Н (Heart), яка символізує гуманність і повагу до людей, до тварин, до природи. Оскільки клуб має в своєму розпорядженні ферми, то діти навчаються поводженню з тваринами. Той досвід, який вони отримують на фермі впливає на їх особистісний розвиток. Знаходячись серед тварин, діти відчують не лише задоволення, але й повагу до тих, з ким вони живуть у цьому світі. Багато занять в клубі проводяться в лісі, на природі. Для тварин виготовляються годівниці та вивчається їх спосіб життя протягом усього року (The 4 H of Sweden, p. 8).

Отже, необхідно зазначити, що Клуб 4 H of Sweden є важливою та корисною організацією для шведів, оскільки не лише озброює знаннями, навичками, але й сприяє вирішенню важливих екологічних проблем суспільства.

Екологічна школа є яскравим прикладом організації, яка навчає дітей та підлітків за двома програмами: життєвий цикл та переробка відходів. З цією метою учням середнього ступеня навчання пропонують створити мультфільм про життєві цикли продуктів, різні екологічні ігри та змагання з перевірки навичок сортування сміття. Екскурсія до переробного центру та виставка зі сталого використання якнайкраще знайомить учнів з цими процесами та озброює знаннями з переробки сміття та повторного використання речей. З метою освоєння можливостей повторного використання речей та шляхів подовження життя речам на практиці, учням пропонують зробити корисні речі з використаного матеріалу (Environmental School of Helsinki Metropolitan Area Reuse Centre).

Не менш важливого значення у формуванні у підлітків готовності до екологічної діяльності відіграють засоби масової інформації, зокрема реклама напрямів і форм діяльності з метою залучення осіб, зацікавлених у формуванні в учнів готовності до екологічної діяльності. Центральне телебачення Швеції приділяє достатню увагу програмам про захист навколишнього середовища. Так, для дітей двічі на тиждень виходить передача “Jätteiden tuotannon matkaan” (подорож від виробництва до відходів), яка формує у дітей правила поведінки, направлені на бережливе ставлення до природи (Шведы и природа).

У Швеції не лише телебачення відіграє важливу роль у вихованні в учнів готовності до екологічної діяльності. Художня

література чітко та зрозуміло висвітлює екологічні проблеми Швеції та шляхи їх вирішення, готуючи дітей до екологічної діяльності. Однією із таких книг є детективна історія “Перша справа” Ульфа Нільсона. Головний герой, інспектор жаба, слідкує за порядком в лісі та захищає ліс та його жителів від небезпеки та пошкодження. (Asa Warnqist, 2013).

Держава має робити значний внесок у впровадженні та розвитку такої діяльності. В Швеції створено всі умови для формування в учнів середнього ступеня навчання готовності до екологічної діяльності. Там існують спеціальні школи (Школи природи, Лісова школа), які направлені на формування в учнів середнього ступеня навчання готовності до екологічної діяльності, і перспективним є створення таких шкіл в Україні.

Лісові школи озброюють дитину знаннями про природу шляхом залучення рецепторів дитини: доторкнутися до чогось, понюхати, спробувати на смак, подивитися, послухати і порівняти. Види діяльності лісової школи розраховані на різні вікові категорії дітей, але головною метою школи залишається отримання задоволення від запропонованих видів діяльності. Для учнів середнього ступеня навчання школа пропонує, крім прогулянок лісом, катання на каное та зустрічі з друзями біля багаття. Діти також навчаються готувати їжу на багатті, орієнтуватися по компасу в лісі, ходити на лижах (Frilufsarna).

Необхідно зауважити, що виживання в лісі – не є домінуючою діяльністю лісової школи. Навчання через гру організують й іншими методами. Це зокрема: рухливі ігри, ігри на здобуття екологічної грамотності, повчальні екологічні історії, ігри на розвиток пам’яті, з використанням природних об’єктів (Robertson 2008).

У педагогів Швеції поширена думка, що пізнання природи починається саме на природі. Найкращі результати навчання досягаються тоді, коли задіяні всі типи відчуття. Цей метод застосовують у своїй діяльності і Школи природи в Швеції. Педагоги школи працюють разом з учнями, щоб досліджувати і вивчати, спостерігати та робити висновки, робити відкриття та розуміти, експериментувати та вирішувати проблеми. Діти вивчають природу в усі пори року. Відвідуючи якесь місце на природі, діти повертаються до нього кожної пори року, спостерігаючи процеси та зміни, які там відбуваються в цей період, поведінку мешканців. Учні залишають

таблички з записами тих речей, які вони там бачили, а потім, приходячи в іншу пору року, спостерігають, що відбулося з ними. Таким чином, вони вивчають природні цикли та обговорюють їх (Eva Änggård. 2010).

Дослідження природи, її проблем та шляхів вирішення в Школі природи відбувається також тематично. Проводячи захід, лідер обирає тему дослідження. Наприклад, це: метелики. Учні вивчають метеликів в книжках та в природі, грають в ігри, уявляючи себе метеликом, створюють та обговорюють малюнки метеликів. Закінчується проект обговоренням того, що вони знають про метеликів. Таким чином, учні здобувають інформацію про метеликів: про їх будову, місця проживання. Окремо вивчаються види, які знаходяться на межі зникнення.

Оскільки, основним видом діяльності в Школі природи є гра, то природа уявляється дітям як казка, де лісові мешканці наділяються людськими якостями та доносять до учнів свої проблеми, обговорюють разом з ними шляхи їх вирішення (Eva Änggård. 2010).

Організація “Друзі Землі Швеція” є неурядовою екологічною організацією Швеції, котра має за мету захищати навколишнє середовище від екологічних проблем. У своїй діяльності організація “Друзі Землі Швеція” використовує різні форми і методи екологічного виховання. Це інформаційні кампанії від вирішення повсякденних проблем (зміни клімату, якості продуктів, сільського господарства і т.д.) до питань державної та національної політики у галузі екології (Vanner).

Школи Зеленого Кола організують екологічні проекти, допомагають дітям пізнати та полюбити навколишнє середовище, усвідомити важливість збереження навколишнього середовища в їх житті. Один із секторів, над яким працюють діти є Здоров’я, і фінальним заходом цього сектору є проект “Шкільні Олімпійські Ігри” з різних видів спорту. Активні методи формування екологічної свідомості учнів є важливими важелями, які виховують зацікавленість учнів проблемами навколишнього середовища.

Інший проект, організований школою, є “Тиждень Землі”. Протягом всього тижня в школі організуються різні екологічні заходи, географічні виставки, виготовлення різних іграшок з повторно використаного матеріалу.

В рамках тижня Землі в Швецькій школі Крантас організовується акція “Очистимо Мінію” – це річка, на березі якої

розташована школа. Особливістю такого виду колективної роботи є те, що між вихователями та вихованцями у процесі такої трудової діяльності складаються суб'єкт-суб'єктні відносини, в силу яких вчитель та учень рівною мірою відчують відповідальність за виконання поставленого завдання. Крім того, учні досліджують воду весною та восени вивчають зібране сміття та порівнюють результати досліджень з року в рік та опубліковують їх в місцевій пресі (Green Circle Schools Development Project).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Неформальна освіта Королівства Швеції має унікальні можливості щодо формування системи екологічних цінностей та готовності до екологічної діяльності. Проведене дослідження дозволило нам обґрунтувати форми та методи екологічного виховання учнів середнього ступеня навчання у неформальній освіті Королівства Швеції, які забезпечують високий рівень екологічної свідомості учнів. Досвід Королівства Швеції з екологічного виховання може бути запозичений та впроваджений в позашкільну освіту України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Рябова, Н. Еко-логіка образования. Эдукатор, № 3, 18 – 22.
2. Шведы и природа: любовь на всю жизнь Взято с : http://toemigrate.com/blog/Sweden/shvedy-i-priroda_-ljubov-na-vsju-zhizn/html
3. Asa Warnqist. (2013). New Swedish Books for Young Readers. Retrieved from: <http://www.kulturradet.se/Documents/publikationer/2013/NSBFYR.pdf>
4. Environmental School of Helsinki Metropolitan Area Reuse Centre. Retrieved from: https://www.kierratyskeskus.fi/files/1184/environmental_school.pdf
5. Eva Änggård. (2010). Making Use of “Nature” in an Outdoor Preschool: Classroom, Home and Fairyland. Children, Youth and Environment.20 (1). Retrieved from: http://www.buv.su.se/polopoly_fs/1.120149.1358777081!/menu/standard/file/CYE%20Making%20use%20of%20nature.pdf
6. Frilufsarna. Retrieved from: <https://www.friluftsframjandet.se/regioner/vast/lokalavdelningar/skovde/var-verksamhet/frilufsarna/>
7. Green Circle Schools Development Project. – [Electronic resource] – access mode: <http://www.pradinukas.ku.lt/GSC.htm>
8. Robertson, J. (2008). Swedish Forest Schools. Retrieved from: <http://www.creativestartlearning.co.uk/wp-content/uploads/2013/06/Rain-or-shine-Swedish-Forest-Schools.pdf>

9. Vanner, J. Friends of the Earth Sweden. Retrieved from: <https://www.foei.org/member-groups/europe/sweden>
10. MARLIN – Baltic Marine Litter. (2013). Retrieved from: https://www.hsr.se/sites/default/files/content_media/marlin_engelska.pdf
11. The Keep Sweden Tidy Foundation. (2009). Retrieved from: https://www.hsr.se/sites/default/files/content_media/com_u_report_laguppllost.pdf
12. The 4 H of Sweden. Retrieved from: https://www.4h.se/efcf16/wp-content/uploads/sites/13/2016/03/the-4H-of-Sweden_small.pdf

References

1. Ryabova, N. Eco-logic obrazovanie. [Ecologic education]. Educator, 4, 18 – 22.
2. Svedy i pryroda: ljubov na vsyu zhyzn. [Swedes and nature: love forever]. Retrieved from: http://toemigrate.com/blog/Sweden/shvedy-i-priroda_-ljubov-na-vsju-zhizn/html
3. Assa Warnqist. (2013). New Swedish Books for Young Readers. Retrieved from: <http://www.kulturradet.se/Documents/publikationer/2013/NSBFYR.pdf>
4. Environmental School of Helsinki Metropolitan Area Reuse Centre. Retrieved from: https://www.kierratyskeskus.fi/files/1184/environmental_school.pdf
5. Eva Änggård. (2010). Making Use of “Nature” in an Outdoor Preschool: Classroom, Home and Fairyland. Children, Youth and Environment.20 (1). Retrieved from: http://www.buv.su.se/polopoly_fs/1.120149.1358777081!/menu/standard/file/CYE%20Making%20use%20of%20nature.pdf
6. Frilufsarna. Retrieved from: <https://www.friluftsframjandet.se/regioner/vast/lokalavdelningar/skovde/var-verksamhet/frilufsarna/>
7. Green Circle Schools Development Project. – [Electronic resource] – access mode: <http://www.pradinukas.ku.lt/GSC.htm>
8. Robertson, J. (2008). Swedish Forest Schools. Retrieved from: <http://www.creativestartlearning.co.uk/wp-content/uploads/2013/06/Rain-or-shine-Swedish-Forest-Schools.pdf>
9. Vanner, J. Friends of the Earth Sweden. Retrieved from: <https://www.foei.org/member-groups/europe/sweden>
10. MARLIN – Baltic Marine Litter. (2013). Retrieved from: https://www.hsr.se/sites/default/files/content_media/marlin_engelska.pdf
11. The Keep Sweden Tidy Foundation. (2009). Retrieved from: https://www.hsr.se/sites/default/files/content_media/com_u_report_laguppllost.pdf
12. The 4 H of Sweden. Retrieved from: https://www.4h.se/efcf16/wp-content/uploads/sites/13/2016/03/the-4H-of-Sweden_small.pdf

Корчуганова О. М., к. т. н., доцент,
Любимова-Зінченко О. В., к. т. н., доцент,
Заїка Р. Г., к. т. н., доцент
Східноукраїнський національний
університет ім. Володимира Даля
olena.korch@gmail.com

ЕКОНОМІЧНА НЕОБХІДНІСТЬ ЗМІН В ПРОГРАМАХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Останнім часом слово «інновація» стало дуже модним. Скрізь чути: інновації в галузі медицини, інноваційні технології, інноваційний розвиток, інноваційні методи, тощо. Чому насамперед інноваційний розвиток є єдиним шляхом розвитку України?

Якщо розглядати економічний потенціал України по відношенню до різних видів ресурсів, неможливо не помітити, що найвизначнішим потенціалом нашої країни є людський потенціал. В нас освічені, працьовиті, розумні і практичні люди. Навіть виїхавши закордон, українці допомагають державі збагатіти. Так, лише в 2018 році їх грошові перекази склали 11 млрд. дол., це більше, ніж надають іноземні інвестори і вкладає МВФ.

Нажаль, реалізація великих власних інноваційних проєктів, без залучення іноземних інвестицій часто є неможливою. Адже вітчизняні інвестори часто не готові до великих фінансових ризиків, які безумовно супроводжують втілення дійсно нових ідей.

В Україні становиться звичним диплом магістру, який засвідчує перший науковий ступінь. Але, нажаль наукова діяльність не дуже прибуткова й не притягує великої кількості молоді для розвитку науки та реалізації наукових робіт. Виконання роботи і реалізація її в промисловому/комерційному масштабі не одне й теж саме. Для більш успішної реалізації можна було б, в якості обов'язкової дисципліни, ввести до програм магістерської підготовки, особливо інженерних спеціальностей курси, що навчали б інноваційному підприємництву та інноваційному менеджменту. Ці знання допомогли б на будь-якому етапі становлення фахівця, як для просування власних ідей, так і для оцінки ідей інших на стадії прийняття рішень для бізнесу. Бізнес в цьому сенсі діє більш активно, створюються платформи для взаємодії (www.casers.org), проводячи зустрічі та кругли столи, пропонуючи свій досвід та знання університетам як освітній ресурс.

Шляхи вирішення проблеми часто пропонують наші медійні ресурси. Іван Верстюк (<https://biz.nv.ua/ukr/experts/ye-ideya-nemaye-groshey-chogo-ne-vistachaye-ukrajinskim-aytishnikam-50014175.html>) пише: «Ключова проблема в залученні грошей для українського технологічного ресурсу часом зводиться не до відсутності грошового ресурсу, а до невміння оцінити потенціал тієї чи іншої технології на ранній стадії її розробки. Ця проблема вирішувана: якщо українська фінансова установа почне вкладати в підготовку аналітиків технологічного сектору, відсилати їх для підготовки до центрів світової венчурної індустрії – ситуація може виправитися».

Таким чином, всебічна підготовка всіх учасників інноваційного процесу здатна покращити інноваційний розвиток держави. Адже основний потенціал України – її громадяни.

Костюченко В. М., викладач
Малинський лісотехнічний коледж

ВИКОРИСТАННЯ ГІС ТЕХНОЛОГІЙ В ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

У всі часи знання про просторову орієнтацію об'єктів або, просто кажучи, про їх географічне положення, були дуже важливі для людей. Наприклад, первісні мисливці завжди знали місцезнаходження своєї здобичі, а життя або смерть мандрівників напряду залежало від їх знань географії. Сучасне суспільство теж живе, працює і співпрацює, спираючись на інформацію про те, хто і де знаходиться [2].

Як і багато аспектів нашого життя в останні десятиріччя, процес накопичення і використання просторових даних був сильно трансформований інтенсивним розвитком мікроелектроніки [2].

У другій половині минулого сторіччя людство інтенсивно розвивало інструментальні засоби, названі географічними інформаційними системами (ГІС), які покликані посприяти в розширенні і поглибленні географічних знань [2].

Геоінформаційна система – це автоматизована система, що має велику кількість графічних і тематичних баз даних, пов'язана з модельними і розрахунковими функціями для маніпулювання ними і перетворення в просторову картографічну інформацію для прийняття на її основі різноманітних рішень і здійснення контролю за ними [2].

Суть ГІС полягає в діяльності колективів фахівців (картографів, математиків, програмістів, управлінців тощо) по збору, системній обробці, моделюванню і аналізу просторових даних, їх відображенню і використанню при розв'язанні розрахункових задач, підготовки і прийняття рішень [2].

Основним призначенням ГІС слід рахувати формування знань про Землю, окремих територіях, місцевості, об'єктах на місцевості, а також своєчасне доведення необхідних просторових даних численним користувачам з метою досягнення найбільшої ефективності їх роботи [2].

На даний момент необхідно визнати, що швидкість розвитку економіки та хронічні проблеми виробництва в різноманітних галузях потребує введення ГІС систем практично у всі сферах народного господарства та промисловості.

Не є винятком з цього переліку і сфера лісового господарства України. Проведення адекватної оцінки потужностей лісових ресурсів України, виявлення несанкціонованих вирізок, контроль за посадкою та ростом молодих насаджень можливе тільки за умови введення ГІС технологій у сферу лісового господарства України.

Основне завдання ГІС у сфері лісового господарства – забезпечення фахівців лісового господарства та органів державної влади просторовою інформацією про лісові ресурси, забезпечення контролю за станом та використанням лісового фонду. Реалізація такого завдання ґрунтується на поєднанні просторової інформації і баз даних про об'єкти лісовпорядкування. ГІС вирішує практичні завдання щодо розробки системи заходів, спрямованих на забезпечення раціонального ведення лісового господарства і користування лісовим фондом, ефективного відтворення, охорони і захисту лісів. Цілеспрямоване регулювання лісових екосистем на базі ГІС передбачає перегляд принципів організації інформаційного забезпечення лісового господарства, опрацювання нових методів аналізу альтернативних варіантів користування лісами [1].

Впровадження сучасних геоінформаційних технологій (ГІС, мобільного картографічного додатку, мобільних колекторів збору даних та ін.) розширює можливості оцінки лісового фонду шляхом формування тематичних карт, отримання детальної інформації про окремі ділянки лісів, прогнозування динаміки лісового фонду за різних сценаріїв організації лісогосподарського виробництва, побудови поверхонь і розрізів рельєфу та дає змогу забезпечити стале управління лісами на всіх рівнях (лісництво, лісогосподарське підприємство, область, Держкомітет) [1].

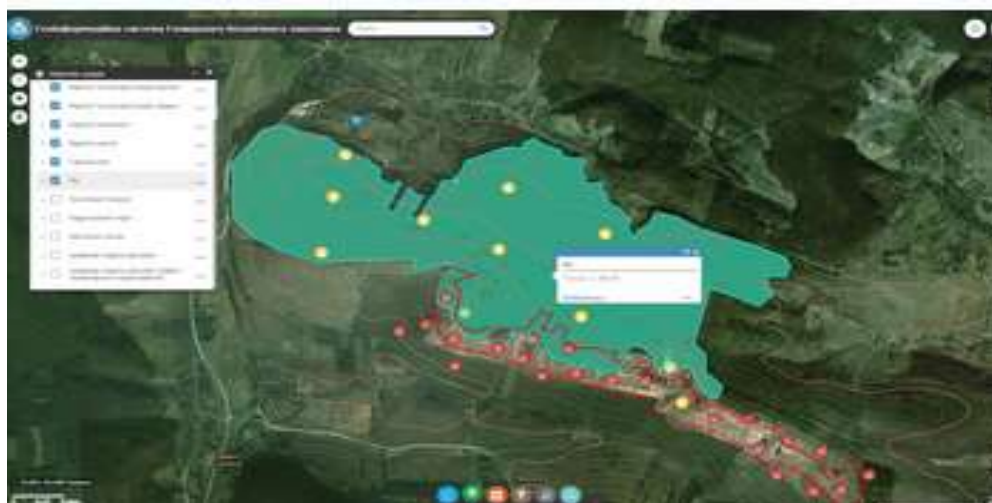

Рис 1. Схема лісового кварталу [1].

Нова стратегія управління лісовими ресурсами

- створюйте та підтримуйте в актуальному стані просторову базу даних лісових ресурсів регіону;
- виявляйте зв'язки між різними, проте взаємопов'язаними параметрами (рослинним покривом, ґрунтами, кліматом тощо);
- здійснюйте науково обґрунтований розрахунок та контроль оптимального користування лісом з урахуванням екологічних та економічних чинників;
- об'єктивно оцінюйте стан рослинного покриву регіону з урахуванням рельєфу місцевості, гідрологічного та кліматичного режимів та інших чинників і ризиків з послідовним внесенням поправок в стратегію управління лісовими ресурсами;
- запроваджуйте нові геоінформаційні технології оперативної інвентаризації лісів, екологічного моніторингу стану лісів, лісопатологічного та протипожежного обстеження за допомогою спеціалізованого мобільного додатку;
- оперативно реагуйте на швидкозмінні ситуації у лісовому фонді: при актуалізації лісового фонду, виникненні вогнищ шкідників чи хвороб, для визначення санітарного стану лісів, для моніторингу та екологічного прогнозу, для обліку рідкісних видів тварин і рослин, визначайте оптимальні умови їх проживання [1].

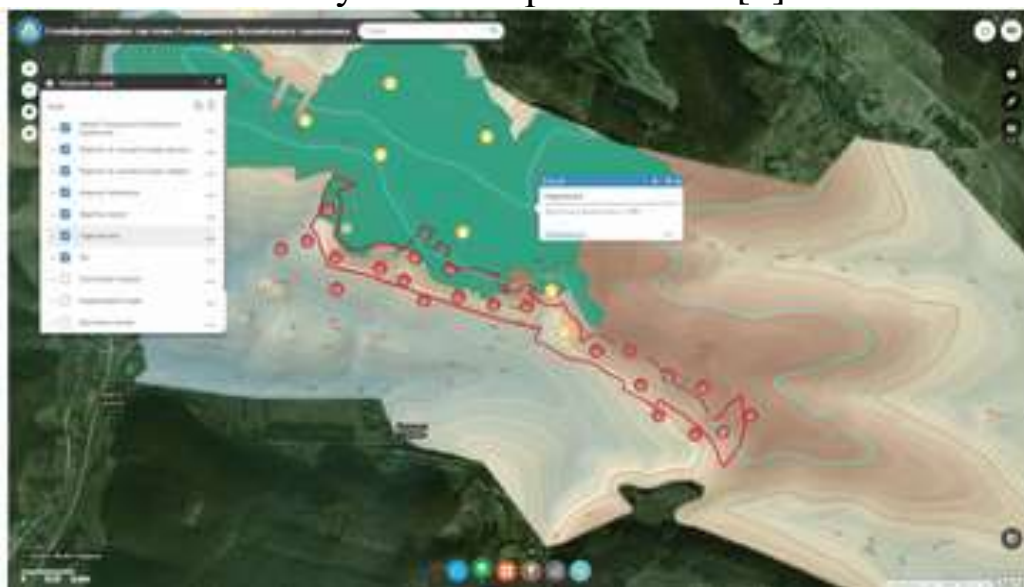

Рис 2. Схема лісового кварталу [1].

Структура бази даних ГІС для лісового господарства

- базові геоінформаційні ресурси: єдина картографічна основа (аерофотознімки місцевості) із реєстром географічних назв (джерел, річок, лісових урочищ) тощо;

- тематичні інформаційні ресурси доповнені відповідною атрибутивною складовою: межі лісництв, кварталів, виділів, просіки, дороги, джерела забруднення лісових екосистем та багато інших;
- комплексні або проблемно-орієнтовані інформаційні ресурси, які є сукупністю базових та тематичних ресурсів, що об'єднуються в певну систему з утворенням нового ресурсу для вирішення проблемних завдань у галузі лісокористування та охорони лісових екосистем, наприклад, зони ушкодження лісів шкідниками та хворобами, іншими природними факторами (вітровали, буреломи, сніголами), зони техногенного забруднення лісів і земель лісового фонду та ін [1].

Рис 3. Схема території лісгоспу [3].

Саме введення, запровадження та стабільне функціонування цієї єдиної інформаційної системи дозволить усунути недоліки та удосконалити загальну систему керування лісовими ресурсами України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://magneticonemt.com/geoinformatsijna-systema-dlya-lisovogo-gospodarstva/>
2. Лабенко Д.П., Тімонін В.О. Геоінформаційні системи. Підручник. – Харків: ХНАДУ, 2012. – 260 с.

Кухар Л. О., канд. пед. наук, доцент кафедри

l.o.kuhar@npu.edu.ua

Дриль С. Б., аспірант

s.b.dryl@gmail.com

НПУ імені М. П. Драгоманова

ОСВІТА: ФОРМУВАННЯ ЛЮДИНИ І ФОРМУВАННЯ ФАХІВЦЯ

Інтелектуальний потенціал та індивідуальні якості, що закладаються ще змалечку та особливого розвитку набувають у шкільному віці, значною мірою впливають на професійні досягнення у дорослому житті, соціально-культурну інтеграцію та благополуччя, оскільки є тісно взаємопов'язаними з майбутньою успішністю становлення як особистості, так і професійного формування **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Нинішня потреба у підготовці компетентних науково-педагогічних кадрів в умовах неперервної освіти свідчать про входження у новий вимір освітньо-наукового простору інтелектуально-технологічної пріоритетності, де на першу позицію виходять прогресивні інформаційні ресурси, що допомагають підвищити кваліфікацію фахівців. Зростаючі існуючі вимоги до змістового навчання молоді, реструктуризованої освітньої моделі, оновленого програмного навчання, засобів, методів та технологій навчання і визначають спеціальну підготовку, постійне вдосконалення власного освітнього рівня, неперервного навчання й інтелектуального розвитку як основу соціально-освітнього способу існування людини в житті, а отже, покращення добробуту й утвердження розуміння поцінування освітньо-кадрового потенціалу.

Важливу роль для досягнення високого рівня життя відіграє діяльність самої держави: фінансування, макроекономічні показники, трудові ресурси. Водночас, забезпечення якісної освіти покладається на кожного громадянина, від якого залежить його ж ступінь матеріальних, культурних, фізичних та духовних показників: здоров'я, трудової зайнятості, рівня доходу, наявності сім'ї, власного житла і транспорту, активного дозвілля, задоволення життям **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Звісно, що найголовнішим пріоритетом навчальної підготовки визначається гуманітарне спрямування, що покликане забезпечити суспільні інтереси: «Метою

освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» **[Ошибка! Источник ссылки не найден.Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Відтак, деякі ідейні напрями гуманітарної політики для населення підлягають сумніву щодо їхнього належного виконання:

- ✓ визначення і постійний контроль показників тривалості життя людини, рівня освіти і рівня доходу;
- ✓ всебічне створення та дотримання прав людини;
- ✓ створення цілісної системи соціального захисту населення та підвищення загального добробуту суспільства;
- ✓ впровадження ефективної системи охорони здоров'я;
- ✓ сприяння зайнятості населення;
- ✓ збереження інтелектуального потенціалу **[Ошибка! Источник ссылки не найден., ст. 95]**.

Однозначно не можна говорити, що становлення відбувається вже досить у зрілому віці, напередодні шкільного випуску чи опісля завершення навчання. Радше, формуючи себе завдяки власному психофізіологічному розвитку, успадкуванню закладених генотипів, батьківського виховання, щоденним суспільним відносинам, духовному становленню (як внутрішнього самостійного, так і зовнішнього), безперервної інтелектуальної самоосвіти. Отож, цілком закономірним є ствердження, що розвиток людини розпочинається ще змалку: отримуючи інформаційне пізнання, вступаючи в контактні діалоги з іншими, впливаючи одне на одного.

Результатом розвитку та формування людини безперечно є її сформованість. Тому будемо вважати, що формування людини полягає в фізіологічній та освітній підготовці впродовж життя, остання ж стає пріоритетною, набуває першорядного значення, оскільки орієнтує у всіх суспільних сферах життя, поглиблює особистий інтелектуальний ресурс, забезпечує конкурентоздатність

працевлаштування та гарантує духовну цілісність, гармонійність з собою, а отже, і з оточенням, душевну рівновагу, адекватне чуттєве світосприйняття, психологічну та фінансову самостійність, стаючи власним глобальним фактором розвитку та рушієм можливостей.

Зростання, формування та виховання – усе те, що накладає відбиток на особисті якості людини: цілеспрямовано чи самовільно змінює, викликаючи розбіжності, суперечності і нерозуміння цього процесу, власних і чужих потреб. Відтак, трудове виховання є головним змістом усього життя, оскільки розвиток полягає у постійній праці та прикладенні зусиль. Отож, формування людини – це насамперед її духовне й інтелектуальне зростання.

Найпершою ланкою суспільно-освітнього виховання у процесі становлення особистості постає дошкільна освіта, що допомагає, взаємодіючи з батьками в педагогічній роботі, набувати освіченості, культури дітей, соціальної адаптації, національно-патріотичного виховання. На законодавчому рівні визначено її обов'язковість як неперервної початкової ланки навчання, що сприяє різнобічному розвитку відповідно до вікових, психічних та фізичних особливостей, задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, культурних потреб; формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

У цей час у дитини формується світобачення, власне світосприйняття, проявлення своєї особистості в колективі, що повинно схвалюватися як висококваліфікованим педагогом, однолітками, так і чуттєвою позицією батьків, спрямованою на особистісно-орієнтований підхід.

Але поступовий перехід від ігрової діяльності із закладу дошкільної освіти до шкільної трудової відбувається достатньо болюче: фізіологічна швидка втомлюваність сидіння за партами, нетривала концентрація уваги, гіперактивність, недостатня цілеспрямованість, психологічна та фізіологічна неготовність чи нестандартні прояви поведінки, обмеження часу відпочинку чи то заборона приносити іграшки до школи дають про себе знати порушенням дисципліни. І все ж реформування початкової шкільної освіти, орієнтованої на дитиноцентризм та регламентованої Концептуальними засадами Нової української школи, спроможне сформувати ключові компетентності для життя та поглибити всебічний розвиток школярів.

Що стосується базової та профільної середньої освіти, що покликані на оволодіння теоретично-практичних систематизованих знань, результуючою метою є забезпечення інтелектуальних, соціальних та фізичних показників, що є необхідними і достатніми для подальшої освітньо-трудової діяльності. Відтак, молодь, самовдосконалюючись, намагається осягнути та виокремити знання з метою екстраполяції та особистісного обґрунтування подальшого вибору власного шляху, формуючи себе фахівцем у вищих навчальних закладах для дорослого життя. На державному рівні Законом України «Про освіту» якість навчальної підготовки визначається систематичним внутрішнім оцінюванням, що сприяє забезпеченню високого показника освіченості та успішній самореалізації молоді.

Нині сучасні вимоги до професійної підготовки у контексті Болонського процесу і вдосконалення педагогічних кадрів в умовах неперервної освіти шляхом інформальності та підвищення кваліфікації закладами післядипломної освіти потребують ефективного компетентісно-орієнтованого навчання, що зумовлене відходом застарілих знань, стрімким науково-технічним розвитком та виникненням новітніх інформаційних технологій. У зв'язку з чим професійна успішність фахівця постає однією з актуальних питань, оскільки сформованість професійних компетентностей і визначають фахову готовність спеціаліста до виконання функціональних задач на займаній посаді. Однак компетентність передбачає якісне виконання виду діяльності не тільки у професійній сфері, а й у щоденному житті.

Дослідженням різноманітних питань, пов'язаних із даною дефініцією, її визначенням, характеристикою в освітніх системах зарубіжних країн та України, у тому числі і в системі вищої освіти, розглядали у своїх дослідженнях Н. Бібик, Г. Єльнікова, В. Краєвський, О. Локшина, О. Пошетун, В. Ягупов, Л. Кухар, А. Хуторський, В. Сластьонін та інші.

У свою чергу типові положення «Про атестацію педагогічних працівників» визначає обов'язковість оцінювання професійної компетентності з метою визначення відповідності займаній посаді, педагогічній діяльності та підвищенні професійної майстерності [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Таким чином, професійна компетентність – це специфічні знання, навички та особистісний

потенціал, що передбачають виконання професійних зобов'язань певної посади.

Законом України «Про вищу освіту» визначено необхідність надання якісної вищої освіти на вимогу суспільним потребам для формування професійно компетентного фахівця. Так, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року виявила необхідність компетентісно розроблених освітніх стандартів, погоджених з Національною рамкою кваліфікацій та освітньо-кваліфікаційними рівнями у структурі вищої освіти. **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**

Основним завданням підготовки фахівців навчальними закладами України є якісне професійне становлення, що полягає в оволодінні системою знань, умінь та компетенцій, визначених освітньо-кваліфікаційною характеристикою, що вимагає формування компетентності для виконання професійних обов'язків виконання виробничих функцій та типових задач діяльності.

Стандартом галузевого нормативного документа освітньо-професійної програми встановлюються цілі, вимоги до змісту професійної підготовки та компетентностей фахівців відповідного освітньо-кваліфікаційного напрямку за навчальними дисциплінами.

Таким чином, оволодіння професійною компетентністю, що є найважливішою умовою досягнення професіоналізму у сфері діяльності майбутніх спеціалістів, постає однією із головних задач навчальних закладів, які повинні забезпечити достатнім співвідношенням теоретичних і практичних складників для подальшого зростання кваліфікації та конкурентоспроможності на ринку праці. У зв'язку з чим формування професійної компетентності полягає у набутті теоретичних, практичних і методичних компонентів, що визначають інтегроване новоутворення знань, умінь та навичок, особистої мотивації, відсутності професійного вигорання в межах операційно-діяльнісного функціонування. Варто зазначити, що формування людини як особистості, так і фахівця відбувається протягом усього життя і має взаємозалежний характер. Свідченням чого для власного професійного становлення керуються пошуковими інформаційно-аналітичними та ціннісно-мотиваційними критеріями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дриль С., Кухар Л. Аналіз міжнародних моніторингових досліджень і реформ у галузі освіти: світовий досвід та український контекст //

Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. - 2018. - № 8. - С.223-236.

2. Закон України «Про освіту» (2017). Відомості Верховної Ради України. № 38-39, (с. 380). Взято з: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

3. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю / В. П. Андрущенко. - 2-ге вид., доп. - К. : Знання України, 2008. - 819 с.

4. Закон України "Про дошкільну освіту" (2001). Відомості Верховної Ради України № 49, ст.259. Взято з: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2234/>

5. Типове положення «Про атестацію педагогічних працівників із змінами та доповненнями» (2010). № 930. Взято з: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10>

6. Наказ МОН України "Про затвердження Положення про національний контактний пункт Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт 2020» № 1469 (2016, 08 грудня) Взято з: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ukrajini-mon/nakaz-vid-08122016-1469-pro-zatverdjennya-2016-47461.html>

Лігоцький А. О., д-р пед. наук, професор,
заступник завідувача кафедри
професійної освіти та управління навчальним закладом,
Міжрегіональна академія управління персоналом
kafedra777@ukr.net.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНИХ КАДРІВ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку цивілізованого суспільства світова педагогічна думка здійснює пошук нових пріоритетів в освіті. Професійна підготовка юристів з вищою освітою є актуальною проблемою сучасної психолого-педагогічної науки і практики. Вона постає як наслідок тих ускладнень, що виникають у процесі вирішення теоретичних та практичних завдань реформування освіти в Україні.

Обговорення проблеми інтеграції національної системи вищої освіти в Європейський освітній простор варто розпочати з положень Комюніке Європейської Комісії «Європа 2020. Стратегія для розумного, стійкого та інклюзивного розвитку» (EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth) [1], зокрема шляхом проектування інноваційної моделі вищої освіти. Розкриття проблеми спрямоване на концептуалізацію когнітивно-комунікативних та інформаційно-семіотичних вимірів проектування інноваційної моделі вищої освіти в контексті розвитку суспільства на світовому та вітчизняному рівні.

Становлення України як демократичної, правової та економічної розвинутої держави, а також вирішення інших важливих соціально-економічних і політичних питань практично неможливі без урахування світового досвіду, досвіду окремих країн, діяльності міжнародних організацій [5]. Вступ до Євросоюзу об'єктивно вимагає від нашої держави енергійних кроків по шляху наближення, гармонізації національного законодавства із законодавством даного об'єднання. Водночас, не маючи відповідних знань з права ЄС, успішно здійснити це неможливо. Одна з найголовніших особливостей правової природи згаданого інтеграційного об'єднання полягає в тому, що його правова система, яка сформувалася на базі національного та міжнаціонального права і за умов їх взаємодії, має ознаки як міжнаціонального, так і наднаціонального характеру.

Сучасний світ характеризується глобалізацією міжнародних відносин та розвитком інтеграційних процесів у відносинах між державами. Найбільш цінний інтеграційний та правовий досвід накопичений Європейським Союзом. Це унікальне міжнародне утворення являє собою яскравий приклад якісної підготовки юристів, результатом якого є створення потужної організації, що підтримує економічну і політичну стабільність в Європі та сприяє її подальшому розвитку [6]. Інтеграцію України до ЄС визначено однією з стратегічних цілей урядової політики. Глибокі економічні, політичні та правові реформи, що здійснюються в Україні у зв'язку з необхідністю формування демократичної правової держави, потребують перебудови юридичної освіти. Необхідне не тільки удосконалення системи вищої освіти, але й всієї системи мислення юриста, формування у нього не вузьконаціонального, а сучасного глобального правового світогляду.

Цікавими розвідками у сфері проектування інноваційних моделей вищої освіти є праці Альтбаха П., Андрющенко В.П., Грیشної О.А., Докучаєвої В.В., Дубасенюк О.А., Коваль Т.І., Кременя В.Г., Катеринчука О.В., Лугового В.І., Пастернака П., Сисоєвої С.О. Хорта Г., Юнга І. та інших. Аналіз останніх джерел та публікацій свідчить про те, що на сьогодні висвітлення питань трансформації вищої юридичної освіти в національному та європейському освітньому просторі залишається актуальним.

Одна з найголовніших особливостей правової природи згаданого інтеграційного об'єднання полягає в тому, що його правова система, яка сформувалася на базі національного та міжнародного права і за умов їх взаємодії, має ознаки як міжнаціонального, так і наднаціонального характеру. Дослідження цього правового феномена викликає значний теоретичний інтерес як юристів, наукових працівників, педагогів, студентів, так і всіх, хто цікавиться проблемами професійної підготовки юристів, міжнародного права. Навіть сам процес розробки правової системи ЄС, який відбувається з використанням найкращих досягнень міжнародно-правової науки, досвіду в галузі розвитку національних правових систем окремих країн, може слугувати зразком розумного підходу до організації законотворчої діяльності.

Глибокі економічні, політичні та правові реформи, що здійснюються в Україні у зв'язку з необхідністю формування демократичної правової держави, потребують перебудови юридичної

освіти. Необхідне не тільки удосконалення системи юридичної освіти, але й всієї системи мислення юриста, формування у нього не вузьконаціонального, а сучасного глобального правового світогляду. Сьогодні як ніколи гостро стоїть питання про боротьбу з такими негативним явищами соціального життя, як корупція, організована злочинність, розкрадання шахрайство, та інше. Злочини, у тому числі й економічні, що вчиняються організованими злочинним групами, як правило, утаємнічені, ретельно готуються та конспіруються.

Реформування правової системи, що відбувається сьогодні, вимагає надані пріоритету правовому захисту особистості, гарантування економічних, політичних соціальних прав і свобод громадян згідно з Конституцією України, водночас підвищенням відповідальності кожного з них перед державою та суспільством. Необхідною умовою подальшої демократизації суспільства і створенні правової держави є реформування діяльності правоохоронних органів, що у великій мірі пов'язане з перебудовою психології осіб, які її реалізують, підняттям престижу та рівня майстерності кадрів, покликаних попереджувати, розкривати та розслідувати злочини, забезпечувати законність, бути на сторожі громадської порядку.

Одним із засобів такої перебудови є підвищення психолого-педагогічної підготовленості юристів та залучення до виявлення, розкриття і розслідувань злочинів компетентних в психології осіб. Чималу роль в цьому може відіграти порівняльно-юридична педагогіка, завданнями якої є дослідження досвіду вирішення педагогічних проблем на світовому рівні при створенні і укріпленні правового суспільства, в діяльності правоохоронних органів, в юридичній освіті, в роботі з персоналом правоохоронних органів.

Проблемам порівняльного аналізу вищої освіти присвячені роботи С. Сухорського, В. Зубка, К. Корсака, В. Яблонського, а також дослідження Л. Пуховської, О. Романовського, А. Василюк. Вітчизняні юристи-науковці, а саме: В. Андрейцев, В. Бігун, Т. Варфоломеева, В. Журавський, В. Сущенко, О. Святоцький, В. Комаров, М. Костицький, Н. Мироненко, В. Опришко, Ю. Шемшученко, розглядають в своїх роботах окремі аспекти професійної підготовки юристів в Україні та за кордоном.

Відсутність чіткої системи професійного навчання юристів та контролю за якістю їх роботи значно знижує професіоналізм юристів в цілому. Нагальне вирішення багатьох проблем є можливе шляхом здійснення практичного і доцільного реформування юридичної освіти

та професійної підготовки юристів на основі комплексного вивчення проблеми, синергетичного підходу, впровадження досягнень психолого-педагогічної науки та зарубіжного досвіду.

Не менш важливим завданням є вивчення історії розвитку і стану юридичної і порівняльно-юридичної педагогіки в світі та в Європі зокрема, порівняльно-педагогічна експертиза зарубіжного досвіду, визначення можливостей, шляхів та умов використання зарубіжного педагогічного досвіду у вирішенні правових проблем та педагогічний супровід процесу його використання в Україні [4].

Отже, як довели дослідження, до основних напрямів розвитку провідних ВЗО зарубіжних країн слід віднести такі:

- досягнення визначених загальнонаціональних цілей розвитку ВЗО;
- досконале розуміння й аналіз зовнішнього та внутрішнього середовищ;
- безперервна інноваційна діяльність;
- законодавче визнання ВЗО як автономних незалежних закладів освіти;
- належне формулювання стратегічної місії та відповідних тактик;
- реалізація міжнародного співробітництва;
- налагодження ефективного процесу прийняття управлінських рішень;
- створення зовнішніх агентств, які оцінюють якість та ефективність навчання в ВЗО;
- впровадження моделей фінансування закладів, що дають більше свободи і заохочують їх до розроблення, пошуку нових джерел фінансування.

Одним із актуальних завдань сьогодення є вивчення можливостей застосувань "людського фактора", чим і займаються перш за все гуманітарні науки, у том числі – психологія та педагогіка. Використання правових засобів з метою, перебудови соціальної галузі неминуче призводить до інтеграції юриспруденції, психології та педагогіки на теоретичному рівні та впровадження юристами психолого-педагогічних знань у практику.

Володіння психолого-педагогічними знаннями полегшує працю особи, допомагає їй регулювати та будувати свої взаємовідносини з іншими, глибше розуміти мотив вчинків людей, пізнавати об'єктивну дійсність, правильно її оцінювати використовувати результати

пізнання на практиці. Все більше усвідомлюється усіма, що юридична психологія та педагогіка - не наука, присвячена вирішенню деяких теоретичних питань, а важлива й необхідна ланка у формуванні будь-якого прикладного знання. Практично немає такої сфери діяльності, де уміле застосування психолого-педагогічних знань не привело б до її полегшення, впорядкування. Для цього необхідно орієнтуватися на теоретичну модель “інноваційної людини” [2, С. 33], яка випробувана у світі та зорієнтована на те, щоб прищеплювати випускникам вищої школи і глибокі, міцні знання, і гнучкість, і мобільність. Держава ж повинна дбати про задоволення цих потреб особистості, які б поєднувалися з піклуванням про потреби суспільства в цілому, а саме, створення умов для повномасштабної участі українських науковців у проектах Рамкової програми ЄС “Горизонт2020” [3].

Серед ключових пріоритетів розвитку вищої освіти важливо зазначити такі, як

- міжнародна конкурентоспроможність та академічна, кадрова, організаційна та фінансова автономія;
- проведення фундаментальних досліджень з пріоритетних галузей науки; оптимізація механізмів академічної мобільності;
- запровадження інструментів інтернаціоналізації вищої освіти та проектів міжнародної технічної допомоги.

Усі вищевказані пріоритетні завдання можуть бути досягнуті за підтримки програм Європейського Союзу Еразмус+ і Горизонт 2020, які відкриті для закладів освіти і науки.

Отже, враховуючи вищевикладене, довгостроковими результатами запровадження міжнародних проектів закладами вищої освіти України є впровадження інноваційних стратегій для проведення модернізації освітньої і дослідницької галузі, інтернаціоналізація, створення сталого партнерства між українськими та зарубіжними закладами вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Modernization and employability at heart of new higher education reform strategy. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.europe.eu>.

2. Грішнова О.А. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал України: сутність, взаємозв'язок, оцінка, напрями розвитку //

Соціально-трудо́ві відносини: теорія та практика. Збірник наук. Праць. №1 (7)/2014. С.34-42.

3. Гриневич Л. План демонополізації освіти і науки [Електронний ресурс] / Л. Гриневич. – Режим доступу : <http://education-ua.org/ua/articles/218plan-demonopolizatsiji-osviti-i-auki>.

4. Андрущенко В. Освіта в пошуках нових стратегій мислення //Вища освіта України. - 2003. - № 2. - С.5- 6.

5. Лігоцький А.О. Освіта і суспільство. [Монографія] / — К.: НТВ Правник, 1998. – 310 с.

6. Pasternack, P. (Ed.). (2014). Hochschulforschung von innen und seitwärts: Sichtachsen durch ein Forschungsfeld (Higher education from within and from aside: Perspectives through an research field). Wittenberg: Institut für Hochschulforschung (die hochschule. Journal für wissenschaft und bildung, 1/2014).

Любимова-Зінченко О. В., к. т. н., доцент,
Корчуганова О. М., к. т. н., доцент,
Заїка Р. Г., к. т. н., доцент
Східноукраїнський національний
університет ім. Володимира Даля
olena.korch@gmail.com

ОСВІТНІ ОН-ЛАЙН ПРОЕКТИ ДЛЯ ВИЩОЇ, ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ ТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Останнім часом віртуальне існування стало невід'ємною складовою життя майже кожного мешканця України. Так, значна частина цього життя соціальна і реалізується через соціальні мережі та інформаційні ресурси, такі як Facebook, YouTube, інтернет-сторінки медійних установ, тощо. Однак, все більш активними стають намагання освітніх закладів залучити інтернет можливості на користь освітній діяльності. Мова йдеться про розміщення лекцій відомих університетів у відкритому доступі, доступ до лекцій нобелівських лауреатів з різних галузей науки, тощо.

Окрім цього існують різноманітні освітні платформи як з платним так і безкоштовним контентом. Одна з найбільш популярних – Coursera, що була заснована професорами Стенфордського університету визнана найкращим стартапом 2012 року в галузі освіти. Дуже цікавим ресурсом є британська платформа FutureLearn, яку також було засновано в грудні 2012 року. Співзасновниками платформи є 12 університетів. Платформа містить досить багато курсів, що націлені на вивчення культури, особливо британської. Крім того існують національні платформи, наприклад український Prometheus, заснований Іваном Примаченко. Платформа надає українцям досить широкі можливості і дозволяє одержати знання і прослухати цільові курси від українських та закордонних викладачів. Усі ресурси містять велику кількість курсів з вивчення іноземних мов, основ економіки, програмного забезпечення, тощо.

Українські університети також виходять на стежку он-лайн освіти. Так, в нашому університеті та в ряді університетів України використовують освітню платформу MOODLE.

Вікіпедія: «Moodle (акронім від Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment – модульне об'єктно-орієнтоване динамічне

навчальне середовище) – навчальна платформа призначена для об'єднання педагогів, адміністраторів і учнів (студентів) в одну надійну, безпечну та інтегровану систему для створення персоналізованого навчального середовища». Інше кажучи, це система, яку можна заповнити будь-якими курсами і методами навчання. Окремі університети, наприклад Харківська політехніка, пропонують відкриті курси зі створення он-лайн курсів, що надають дуже корисні поради щодо методів он-лайн навчання. Безумовно, в цьому випадку традиційні методи не дієві. Потрібно більшу частину матеріалу пропонувати для напрацювання практичних навичок та вироблення необхідних компетенцій. Ще більш ефективним он-лайн курс допоможуть зробити емоційні складові. Досить нелегко викладати емоційно технічні дисципліни, але на допомогу можна закликати відео або анімацію.

Он-лайн освіта вимагає не будь-якої витримки від слухачів, досить невеликий відсоток здатен здолати цю відстань повністю. Отже, окрім засобів, що викликають цікавість слухачів, необхідна постійна підтримка зворотного зв'язку, що буде вимагати зусиль викладача.

Масаши Яно, руководитель по развитию новых рынков и член совета директоров компаний MTG (Япония)

ПРИНЦИПЫ УПРАВЛЕНИЯ КОМПАНИЕЙ MTG

Кратко о компании MTG. MTG – это концерн, владеющий рядом брендов, сегодня их 17. Все они ориентированы на поддержание красоты и здоровья человека. Наша компания находится на позиции ведущей в этой области деятельности и ориентируется на модель развития компании APPLE, которая видит будущее и предлагает людям технологии завтрашнего дня.

Наша компания существует на Японском рынке 24 года, 1700 сотрудников работают в 8 странах мира, мы, как и APPLE, не имеем своих заводов, но разрабатываем инновационные технологии и с их помощью и правильно организованного маркетинга успешно работаем на мировом рынке. Приведу несколько брендов в качестве примера.

ReFa – лимфодренажные массажеры, позволяющие прочищать все лимфатические узлы тела и убирать отеки, улучшать кровообращение, что подтягивает кожу и помогает ей быть более бодрой и наполненной жизненной энергией. Продукции уже было реализовано более 10 миллионов экземпляров.

SIXPAD позволяет увеличивать мышечную массу тела с помощью электрических импульсов. Данная продукция была разработана вместе со звездой футбола Кристиано Рональдо и профессором Тошио Моритани из Киотского Университета, уже более 30 лет изучающим технологию ЕМС и являющимся авторитетом в данной сфере. С помощью электрической стимуляции мышц люди, которые не могут заниматься тяжелыми физическими упражнениями (такими как бег, борьба и т. д), могут наращивать мышечную массу, находясь в домашней обстановке и поддерживать свое физическое состояние. Данная технология сильно помогает при ушибах и переломах, когда человек находится в состоянии неподвижности.

MDNASkin – Совместная линия косметики, разработанная с певицей Мадонной. Косметика состоит из воды и вулканической

глины, которая лечит раны и болезни. Наполеон приводил свои войска на это место, чтобы восстановить бойцов после тяжелого боя.

Style – Специальные вкладыши в стулья или сидения, в кресла автомобиля, которые помогают человеку правильно держать осанку. Они исправляют изгибы позвоночника и тазобедренного сустава и приучают людей к правильной позе, что позволяет снизить боли и решать проблемы, вызванные современным сидячим образом жизни. Таких брендов 17.

Как нам удастся поддерживать темп роста компании ежегодно на уровне 20-30%?

Во-первых, наши сотрудники верят принципам управления нашей кампанией. Мы создали свой «кодекс правил», который раскрывает каждому сотруднику секрет успеха фирмы. Это некий путеводитель для сотрудника.

Каждому сотруднику вручается «кодекс правил», в котором изложена история и философия работы фирмы. Имея «кодекс правил», каждый сотрудник имеет возможность понять технологию нашего развития, что является для нас запретом или, что наоборот, поощряется в нашей фирме. Спустя 3 года вручается еще одна методическая разработка, в которой уже описываются другие, более глубокие детали. Мы прививаем сотрудникам уважение к фирме, воспитываем чувство патриотизма и уверенность в успехе при слаженной и целенаправленной работе всего коллектива. Мы стремимся показать каждому сотруднику, каким путем шло и сегодня идет развитие кампании.

Во-вторых, все сотрудники имеют личный ноутбук, смартфон, и планшет, что позволяет любому члену коллектива иметь возможность связываться с другими членами коллектива тем способом, который для них наиболее удобен. В нашей кампании работает правило, которое обязывает иметь открытую базу расписания каждого сотрудника, куда можно вписывать свои пожелания, включая отпуск и все другие рабочие моменты: совещания, выходы на объекты, встречи, приемы гостей и т.д. Такой подход дает возможность лучше использовать рабочее время и чувствовать общий пульс работы фирмы, а руководителю – видеть состояние загруженности команды и при необходимости корректировать процесс. Это очень важно при наличии разветвленной структуры нахождения сотрудников кампании.

В-третьих, в фирме уделяется постоянное внимание к профессиональному и должностному росту сотрудников. Наша кампания пересматривает кадровые назначения не раз в год, как принято в японских фирмах, а делает это два раза в год. Руководство считает, что такая методика позволяет быстрее находить, растить и воспитывать элиту. Такой подход оправдан в фирмах с постоянным ростом производства и реализации продукции. В таких фирмах количество отделов растет, а поэтому и переназначение сотрудников на новые должности происходит довольно часто.

Такая политика работы с кадрами помогает каждому сотруднику увидеть и оценивать работу фирмы с разных сторон, увидеть целостную картину фирмы. Мы назначаем молодых людей на руководящие должности и тем самым не привязываемся к возрастным рамкам и стереотипам. В таких условиях работы коллектива подготовленные специалисты имеют возможность двигаться по служебной карьере, а слабые уходят.

В-четвертых, в нашей кампании ценятся идеи сотрудников, направленных на улучшение работы компании. Около 90% таких новых идей переходят в ранг рабочих. Все предложения проверяются на реальность, проходят стадию разработки и внедряются. Не всегда и не все идеи улучшают работу компании, но очень важно дать каждому сотруднику возможность управлять кораблем. Ведь только через практику человек может почувствовать не только признание и уважение, но и ответственность за взятые обязательства.

В-пятых, раз в квартал мы выделяем бюджет на посещение нашими сотрудниками ресторана, кафе или бара, где каждый отдел подводит итоги и обсуждает новые цели на следующий период. Это не просто поход в ресторан или бесплатный ужин от фирмы, а именно мотивационный ужин, где руководитель может общаться с подчиненными в другом качестве. Такая практика очень эффективна, так как многие руководители большое количество времени пребывают в командировках, а некоторые работают дистанционно. Мы стараемся не привязывать сотрудников к одному месту и даем им возможность выбора места работы и действий. Для нас важен результат работы, а не процесс.

Шестое, в нашей фирме имеется возможность организовать так называемый «доходный центр». Что это такое? Это когда внутри кампании можно создать небольшую фирму-отдел, который полностью планирует свои расходы и доходы, а в конце года

приносит дополнительный доход фирмы. Данная система позволяет сотрудникам себя реализовать, а фирме также выгодно выявлять талантливых людей внутри структуры. Сегодня в нашей компании существует 70 таких центров, но мы планируем их дальнейшее развитие. Планом развития фирмы предусмотрено их увеличение до 100. Такой методикой пользуемся не только мы, но и такие кампании как TOYOTA, KYOCERA и другие.

Седьмое, наш президент компании господин Тцуеши Матцуцита имеет большое сходство с С. Джобсом. Президент тоже был брошен своими родителями и его воспитали приемные родители, о чем он узнал случайно в 11 лет. После чего он решил сделать все, чтобы его приемная семья жила в достатке и богатстве. Без университетского образования, но уже с детства имел четкую цель создания фирмы, которая могла быть похожей по всем показателям на крупную и успешную фирму Японии TOYOTA.

Возможно, в силу своего нешаблонного мышления он находит новаторские подходы, которые уловили фортуна успеха, а возможно и создал ее сам. Например, когда компания еще не имела достаточно денег, он сумел уговорить работать с нами звезду футбола Кристиано Рональдо и Мадонну без выплаты им гонораров, а в счет выделения им акций фирмы.

Возможно для западного рынка такой подход являлся привычным, но на востоке так не было принято поступать и не было практики, когда звезды бы соглашались по сути стать инвестором, так как это влекло за собой огромный риск испортить репутацию, которую они имели. Для нашего президента сутью такого подхода было не само привлечение звезд, как рекламных звезд, а их вовлечение в бизнес, в процесс, чтобы они воспринимали фирму как частицу себя.

Фирма господина Мацуцита имеет капитал в 2.7 миллиарда долларов, при этом он является главным акционером фирмы, что позволяет ему принимать решение самостоятельно без сторонней поддержки. В прошлом году японская ассоциация бизнесменов признала его одним из лучших лидеров японского бизнеса.

Пархоменко В. Д., д-р техн. наук, професор,
радник директора
Український інститут науково-технічної
експертизи і інформації

ЛЮДИНА В ПОТОЦІ СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН

Сучасний етап цивілізаційного розвитку базується на інформації і знаннях. Інформація і знання є одночасно *енергетичною* категорією. а тому вони стають основою розвитку людини і суспільства. Інформацію і знання створюють природа і людина і таким чином впливають на перехід від матеріальної парадигми розвитку до *енергетичної*.

На жаль, і сьогодні менеджери не враховують справжньої цінності інтелектуальної праці людей і застосовують стару модель контролю, розглядаючи людей як працівників, призначених для обслуговування машин і приладів. Це заважає їм задіяти високі мотиви, таланти і здібності.

Нова інформаційно-знаннєва епоха базується на працівниках інтелектуальної праці, на новій парадигмі, яка докорінно відрізняється від парадигми індустріальної епохи. Такі управлінці не враховують природного призначення людини і її можливості в сучасному соціально-економічному розвитку.

Сьогодні людина отримує і переробляє інформації за місяць стільки, скільки в XVII столітті отримувала за все своє життя. Ми живемо в умовах величезного інформаційно-енергетичного перенавантаження, в умовах інформаційно-знаннєвій переорієнтації цивілізаційного розвитку, яка є основою формування успішного життя людини. Відповідно до закону Мура, оновлення інформації відбувається через кожні 1,5 року. Ці приклади свідчать, в яких умовах нині перебуває людина, що вимагає і зміни поведінки кожної особи.

Сучасна епоха розвитку вимагає нового уявлення про сутність людини. У новому цивілізаційному перетворенні відбувається перехід від суто матеріалістичного сприйняття дійсності до енергетично-матеріального, в основі якого почала функціонувати *триєдність енергії, інформації і матерії*, що, в свою чергу, дозволяє прийняти нову модель людини – людини *цілісної*.

Енергетична і матеріальна структури взаємодіють за допомогою інформації, яка є відображенням змін як матерії, так і енергії, що дає їм можливість злагоджено взаємодіяти як єдиній складній системі. Інформація організує в просторі та часі матерію і енергію і є основою створення нової структури.

Людина, як і будь-яка інша система, формується і управляється з центру системи. Центром системи є цінності, завдання, сутність життя людини, які стають вищими критеріями оцінки свого призначення. У центрі взаємодії енергії, інформації і матерії – принцип гармонії, пов'язаний з принципом індивідуальності людини.

Людина є відкритою, складною системою, яка функціонує в умовах існування протиріч і, відповідно до принципу синергії, має можливість активно і постійно рухатись, забезпечуючи досягнення корисної мети.

Інформація і знання функціонують у вигляді діалектичної системи і одночасно мають енергією, а тому проблема формування майбутньої людини є актуальною і важливою.

Нажаль сьогодні дуже важко в суспільстві сприймається твердження, що інформація і знання є енергією, а тому дослідження сутності сучасної енергетичної (інформаційно-знаннєвої) парадигми цивілізаційного розвитку стали важливим і цікавим напрямом досліджень. Тема складна, нова і є мало дослідженою, а тому виникають питання, на які треба давати відповіді.

Люди – не речі й не істоти, яких потрібно спонукати до дії і контролювати. У кожній людині природою закладено чотири виміри: тіло, розум, серце і дух. Вони спрямовані на задоволення чотирьох основних потреб: жити (виживання), любити (взаємини), вчитися (зростання і розвиток) і залишити спадщину.

Люди завжди мають право на вибір. Основою такого вибору є залежність від того, як з ними поведуться і від можливостей використання усіх чотирьох складових природного призначення. Людина свідомо чи підсвідомо сама вирішує, яку частину себе віддавати творчій роботі. Цей вибір не завжди однаковий: від протесту або звільнення з роботи – до творчого азарту, і базується діяльність людини на добровільній реалізації свого таланту і можливостей.

Кожна людина вибирає в житті індивідуальний шлях руху, який базується або на удосконаленні вже існуючого досвіду, або, ризикуючи, формує зовсім новий напрям діяльності. Перший шлях –

відомий і засвоєний – веде до посередності та стабільності. Другий шлях має ризики, але на ньому людина може досягти значних результатів. Можливості, які існують на кожному з цих напрямів, настільки ж різноманітні, наскільки різноманітні здатності та характери різних людей.

Ми віримо тільки в те, що можна побачити і відчути, але є речі, які не можна побачити, а вони існують, і не просто присутні, а стають головними і визначальними в нашому житті. До них можна віднести такі категорії як, наприклад, «душа», «думка», «аура», «мікроклімат» тощо, які характеризують енергетичну основу людської діяльності.

Електрична енергія ніколи б не стала слугувати потребам людини, якби люди не винайшли машини і пристрої (радіо, телебачення, телефон, різні прилади тощо), які працюють, використовуючи електричну енергію.

Природа наділила людину свідомістю. Це особливий вид «приладу», який людина використовує для генерації енергії для життєдіяльності. Енергія свідомості, при всій легкості її вивільнення і застосування, також вимагає певних знань і умінь щодо використання, правда, дещо іншого роду, порівняно з використанням електричної енергії. Насамперед, для ефективного її застосування, треба знати і дотримуватися законів природи, якими передбачена можливість ефективного використання власної енергії.

Навколо кожного з нас є багато різних видів енергій і ми постійно контактуємо з ними. Але не всі види енергій ми бачимо і відчуваємо. Саме ті види енергії, які ми не бачимо і не відчуваємо, є більшістю і вони відіграють в нашому житті величезне значення.

У житті кожної людини є видима і є невидима енергетична частина, від якої залежить те, що ми маємо і відчуваємо. Як видима, так і невидима частини нашого життя залежать від законів і процесів, які відбуваються в природі. Знаючи вимоги природи до поведінки людини, нам буде легше знайти відповіді щодо розв'язанням проблем, людина почне цілеспрямовано знаходити умови для адаптації до постійних змін у нашому житті.

При дослідженні впливу інформації на формування нової людини ми користувалися методом логічного обґрунтування та опосередкованого доказу існування того чи іншого процесу і його можливого зв'язку з нашим життям.

Ми дотримуємося думки, що фундаментом нашого життя є його інформаційно-енергетична основа. Саме енергетичний фундамент існування людини дозволяє їй спілкуватися з природою.

Спілкування людини з природою і навпаки відбувається за допомогою інформації. Інформація універсальна за своєю природою існування, вона призначена для всіх, а вже кожна людина бачить те, що вважає за доцільне побачити. Кожна людина, відповідно до свого призначення та індивідуальних можливостей, а також відповідно до своїх планів і завдань, користується тією чи іншою інформацією. Результат діяльності кожної людини залежить від самої людини.

Людина, відповідно до свого таланту, здібностей та індивідуальної свідомості, формує свій успіх у відповідному проміжку часу. Природа створила і продовжує створювати умови для реалізації індивідуального потенціалу людини, про існування якого природа сигналізує кожному з нас за допомогою інформації.

Індивідуальне спілкування людини з природою відбувається постійно і непомітно за умови дотримання людиною законів природи. При порушенні законів природи зв'язок природи з людиною, як нам здається, відбувається шляхом попередження за допомогою «інформаційного маяка». Кожен з нас повинен вміти розшифрувати ці маяки і корегувати свої дії.

Сьогодні в турбулентному світі активне використання інтелектуальної праці є вже обов'язковою умовою, творчим тестом на досягнення рівня успішної людини. Для виживання, створення нового, для перемагання і лідерства в новій реальності замало просто працювати, треба постійно удосконалюватися. Нова епоха вимагає від нас самореалізації, нових знань і умінь, нового інструментарію і нової психології. В сучасному соціально-економічному розвитку прогрес забезпечується інтелектуальною працею людини, яка базується на застосуванні творчого процесу.

Творча праця відкриває доступ до надзвичайно перспективної сфери реальності. Творчість – це унікальна особиста значущість, яка розкривається, коли людина стикається з найскладнішими випробуваннями сьогодення, а тому базується на перетині таланту, ентузіазму, потреби і внутрішніх правил поведінки (тихого внутрішнього голосу, який говорить нам про те, що правильно, а що ні, і який спонукає до тих чи інших дій).

Раніше, в ХХ столітті, базовим активом компаній було їх виробниче обладнання. Система поглядів індустріальної епохи, яка

сьогодні поки що домінує, не підходить для епохи працівника інтелектуальної праці та нової економіки. Основними активами і рушійними факторами економічного процвітання індустріальної епохи були машини і капітал. Люди – необхідні, однак їх можливо замінити. Завжди можна було знайти інших працівників, які виконували б вимоги строго встановленого технологічного процесу. В індустріальному виробництві в основному було задіяно людське тіло, а розум, серце й інтелект повною мірою не використовувалися, а це свідчить про те, що людина зводилася до рівня речей.

У сучасних умовах розвитку *першоосновою* соціально-економічних перетворень *стає людина*, а тому змінюються як парадигма підготовки фахівців, так і моделі поведінки людини в суспільстві. Відбувається перехід до *людиноцентрованої моделі* розуміння значення та ролі людини в сучасному соціально-економічному розвитку. Кожна людина свою модель поведінки в суспільстві обирає собі сама. Особливо це є можливим в умовах інформаційного перенавантаження, в умовах формування енергетичної парадигми розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пархоменко В. Д. Бути успішним в умовах інформаційного перенавантаження /В.Д.Пархоменко. – К. : УкрІНТЕІ, 2018. – 140 с.
2. Попова Л.А. Человек в потоке перемен /Л.А. Попова. – К. : Інтерсервіс, 2015. – 198 с.

Пархоменко О.В.,

к. е. н, доцент

СВІДОМІСТЬ – ОСНОВА ЛЮДИНИ МАЙБУТНЬОГО

Усі природні процеси перебувають у русі, все змінюється, відповідно змінюється і людина: фізично, психічно, енергетично, світоглядно тощо. Серед змін людської сутності величезне значення має свідомість людини, оскільки *все починається з голови, з свідомості*. Таке правило ввела природа, і всі ми живемо, виконуючи його.

Що таке свідомість, до цього часу остаточної відповіді на це запитання немає, а ми вважаємо, що остаточна відповідь якщо і буде, то в далекому майбутньому, а тому зупинимось на розумінні цього терміну сучасними вченими.

Є різні трактування цієї важливої категорії в життєдіяльності людини. Розглянемо детальніше свідомість як окрему категорію, що є основою творчого процесу людини. В науковій літературі є багато визначень цієї важливої категорії.

Свідомість розглядається філософами та психологами як вища форма відображення дійсності, властива людям і пов'язана з їхньою психікою, абстрактним мисленням, світоглядом, самосвідомстю, самоконтролем поведінки і діяльності та передбачуванням результатів останньої; здатність людини пізнавати оточуючий світ та саму себе за допомогою мислення і розуму, в результаті чого формується інтелект особистості, що розглядається як стан психіки, при якому відбувається якісне суб'єктивне відображення об'єктивної дійсності у формі суб'єктивних уявлень.

Свідомість є елементом вищого рівня організації людської поведінки. Свідомість – це надбання окремої людини, кожна особа має *індивідуальну свідомість*. Відомо, що стадія перетворення інформації в знання відбувається за допомогою свідомості людини. Фундаментом створення знання є інформація. Отже, ми бачимо прямий взаємозв'язок *свідомості, інформації і знання*. Відповідно до сформульованої мети, знання створює людина шляхом обробки інформації. Основний обсяг інформації людина одержує із середовища існування – з суспільства.

Відомо, що створення знання відбувається одночасно на двох рівнях:

- *перший* – за допомогою свідомості, яка має соціальний характер. Причому соціальність у діяльності мозку укладена в його структурі;

- *другий* – це рівень несвідомо-психологічної поведінки. Характерною рисою такої поведінки є дія на автоматичному рівні, прийняття слабких сигналів, *інтуїтивний* пошук підходів, ідей, гіпотез у процесах творчої поведінки і праці. Сучасна наука відносить цей рівень до рівня *підсвідомості* [1].

Досить часто пошук відповіді переходить із першого рівня на другий, на рівень підсвідомості, інтуїтивний. Такий перехід відбувається у разі, коли в логічному ланцюгу є розрив факторів. Ми називаємо таку творчу діяльність *інтуїцією*, яка дає можливість отримати рішення шляхом прямого його знаходження, без її обґрунтування за допомогою фактів.

Наша свідомість була б надмірно перевантажена, якби кожна нова діяльність відбувалася під її контролем. Тому значна частина дій відбувається підсвідомо. *Підсвідомість* – це одна зі сторін цілісного психічного процесу, що перебуває під порогом свідомості. За своєю природою підсвідомість – це теж результат діяльності мозку.

Підсвідомими є лише ті явища психіки, які в конкретний момент перебувають поза свідомістю, але органічно з нею пов'язані. До таких дій можна віднести наступні: автоматизм, гіпноз, інтуїція, а також генетично задані властивості темпераменту. Інтуїція – це один із типів мислення, особливістю якого є здатність людини миттєво, не застосовуючи розгорнутого плану логічного судження, знайти шлях розв'язування тієї чи іншої складної задачі. Інтуїція є важливим елементом творчого процесу.

Свідомість, маючи суспільний характер, розвивається разом із суспільством і в процесі життя формується взаємозалежність свідомості людини від її поведінки. Підвищення рівня свідомості – це ефективний спосіб змінити себе і навколишнє середовище.

Для розуміння треба розглянути категорію *колективної свідомості*. Колективна свідомість – це об'єднана свідомість усіх людей або колективу; це стійке уявлення про навколишнє середовище, бо така свідомість є середнім значенням групи людей. Цей підхід базується на статистичних закономірностях.

У кожної людини є своє уявлення і воно може значно відрізнятись від уявлень іншої людини, але середнє значення всіх

уялень дає стійке значення уявлення про різні речі навколишнього середовища.

Людина не наділена від народження свідомістю. Лауреат Нобелівської премії Ф. А. Хайек вважає, що людська свідомість являє собою те, що на основі існуючого генетичного потенціалу кожний індивід із часом запозичає від своєї сім'ї та від старших, вбираючи традиції, які не передаються генетично [2].

Безпосередньо зі свідомістю пов'язане особисте ставлення до навколишньої дійсності. По суті ставлення до свого оточення (колективу – в системі праці) і є свідомість. Зміна поглядів на речі та процеси в системах колективної праці залежить від власного розуміння й оцінок, сформованих у результаті прямої взаємодії з іншими членами колективу. Відбувається переформування свідомості людини за рахунок впливу колективу.

Дослідники поведінки та інтелекту людини вважають, що таємниці творчості та свідомості залежать від суспільно-колективних відносин, традицій, мислення і праці, а все це безпосередньо пов'язане з інформацією.

Людина під впливом своєї свідомості здійснює дії, порівнюючи їх з колективними діями, які відображаються інформацією.

Систему колективних вимог, яку суб'єкт сприймає автоматично, можна визначити як обов'язкову та зарахувати їх до похідної від функції колективної психологічної поведінки. Цей факт накладає вимоги на технологію і принципи сприйняття обробки інформації та її класифікації.

Загальна поведінка в колективі створюється шляхом прийняття рішень свідомістю кожного члена трудового колективу. В колективній свідомості формується загальна система уявлень про ту чи іншу подію. Таке уявлення можна віднести до стійкого, воно є середнім поза результатами усереднення по всій сукупності поведінки людей. У цьому разі працюють закономірності великої статистики, в результаті чого поєднується свідомість багатьох людей і створюється усереднене загальне розуміння колективу.

На базі викладеного зробимо висновок: *наша свідомість сприймає за реальність те, що існує у ній і впроваджено в колективну свідомість (поведінку).* Свідомість або поведінка окремої людини – це проекція колективної свідомості на одного з його членів. Такий підхід дає можливість об'єднувати власне ставлення до реальності з колективним ставленням. Людина постійно об'єднує процеси,

усереднюючи їх, формує ставлення до того чи іншого варіанту поведінки, яка стає напрямом для дій людини.

Колективна поведінка формується на взаємодії свідомості колективу і окремої людини. Існує начебто дві реальності: реальність у розумовій ділянці свідомості окремої людини – це одне. Реальність у колективній свідомості сприйняття навколишніх подій – це інше. Останнє і є саме тим, що сприймається як стійке усереднене явище колективної дії. Відбувається взаємовплив у суб'єктоб'єктних стосунках у системі колективної праці.

Колективна свідомість й інформація одночасно діють у проторі та часі, а тому при входженні нового члена у колектив, можна виділити окремі стадії формування свідомості. Кожен член колективу проходить усі або частку їх залежно від особистих рис. На цьому принципі можна будувати технологію створення психологічного клімату в колективах, формувати правила вх-дження у колектив і поведінку окремої людини. Колектив із його діями – це реальність, в яку необхідно вписати свідомість нового члена колективу.

Розглянемо ці стадії:

- *перший рівень* – це статична оцінка кожного члена колективу. Все починається зі статичного сприйняття. Розглядається окремо кожний суб'єкт колективу: його зовнішній вигляд, поведінка, манера, хода, одяг, особливі прикмети, тональність, манери поведінки тощо. На першій стадії розглядається кожна людина окремо як об'єкт оцінки статичних рис. На цьому етапі відбувається порівняння своїх можливостей із орієнтацією на *індивідуальні особливості* кожної іншої особи колективу. Новий член колективу проходить стадію невпевненості та поразок;

- *другий рівень* – сприйняття подій у динаміці зі зв'язками з іншими членами колективу (авторитет, реакція, широта мислення, інтуїтивність, сприйняття нового тощо). Людина починає бачити колектив як структуру, котра живе, змінюється. У неї з'являється розуміння того, як пристосуватися до колективу, вписатися, знайти своє місце, відпрацьовується бачення свого відображення у дзеркалі колективу, здійснюється власна проекція на колективну свідомість;

- *третій рівень* – це вже не просто статичне і динамічне сприйняття окремих членів колективу з їх оцінкою взаємозв'язків; це рівень формування власної свідомості у вигляді активної компоненти взаємодії з колективом. Новий член колективу стає творчим, соціальним елементом трудового процесу. На цьому етапі

шліфуються творчі стосунки в трудовому колективі, відбувається «доведення» взаємин;

- *четвертий рівень* – це процес формування стійкої свідомості. На цьому етапі з'являється впевненість, зростає самооцінка, людина розуміє всі події і контролює ситуацію. У стійкому стані свідомості людина активно діє у багатоаспектному вимірі і суттєво впливає на процес формування колективної свідомості;

- *п'ятий рівень* – рівень народження лідера за рахунок формування розширеної свідомості; це процес, в якому сприйняття реальності розширюється і починає охоплювати рівень самосвідомості, що є управлінням. Тобто з'являється розширена відомість – весь комплекс сприйняття зовнішнього і внутрішнього світу одночасно.

У людини є дві сторони сприйняття – зовнішня і внутрішня. Зовнішня – це зона виявлення колективної свідомості, а внутрішня – зона дії суб'єкта за принципом індивідуальної свідомості у самій людині, і рівень її стає вищим від колективного. Підвищення індивідуальної свідомості відкриває шлях до лідерства, людина стає творчою у всіх своїх проявах.

Розвиток однієї людини слід розглядати як результат комплексного розвитку всього колективу. Людина може впливати на колектив за рахунок власного інтелекту, свідомості, розумової діяльності, тобто за рахунок вищого рівня свого розвитку. Такий процес можливий за рахунок збільшення концентрації інформації в розумовій ділянці (свідомості) людини.

Людський мозок наділений здатністю запам'ятовувати 80-90 млн одиниць інформації. Проте обробляє він лише 1% інформації, яку сприймають органи чуттів, а решту 99% відкидає як непотрібне. Нормальна здатність людини до засвоєння інформації дорівнює приблизно 80 тис. одиниць відомостей щоденно. У розвинутих країнах люди вже сьогодні розширюють свої розумові можливості, засвоюючи до 200 тис. одиниць інформації щоденно. Цей факт свідчить про великі творчі можливості людини.

Мозок людини можна порівняти з комп'ютером. Колись комп'ютер був надзвичайно великим, а сьогодні розміщується на долоні, але має набагато більшу пам'ять, ніж попередники, відбулася концентрація можливостей у невеликій ділянці всіх його структур, які й роблять його комп'ютером.

Аналогічну ситуацію ми маємо і в розумінні свідомості, яка теж є системою розумових можливостей діяльності людини. Працюючи над собою, розвиваючись, людина концентрує можливості своєї свідомості. Цей метод «концентрації» дуже важливий. *Концентрація свідомості* – це збільшення масиву інформації з її обробкою однією людиною.

Визначимо *перше правило* формування творчої людини:

Творчість – це концентрація свідомості або, іншими словами, концентрація можливостей.

Розвиток концентрації свідомості дає великі результати. Збільшуючи особисту свідомість, ми змінюємо або суттєво впливаємо на стан колективної свідомості. Коли в процесі розвитку людини і тренувань концентрація свідомості досягає якоїсь критичної маси, яка перевищує свідомість колективу, – людина стає лідером. Дії лідера і колективу не повинні вступати в суперечності.

Справжній результат трудової діяльності досягається за рахунок ефективного виходу суб'єкта за межі самого себе. Особа постійно екстраполює себе у майбутнє, а своє ідеальне уявлення про нього – у сьогодення. Це можливо тільки в процесі спілкування, яке передбачає наявність інформаційного обміну і не просто обміну, а функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення всіх технологічних процесів праці.

Сформулюємо *друге правило творчого процесу* – воно зводиться до володіння методом виходу суб'єкта (людини) за межі самого себе. Друге правило формування творчого процесу реалізується за рахунок *інформаційного моделювання* або інформаційного аналітичного методу створення нового знання.

Науково-інформаційне моделювання варіантів рішень відбувається значно швидше, ніж проходження матеріальних процесів. Моделюючи, людина починає орієнтуватись у можливостях речовинно-енергетичних процесів, творчо вибираючи їх напрями [3]. Використовуючи високу швидкість свого інформаційного за змістом мислення та обираючи найдосконалішу технологію діяльності, людина повертається до сфери предметно-фактичних або реальних процесів. При цьому інформація стає підґрунтям формування інформаційних цільових моделей, які беруть участь в економічно-виробничих циклах і стають засадами управління ними.

Людина впевнена, що колективна свідомість – це реальність, істина. Людина в це вірить. Якщо цей принцип сприйняти, то можна сформулювати *третє правило* формування творчої людини.

Третє правило звучить так: *індивідуальна свідомість повинна бути вищою за колективну. Чим більша різниця між колективною свідомістю та індивідуальною, тим більший творчий потенціал має людина.*

Виникає запитання, а чи можливо підвищити індивідуальну свідомість? Якщо можливо, то як? Є багато методів для досягнення цієї мети, але одним із найкращих, простих і ефективних є *метод медитації*. Є багато видів медитації, але об'єднуючим елементом є концентрація уваги, або *метод управління творчим процесом*, оскільки творчий процес *керований*.

Коли людина натренована, мозок починає працювати в *когерентному режимі*. Всім відомо, яку революцію в науці й техніці здійснило створення лазера. У цьому винаході вперше вдалося отримати когерентне випромінювання. Саме цей факт пояснює всі унікальні вражаючі можливості лазера.

За аналогією, коли людина в результаті відповідної практики досягає того, що її мозок починає працювати в когерентному режимі, вона отримує якісно інший інструмент. І, як у випадку з лазером, саме когерентний режим роботи мозку приводить до появи принципово нових здібностей і можливостей. Людина фактично переходить на інший рівень життя із зовсім новими можливостями. Організм людини – це система, яка має здібності до безкінечного самовдосконалення.

Підсумовуючи можливо зробити висновок, що свідомість людини є двигуном сучасного розвитку. Оскільки в нашому житті відбувається перехід від матеріальної до енергетичної парадигми. То цей процес вимагає докорінної зміни свідомості сучасної людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кехо Д. Подсознание может все. /Пер.с англ.; худ. обл. М. В. Драко.- 4-ое изд. – Мн. : ООО «Попури»,2002. – 176 с.
2. Пархоменко О. В. Інформація і знання – основа прогресу: монографія /О. В. Пархоменко. – К. :УкрІНТЕІ, 2016. – 330 с.
3. Пархоменко А. В. Информационно-аналитическая деятельность – как новая отрасль производства информации и знаний / А. В. Пархоменко // Роль научно-технической информационной системы в экономическом развитии страны: II междунар. научн.-прак. конф., 28-30 октября 2008 г.: тезисы докл. – Баку, 2008. – С. 26-30.

Пейгоа Шу, основатель
и коммерческий директор
Рекламного агентства Vermillion
(Китай, г. Пекин)

ИЗ ОПЫТА РОБОТЫ РЕКЛАМНОГО АГЕНТСТВА VERMILLION (КИТАЙ, Г. ПЕКИН)

Поскольку тематика международной конференции направлена на формирование нового человека в условиях перехода к интеллектуальной экономике, поэтому опыт работы нашей компании может быть полезным в методологической и практической работе в других компаниях. Наше агентство основано в 2016-м году, и сейчас мы работаем с такими фирмами как SHISEIDO (Японская, косметика), MercedesBenz(Германия, авто), Tesla (США, авто), YohjiYamamoto (Япония, мода), NaagenDazs(Германия, мороженое) и еще рядои других известных брендов.

В основу базовой составляющей создания рекламного агентства легло обучение в Англии, в Японии, а также знания и опыт работы в ведущих фирмах разных стран, таких как Lancome, Chanel, TomFord, Nikei другие. Кратко о принципах работы нашего рекламного агентства.

Первый принцип – профессионализм, компетентность, ориентация и наличие связей. Члены нашей команды являются специалистами с опытом работы в других компания, и те, кто и сейчас работает на руководящих должностях в крупных фирмах в области рекламы или маркетинга. Каждый знает, как работает тот или иной бизнес, и, соответственно, имеет все необходимые связи для развития бизнеса, а некоторые даже, перейдя работать в нашу фирму, продолжают консультировать тот состав, который остался еще в прежней фирме.

Фактически мы имеем специалистов, которые создавали и продвигали каждый из брендов с нуля в Китае, знают особенности, имеют опыт и представление, как это делается.

Второй принцип – использование закона синергии. Принцип синергии позволяет коллективу агентства постоянно двигаться вперед, постоянно совершенствоваться и находить правильные решения в конкретных практических ситуациях. Наличие в фирме

разноплановых специалистов позволяет осуществлять и проводить всевозможные и активные обсуждения с разных точек понимания, что и позволяет рождать новые рабочие идеи. Противоречия в подходах и взглядах отдельных сотрудников в фирме решаются путем формирования и достижения цели по каждому обсуждаемому вопросу. Цель становится объединяющим элементом коллективного согласия.

Каждый из нас в жизни балансирует между противоречиями, которые являются основой движения и развития. Движение – это взаимодействие противоречий. Как быть в таком случае? Необходимо находить решения по достижению компромисса между противоположными категориями и уметь противоречия направлять на достижение цели. Наличие противоречий является основой движения, как обязательного элемента существования любого субъекта природы.

Третий принцип негласного регламента работы фирмы – формирование доверия к имиджу фирмы. Этот принцип является очень важным для ведения бизнеса в Китае. Кто был связан хоть раз с бизнесом в нашей стране знает, что наше общество не стабильно, а поэтому в любой момент может возникнуть конфликт интересов. К сожалению, обман происходит на каждом шагу. Поэтому те, кто не хочет быть ответственным и не хочет отвечать за свои слова, в нашей фирме не уживаются. Фирма обладает возможностью воспринимать как западный, так и восточный менталитеты, и мы можем быть хорошими посредниками между Китаем и иностранцами. Нам доверяют. Порядочность и честность являются главной фишкой нашей фирмы.

Четвертый принцип работы фирмы – участие в обсуждениях проблем как штатных сотрудников (их очень мало), так и приглашенных экспертов с других фирм. Мы не имеем своего личного штаба для выполнения конкретной работы. Мы нанимаем по мере необходимости для реализации проекта сотрудников других фирм. Таким образом, наша фирма в состоянии осуществлять любой масштаб работы любого бренда и направления. Такой принцип работы позволяет достигать больших результатов, что дает возможность получения работы повторно.

Пятый принцип работы фирмы – мотивация труда привлекаемых специалистов. Мы привлекаем к работе в нашей фирме лучших специалистов, которые трудятся в других фирмах. Таких

сотрудников мы мотивируем, во-первых, оплатой труда и, во-вторых, выделением акций фирмы, что дает им чувство заинтересованности, а потому они продолжают ответственно относиться к нашим заданиям. Иногда они сами изъявляют желание перейти к нам работать. Но мы довольно редко кого-либо берем на работу, так как должны полностью понимать его и быть убежденными, что он достойный кандидат для нас и крайне нам нужен.

Шестой принцип - работа в режиме коворкинга (совместное офисное пространство с другими фирмами, где фирма арендует рабочее место или зону для кабинета), где находятся разные фирмы с разной сферой деятельности. Благодаря этому наши сотрудники имеют возможность общения с сотрудниками других фирм, что позволяет им ориентироваться в тенденциях и новинках на рынке.

Седьмой принцип работы фирмы – работа со средствами массовой информации. Китай- очень большая страна и, соответственно, много телевизионных каналов, журналов и интернет-ресурсов. На сегодняшний день мы сотрудничаем с 12000 СМИ, а количество сотрудников, с которыми мы контактируем превышает 27000 человек. Так как в Китае нет понятия авторских прав, и вся информация собирается правительством в единую базу, то существует много агентств, которые продают данную аналитическую информацию для фирм, нуждающихся в этом.

Рекламная деятельность в Китае осуществляется большим количеством агентств, а качество самой рекламы не отслеживается, так как страна слишком большая и изменений происходит много. Мы стараемся контролировать качество своей рекламы, а и информация, которая циркулирует, качественно проверяется с помощью личностных связей с сотрудниками СМИ. Часто мы поощряем их подарками или турами в страны, где производится товар или находится главный офис, что мотивируют их на лучшую работу. Китайские СМИ довольно избалованные разными брендами и требуют внимания к себе.

У нас есть свой ресторан, в котором мы часто проводим встречи со СМИ. Кто-то из наших сотрудников постоянно обедает или ужинает в нашем ресторане, обмениваясь информацией, к тому же мы приглашаем их периодически группами для обсуждения в неформальной обстановке, что приводит к качественному продвижению того или иного бренда.

Часто спрашивают, как действовать в условиях современной действительности, в условиях турбулентного развития. Чем сложнее изменения и сложнее задачи, тем более актуальным становятся вопросы использования информации и знаний в организации рекламы и маркетинга – важного элемента бизнеса. Широкое использование интеллектуального труда в сфере рекламы и маркетинга путем преобразования информации в знания является основой системы вечных и универсальных принципов человеческой сущности, ориентированной на постоянное развитие.

Сегодня в турбулентном мире активное использование интеллектуального труда является уже обязательным творческим тестом на достижение уровня успешного человека. Для выживания, созидания нового, для достижения цели – быть лидером в новой реальности, мало просто работать, нужно постоянно совершенствоваться. Новая эпоха требует от нас самореализации, новых знаний и умений, нового инструментария и новой психологии. В современном социально-экономическом развитии прогресс обеспечивается интеллектуальным трудом человека.

Творческая работа открывает доступ к чрезвычайно перспективной области сегодняшней реальности. Творческий человек сталкивается с наиболее сложными испытаниями современного развития, а потому ему приходится использовать талант, знания, ориентируясь на потребности и внутренние правила поведения (тихого внутреннего голоса, который говорит нам о том, что правильно, а что нет, и который побуждает нас к тем или иным действиям).

Посохов О.І., директор
Гірничий коледж ДВНЗ «Криворізький
національний університет»)

СИСТЕМА ВИХОВНОЇ РОБОТИ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ГІРНИЧОГО КОЛЕДЖУ ДВНЗ «КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»)

Сьогодні в умовах величезних змін у соціальному, економічному та політичному житті України постала проблема радикальної перебудови у сфері виховання.

В Україні історично склалася своя система виховання, яка максимально враховує національні риси і самобутність українського народу. Головною метою національного виховання на сучасному етапі, як зазначено у Концепції національного виховання, є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності погляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України, які включають в себе національну самосвідомість, розвинені духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, розумову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту.

Метою виховної роботи в коледжі є забезпечення умов для становлення розвитку і саморозвитку особистості студента, майбутнього фахівця, який володіє гуманістичним, світоглядним потенціалом, культурою і громадянською відповідальністю, орієнтованими на професійну, інтелектуальну і соціальну творчість.

Особливість організації виховної роботи в навчальному закладі, її форм та методів пов'язані з тим, що більшість студентів коледжу є неповнолітніми, а тому має місце підзвітність багатьом інстанціям. Тому процес виховання упорядкований через координованість дій ланки “керівник академічної групи – студент – батьки”. Саме це дозволяє забезпечити індивідуальний підхід до студентів.

Виховна робота є цілісним процесом розвитку особистості, в якому реалізуються потреби студентства і держави в національно-патріотичному, інтелектуально-духовному, громадянсько-правовому, моральному, екологічному, естетичному, гендерному, трудовому та фізичному вихованні майбутніх представників української еліти,

забезпечується формування професійної спрямованості, ініціативності, поваги до студентів, креативності, вираженням активної громадянської позиції.

На сучасному етапі розвитку України залишається актуальним і пріоритетним національно-патріотичне виховання студентської молоді, базою для якого є особливість нашого багатонаціонального, полікультурного краю, його історія і ціла галерея видатних особистостей з минулого та наших сучасників.

Патріотичне виховання молоді – це процес цілеспрямованого систематичного формування почуття любові до Батьківщини, духовної та психологічної готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку щодо захисту суверенітету, територіальної цілісності держави. Серед традиційних заходів, які проводяться в коледжі, можна виділити наступні: Посвята першокурсників у студенти, День працівників освіти, День студента, проведення військово-патріотичної гри «Спалах», свято з нагоди вручення дипломів та ін.

Щорічно проводяться змагання серед студентів першого курсу «Козацькі розваги», присвячені дню захисника Вітчизни, для студентів другого та третього курсів вже стало традицією проведення спортивних свят «Нумо, хлопці» та «Гірничі розваги».

У коледжі систематично проводяться ряд виховних заходів національно-патріотичного спрямування, зокрема: урок мужності до річниці Революції гідності з вшануванням героїв Небесної Сотні, річниці Чорнобильської трагедії, виховні години, присвячені Дню захисника Вітчизни, Дню пам'яті і примирення та Перемоги над нацизмом у Другій Світовій війні, заходи присвячені трагічним роковинам Голодомору 1932-1933 рр., усні журнали «Ми - всі діти твої, Україно», «Україна в серці моєму», «Слава героям, захисникам України!», виховні заходи «Моя країна - Україна»(з рубрики «Стежками України»), «Ми живемо для України», проводяться вечора пам'яті «Минуле стукає в наші серця». Викладачами коледжу проводяться тематичні зустрічі з учасниками АТО, ліквідаторами Чорнобильської катастрофи.

Повага до прав та свобод людини, державних символів, Конституції та законів України системно виховуються у студентів, про що свідчать тематичні виховні заходи: «Державні символи України», «10 грудня – День прав людини», «Ти завжди маєш вибір».

Формування світогляду, активної громадянської позиції у студентів відбувається в процесі підготовки та проведення круглих столів та диспутів, які наповнені громадянсько-політичним змістом, відчуттям патріотизму та переживаннями, зокрема: тематичні засідання політклубу: «Будуємо справжню демократичну країну», заходи до 100-річчя Соборності Україні, створення флешмобів «З Україною в серці», Шевченківські та історичні читання тощо.

Багато уваги приділяється в коледжі роботі керівників навчальних груп. Вони – організатори і координатори всієї роботи в групі. Робота керівників академічних груп спрямована на творчий розвиток студентів, їх самовдосконалення, самоосвіту. На це направлені заходи, що проводяться в академічних групах. Керівники академічних груп тісно співпрацюють зі студентами та їх родинами, здійснюючи індивідуальний підхід до кожного із студентів. Щоб стимулювати активність вихованців, формувати в них активну життєву позицію постійно проводяться цікаві зустрічі «100 питань дорослій людині» з письменниками, журналістами, телеведучими, працівниками сфери бізнесу, права та працівниками підприємств у форматі «запитання-відповідь», де кожен студент може запитати про важливі для нього речі у відомих і шанованих особистостей міста. З метою професійного самовдосконалення студентів, становлення особистості як творця і проектувальника власного життя керівниками навчальних груп проводяться тематичні заходи «Шлях до себе» з запрошенням випускників, роботодавців та інших фахівців.

З метою виховання здорового способу життя студентської молоді в навчальному закладі проводиться ряд заходів проти тютюнопаління, наркоманії та СНІДу. Зокрема, проводяться виховні години «Твоє життя в твоїх руках», «Молодь обирає здоров'я». Постійними є акції «За здоровий спосіб життя» за підтримки суспільних організацій міста та регіону. Традиційно відбуваються зустрічі студентів з представниками медичних закладів міста.

Осередком формування у юнаків та дівчат естетичних смаків, загальнокультурної і художньої компетентності, потреби в духовному самовдосконаленні є участь у художній самодіяльності. Під час проведення оглядів-конкурсів «Посвята у студенти», «Алло, ми шукаємо таланти», «Талант-шоу СтудВесна» студенти коледжу мають можливість продемонструвати свої вокальні та хореографічні

здібності, акторську майстерність, вміння презентувати себе як особистість.

Систематично проводяться зустрічі викладачів та студентів з поетами і письменниками, які допомагають вирішувати питання виховання сучасної молоді.

За активної участі Ради студентського самоврядування відбувається відзначення професійних свят та підготовка концертних програм до Дня працівників освіти, Дня студента, Міжнародного дня прав жінок, Дня святого Валентина, організація та проведення «Квест-гри» за різною тематикою та професійною направленістю.

Виховувати екологічну культуру, відповідати за національне багатство як основу життя на землі покликані заходи екологічного виховання. Ефективними є проведення виховних годин та бесід «Збережемо природу разом», акція «За чисте довкілля». Також з метою вивчення культурної спадщини та довкілля, географічних та природних об'єктів рідного краю, формування у студентів національної самосвідомості та прагнення до здорового способу життя проводяться екскурсії до м. Дніпро, Запоріжжя, Одеса, Львів, Київ.

Система виховної роботи передбачає комплекс заходів, спрямованих на фізичний розвиток студентів. В коледжі діє налагоджена система спортивних гуртків і секцій. Збірні команди з баскетболу, волейболу, армреслінгу є постійними учасниками міських, обласних та Всеукраїнських змагань. Студенти залучаються до занять у постійно діючих спортивних секціях з атлетичної гімнастики, настільного тенісу, футболу, гирьового спорту, легкої атлетики, загально-фізичної підготовки.

Отже, виховна діяльність коледжу зорієнтована на забезпечення студента усіма необхідними знаннями, вміннями, навичками суспільного досвіду й поведінки, притаманним молодій людині української держави.

Враховуючи проблеми та недоліки в організації та проведенні виховної роботи у 2019 – 2020 н. р. буде спрямована на:

- Впровадження нових форм і методів співпраці та взаємодії з батьками.
- Організацію змістовного дозвілля студентів, пошук нових його форм (маршрути «вихідного дня», тематичні екологічні екскурсії тощо).

- Проведення заходів, спрямованих на піднесення моральності в суспільстві, правової культури студентів, патріотичного та родинно-сімейного виховання.
- Зміцненням трудової дисципліни, вироблення в студентів свідомого ставлення до навчання.
- Просвітницьку діяльність, спрямовану на формування негативного ставлення до протиправних діянь, профілактику шкідливих звичок, вироблення ціннісного ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих.
- Сприяння зростанню творчого духовного потенціалу особистості, розкриттю внутрішніх мотивів її самовдосконалення, розвитку здібностей на кожному з вікових етапів.
- Пошук, розвиток і підтримка здібних, обдарованих і талановитих студентів.
- Формування здорового способу життя.
- Впровадження активних форм роботи зі студентами: організацію круглих столів з представниками різних організацій та закладів, профорієнтаційні ігри, диспути, тренінгові заняття тощо.
- Посилення контролю за організацією відвідування студентів вдома, обстеження житлово – побутових умов дітей пільгових категорій та своєчасним наданням інформації кураторам.
- Проведення соціально-психологічного супроводу студентів коледжу з урахуванням типу обдарованості, соціального та психологічного станів.
- Своєчасне виявлення незахищених верств населення серед сімей, діти яких навчаються у коледжі.

Прасолов Є. Я., професор кафедри
безпеки життєдіяльності
Біловол С. А., к. т. н.,
патентний повірений
Литовченко А. С., здобувач вищої освіти ІТФ
Ясиновський О. О., магістрант ІТФ
Полтавська державна аграрна академія

ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА АГРАРІЯ

В останні десятиліття в провідних країнах світу здійснюється перехід до економіки, яка стає джерелом високопродуктивних інновацій. Нині професійна та вища освіта в агропромисловому комплексі – це процес взаємодії педагога-аграрія та студентів, які приймають участь в процесі навчання, виховання, розвитку, саморозвитку і перетворюються із пасивних об'єктів в повноправних учасників інноваційної діяльності країни. Об'єктом сприйняття в умовах АПВ є студент, який знайомиться із запропонованими зразками інтелектуальної власності під час навчання, засвоює їх, формує уяву про їх призначення в діяльності людини, оцінює їх можливий потенціал для майбутнього життя.

Джерелом змісту освітнього компонента є різнобічна інтелектуальна власність, яка створена кількома поколіннями. При цьому, практично не грають ролі ті обставини: хто створив дану інтелектуальну власність і для чого вона створена, а важливий факт її присутності в житті суспільства на даному етапі. Суб'єктом інтелектуальної власності, її носієм виступає викладач-аграрій, який володіє «старою інтелектуальною власністю», відомою як минулий досвід людства, постійно сприймає «нову інтелектуальну власність», яку вивчає і засвоює через теперішній досвід цивілізації і при передачі інтелектуальної власності студентам «її не знижує і не губить».

Основним інструментом розробки та впровадження новітніх технологій в агропромисловому комплексі визначена система охорони інтелектуальної власності. Завданням сучасної системи аграрної освіти – забезпечення відповідності підготовки спеціалістів перспективному науково-технічному, економічному і соціальному розвитку.

Правова охорона інтелектуальної власності здійснюється в розвинутих країнах для регулювання економічних і моральних правовідносин, шляхом охорони патентної та авторського права. Але, деякі об'єкти інтелектуальної власності, які розповсюджуються порівняно недавно, не піддаються регулюванню в рамках законодавства. Такі об'єкти називаються нетрадиційними і, в першу чергу, це селекційні досягнення в тваринництві, об'єкти біотехнології.

Для вирішення завдань в умовах вищого аграрного навчального закладу використовується методика дослідження об'єкта інтелектуальної власності впровадженого в АПК. В основу вдосконалення українського законодавства відносно правової охорони і експертизи біологічних винаходів та гармонізації його з європейським законодавством. Був проведений аналіз деяких нормативних документів законів Європейського Союзу: Інструкція до ЄПК, Директива 98/44/ЄС, Інструкція з експертизи в ЄПВ та законодавство України правої охорони та експертизи біотехнологічних винаходів [1 – 5].

В результаті досліджень виявлено, що в Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» відсутнє визначення «біологічний матеріал» з наступним наданням правової охорони. Пропонується визначення «біологічний матеріал» – це матеріал, що має генетичну інформацію та може відтворюватися. Статтю 6 ЗУ необхідно доповнити поясненням, що правова охорона не надається на клонування людини. Цей процес включає метод розщеплення ембріона, який слід використовувати з корисною метою: діагностичною і терапевтичною, та виключити процеси модифікацію ідентичності людини.

В «Правилах складання та подання заявки на винахід та заявки на корисну модель» слід скорегувати поняття сорт рослин та породи тварин.

В документах [1] та [2] відсутнє визначення «біологічних в своїй основі» способів відтворення рослин та тварин. В текст нормативних документів слід внести визначення, що «біологічний по своїй суті процес» - це схрещування або селекція. У випадку застосування технічних стадій цей спосіб стає патентоздатним.

Важливу роль відіграє поняття новизни для патентної охорони «непрямого продукту». При заявленні способу, за яким одержують більш високий вихід продукту, який описаний через новий спосіб, не

повинен отримати правову охорону, так як продукція не змінюється, а спосіб не є новим. Із ст.6 ЗУ [1] слід виключити об'єкти біотехнологій, на які надається правова охорона. Тоді, ст.6 Закону обмежується та підвищується якість надання правової охорони цим об'єктам.

В документі [2] слід внести норму в ст.3, щодо термінів подання в електронному вигляді стандартизованих нуклеотидних та амінокислотних послідовностей. Також слід зробити посилання на Стандарт 25 ВОІВ по питанню представлення переліку зазначених послідовностей в патентних заявках [3]. Тіло людини на поетапних стадіях формулювання і розвитку не може бути патентоздатним винаходом через послідовність гену. На відміну від цього, елемент, що відокремлений від тіла людини або виготовлений технічним шляхом, може бути патентоздатним винаходом.

Не рідко результати досліджень підлягають депонуванню, тому слід користуватись терміном «біологічний матеріал». Для врегулювання питання надання охорони прав на винахід слід внести норму, що міститься в документі [2] та в Інструкції до ЄПК. Існуюча система правової охорони промислової власності в АПК вимагає вдосконалення та розвитку. Спершу на законодавчому рівні треба врегулювати питання чи може держава бути суб'єктом права інтелектуальної власності. Так, в ст.40 ЗУ «Про власність» суб'єктами права інтелектуальної власності є громадяни, юридичні особи і держава. Згідно зі ст.421 ЦК України держава не визнається суб'єктом. В ст.420 ЦК не прописано перелік об'єктів права інтелектуальної власності. Крім того, для наукового відкриття, раціоналізаторської пропозиції, породи тварин, комерційного найменування, відсутні спеціальні законодавчі акти. В ч.2 ст.458 ЦК України передбачено, що право на наукове відкриття засвідчується та охороняється Законом, який нині не існує.

В Україні треба запровадити досягнення світового досвіду спеціального патентного суду для вирішення спорів у сфері промислової власності. У ст.55 Конституції України визначені норми для створення Патентного суду, що гарантує право на оскарження в суді рішень органів державної влади та судовий захист прав. У ст.125 Конституції України передбачається створення спеціалізованих судів, а судьями згідно норми ст.127 є особи з фаховою підготовкою з питань юриспруденції.

Значні труднощі для сторін договорів виникають через відсутність ЗУ «Про охорону прав на раціоналізаторські пропозиції», тому слід допрацювати існуючі норми і скласти проект Закону. Виникла проблема узгодити норми ст.8 ЗУ «Про охорону прав на винаходи і корисної моделі» із нормою ч.1 ст.428 ЦК України, де право інтелектуальної власності кількох осіб може здійснюватися за договором між ними.

Системі прав інтелектуальної власності України слід зробити акцент на ефективність реалізації прав інтелектуальної власності, згідно з досвідом країн ЄС. Тоді стане можливим інноваційний розвиток України, що забезпечить здатність держави вирішувати проблеми суспільства ХХІ століття. Відомо, на Світовому рівні Україна – держава з високим інтелектуальним потенціалом, який гідний належного правового захисту.

Слід вжити заходів по гармонізації національного законодавства з нормами міжнародних договорів та Угоди «Про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності та директивами Ради ЄС по питанням охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності». Крім того, нині не врегульовані Законом питання набуття прав інтелектуальної власності на об'єкти, які створені за рахунок державних коштів та цільових фондів.

Склалась потреба вдосконалення організаційного, фінансового і матеріально-технічного забезпечення Державної патентної бібліотеки та Філій у регіонах та створення сприятливих умов для міжнародного обміну патентною документацією. Згодом, маючи світовий досвід та напрацювання в українському законодавстві, з'явиться потреба у створенні Кодексу інтелектуальної власності.

Виконана, в першому наближенні, гармонізація українського законодавства до Європейського у сфері об'єктів біотехнології наголошує, що створення якісного інтелектуального продукту неможливе без тривалої та кропіткої роботи із творчою молоддю, що підтверджується активною та плідною роботою студентів Академії. Це забезпечується – «методичним забезпеченням навчально-виховного процесу». Відмінною особливістю процесу передачі суспільством із змістовного компонента освіти є його поступовість. Вона забезпечується постійною працею викладача-аграрія, який кожен день пропонує студентам нові об'єкти інтелектуальної власності для їх засвоєння. Нині «студент майбутній аграрій крокує вперед» за новими знаннями. Яскравим результатом такої діяльності

є зміна студента у вигляді підвищення рівня його навчання, вихованості, розвитку і освіти.

Таким чином, діяльність Полтавської державної аграрної академії спрямована на розвиток та активізацію роботи з питань розробки, комерціалізації та охорони об'єктів інтелектуальної власності, як основної вимоги сучасної економіки агропромислового виробництва. Висока якість розробок, створених у Академії, підтверджена на Світовому рівні, а невичерпний потенціал майбутніх звершень - високою винахідницькою та науковою активністю молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» *N 3769-XII від 23.12.93* / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32 / режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>
2. Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель Затверджено (Наказ Міністерства освіти і науки України 22.01.2001 № 22 ; Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2001 р. за № 173/5364 / реж. доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01/print>
3. Руководство ВОИС по информации и документации в области промышленной собственности. Стандарт ST.25. Стандарт по предоставлению перечней нуклеотидных и аминокислотных последовательностей в заявках на патент. Режим доступа: http://www.rupto.ru/rupto/nfile/c7c93737-104b-11e1-dbba-9c8e9921fb2c/03_25_01.pdf
4. Европейская патентная конвенция: [Сб. док.] / [Пер. и вступ. ст. В. И. Еременко, с. 3-24]. – [2-е изд.]. – М.: ВНИИПИ, 1998. – 232 с.
5. Директива 98/44/ЕС Європейського парламенту та ради від 06.07.1998 про правову охорону біотехнічних винаходів (Directive 98/44/EC of the European Parliament and of the Council of 6 July 1998 on the legal protection of biotechnological inventions) OJ L 213, 30.7.1998, p. 13–21.

Сав'юк Л.О., канд. техн. наук, доцент, докторант;
Драчук Ю.З., д-р. екон. наук, професор, наук. консультант
Прогнімак О.Д., головний економіст
Інститут економіки промисловості НАН України

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ЗГІДНО З СУЧАСНИМИ ТЕНДЕНЦІЯМИ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Інтелектуальні ресурси в сучасному світовому розвитку являють собою найцінніший капітал, володіння та ефективне використання яким забезпечується стійкий економічний розвиток і підтримка національної конкурентоспроможності у світовому господарстві країни. Якість управління інноваційними процесами та їхнє державне стимулювання стають визначальним фактором конкурентоспроможності національних економік, що зумовлює подолання загроз національній безпеці, подальшому прискореному розвитку країни в порівнянні з економічно розвиненими країнами світу. Головним джерелом економічного зростання країни мають стати нові наукові знання та процеси їх розширеного продукування і комерційного використання.

Останнім часом фундаментом знаннієвої економіки, основою її зростання вважаються не стільки самі знання, скільки творчий підхід до процесів використання набутого знання. Основна продуктивна сила - людина - витісняється з галузей, де домінує примітивна праця, і переміщається в галузі, прогрес яких пов'язаний з творчою діяльністю. Такий процес визначає внутрішню динаміку креативності, тим самим показуючи необхідність вийти за межі усталених уявлень, що інновації носять переважно технологічний, а не творчий характер. Це доказ того, що успішні світові економіки все більше залежать не тільки від розвитку технологій, а й активності в інших сферах людської креативності. У межах цієї парадигми поступово формується інше, постіндустріальне поняття інноваційної діяльності, адже традиційно вважається, що технологічна і економічна креативність має значно вищий статус і рівень комерціалізації, ніж соціокультурна, котра отримує все більш широке визнання.

Існує інша перешкода. Сучасна епоха наукового раціоналізму та її освітні системи дуже повільно відкривають для себе можливості

розвитку більш різноманітних розумових і пізнавальних здібностей [1]. Завищена цінність наукових, логічних форм мислення, існуюча в сучасній культурі, затуляє інші форми, і людей здатних мислити інакше і оперувати несподіваними зв'язками. А взаємодія між різними типами креативності створює важливий синергетичний ефект. Тому сьогодні розвинені постіндустріальні країни визнають головною стратегією в створенні інноваційного середовища розбудову «креативної економіки», яка останнім часом розглядається як нова модель економічного зростання. У дослідженні ООН щодо глобальної креативної економіки (2008 р.) зазначено, що «взаємодія між творчістю, культурою, економікою і технологіями, що виражається у здатності створювати і поширювати інтелектуальний капітал, має потенціал генерувати дохід, робочі місця та експортну продукцію, водночас сприяючи соціальному включенню, культурному розмаїттю та людському розвитку». Креативна економіка поєднує сфери інновацій (технічна креативність), бізнесу (економічна креативність), культури (мистецька креативність) в єдине ціле, створюючи все більш тісні взаємозв'язки поміж ними.

Розглядаючи феномен креативної економіки, відомий американський соціолог Р. Флорида [2] виділяє не тільки такі її кількісні параметри, як стабільне зростання витрат на НДКР разом із віддачею від досліджень, кількість патентів, що видаються щорічно, збільшення професіоналів, зайнятих науково-технічною працею, а й істотне збільшення кількості людей, що працюють у сфері культури і художньої творчості. Адже в міру того, як творче мислення пронизує нові види діяльності, сфера застосування креативності та новаторства розширюється.

Креативність - це інтелектуальна позиція і певний підхід до проблем, включаючи множинність точок зору і підходів, який розкриває нові спектри можливостей. Тобто вона включає певну сукупність рис, до яких відносяться: гнучкість, незалежність і оригінальність мислення, схильність до експериментів, винахідливість, критичність (вміння ставити під сумнів і задавати питання), здатність йти на ризик, здібності створення нових і придатних для альтернативного використання комбінацій. Все це разом із високим рівнем освіти дозволяє креативній людині розглянути проблему з несподіваного боку через різноманітні інструменти „перереформатування”, тобто зміни погляду на речі з інших позицій, зокрема, "перетворення слабких сторін в сильні", і

знаходити рішення на базі відкритого, розкритого мислення.

Таку сукупність загальних рис, ціннісних установок та культурних орієнтацій Р. Флорида визначає „креативним етосом”, і на створення цього етосу мають бути спрямовані зусилля освітньої системи України.

Для владних, громадських, бізнесових структур України крайне важливо усвідомити цінність креативного прошарку населення для того, щоб зрозуміти природу і характер масштабних змін, які відбуваються у зв'язку із зростанням цього прошарку в країні. Це необхідно за декількома причинами.

інтегрування старопромислових регіонів України до пост- і неоіндустріальної економіки, що зіштовхується із чималими труднощами й потребує певної критичної маси інтелектуальних і творчих сил;

використанням паростків креативності, які існують у сучасному українському суспільстві, разом із можливостями доступу широких верств населення до ІКТ, а отже інформації з багатьох джерел;

утриманням кваліфікованих професіоналів (не тільки із сфери ІКТ) від спокуси знайти себе не тільки більші доходи, а і більш відповідне креативне середовище за межами України. Зокрема, вже з квітня 2018 р. влада Фінляндії запустила програму видачі виду на мешкання громадянам країн, які не входять в ЄС, за умови наявності креативної ідеї [3].

надання умов для отримання нових знань і навичок для збільшити можливості працевлаштування молоді згідно з їх рівнем освіти і творчих уподобань (у креативній економіці ЄС зайнято більше 15-29-річних, ніж в будь-якій іншій галузі)..

Певні надії на розвиток креативного майбутнього були пов'язані із Програмою ЄС-Східного партнерства «Культура і креативність» з бюджетом у 4,2 млн. євро, розраховану на 2015-2018 рр., і покликану забезпечити підтримку культурних та креативних індустрій і сприяти збільшенню їх внеску у сталий соціально-економічний розвиток в Україні. Програма реалізується під керівництвом Британської Ради в партнерстві з Фондом Сорос-Молдова, Національним центром культури в Польщі і Гете-Інститутом [4].

Для того, щоб не залишитися «на узбіччі» світового розвитку, необхідно негайно інтегруватися у цей світовий тренд, стимулювати і

розвивати соціальні технології у сфері креативних індустрій, а також активно пояснювати принципи їх функціонування ще під час освітнього процесу будь якого рівня, створювати навчальні програми та готувати кадри.

Визнаючи економіку знань, що розкриває нову роль і місце інтелекту людини в сучасному суспільстві, що знання сьогодні є вирішальним чинником економічного розвитку, інструментом інновацій, конкуренції та економічного успіху, дослідженнями підкреслюється, що «головним наслідком зростання інтелекту слід вважати збільшення кількості завдань, які виконує персонал підприємства із застосування нестардатних рішень, нових ідей, пропозицій та інших власних і залучених результатів інтелектуальної діяльності».

З огляду на те, що управління технологіями та інноваціями є соціальним процесом, то розвиток інтелектуального потенціалу має спиратися на розвиток особистості кожного окремого працівника. Це пов'язано з наступним:

будь-яке нововведення, інновація унікальні і є результатом індивідуальної творчої праці;

вимоги споживача до якості нової продукції є настільки високими, що успіх комерціалізації нововведень багато в чому забезпечується застосуванням різних знань;

науково-дослідний персонал виступає як генератор ідей і його знання, вміння і навички, а також особистісні якості є вихідним імпульсом появи інновацій;

творчі здібності працівників вимагають стимулювання і розвитку, тому що саме вони стають джерелами інноваційних ідей, способів рішення проблем або прийняття неординарних рішень. Незважаючи на те, що здібності до творчості частіше закладені в людині від народження, прояв їх в повній мірі можливо тільки в умовах, які сприяють їх розвитку і втіленню.

Висновок. Головною теоретичною основою і структурним фактором забезпечення економічного розвитку держави є освіта та наука. Динамізм і рівень розвитку освіти відповідають за забезпечення інтенсивного інтелектуального зростання при переході до «нової» економіки, заснованої на знаннях, (неоекономіки), за диференціацію між економічно розвиненими і країнами, що розвиваються; головним джерелом і вирішальним фактором такого зростання є якість освіти. Ключове значення в цьому процесі має

саме інтелектуальний ресурс і, перш за все, освіченість, компетентність, творчі можливості людей і умови їх реалізації. Саме знання стають головним джерелом конкурентних переваг в ХХІ ст. Особливості формування нової моделі економічного зростання визначаються насамперед сформованими ціннісними характеристиками населення країни [5]. Для прискорення трансформаційних та інноваційних процесів у сфері економіки необхідний всебічний аналіз витоків виникнення, етапів розвитку та сучасного стану такого глобального явища як ЕЗ. В Україні у наявності достатня кількість інтелектуального капіталу, прагнення та волі до кардинальних і якісних державних змін у економічній сфері, стимулом яких має стати творче використання зарубіжного досвіду становлення ЕЗ та успіхів у впровадженні креативних підходів трансформації системи вищої професійної освіти [6, С. 59]. Як демонструють сучасні тенденції світового розвитку, у сучасному світі якість управління інноваційними процесами та їхнє державне стимулювання стають визначальним фактором конкурентоспроможності національних економік [7]. До найважливіших аспектів в цьому плані віднесено: розширення конкуренції між ними та господарюючими суб'єктами; трансформацію економічних функцій держави та делегування на глобальний рівень окремих з них; розширення сфер впливу за межі національних кордонів згідно з новими глобальними правилами економічної діяльності; здійснення основоположних змін у структурі національної економіки та формування нового середовища для національного розвитку в цілому; посилення процесів міжнародної інтеграції та взаємодії національних господарств, що перетворюється на наймогутніший фактор їх функціонування.

Кожна країна, що має намір інтегруватися у світовий економічний простір, постає перед завданням визначення своїх конкурентних переваг, щоб на належному рівні конкурувати з іншими державами на світовому ринку [8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лэндри Ч. Креативный город. М.: Издательский дом «Классика – ХХІ», 2011. – 399 с. - С.101.
2. Флорида Р. Креативный класс: люди, которые меняют будущее / Ричард Флорида – М.: Классика– ХХІ, 2011. – 410 с.

3. Финляндия предложит вид на жительство потенциальным предпринимателям с идеей для стартапа. [Электронный ресурс] // Режим доступа: [https://vc.ru/33594 – finlyandiya – predlozhit ...= digest](https://vc.ru/33594-finlyandiya-predlozhit...=digest)

4. Веб-сайт „Culture and Creativity” [Электронный ресурс] // Режим доступа: <https://www.culturepartnership.eu/page/about> фінансується в рамках Програми «Культура і Креативність».

5. Антонюк В.П., Прогнімак О.Д. Особливості формування людського потенціалу Донбасу. Специфіка регіональної ідентичності та ціннісних установок населення Донбасу. – Модернізація соціально-трудої сфери Донбасу: загрози та можливості: наукова доповідь / за ред. канд. екон. наук В.В. Близнюк ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України» – К., 2017. – 136 с. – Режим доступу : <http://ief.org.ua/docs/sr/297.pdf> – С. 20-33.

6. Драчук Ю. З., Сав'юк Л. О. Сфера освітніх послуг як вирішальний фактор формування економіки знань на теренах України. // Науковий економічний журнал ІНТЕЛЕКТ ХХІ. – 2018. – №1. – С. 58–63.

7. Луцик М. В. Інтелектуальні ресурси як основа конкурентоспроможності національних економік // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір, Вип. 1 (99). – С. 581-588.

8. Кирилов Ю. Є. Вплив процесів глобалізації на розвиток національних економік // Ефективна економіка. – 2016. – № 12.

Свиридюк В. В., канд. пед. наук,
ст. викладач кафедри іноземної мови
Житомирський військовий інститут
імені С.П.Корольова

Свиридюк В. З., д-р мед. наук,
проректор з наукової роботи
КВНЗ «Житомирський медичний інститут»
Житомирської обласної ради
E-mail svyrydiukvasyl@gmail.com

КРЕАТИВНІСТЬ І ПЕРФЕКСІОНІЗМ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНІ СКЛАДОВІ ДЕВІАНТНОСТІ ЗА ПОЗИТИВНИМ СПРЯМУВАННЯМ КОНКУРЕНТОЗДАТНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Початок ХХІ століття засвідчив стрімке прискорення соціально-економічного поступу низки країн, що складають так зване «ядро світу», і зростання прірви між багатими і бідними країнами, тобто тими, яких з міркувань політкоректності сором'язливо називають країнами, що розвиваються.

Невідповідність нових засобів виробництва старим виробничим відносинам породжує кризові явища в соціальному житті бідних країн, типовим представником яких є Україна, де криза охопили більшість життєвоважливих сфер суспільного життя, і стала перманентною.

Стрімкий темп науково-технічного прогресу, впровадження у виробництво, освіти і побут новітніх комп'ютерних технологій, урбанізація, економічні катаклізми, міжнародний тероризм, геополітична нестабільність, прояви регіонального сепаратизму, високий рівень міграції населення – це лише короткий перелік викликів сучасного постіндустріального, інформаційно-технологічного етапу розвитку людської цивілізації, які надзвичайно важко долати самотужки в одній окремо взятій країні.[11]

Тому, у відповідь на ці глобальні виклики, прогресивна частина українського суспільства проголосила магістральним напрямом розвитку України курс на європейську інтеграцію з орієнтацією на фундаментальні загальнолюдські цінності, які в освітній галузі базуються на компетентності (компетентісно-орієнтована освіта), інтелектуальній власності і науковому потенціалі країни. [11]

Мета дослідження – провести аналіз дотичних і протилежних аспектів креативності, девіантності та перфекціонізму конкурентоздатної особистості

Для досягнення мети використано **методи системного аналізу та логічного узагальнення.**

Результати та їх обговорення. В освітній галузі йде активний пошук нових форм, методів і засобів навчання, однак і на жаль, переважно в межах застарілої парадигми компетентісно-орієнтованої освіти. У той час, як провідні університети розвинених країн давно перейшли до концепції підготовки конкурентоздатного фахівця, основними характеристиками якого є креативність, перфекціонізм та інтелектуальна гнучкість, що балансують на межі девіантності.

Девіантність (девіація) означає відхилення (лат. *deviatio*, від лат. *devio* — відхиляюсь) — життєве кредо особистості, яке не відповідає загальному стандарту, поведінка, що відхиляється від прийнятих у суспільстві нормативно-ціннісних стандартів. [13]

Загалом поведінка людини, може бути найрізноманітнішою: альтруїстичною або егоїстичною, законослухняною або протизаконною, виваженою або легковажною, коректною або грубою, агресивною або пасивною, споживацькою або суспільнокорисною тощо.

Тому розрізняють два протилежні напрямки девіації:

- позитивний: самопожертва, альтруїзм, надпрацевдатність, героїзм тощо;

- негативний: тероризм, анархія, злочинність, алкоголізм, наркоманія, проституція; гомосексуалізм, бродяжництво, бомжування, суїцид тощо.

Еміль Дюркгейм вважав девіантність настільки ж природною, як і конформізм. Тим більше, що відхилення від норм несе не тільки негативне, але й позитивне начало. Девіантність підтверджує роль норм, цінностей, дає більш повне уявлення про різноманіття норм. Реакція суспільства на девіантну поведінку уточнює межі соціальних норм, зміцнює і забезпечує соціальну єдність. І, нарешті, девіантність сприяє соціальним змінам, розкриває альтернативу існуючому соціальному устрою, відкриває нові перспективи і веде до удосконалювання соціальних норм. [13]

Більш того, біологічний закон відтворення живої матерії, відтворює людство у відповідності з кривою Гауса, яка також характеризується так званим нормальним розподілом, рис. 1.

Вертикальна штриховка відповідає частці «нормальних», «стандартних» людей у загальній популяції, горизонтальна показує частку осіб з незначними відхиленнями в позитивну або в негативну сторону, коса штриховка відповідає частці девіантних особистостей, знову ж – за позитивного чи негативного спрямування відхилень.

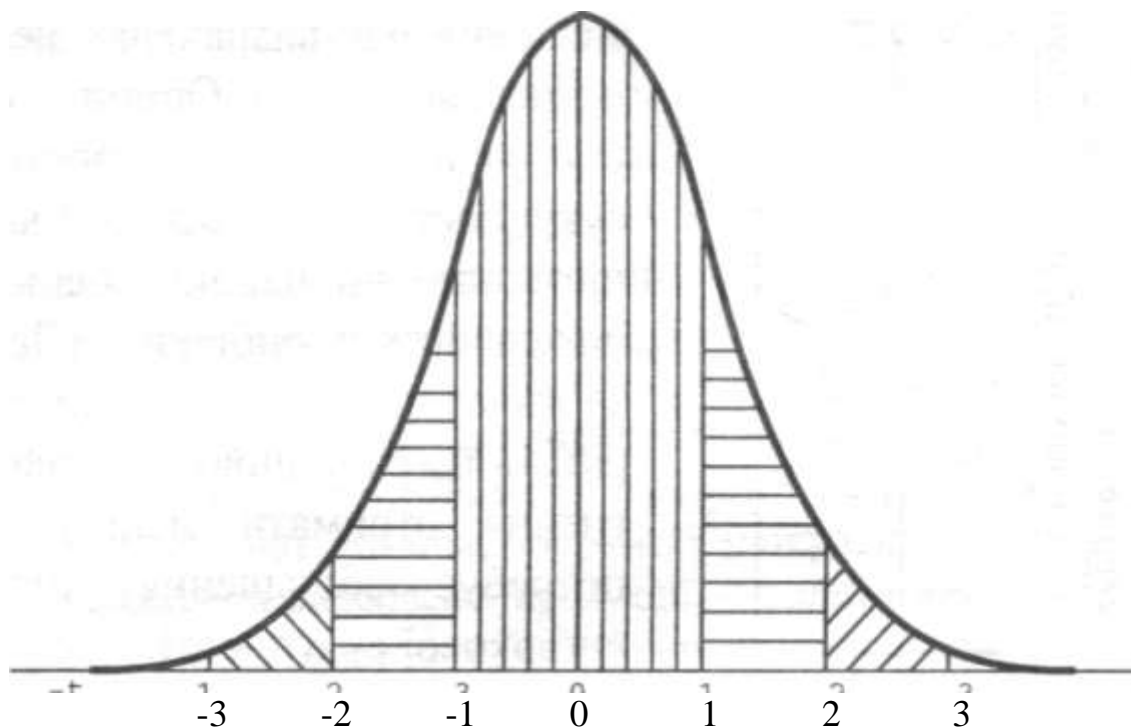

Рис. 1 Крива нормального розподілу (крива Гауса)

Дослідники соціальних процесів звертають увагу на те, що девіантність закономірно виникає в суспільствах, що переживають трансформацію. Більш того, в умовах загальної кризи суспільства вона може набувати тотального характеру, що підсилює кризові явища в суспільстві. На тлі посилення кризових явищ наростає незадоволеність своїм положенням. Масове почуття соціальної несправедливості в умовах тотальної корумпованості суспільства спричиняє наростання песимістичних настроїв і веде до збільшення деморалізованої, люмпенізованої частки населення, яка є джерелом девіантності негативного спрямування.

Становлення та розвиток людської цивілізації завжди супроводжувався прагненням до аналізу духовного начала в людині, до вивчення раціональної та ірраціональної сторін її душі. Впродовж віків створювались моделі як гармонійно розвиненої, «нормальної», «стандартної» людини, так і девіантної, з однобоким позитивним чи негативним відхиленням, доведеним до крайнощів, що межують із втратою здорового глузду і тихим божевіллям. Попри те, що будь-яка

модель спрощує й спотворює дійсність, кожна з моделей є корисною для розуміння тих явищ, які вона відображає.

Ось далеко не повний перелік найбільш відомих девіантних моделей людини: «Людина самотня» (Д. Рісмен), «Людина-бунтівник» (А. Камю), «Людина — представника класу» (К. Маркс), «Надлюдина» (Ф. Ніцше), «Людина-Швейк» (Я. Гашек), «Людина натовпу» (Г. Ортега-і-Гасет), «Одновимірна людина» (Г. Маркузе), «Людина відчужена» (Н. Еліас), «Людина-споживач» (Е. Фромм), «Втрачена людина» (В. Ядов), «Парадоксальна людина» (Ж. Тоценко), «Катастрофічна людина» (В. Шубкін), «Постлюдина - Homo Post-Soveticus» (Ю. Левада), «Перехідна людина» (С. Смірнов), «Людина-кіборг» (Т. Чеснокова), «Людина-мутант» (С. Хоружий), «Людина-клон» (Р. Курцвайль), «Людина-чаклун» (Д. Роулінг), «Людина-химера» (В. Свиридюк), «Людина-BDSM» (Е. Л. Джеймс), «Людина-Інтермен» (І. Девтеров). [15]

Поява Інтерменів була зумовлена тим, що віртуальна реальність відкрила нові горизонти для інтерактивності. Сучасне «мережеве» покоління прийшло на зміну «екранному», де гра йшла в одні ворота (з телевізором), настала ера інтерактивності, тобто активної участі у віртуальних мережових процесах будь-кого з бажаючих. [2]

І. Девтеров з цього приводу цілком слушно констатує: «Якщо «екранне» покоління лише пасивно бомбардувалося інформаційними потоками найрізноманітнішого характеру, без можливості якимось впливати на зміст останніх, то «мережеве» покоління зростає в інтерактивному режимі, тобто, режимі активних комунікацій і наявності постійного зворотного зв'язку з будь-яким сайтом Інтернету або просто респондентом світової павутини». [2]

Він же поділив «Людину-Інтермена» на наступні підвиди:

- «Інтермен-маргінал» – користувач інформацією, який лише «живе» в мережі;
- «Інтермен-хакер» - користувач прихованою, недоступною для всіх інформацією;
- «Інтермен-креативщик» - творець інноваційних інформаційних проєктів. [2]

Віртуальна псевдореальність змінює свідомість та світогляд молоді людини. Студент, який «повернувся» з віртуального світу, несе з собою іншу шкалу життєвих цінностей та іншу спрямованість діяльності. Тому, одним з проявів девіантності людини ХХІ століття є комп'ютерна залежність.

Згідно з І. Девтеровим: «Інтерменом можна назвати людину ХХІ століття, життя якої зав'язане на Мережі. Особистість Інтермена формується в Мережі і належить мережевим співтовариствам. Інтермен будує плани, виходячи лише з можливостей, що відкриваються Мережею, інтелектуально і емоційно прив'язаний до неї, залежить від процесів, що відбуваються у кіберпросторі, переживає захват і потрясіння у зв'язку з подіями, що відбуваються в Мережі, закохується і ненавидить через Мережу, шукає допомоги, підтримки через Мережу і лише в Мережі. Психологічно Інтермен прив'язаний до процесів у Мережі, що мають до нього безпосереднє відношення, оскільки лише їх вважає справжніми, вартими його уваги та часу». [2]

Перфекціонізм (від французького Perfection - вдосконалення) переконаність у тому, що вдосконалення, як власної особистості, так і оточення є тією метою, до якої має прагнути кожна людина зокрема, і все людство - вкупі. Шукана досконалість включає, перш за все, чесноти, а також розвиток властивих людині талантів і обдарувань. [5]

Оскільки термін походить від французького «Perfection», то і вимовляється відповідно «перфексьйон», а не «перфекціон». Тому, правильним є термін перфекціонізм, а не перфекціонізм.

У довідниках, енциклопедіях, словниках про перфекціоністів, зазвичай пишуть, як про людей, які прагнуть до особистої досконалості і досконалості у всьому, що їх оточує, у тому числі, забезпеченні найвищої якості продукції, медичних, освітніх та інших послуг.

З першого погляду, що тут поганого?

Адже таких працівників любить начальство, тому що на них завжди можна покластися, за своєю ініціативою підвищують кваліфікацію, постійно навчаються, глибше за інших вникають в суть кожної справи. [5]

Однак, бути перфекціоністом - нелегка доля, тому що перфекціоніст прагне завжди тримати все під контролем і виконувати кожну дрібницю ідеально. Якщо щось піде не так, перфекціоніст відчуває себе пригніченим і навіть впадає в депресію, усвідомлюючи, що йому щось не вдалося. Перфекціоністи, зазвичай, талановиті люди, які часто мають в житті чимало проблем, страждають на розлади настрою і є типовими невропатами. [6]

Суттєвою ознакою перфексiонiзму є дисбаланс мiж затраченими зусиллями i отриманим результатом. Перфексiонiст витрачає велику кiлькiсть енергiї, щоб робити все якнайкраще, але в результатi вiдчуває розчарування i невдоволення собою. [5, 12]

Можна працювати на межi духовних i фiзичних можливостей заради пiдтримки статусу «хорошого співробітника», заради власної гiдності, надії на пiдвищення, збiльшення зарплатні тощо. Можна залишатися пiсля роботи, писати досконалі листи, складати iдеальні договори, перевiряти i переробляти по десять разiв звітну документацію, але що чекає на перфексiонiста? Довгоочiкуване пiдвищення? Збiльшення заробiтної плати? Пiдвищення самооцiнки i повага з боку iнших співробітників? Вiдповiдь – «Ні! Ні! i Ні!». Роботодавцю не вигiдно пiдвищувати перфексiонiста. На його мiсце прийдецца брати, як мiнiмум, двох нових працівників, та й позиція на щабель вище, зазвичай, зайнята «своїми людьми». Зарплата i премії? Також – «Ні!»: Решта співробітників непогано працюють i їм трудно пояснити, чому роботодавець преміює перфексiонiста. Повага вiд колег – однозначно «Ні!». «ботанiв» зневажають у школі i всiяко «опускають» у дорослому життi. [5, 12]

То що ж їм залишається?

Синдром емоцiйного вигоряння, депресія, неврастенія i в пiдсумку - загублене здоров'я i власноруч обкрадене життя.

Оскiльки перфексiонiстами не народжуються, то звiдки вони беруться?

Бiльшiсть психологiв схиляються до того, що перфексiонiзм виховується батьками i вчителями. Високі очiкування i постiйна критика народжують у дитини страх зробити помилку.

Такі дiти переоцiнюють важливість скоєних промахiв. При цьому дiвчатка схильні до перфексiонiзму в бiльшій мiрi, нiж юнаки, оскiльки саме вiд них очiкують, що вони будуть акуратними, працювiтими i досконалими у всiх вiдношеннях.

За нашим переконанням в основi перфексiонiзму лежить не стiльки виховання, як три голови Змiя Горинича, якi здатні самовiдроджуватися i вiдростати: **компетентність, креативність i мотивація**, рис. 2.

Розглянемо структурну схему перфексiонiзму, щоб зрозумiти звiдки вiн береться i чому постiйно вiдтворюються.

Компетентність базується на *освіті і досвіді*. Компетентність являє собою синтез знань та умінь їх застосування в практичній професійній діяльності.

Крім недолугих батьків, які нещадно експлуатують власних дітей, спонукаючи і заставляючи їх вчитися лише на «відмінно» перфекціонізм усвідомлено чи неусвідомлено виховують в учнів вчителі. В результаті завищені вимоги до школярів відбиваються на їх здоров'ї. Не секрет, що школа дає знання, але відбирає здоров'я. На сьогодні дві третини випускників загальноосвітніх шкіл мають хронічні захворювання. Науковцями чітко встановлено, чим вищі вимоги у школі, тим гірше здоров'я школярів. Однак, на це ніхто не зважає. Результативність роботи окремих вчителів і педагогічного колективу в цілому оцінюють за кількістю медалістів, переможців шкільних олімпіад, випускників, що вступили до вишів тощо.

Тому шкільна гідра перфекціонізму така ж невмируща, як і домашня.

Досвід - комплекс знань і навичок, придбаних у процесі практичної діяльності, методом проб і помилок, оцінок та усвідомлення успіху, аналізу промахів і недоліків.

Освоєння досвіду починається та реалізується в навчальному процесі. Для цього призначені спеціальні форми навчальних занять типу обговорення ситуацій, ділових ігор, проектування функціональних систем. На засвоєння досвіду працює також і проведення спеціалізованих практик. Від розвиненості й ефективності цих форм занять у навчальному процесі залежить надбання досвіду. Але звичайно завершення й оформлення цього процесу здійснюється у практичній діяльності. Велике значення має поєднання та узгодження досвіду та знань. Адже часто буває, що вони існують як би самі по собі. Знання не освоюються з позицій їх ефективного практичного використання, а досвід вибудовується на ігноруванні самої потреби у глибоких знаннях.

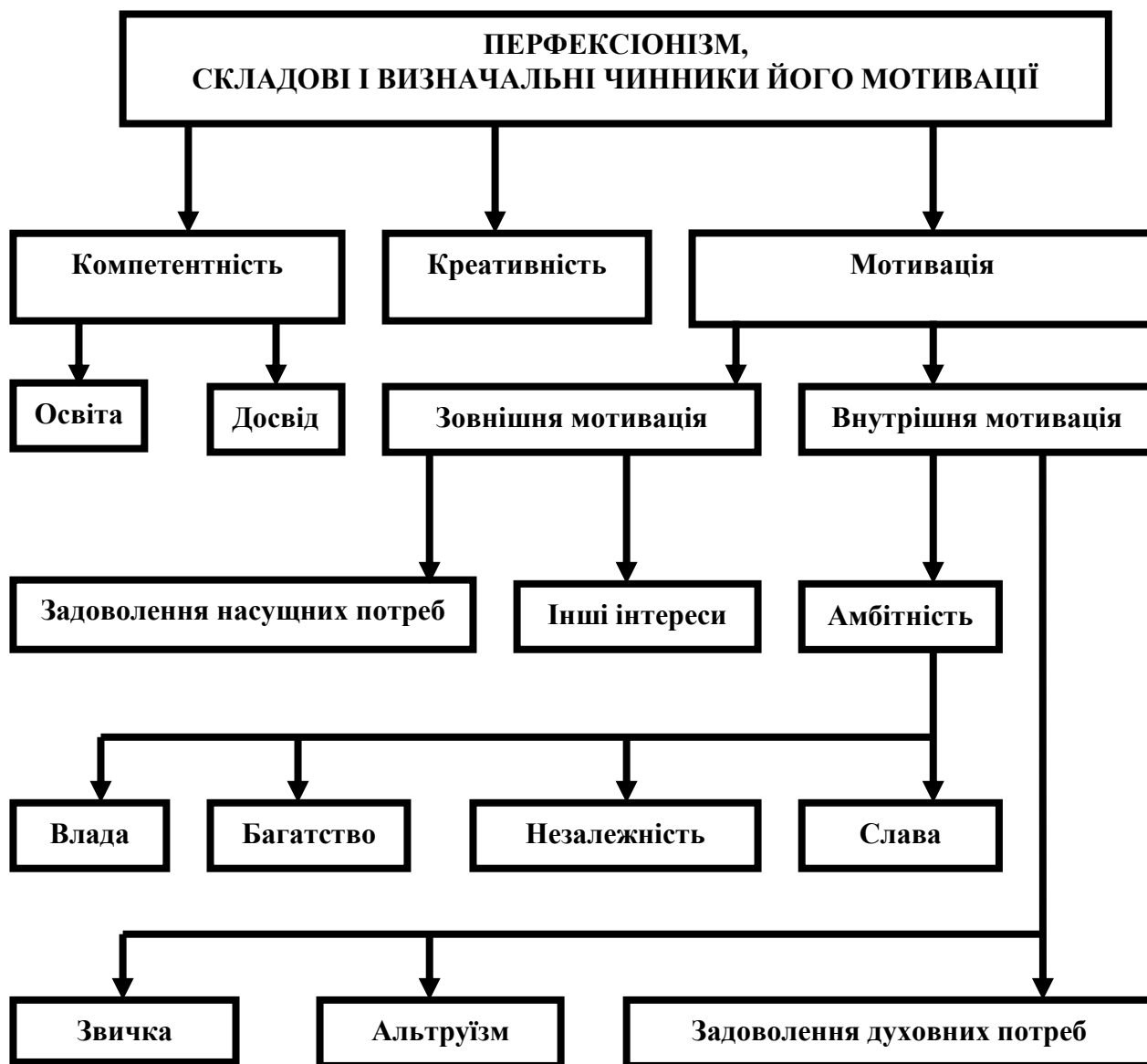

Рис. 2. Структурна схема самовідродження (відтворення) перфекціонізму

На особливу увагу заслуговує так званий життєвий або побутовий досвід. Він не завжди слугує критерієм істини, але цінність його неперевершена. Так, наприклад, досвід подружнього життя переконує жінку, що всіх чоловіків можна дурити. З іншої сторони, чоловік може бути недолугим і не підозрювати про це до тих пір, поки не одружиться. Таким чином, завдяки набутому життєвому досвіду перед чоловіком відкривається істина, а в жінки формується хибне переконання.

За наявності здорового глузду життєвий досвід працює не на користь перфекціонізму, однак він набувається запізно, коли здоров'я вже підірване, шлюб розпався, залежність (нікотинова, кофеїнова, алкогольна, комп'ютерна) сформована.

Перфекціонізм передбачає напружену працю, тому що бажаного результату не можна досягти, не докладаючи певних зусиль. В умовах ринкової економіки нічого конкурентоспроможного не можна створити без докладання значного зусилля, без напруженої праці. Завданням держави є захист громадян і створення таких умов, щоб вони багато і з задоволенням працювали. Але це – в ідеалі. Ринкова економіка не створює ідеальних умов для працівників. Навпаки для ринкової економіки притаманна жорстка конкуренція, робота на випередження, і як наслідок, експлуатація найманої праці. Тому в умовах ринкової економіки, нічого конкурентоздатного не можна створити без докладання значних зусиль, без напруженої праці, яка можлива лише за відповідної *мотивації*, а та, в свою чергу, буває *зовнішньою і внутрішньою*.

Зовнішня мотивація також може бути різною. Коли мова заходить про результативність будь-якої діяльності роботодавці пов'язують забезпечення належного результату із жорстким *контролем*. Контроль, безумовно необхідний при змушуванні (адміністративному тиску) до напруженої праці та при такому різновиді зовнішньої мотивації як необхідність працювати для *задоволення насущних потреб*. Згадаймо російського поета Миколу Некрасова: «Есть в мире царь. Этот царь беспощаден. Голод наванье ему». Холопи змушені працювати, щоб не померти з голоду, тому вони навряд чи стануть перфекціоністами, навіть на ситий шлунок.

Крім задоволення насущних потреб, зовнішня мотивація може бути зумовлена *іншими інтересами*. Частина працівників ходить на роботу заради розваги, щоб не нудьгувати. Ця когорта працівників досить чисельна, не схильна до перфекціонізму і на досконалість результатів істотного впливу не справляє. Але вона у будь-якому закладі забезпечує істинність правила Парето: 20% працівників виконують 80% работ, решта 80% працівників виконують 20% роботи.

Відтак, означені складові зовнішньої мотивації (*необхідність задоволення насущних потреб та інші інтереси*), що потребують для досягнення результативності *контролю і адміністративного тиску*, не сприяють формування перфекціонізму серед працюючих, швидше навпаки.

Важливою складовою внутрішньої мотивації є *амбітність*. Амбітність – це, в першу чергу, кар'єрний ріст, який прокладає шлях до *влади*, і є, якщо не передумовою, то одним із можливих шляхів до

багатства, незалежності і слави. Амбітність властива не стільки найманим працівникам, як роботодавцям, частина яких є типовими перфекціоністами з притаманними їм особистісними ознаками амбітної особистості, такими, як: розвиненість волі, наполегливість, ініціативність, цілеспрямованість, рішучість, самостійність.

Для багатьох амбітних особистостей **досягнення незалежності від людей і обставин і є сенсом життя.** На їхню думку досягнення незалежності від людей і обставин найкраще реалізують фінансові можливості (достаток і багатство).

Амбітність є вагомою складовою забезпечення досконалих результатів праці, однак більша частина середнього класу напружено працює і докладає зусиль не через амбітність, а за **внутрішнім спонуканням.**

Чимало працівників напружено трудяться за **звичкою.** Це - категорія так званих трудоголіків. Їх у нашому суспільстві небагато. Але працюють вони багато, напружено і ефективно не заради кар'єри, слави чи грошей, а за внутрішньою потребою до праці, яка стала звичною, і результати якої, як і сам процес, приносять їм задоволення. Серед них мало рафінованих перфекціоністів, оскільки для останніх притаманно постійне невдоволення результатами своєї праці і постійне бажання хороше зробити ще кращим. У своїй манії покращення перфекціоністам немає впини. Всі перфекціоністи є трудоголіками, але не всі трудоголіки – перфекціоністи.

Існує також категорія людей, яким приносить задоволення робити людям добро. Для цього вони згідні багато і плідно працювати. Це – **альтруїсти.** Їх у нашому суспільстві ще менше, ніж трудоголіків. А перфекціоністів серед альтруїстів ще менше, ніж перфекціоністів серед трудоголіків.

Більшість же серед тих, хто напружено працює керуючись внутрішньою мотивацією, становлять творчі особистості, які працюють для задоволення **внутрішніх духовних потреб.** Філософи, математики, вчені інших галузей наукової діяльності, здатні настільки інтенсивно працювати за внутрішнім покликанням, що іноді доводять себе до нервового виснаження і хвороб. Зазвичай, ця категорія науковців створює шедеври і робить геніальні відкриття. Жаль, лише, що результати їхньої праці дуже часто випереджають свій час і не знаходять попиту і розуміння в сучасників. Тобто, шедеври створюються не там і не тоді, коли це потрібно для суспільства. Наприклад карданна передача (хрестовина) була описана

італійським математиком Джироламо Кардано у 1545 році, а почала використовуватись в автомобілях лише у ХХ столітті. Реактивний рух відкрив Герон Александрійський у I столітті до нашої ери, а парові і гідравлічні турбіни, в основі яких лежить реактивний рух почали застосовуватися у ХІХ столітті, реактивні двигуни у літакобудуванні і ракетобудуванні на століття пізніше.

Перфекціонізм у творчих особистостей проявляється в тому, що письменник, написавши книгу, митець намалювавши картину, відкладає свій шедевр в довгий ящик або знищує його, тому що вважає, що може створити щось більш досконале і довершене. В результаті, хороші книги не знаходять свого видавця, картини піддаються нескінченним, не завжди вдалим переробкам. Відомі геніальні особистості знищували результати своєї творчості, вважаючи їх недосконалими Олександр Пушкін, Микола Гоголь, Михайло Достоевський, Анна Ахматова, Борис Пастернак, Михайло Булгаков та інші.

Буває, що видатні, а частіше всього нікому невідомі науковці-ентузіасты, роками за внутрішнім спонуканням (покликом долі) працюють над проблемами, вирішення яких на сучасному рівні розвитку технології, неможливо. Вічний двигун, квадратура кола, філософський камінь, еліксир безсмертя, телепатія, телегонія, доступ до космічного інформаційного поля поза традиційними органами чуття (ясновидці, екстрасенси), - це лише короткий перелік найбільш привабливих тем для тих науковців, які працюють за внутрішнім покликанням над містичними напрямками пізнання, що складають основу метафізики. Це про них і для них викарбовано напис на храмі Апполона в Дельфах: «Пізнай самого себе і ти пізнаєш Бога і Всесвіт.» Жагуча тяга до пізнання - це і є той «вічний двигун» внутрішнього покликання вчених і мислителів всіх часів і народів, який безперервно генерує перфекціоністів. Відрізнити їх від невдач, що добросовісно помиляється і формують глухі кути лженауки, сучасникам не дано.

І, нарешті, **креативність**, яку ми розмістили по центру в структурній схемі чинників перфекціонізму на рисунку 2. Креативність, яка формує світогляд людини, і є невичерпним джерелом перфекціонізму, також має свою структуру, яку ми зобразили у вигляді дерева, рис. 5

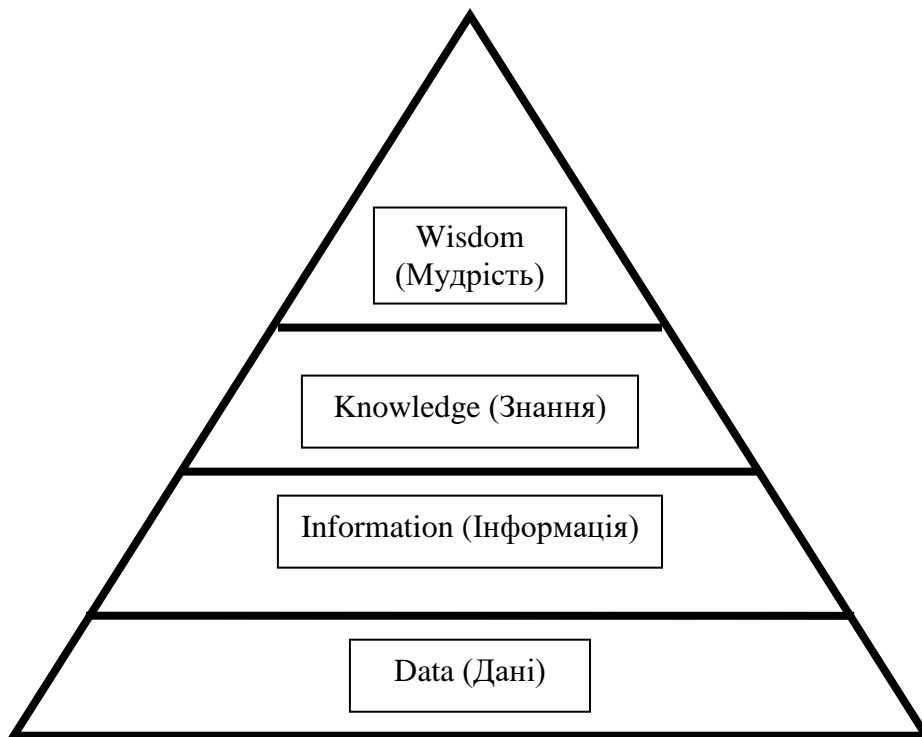

Рис. 3. Піраміда Рассела Акофа

У цьому аспекті найбільшого поширення набула піраміда DIKW (англ. data, information, knowledge, wisdom — дані, інформація, знання, мудрість), інформаційна ієрархія Рассела Акоффа, де кожен наступний рівень додає креативності до попереднього.[3]

Схожу модель збагачення інформації запропонував Дейв Кемпбелом, рис. 3. Згідно з концепцією Дейва Кембела в його ієрархічній моделі по мірі опрацювання інформації від сигналу до розуміння зростає її цінність. [3]

В обох випадках дослідники виводять знання з інформації, тому є необхідність більш детально проаналізувати ці два поняття.

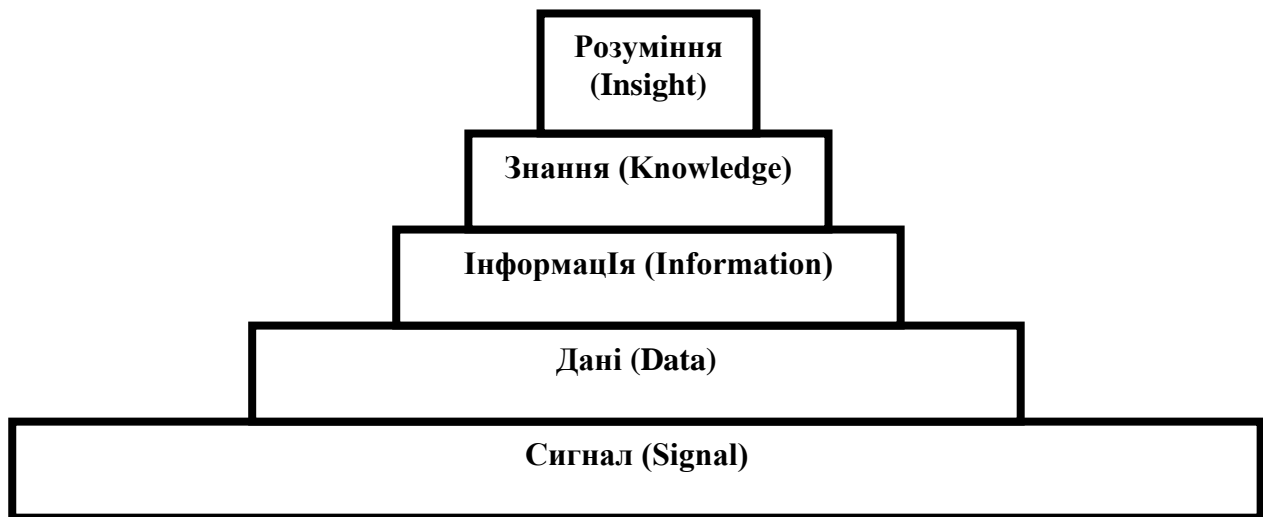

Рис. 4. Піраміда Дейва Кемпбела

Платон визначав знання як множину істинних вірувань, котрі достатньо обґрунтовані, щоб у них повірити, і вважав, що державою повинні керувати філософи. Філософія перекладається з давньогрецької як любов до мудрості. При цьому він наголошував, що знання, поєднуючи істину з красою, формують не лише системну картину світу, вони сприймаються, як виключно людське надбання, як скарб, що передається від покоління до покоління..[3]

Френсіс Бекон стверджував, що знання – це сила. (Scientia est potentia. Knowledge is power)..[3]

За іншим визначенням: «Знання — суб'єктивний образ об'єктивної реальності, тобто адекватне відзеркалення зовнішнього і внутрішнього світу у свідомості людини у формі уявлень, понять, думок, теорій»..[3]

В українській версії Вікіпедії знання - форма інформації, існування систематизованого результату інтелектуальної діяльності людини (пізнання).⁷

Знання у широкому сенсі - сукупність понять, теоретичних побудов і уявлень. Знання у вузькому сенсі - дані, інформація..[3]

Виділяють різні види знання: наукове, повсякденне (здоровий глузд), інтуїтивне, релігійне тощо.. Повсякденне знання служить основою орієнтації людини в навколишньому світі, основою її повсякденної поведінки і передбачення.

Науковому знанню притаманні логічна обґрунтованість, доведеність, відтворення результатів, прагнення до усунення помилок і подолання суперечностей.

Знання протилежне незнанню, тобто відсутності перевіреної інформації про що-небудь.

Більшість дослідників знання якщо не отожднюють з інформацією, то виводять їх з поняття інформації, визначаючи при цьому знання як особливий її різновид.

Наскільки обґрунтований такий підхід переконуємося при аналізі термінологічної визначеності поняття «інформація».

Як і з чого все почалося, історики від науки спільної думки не мають до сих пір. Загалом саме слово «informatio» складається з префікса «in-» («в-, на-, при-») і дієслова «form» («надаю форму, створюю»), пов'язаного з іменником «forma» («форма»). Латинське слово «informatio» означає виклад, обізнаність, повідомлення, роз'яснення факту, події, явища.

В англійській мові слово «information» (в тодішньому написанні «informacioun») вперше з'явилося у 1387 році. Сучасного написання це слово набуло у XVI ст. В українську мову слово «інформація» прийшло з Речі Посполитої у XVII столітті. З середини XX століття «інформація» стала загальноживаним поняттям, але досі у науковій сфері суть поняття залишається вкрай дискусійною. Загальноприйнятого визначення інформації не існує, і воно використовується головним чином на інтуїтивному рівні залежно від контексту. Філософи розглядають інформацію як відображення реального світую .[3]

У звичайному, побутовому розумінні з терміном «інформація» асоціюються дані і знання. При цьому необхідно розуміти, дані – це також знання, але особливі. Тому що існують знання вічні і знання плінні.

До вічних істин можна віднести наші знання про закони світобудови, правила арифметики ($2+2=4$), геометрії (площа прямокутника дорівнює добутку ширини на довжину) тощо. На відміну від вічних знань, дані – це знання про поточний момент існування Всесвіту. Вони є результатом спостережень навколишнього світу, що фіксуються за допомогою органів чуття або приладів.

Можна відмітити низку особливостей, що відрізняють дані від знань. Насамперед, дані – для машини, знання – для людини. Людський мозок не може втримати одночасно великі обсяги даних, зате він прекрасно фіксує вічні істини. Знання, якщо вони істинні, тобто такі, що правильно відображають реальність, залишаються незмінними.

Інформація також відображає реальність, але на поточний момент. Міняється Всесвіт, змінюється інформація. Все тече, все міняється, все повторюється, однак не можна двічі увійти в одну і ту ж річку. Все, що тече і є актуальним на поточний момент – це інформація. Все, що залишається навіки – знання.

Існують чисельні, як правило несумісні між собою визначення поняття «інформація». Тому переважна більшість дослідників не зациклюються на визначеннях, а намагаються знайти найбільш характерні ознаки і особливості інформації, серед яких є наступні

1. Цінність інформації визначається корисністю, тобто її здатністю забезпечити суб'єкта необхідними умовами для досягнення ним поставленої мети.

2. Достовірність — здатність інформації об'єктивно відображати процеси та явища, що відбуваються в навколишньому світі. Як правило достовірною вважається насамперед та, інформація, яка несе у собі безпомилкові та істинні дані. Під безпомилковістю слід розуміти дані які не мають, прихованих або випадкових помилок. Випадкові помилки обумовлені неумисними спотвореннями змісту людиною чи збоями технічних засобів при переробці даних в інформаційній системі. Під істинними даними слід розуміти дані, зміст яких неможливо фальсифікувати або заперечити.

3. Актуальність — здатність інформації відповідати вимогам сьогодення (поточного часу або певного часового періоду).

4. Суспільна природа — джерелом інформації є пізнавальна діяльність людей, суспільства.

5. Мовна природа — інформація виражається за допомогою мови (знакової системи будь-якої природи, яка служить засобом спілкування, мислення, висловлювання думки). Мова може бути природною, що використовується у повсякденному житті та служить формою висловлення думок і засобом спілкування між людьми, а також штучною, створеною людьми з певною метою (наприклад, мова математики, мова програмування та

6. Дискретність — одиницями інформації як засобами висловлювання є слова, речення, уривки тексту, а у плані змісту — поняття, висловлювання, описання фактів, гіпотези, теорії, закони тощо.

7. Старіння — головною причиною старіння інформації є не сам час, а поява нової інформації, з надходженням якої попередня інформація виявляється невірною, перестає адекватно відображати

явища та закономірності матеріального світу, людського спілкування та мислення.

Старіння інформації є основною її відмінністю від вічних істин. Вічні знання не старіють, інформація – старіє. Квадрат гіпотенузи дорівнював сумі квадратів катетів за часів Піфагора, котрий першим це зрозумів дві з половиною тисячі років тому назад, і буде дорівнювати вічно. Тому ми даємо інформації наступне визначення: **«Інформація - філософська категорія, яка відображає поточні зміни Всесвіту у просторі і часі».**

Відштовхуючись від поділу знань на вічні і плінні, та на відмінностях між вічними знаннями і інформацією, ми вибудували модель креативності у вигляді дерева, до якої увійшли декілька основоположних понять, таких як: інформація, знання, віра, досвід, мудрість, рис.5.

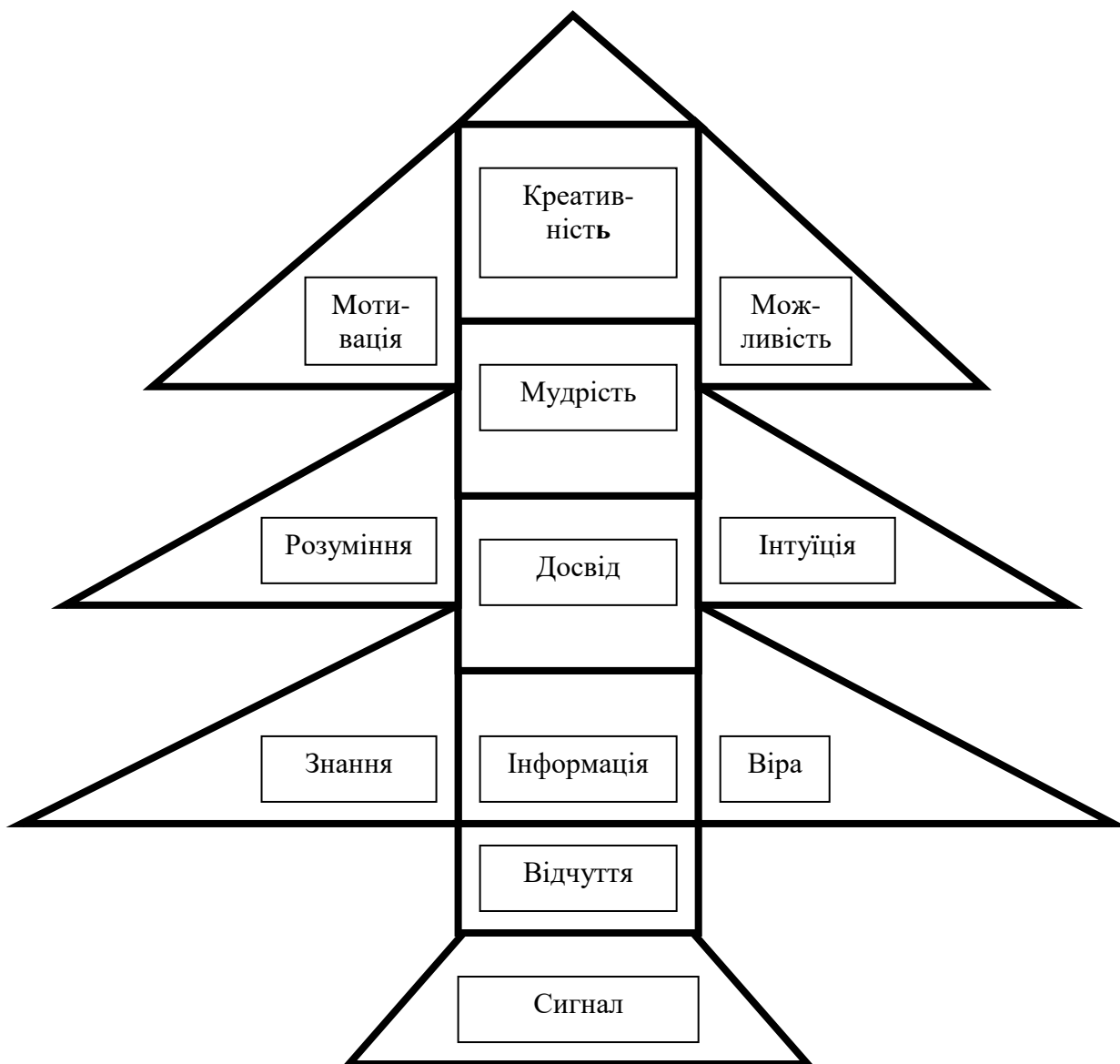

Рис. 5. Дерево креативності

В основі моделі лежить сигнал. Електричний сигнал від рецепторів органів чуття людини. В організмі людини є низка різновидів рецепторів, об'єднаних в органи чуття. Органи чуття посилають електричні сигнали до головного мозку, де у певних відділах (центрах) ці сигнали формують відчуття. Відчуття поділяється залежно від рецепторів чутливості на наступні різновиди.

Візуальна чутливість — сприймається органами зору. Ми бачимо все довкола.

Слухова чутливість — сприймається органами слуху. Ми чуємо звуки.

Нюхова чутливість — сприймається нюховими рецепторами. Ми відчуваємо аромати і сморід довкола.

Смакова чутливість — сприймається смаковими рецепторами. Ми відчуваємо смак будь-чого, що беремо до рота.

Тактильна чутливість — сприймається тактильними рецепторами шкіри і слизових оболонок.

Больова чутливість – сприймається больовими рецепторами нашого тіла. Ми відчуваємо біль при подразненні больових рецепторів, які є у всіх органах нашого тіла.

Теплова чутливість – сприймається тепловими рецепторами нашого тіла, тобто, рецепторами, які реагують на температуру довкілля, яка перевищує температуру тіла людини (в нормі температура тіла людини становить 37° C).

Холодова чутливість – сприймається холодними рецепторами нашого тіла, які реагують на температуру довкілля, яка є меншою за температуру тіла людини.

Теплову і холодovu чутливість можна об'єднати під загальним поняттям температурної чутливості. Але оскільки в людському організмі для сприйняття холоду і тепла існують різні рецептори, то й поділ чутливості на теплову і холодovu є доречним.

Орто статична чутливість – сприймається кортієвим органом, який сигналізує, яке положення займає наша голова (кортіїв орган знаходиться у внутрішньому вусі) по відношенню до вектору сили тяжіння, який направлений вертикально вниз до центру маси Землі. Кортіїв орган дозволяє нам зберігати рівновагу. Наскільки це складна система швидкого реагування у нашому організмі можна переконатись довідавшись, що для обробки інформації (електричних імпульсів від обох рецепторів – кортіїв орган парний) в головному мозку людини наявний спеціальний відділ – мозочок, а у виконанні

команд від мозочка по підтриманню рівноваги приймає участь вся скелетна мускулатура. Тим, хто сумнівається в його наявності, радимо провести відпустку на круїзному лайнері. Семибальний шторм виверне нутроці будь-кому лише тому, що кортіїв орган втомився від постійного подразнення хитанням того, що він звик мати за стабільну опору під ногами. Тим, кому морська хвороба не аргумент, можна поїхати до Японії і пожити там деякий час. Під час п'ятибального землетрусу кортіїв орган розбудить вас до того, як ви почуєте лемент переляканих людей і скавуління перепуджених псів.

Пропріоцептивна чутливість – сприймається спеціальними рецепторами у м'язах і сухожиллях нашого організму залежно від того напружені м'язи чи розслаблені, розтягнені (навантажені) сухожилля чи ненавантажені. Щоб переконатись в існуванні пропріоцептивної чутливості, закрийте очі (цим позбуваємось візуального контролю), розчепірте пальці на руці, щоб вони не торкались один одного, і запропонуйте колезі торкаючись кінчика будь-якого пальця вашої руки відхиляти його у будь-яку сторону. Тактильна чутливість дозволить миттєво визначити до якого пальця торкнувся колега. А в яку сторону він відхиляє ваш палець допомагає зрозуміти пропріоцептивна чутливість. Крім того, ми всі вміємо заплітати пальці на руках у досить вигадливі фігури, не контролюючи візуально процес заплітання.

Вісцероцептивна чутливість – сприймається спеціальними рецепторами у наших внутрішніх органах, які показують ступінь кровонаповнення та кровоплину (ішемія – недостатне кровопостачання органів), ступінь розтягнення (внаслідок переповнення) чи скорочення (спазм) порожнистих органів на кшталт шлунка, кишечника, жовчного і сечового міхурів. Метеоризм (накопиченні газів у кишечнику) не завжди супроводжується болями, але завжди викликає бурчання та неприємне відчуття здуття живота і дискомфорту. Печія, відчуття «комля» в горлянці, дисфагія (відчуття утрудненого проходження їжі через стравохід), гикавка - типові прояви сенестопатій – неприємних відчуттів внаслідок подразнення вісцероцептивних рецепторів у невропатів.

Відчуття у мозку людини перетворюються в інформацію. Звісно, основними джерелами сигналів, які йдуть від органів чуття до головного мозку, де формується інформація, є зір і слух. Смакові, нюхові, тактильні, больові, температурні, ортостатичні, пропріоцептивні і вісцероцептивні відчуття, внаслідок подразнення

відповідних рецепторів, зазвичай лише відволікають від осмислення інформації, а не сприяють концентрації уваги. Правда, існує низка психологів, які надають значення іншим, окрім зору і слуху, відчуттям, як таким, що сприяють такій важливій складовій обробки інформації як запам'ятовуванню. Можливо тому, в шумерських школах ще за 3 тисячі років до нашої ери була посада «уповноваженого з палицею», який вимогливість «уповноважених з навчання» математики, граматики, географії та інших дисциплін, підкріплював тілесними покараннями. Цей «педагогічний підхід» широко застосовувався щодо учнів незалежно від їхнього соціального статусу впродовж тисячоліть і лише відносно нещодавно був заборонений законом.

Процес формування інформації у головному мозку людини можна зобразити у вигляді інформаційної матриці, рис. 6.

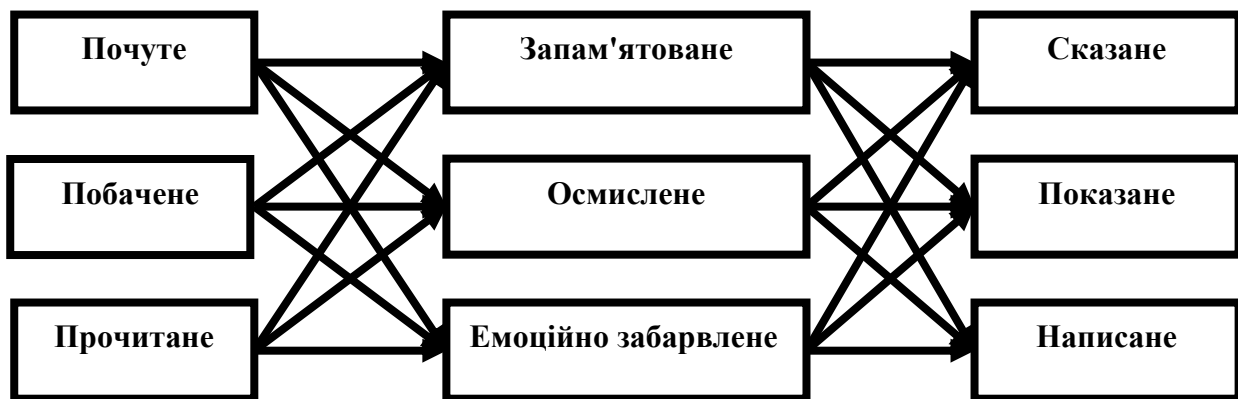

Рис. 6. Перетворення інформації в головному мозку людини

Інформація осмислюється з врахуванням набутих знань і життєвого досвіду, а також вірувань, які через розуміння та інтуїцію формують мудрість, рис. 5.

Щодо знань, вважаємо доречним звернути увагу на вислів Гельвеція: «Знання деяких принципів легко заміщує незнання деяких фактів» і цитату Семюеля Джонсона «Знання буває двох видів: або ми щось знаємо, або знаємо де знайти дані про це».

У зв'язку з цим, хочемо підкреслити, що знання законів і принципів світобудови, ще не робить людей мудрими. Найкраще з цього приводу свого часу висловився наш класик Костянтин Дмитрович Ушинський: «Голова наповнена уривчастими, незв'язаними знаннями, схожа на комору, в якій безлад і де сам господар нічого не може знайти. Голова, де лише гола система без

конкретних знань, схожа на крамницю, де над полицями написано назви товарів, але на самих полицях пусто».

Стосовно віри, то вона також є джерелом безцінних знань. Наприклад, раніше у науковців викликало подив те, що згідно Біблії, Бог створив світло раніше, ніж Сонце та інші небесні світила. Тепер, коли відкрито реліктове електромагнітне випромінювання, підтверджено, що це дійсно так. Реліктове електромагнітне випромінювання виникло на кілька мільярдів років раніше, ніж утворилися зорі та їх скупчення – галактики. Тому, священні книги світових релігій були і залишаються бездонним колодезем, з якого черпають мудрість мільйони віруючих.

Стосовно досвіду наводимо вислів Леонардо да Вінчі: «Знання, не породжені досвідом, матір'ю всякої вірогідності, марні й повні помилок».

Завдяки знанням вічних істин, вірі і життєвому досвіду через усвідомлене розуміння і підсвідому інтуїцію, інформація здатна перетворюватися на мудрість.

За сучасними визначеннями, мудрість – одна з властивостей розуму, яка характеризується здатністю доречно застосовувати глибокі знання, враховуючи конкретну ситуацію, знаходити способи вирішення проблем, спираючись на запозичений і свій власний (життєвий і підсвідомий) досвід.

У християнстві мудрість вважається одним із дарів Святого Духа. Мудрість як одна із чеснот шляхетної побожної людини фігурує у всіх стародавніх філософських та релігійних джерелах, а приказки, притчі і афоризми в наш час стали квінтесенцією народної мудрості.

Щоб мудрість перетворилася у креативність необхідні ще дві умови, які фігурують у вигляді складових дерева креативності: бажання (мотивація) і можливості.

Справа в тому, що креативність (лат. creatio - створення) – творча, новаторська діяльність, новітній термін, яким окреслюються «творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей і що входять в структуру обдарованості як незалежний фактор. Раніше науковці використовували термін «творчі здібності», однак пізніше він почав витіснятися мовним запозиченням з англійської мови (creativity, creative) [8].

Креатив (англ. creative) - поняття, що характеризує продукт діяльності людини, створеної способом, що відрізняється від аналогічних, новизною підходу, творчим рішенням. Як правило продукт творчої діяльності називають новомодним іншомовним запозиченням для епатажу, привертання уваги, кращого сприйняття і запам'ятовування. Дехто розуміє під креативом творчість, поставлену на потік, творчість, здатну приносити багатство, владу і славу.

На сучасному етапі розвитку людської цивілізації креативність є невід'ємною рисою конкурентоздатної особистості. Успішність конкурентоздатної особистості проявляється, насамперед через високопрофесійну діяльність, в основі якої лежить не стільки діяльнісний аспект, як комунікативний. Тобто, не лише те, що ми створюємо, і якої воно якості, а головним чином те, як ми спілкуємося. Як видаємо дійсне за бажане і навпаки. Інтегральною характеристикою конкурентоздатної особистості є інтелектуальна спритність, яка являє собою гармонійне поєднання трьох взаємопов'язаних особистісних якостей: емоційної, поведінкової та інтелектуальної гнучкостей [8-15].

До засобів формування конкурентоздатної особистості можна віднести новітні маркетингові способи презентації (оприлюднення та реклами) об'єктів інтелектуальної власності у світовій інформаційній мережі Інтернет.[7, 9]

Інтернет-маркетинг (англ. internet-marketing) – практика використання різних аспектів традиційного та інноваційного маркетингу в Інтернеті, які стосуються основних елементів маркетинг-мікса: ціна, продукт, місце продаж та просування. [10, 15]

Основна мета – отримання максимального ефекту від потенціальної аудиторії сайту. [6, 15]

Звісно, для цього необхідний перехід особистісної та професійної самосвідомості на вищий щабель, щабель конкурентоздатної особистості, базовими характеристиками якої, є компетентність та інтелектуальна гнучкість. Розвиток конкурентоздатної особистості – це розвиток рефлексивної особистості з позитивним психоенергетичним потенціалом, здатної організовувати, планувати і реалізувати свою діяльність у мінливих, динамічних ситуаціях, особистості, яка володіє новим стилем мислення, нетрадиційними підходами до вирішення рутинних

проблем, адекватним реагуванням у нестандартних ситуаціях з правильною оцінкою ймовірних ризиків [6, 10, 15].

У конкурентоздатної особистості розвинуті рефлексія з позитивним психоенергетичним потенціалом, здатність організовувати, планувати свою діяльність і поведінку в динамічних ситуаціях. Конкурентоздатна особистість яка має новий стиль мислення, нетрадиційні підходи до рішення проблем, адекватним реагуванням в нестандартних ситуаціях.

Перехід особистісної самосвідомості на вищий рівень є обов'язковою умовою розвитку, який проте не вичерпує всіх складових такого розвитку. Психологічним фундаментом розвитку особистості професіонала у будь-якій області людської діяльності є такі базові характеристики, як особистісна спрямованість, компетентність, гнучкість. Вони є формою прояву творчого потенціалу людини і формою прояву спрямованості її думок, відношення до різних соціальних цінностей (моральних, цивільних, художніх), її відношення до себе і до інших людей. Високий рівень розвитку інтегральних характеристик особи сприяє позитивному іміджу людини, що впливає на стосунки з людьми і на ефективність спільної роботи. [1]

Важливою інтегральною характеристикою конкурентоздатної особи є гнучкість, як різноманітність і адекватність активності. Гнучкість - інтегральна характеристика особи, що є гармонійним поєднанням трьох взаємозв'язаних і взаємозумовлюючих особових якостей : емоційній, поведінковій, інтелектуальній гнучкості.

Протилежною гнучкості характеристикою особистості є ригідність, яка охоплює також когнітивну, емоційну і поведінкову сфери особи.

Інтелектуальна гнучкість, поєднуючись з емоційною і поведінковою гнучкістю, утворює особисто значиму констеляцію - інтегральну характеристику конкурентоздатної особи, що обумовлює здатність до розумного ризику а також адекватність і ефективність проявів особи в діяльності і спілкуванні.

Інтегральною характеристикою конкурентоздатної особистості є інтелектуальна спритність, яка являє собою гармонійне поєднання трьох взаємопов'язаних особистісних якостей: емоційної, поведінкової та інтелектуальної (когнітивної) гнучкостей.

Завдяки цим якостям Білл Гейтс заробив свій перший мільярд у 33 роки. Нещодавно він в одній з американських шкіл озвучив 11

правил, котрих не вчать у школі. Суть його промови зводилася до того, що виховане у душі політкоректності покоління американців відірване від реальності, тому його представникам буде трудно вижити у сучасному жорстокому світі.

Правило 1. Життя несправедливе – звикайте.

Правило 2. Нікого не цікавить ваша самооцінка. Від вас чекають лише досягнень.

Правило 3: Ви не будете заробляти 60 тисяч баксів на рік відразу після закінчення школи. Ви ніколи не станете віце-президентом з особистим водієм, поки не заробите на те і друге.

Правило 4. Якщо вам здається, що вчителі занадто вимогливі і строгі – це лише квіточки. Почекайте, хай у вас з'явиться бос.

Правило 5. Смажити гамбургери - нижче вашої гідності? Ваш дідусі і бабусі так не вважали. Для них смажити гамбургери було можливістю зачепитися за життя у цьому світі.

Правило 6. Якщо у вас щось не склалося, це не провина ваших батьків, тому не хникайте, на помилках вчаться.

Правило 7. Батьки не завжди були такими занудами, як вам здається. Можливо саме постійна турбота про вас їх такими зробила? Вони вас годують, одягають, постійно слухають, які ви особливі і талановиті. Тому замість того, що критикувати покоління батьків, погляньте спершу на себе.

Правило 8. Можливо у вашій школі некоректно називати невдах невдахами. Можливо, у вашій школі їх взагалі не залишилось, але тільки не в житті. У деяких школах уже неможливо залишитися на другий рік, тому що відстаючим учням надають стільки спроб здати іспити, скільки необхідно для переходу до наступного класу. У житті все зовсім по-іншому.

Правило 9. Життя не ділиться на семестри. У вас не буде літніх канікул, і ваш роботодавець не буде допомагати вам віднайти себе. Вам прийдеться робити це самому за рахунок вашого вільного часу.

Правило 10. По телевізору не показують справжнього життя. В реальному житті не вийде весь день сидіти у кав'ярні і точити теревені з друзями.

Правило 11. І поласковіше з «ботанами». Один з них може стати вашим босом. [4, 12]

Оскільки Вільям Генрі Гейтс III є зразком успішної особистості у країні, яка є взірцем для бідних країн, яких сором'язливо (із того ж

почуття політкоректності, яке розкритикував Білл Гейтс) називають країнами, що розвиваються, доцільно навести ще низку його цитат.

«Я не нахабний. Усе зовсім навпаки. Я розчарований. Я сором'язливий. Я ввічливий.

Витрачати гроші розумно настільки ж складно, як і заробляти їх.

Я зачісуюся кожного разу перед тим, як надіслати e-mail, оскільки сподіваюся виглядати привабливо.

Бізнес — відмінна гра: постійне змагання і мінімум правил. А рахунок у цій грі ведеться в грошах.

Успіх — поганий учитель. Він схиляє розумний людей думати, що вони не можуть програти.

Інший варіант: Успіх нічому не навчає. Він тільки переконує розумних людей у тому, що вони не можуть програти. (англ. Success is a lousy teacher. It seduces smart people into thinking they can't lose).

Життя стає набагато веселішим, якщо підходити до всіх його викликів творчо.

Якщо міркувати в термінах використання часу, релігія не дуже ефективна. Є купа речей, які я можу зробити з ранку в неділю.

Краще, якщо дитина прив'язана до комп'ютера, ніж до телевізора.

Якщо в листі є слово «збільшення» — напевно спам.

Не люблю конференції у різних екзотичних місцях. Таке відчуття, що чим приємніше місце, тим менше роботи виконується.

Іноді я заздрю тим, хто програмує. Після того як я перестав писати програми для Microsoft, я часто напівжартома говорив на зборах: «Може, заїду на вихідних, напишу цю програму сам». Тепер я так вже не кажу, але постійно про це думаю.

Якби я знав, де знаходиться фініш, думаєте, я вже не досяг би його багато років тому!?

Це спроба побудувати Вавилонську вежу на базі Unix. Це призведе до масштабного конфлікту.

Я ніколи не був повністю задоволений жодним продуктом Microsoft.

Знання — головний інструмент управління.

Якщо з цього приводу немає закону, він з'явиться.

Новації частіше проявляють уряди невеликих країн.

Справжній менеджер спочатку виявляє, що погано, а вже опісля, - що добре.

Електронна пошта робить ієрархічну структуру компанії більш плоскою.

Найбільші невдахи серед ваших клієнтів – головний об'єкт вивчення.

За десять найближчих років бізнес зміниться сильніше, ніж за минулі п'ятдесят.

Вся реклама невідворотно буде перетворена з масової на особистісну.

Кидати навчання і створювати власну справу можна в будь-який час, а в Гарвард повернутися ніколи не пізно.

Бізнес – захоплююча гра, в якій максимум азарту поєднується з мінімумом правил.

Студент і школяр є «працівниками інтелектуальної сфери у рафінованій формі».

Уряди отримують небачені можливості задіяння виборців для управління суспільством.

Цифра на папері – мертва, а цифра в електронній формі здатна народжувати думки і дії.

В майбутньому залишаться два різновиди компаній: ті, що в Інтернеті і ті, що покінчили з бізнесом.

Будь-хто, не питаючи дозволу в Microsoft, може розробити додаток, виконаний на платформі Windows.

Повсюди у світі – в старих гаражах і в наукових інститутах, визрівають нові зерна конкуренції.

Механізм позитивного зворотнього зв'язку допомагає всім, відтак не можна спочивати на лаврах – конкуренти не дрімають.

Лише великі досягнення здатні переконати людей, що удосконалені версії стільки вартують.

Ми переоцінюємо зміни, котрі відбудуться впродовж найближчих двох років, і недооцінюємо, того що відбудеться через десять років.

Щоб заманити і утримати на роботі розумних людей, необхідно надати їм можливість спілкуватися з іншими розумними людьми.

Коли в компанію приходять один розумний чоловік, незабаром з'являється другий – талановиті люди люблять працювати в товаристві рівних собі.

В галузі високих технологій зміни невідворотні, тому навіть на найближче майбутнє немає гарантії, що Windows збереже лідерство.

Найважливіша якість успішного менеджера – рішимість з відкритим забралом зустрічати будь-які погані новини, самому шукати зустрічі з ними, а не ховати голову в пісок.

Найбільш надійний засіб виділитися серед конкурентів, відірватися від переслідувачів – гарно налагодити роботу з інформацією.

І гарні, і погані сторони науково-технічного прогресу необхідно обговорювати як можна ширше, щоб його напрям визначало все суспільство, а не лише фахівці.

Велике багатство йде рука в руку з великою відповідальністю, обов'язком поділитися із суспільством і необхідністю забезпечити розподіл цих фінансів серед тих, хто їх потребує.

Я проводжу Тижні Усамітнених Роздумів двічі на рік – відкладаю на потім всі інші справи і посилено обмірковую найбільш складні технічні і комерційні проблеми компанії.

Відвідування сайтів конкурентів перетворилося у ранковий ритуал. Я його і зараз виконую. Один з персональних комп'ютерів в моєму кабінеті використовується виключно з цією метою – він налаштований на циклічне відвідування низки сайтів, що належать нашим конкурентам.

Я боюсь потерпіти поразку. Це - точно. Кожного дня, коли я прихожу до офісу, я запитую сам у себе: «Ми все ще працюємо добре? Нас ніхто не випередив? Чи дійсно той чи інший продукт має гарний збут? Що ще ми можемо зробити для його покращення?» [4, 12]

Завершуючи розгляд креативності, девіантності і перфексionізму в структурі ментальності конкурентоздатної особистості, нагадуємо, що жодна державна установа, комерційна компанія, заклад освіти, медична клініка, науково-дослідна лабораторія чи інша соціальна інституція не можуть існувати, якщо там будуть працювати лише перфексionісти. Такі установи неминуче будуть зруйновані внутрішніми конфліктами. За правилом Парето, щоб установа успішно функціонувала на 20% перфексionістів, які виконують 80% роботи, повинно припадати 80% пофігістів, які виконують решту – 20% роботи.

Бравий вояка Швейк, коли його під час першої світової війни недолугий австрійський полковник обізвав божим телям, валаамовою ослицею і пришелепуватим йолопом, сформулював цю тезу геніально

просто: «Всі люди не можуть бути розумними, інакше вони б між собою перегризлися».

Стосовно контингенту студентів закладів вищої освіти, то навіть за найсприятливішої демографічної ситуації, питома вага (частка) обдарованих, талановитих, геніальних девіантів і перфекціоністів за правилом Парето не може перевищувати 20,0%. Решту 80,0% студентів вишів складають гармонійно розвинені особистості, які навіть не знаючи про існування правила Парето, правильно зорієнтувалися, що для того, щоб стати успішним і конкурентоздатним, досить засвоїти 80,0% з того, що пропонують викладачі і навчальні програми, затративши на це лише 20,0% зусиль і часу.

Такі студенти мають широкий кругозір, сформований науковий світогляд, володіють інтелектуальною гнучкістю, легко адаптуються до будь-якої ситуації, завжди зберігають здоровий глузд, не переймаються політикою, мають гарний апетит, добре здоров'я і відмінне почуття гумору.

Вони зрозуміли, що вища освіта і набута професія не є сенсом життя, а лише засобом його матеріального забезпечення.

Для переконливості ще раз пошлемося на Білла Гейтса, який свого часу залишив коледж, щоб розпочати власний бізнес: «Коли я навчався в коледжі, мій приятель вчасно здав всі заліки і іспити, а я – ні. Зараз я - власник компанії «Майкрософт», а він працює в мене інженером» [4]

Висновок. Усвідомлення власних і тих, що панують в суспільстві, ментальних і поведінкових моделей призводить до розуміння того, що обмежує нас в досягненні більш високих цілей і заважає побачити нові можливості в умовах реальності, що постійно змінюється.

Всі три поняття (креативність, перфекціонізм, девіантність) мають складну структуру, яка характеризується як позитивними, так і негативними складовими. Крім того, як феномен суспільного життя, вони мають властивість до відтворення залежно від того, який з етапів розвитку циклічно проходить суспільство: стабільність, застій, кризу, революцію, реакцію і знову стабільність і так далі. В умовах нестабільності, глобалізації і кризового стану цивілізації, що трансформується, на зміну гармонійно розвиненим особистостям приходять девіантні з гіпертрофованим, однобоким розвитком: талановиті, креативні і вмотивовані.

Щодо конкурентоздатності держав на міжнародному рівні, то на сьогодні в умовах постіндустріальної епохи розвитку людства і прогресуючої глобалізації загальне правило наступне: «Якщо чиновник, менеджер, управлінець, держслужбовець, бюрократ отримує винагороду від суспільства більшу, ніж творець, інженер, конструктор, дизайнер, лікар і вчитель, система неконкурентоздатна за визначенням, суспільство сповзає у прірву, а держава перетворюється в об'єкт чужоземного визискування, в колонію».

В умовах жорсткої конкуренції врешті-решт перемагає завжди той, хто затративши розумний (оптимальний) мінімум зусиль і коштів (20,0%), отримує 80,0% можливого позитивного ефекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Василенко Инесса. Персональная гибкость руководителя. [on line]. URL: <http://4izmerenie.com/masterskaya/flexibility>
2. Девтеров І., 2011. Інтермен як нова особистість. Вища освіта. №9. С. 83-92].
3. Знання.Вікіпедія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
4. Знання. Вікіцитати. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://uk.wikiquote.org/wiki>
5. Зорина Валерия. Запмски Дикой Хозяйки. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.wild-mistress.ru/wm/wm.nsf/publicall/2008-05-07-208301.html>
6. Интеллектуальная гибкость. [on line]. URL: <http://banauka.ru/903.html>
7. Интернет-маркетинг. Википедия. [on line]. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Интернет-маркетинг>
8. Креативність. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uk.wikiquote.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B5%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>
9. Маркетинг интеллектуального продукта. [on line]. URL: <http://bizbook.online/book-marketing/marketing-intellektualnogo-produkta.html>
10. Митина, Л.М., 2002. Психология развития конкурентоспособной личности. М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Модекс, 56 с.
11. Свиридюк В. В. Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медсестринства на засадах технологічного підходу. Дис. ... канд. пед. наук за спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Житомир. 2018. 347 с.
12. Свиридюк В.З., Свиридюк В.В., 2017. Дерево креативності як ієрархічна модель професійної підготовки конкурентоздатного фахівця. Розділ монографії «Професійна підготовка фахівців: креативний підхід». С. 144-159.

13. Серебрянникова Ю. А.. Феномен перфекционизма в обыденной жизни. [Электронный ресурс] Режим доступа https://www.b17.ru/article/perfekcionizm_v_obydennoy_zhizni

14. Соціальна девіація. Вікіпедія. [Електронний ресурс] Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_\(%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_(%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F))

15. Shovkaliuk, V., 2017. Innovation activity in Ukraine: state, problems and legal framework improving perspectives. Science, Technologies, Innovations. № 1. P. 62-67.

16. Volodymyr Svyrydiuk. Prospective approaches to forming of communicative competence of students of master's degree in nursing. /In monograph "The research challenges in nursing practice" –Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. Rzeszów, 2017. p. 9-20.

References

1. Vasilenko Inessa. Personal'naya gibkost' rukovoditelya. [on line]. URL: <http://4izmerenie.com/masterskaya/flexibility> (Personal flexibility manager)

2. Dyevtyerov I., 2011. Intermen yak nova osobystist. Vyscha osvita. №9. S. 83-92]. (Intermen as a new person)

3. Znannya.Vikipediya. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (Knowledge.Vikipedia)

4. Znannya. Vikitsytaty. [Elektronnyy resurs] Rezhym dostupu: <https://uk.wikiquote.org/wiki> (Knowledge.Vikicitation)

5. Zorina Valeriya. Zapiski Dikoy Khozyayki. [Elektronnyy resurs] Rezhim dostupa: <http://www.wild-mistress.ru/wm/wm.nsf/publicall/2008-05-07-208301.html> (Notes of the Wild Mistress.)

6. Intellektual'naya gibkost'. [on line]. URL: <http://banauka.ru/903.html> (Intellectual flexibility.)

7. Internet-marketing. Vikipediya. [on line]. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Internet-marketing> (Internet marketing. Wikipedia.)

8. Kreatyvnist'. Vikipediya. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <https://uk.wikiquote.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B5%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C> (Creativity. Wikipedia)

9. Marketing intellektual'nogo produkta. [on line]. URL: <http://bizbook.online/book-marketing/marketing-intellektualnogo-produkta.html> (Marketing an intellectual product)

10. Mitina, L.M., 2002. Psikhologiya razvitiya konkurentosposobnoy lichnosti. M.: Moskovskiy psikhologo-sotsial'nyy institut; Voronezh: Modekc, 56 c. (Psychology of development of a competitive personality)

11. Svyrydyuk V. V. Formuvannya informatsiyno-komunikatyvnoyi kompetentnosti maybutnikh mahistriv medsestrynstva na zasadakh tekhnolohichnoho pidkhodu. Dys. ... kand. ped. nauk za spetsialnist' 13.00.04 – teoriya i metodyka profesiynoyi osvity. Zhytomyr. 2018. 347 s. (Formation of informational and communicative competence of future masters of nursing on the principles of technological approach)

12. Svyrydyuk V.Z., Svyrydyuk V.V., 2017. Derevo kreatyvnosti yak iyerarkhichna model' profesiynoyi pidhotoky konkurentozdatnoho fakhivtsya. Rozdil monohrafiyi «Profesiyna pidhotovka fakhivtsiv: kreatyvnyy pidkhid». S. 144-159. (Creativity tree as a hierarchical model of professional preparation of a competitive specialist)

13. Serebryannikova YU. A.. Fenomen perfektsionizma v obydennoy zhizni. [Elektronnyy resurs] Rezhim dostupa6 https://www.b17.ru/article/perfekcionizm_v_obyde_nnoy_zhizni (The phenomenon of perfectionism in everyday life)

14. Sotsial'na devyatsiya. Vikipediya. [Elektronnyy resurs] Rezhym dostupu: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_\(%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_(%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F)) (Social deviation. Wikipedia)

15. Shovkaliuk, V., 2017. Innovation activity in Ukraine: state, problems and legal framework improving perspectives. Science, Technologies, Innovations. № 1. P. 62-67.

16. Volodymyr Svyrydiuk. Prospective approaches to forming of communicative competence of students of master's degree in nursing. /In monograph “The research challenges in nursing practice” –Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. Rzeszow, 2017. p. 9-20.

Анотація

Актуальність. У відповідності до концепції підготовки конкурентоздатного фахівця, в галузі вищої освіти йде активний пошук нових підходів до навчання, основними характеристиками яких є креативність, перфекціонізм та інтелектуальна гнучкість, що балансують на межі девіантності.

Мета – провести аналіз дотичних і протилежних аспектів креативності, девіантності та перфекціонізму конкурентоздатної особистості.

Для досягнення мети використано методи системного аналізу та логічного узагальнення.

Результати. Всі три поняття мають складну структуру, яка характеризується як позитивними, так і негативними складовими. Крім того, як феномен суспільного життя, вони мають властивість до відтворення залежно від того, який з етапів розвитку циклічно проходить суспільство: стабільність, застій, кризу, революцію, реакцію і знову стабільність і так далі. Дослідники соціальних процесів звертають увагу на те, що девіантність закономірно збільшується в суспільствах, що переживають трансформацію. Кількісні параметри у найбільш загальному вигляді відповідають правилу Парето.

Висновок. Усвідомлення власних і тих, що панують в суспільстві, ментальних і поведінкових моделей призводить до розуміння того, що обмежує нас в досягненні більш високих цілей і заважає побачити нові можливості в умовах реальності, що постійно змінюється. В умовах самої жорсткої конкуренції врешті-решт перемагає завжди той, хто затративши розумний (оптимальний) мінімум зусиль і коштів (20,0%), отримує 80,0% можливого позитивного ефекту.

Ключові слова: перфекціонізм, креативність, девіантність.

Summary

Actuality. In line with the concept of training a competitive specialist, higher education is actively seeking new approaches to learning, whose main characteristics are creativity, perfectionism and intellectual flexibility, which balance on the verge of deviance.

Object is to analyze the tangent and opposite aspects of creativity, deviance and perfectionism of a competitive personality.

To achieve the goal, the methods of system analysis and logical generalization are used.

Results All three concepts have a complex structure, which is characterized by both positive and negative components/ In addition, as a phenomenon of social life, they have the property of reproduction, depending on which stage of development cyclically the society passes: stability, stagnation, crisis, revolution, reaction and again stability, and so on. Researchers of social processes draw attention to the fact that deviance is naturally increasing in societies undergoing transformation. The quantitative parameters in the most general form correspond to the rule of Pareto.

Conclusion. Understanding our own and those that prevail in society, mental and behavioral models leads to an understanding of what limits us to the achievement of higher goals and prevents us from seeing new opportunities in a constantly changing reality. In the conditions of the toughest competition, in the end, the one who, having spent the reasonable (optimal) minimum of effort and money (20,0%), always gets the victory, receives 80,0% of the possible positive effect

.Key words: perfectionism, creativity, deviance.

Аннотация

Актуальность. В соответствии с концепцией подготовки конкурентоспособного специалиста, в области высшего образования идет активный поиск новых подходов к обучению, основными характеристиками которых являются креативность, перфекционизм и интеллектуальная гибкость, балансирующих на грани девиантности.

Цель - провести анализ касательных и противоположных аспектов креативности, девиантности и перфекционизму конкурентоспособной личности.

Для достижения цели использовано методы системного анализа и логического обобщения.

Результаты. Все три понятия имеют сложную структуру, которая характеризуется как положительными, так и отрицательными составляющими. Кроме того, как феномен общественной жизни, они имеют свойство к воспроизводству в зависимости от того, какой из этапов развития циклически проходит общество: стабильность, застой, кризис, революция, реакция и снова стабильность и так далее. Исследователи социальных процессов обращают внимание на то, что девиантность закономерно увеличивается в обществах, переживающих трансформацию. Количественные параметры в наиболее общем виде соответствуют правилу Парето.

Вывод. Осознание собственных и тех, которые господствуют в обществе, ментальных и поведенческих моделей приводит к пониманию того, что ограничивает нас в достижении более высоких целей и мешает увидеть новые возможности в условиях реальности, которая постоянно меняется. В условиях жесткой конкуренции в конце концов побеждает всегда тот, кто затратив оптимальный минимум усилий и средств (20,0%), получает 80,0% возможного положительного эффекта.

Ключевые слова: перфекционизм, креативность, девиантность.

Секі С., студент
Київський національний
торговельно-економічний університет

ЩО РОБИТЬ ЛІДЕРА НАСПРАВДІ ВЕЛИКИМ, І ЧОМУ УНІВЕРСИТЕТИ ВИХОВУЮТЬ ПОЖИТТЄВИХ НАЙМАНЦІВ

А чи знаєте ви, чим відрізняються найкращі керівники та лідери від звичайних? Тим, що психологи називають **емоційним інтелектом** (Emotional Intelligence – з англійської, або EQ). Відомий американський психолог та науковий журналіст Деніел Гоулман провів дослідження серед керівників майже із 200 компаній та виявив, що емоційний інтелект в два рази важливіший за IQ (Intelligence Quotient – коефіцієнт інтелекту, з англійської) й технічних здібностей для досягнення результатів. На 90% відмінності між кращими топ-менеджерами та іншими керівниками визначаються саме за рівнем емоційного інтелекту. Але що включає цей емоційний інтелект? Відповідно до Гоулмана, емоційний інтелект складається з п'яти компонентів: самосвідомість, самоконтроль, мотивація, емпатія й соціальні навички.

Детальніше розглянемо кожен складову (рис. 1)

- Самосвідомість – це розуміння власних емоцій та їх ефекту для оточуючих. Ті лідери, які володіють самосвідомістю впевнені у собі й чесні. Вони реально оцінюють свої сильні та слабкі сторони й можуть обговорювати їх з іншими, часто супроводжують це самокритичністю.

- Самоконтроль – це здатність керувати деструктивними імпульсами, міркувати перш ніж діяти. Ті, хто навчилися самоконтролю, зазвичай дуже надійні, легко справляються з невизначеністю, не квапляться з висновками і відкриті до “нового”.

- Мотивація – це бажання енергійно та завзято працювати не тільки заради грошей або статусу. Бути мотивованим означає бути цілеспрямованим, оптимістичним та розділяти цілі своєї організації.

- Емпатія – це здатність розуміти емоційні потреби іншої особи й відноситися до них відповідним чином. Лідери, котрі наділені емпатією, гарно розвивають та утримують таланти інших, обслуговують клієнтів й споживачів, розуміють нюанси кросс-культурних (різних за культурами) комунікацій.

- Соціальні навички включають у себе вміння налагоджувати відносини, створювати мережі знайомств, встановлювати взаєморозуміння та знаходити спільні інтереси (точки зіткнення). Завдяки соціальним здібностям лідери виглядають більш переконливими й успішніше здійснюють зміни у колективі.

Згідно з дослідженнями, покращити рівень емоційного інтелекту можна за допомогою тренування лімбічної системи мозку, що відповідає за відчуття та імпульси. Краще за все використовувати для цього трьох ступеневий метод, який складається з спонукання, тривалих тренувань та зворотного зв'язку.

Завдяки тому, що усі компоненти емоційного інтелекту взаємопов'язані, вдосконалення однієї з них допоможе поліпшити й інші. У процесі будь-якого навчання перший крок – зрозуміти, як ваше самосприйняття (те, як ви себе бачите) відрізняється від фактичного іміджу (того, як інші бачать вас). Цей крок особливо важливий на шляху розвитку емоційного інтелекту, адже часто ми не віддаємо собі звіту в тому, як саме ми висловлюємо себе і зчитуємо емоційні сигнали при взаємодії з іншими людьми. Більшість людей вважають, що вони хороші слухачі, хоча насправді це не так. Без

такої перевірки з дійсністю людині буде складно зрозуміти, як її дії впливають на кінцевий результат.

Зворотній зв'язок від оточуючих може довести необхідність змін і послужити стимулом до них. Наприклад, керівник, колеги якого вважають, що йому бракує емпатії, погано слухає оточуючих, відволікається на повідомлення у телефоні під час нарад, перебиває інших та нехтує думками інших. Коли його начальник акцентував на це увагу, він здивувався, тому що вважав себе ефективним і прямолінійним керівником.

Але зворотний зв'язок (feedback – з англійської) допоміг зрозуміти, що саме потрібно вдосконалити. Він почав згадувати ті чи інші інциденти, де міг вчинити інакше. Він спостерігав за керівниками, які були гарними слухачами та намагався копіювати їх поведінку. Отримуючи допомогу від своїх наставників, він поступово розвинув у собі більше здатності до емпатії. Це підвищило моральний дух та рівень продуктивності його команди.

Немає жодних сумнівів у тому, що лідерам необхідні інтелект та розвинуті технічні навички, але цього вже недостатньо. Кращі керівники повинні володіти п'ятьма складовими емоційного інтелекту (або розвинути їх).

Крім того, емоційний інтелект неможливо звести до якоїсь конкретної цифри, як у випадку з IQ. Не можна сказати: у мене «високий» або «низький» емоційний інтелект. У кожного з нас якийсь компонент розвинений краще, а якийсь гірше. В межах цих п'яти категорій налічується в цілому 12 вивчених і піддаються вивченню компетенцій: розуміння своїх емоцій, емоційний самоконтроль, адаптивність, цілеспрямованість, оптимістичність, емпатія, організаційне сприйняття, авторитетність, навички викладання, здатність розв'язати конфлікти, командна праця, вміння надихати.

Відомо, що майже **60%** студентів, що навчаються у США залишають вищі навчальні заклади так й не закінчивши їх. Якщо скоротити цей відсоток у два рази – то це наповнить американську економіку приблизно до трильйона доларів США впродовж десяти років. Але це тільки вершина “айзбергу”. Мені здається, що однією з причин такого становища є те, що університети виховують “пожиттєвих найманців”. Навчальний процес не враховує те, що діти в навчальних закладах не захочені до цього, хочуть більшого, тобто вони дійсно не отримують великої користі від навчання. І це не проблема фінансування чи ініціативності. США витрачає на освіту

більше всіх країн у світі. Як на мене, дійсна причина полягає у тому, що світовий сучасний соціально-економічний розвиток вимагає суттєвих змін в системі підготовки кадрів.

Є три принципи, чому людське життя процвітає, а лідери стають справжніми лідерами – й саме ці стовпи суперечать сутності “освіти”, коли викладачі мають оцінювати, а студенти – відповідати.

Перший принцип суперечить тому, що людські звички є природними й різноманітними, а система каже **“бути відповідним до”**. Всі ми є продуктом унікальним, який не може бути об’єктивно оцінений іншими.

Другим принципом є зацікавленість, але викладачів й студентів вчать дотримуватися рутинних алгоритмів, а ніж спонукати до сили представлення та цікавості (в розвитку емоційного інтелекту немає ніяких заздальгідь прийнятих алгоритмів). Мабуть, це найголовніша проблема – адже, викладачі не можуть бути вище самих себе. Таким чином, функціонує система **“професори виховують майбутніх професорів”**.

На мій погляд, майстерність викладача повинна бути спрямована на викладання нових методик, нових технологій, базувалась на контакті викладачів зі студентами на передових практичних результатах та технологіях.

Й третя проблема полягає у тому, що людина – це креативне створіння, яке зараз переживає за одне життя – декілька. Ми самі будуємо та перебудовуємо свій шлях, тому й резюме у всіх різне. Сучасне життя вимагає творчого підходу до вирішення будь-яких постійно виникаючих питань та проблем, а тому в навчальному процесі повинні цінуватися самостійність, творчий підхід та ініціативність студентів.

Я впевнений, що система освіти – це не механічна система, це людська система. Це про людей, які бажають або не бажають вчитися. Кожен студент, що залишає навчальний заклад, має причину на це, яка відбивається у власній біографії. Вони вважають освіту нудною, не потрібною, та тою, що відбирає в них найцінніше – час процвітання. А найголовніше, що рушії всього Світу – це люди, які не полюбляють перебувати у чийсь “рамках” або обмеженнях. Лідерами були створені геніальні ідеї та концепції саме на стику контраверсійних сторін або поглядів.

Лідерів не потрібно шукати, кожному потрібно допомогти пробудити в собі лідерські якості, тоді й світ стане набагато краще.

Оскільки в сучасному цивілізаційному розвитку людина стає вирішальною, то проблема виховання і підготовки кадрів є пріоритетною для кожної країни. Це стосується в значній мірі і майбутнього України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. “Емоційний інтелект” – Деніел Гоулман, 2013. — С. 560. / Emotional Intelligence, Daniel Goleman;
2. Відео-запис з конференції TED / Daniel Goleman, author of "Emotional Intelligence," asks why we aren't more compassionate more of the time.: https://www.ted.com/talks/daniel_goleman_on_compassion
3. Стаття про “Три питання для розвитку емоційного інтелекту”: <https://hbr-russia.ru/liderstvo/emotsionalnyu-intellekt/779693>
4. Відео-запис Сера Кена Робінсона на TED від 10.03.2013 / назва англ. “How To Escape Education’s Death Valley” - Sir Ken Robinson x TED;

Третьякова Л. Д., д-р. техн. наук, професор
Зацарний В. В., канд. техн. наук, доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ПИТАНЬ НАУКИ ПРО БЕЗПЕКУ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Наука про безпеку суспільства і промислового виробництва як об'єкт досліджень з'явилася наприкінці XIX сторіччя в економічно розвинутих країнах Європи та Сполучених Штатах Америки. Нині у країнах Європейського Союзу (ЄС) на законодавчому рівні встановлено норми промислової безпеки. Одним з базових документів є Директива Ради 89/391/ЄЕС про впровадження заходів, що сприяють покращенню безпечних і здорових умов праці працівників, ухвалена Радою ЄС 12 червня 1989 року [1]. Директива є рамковим документом, який запроваджує заходи з покращення безпеки та охорони здоров'я людини під час роботи з метою попередження та зменшення нещасних випадків та професійних захворювань на робочому місці. На виконання ст. 16 Директиви Рада ЄС ухвалила низку окремих директив стосовно спеціальних вимог до робочих місць та секторів економіки, небезпечних і шкідливих чинників на робочому місці, засобів захисту [2], вимог до роботодавців та інших завдань, які пов'язані з трудовою діяльністю. Такі нормативні документи формують правову основу ЄС у сфері безпеки у суспільстві та охорони здоров'я людини під час роботи. Політика в сфері безпеки у країнах Європейського Союзу заснована на превентивних підходах, які реалізують через відповідну освіту, обізнаність та профілактику. Принцип превентивності нині є базовим у сфері безпеки та охорони здоров'я працівників, який визначає способи досягнення поставленої мети. Людина, її життя та здоров'я є передумовою до створення безпечних і здорових умов праці, тому принцип превентивності передбачає: планування та впровадження доцільних техніко-організаційних заходів щодо попередження нещасних випадків; аналітичне визначення величини ризиків виникнення надзвичайних ситуацій; розробка системи тренінгів і за їх результатами оцінювання придатності працівника до дорученої йому

роботи. Важливим елементом є також навчання, інформування, консультування, залучення та пропорційна участь працівників чи їхніх представників у впровадженні заходів безпеки.

Мета статті – розгляд основних особливостей освітнього процесу у підготовці фахівців вищих навчальних закладів з питань науки про безпеку життя та діяльності людини в Україні та в країнах Європейського Союзу.

Сучасний стан охорони праці в Україні, розбудова державної системи управління охороною праці та підвищення відповідних вимог до її фахівців щодо попередження виробничого травматизму, реалізації вимог промислової безпеки та охорони праці зумовлює потребу з підготовки фахівців, здатних у сучасних умовах реалізовувати системи управління охороною праці в країні і на підприємствах. В Українських університетах відбувається навчання за програмами дисциплін «Безпека життєдіяльності та цивільний захист», «Охорона праці та цивільний захист» для освітнього рівня «бакалавр» та «Охорона праці в галузі» для освітнього рівня «магістр». Відповідно до напрямів розвитку світових тенденцій сучасна вища школа України має послідовно перейти на використання нових концептуальних орієнтирів, в основі яких спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових і професійних компетенцій особистості.

У звіті Міжнародної комісії з проблем освіти UNESCO під час висвітлення основних завдань на перспективу у XXI сторіччі констатують, що «на порозі XXI століття державні інтереси в царині освіти повинні забезпечувати в притаманних межах особливу місію через впровадження різноманітних форм і всебічних процедур навчання, починаючи від дитинства та продовжуватися через все життя, що дасть можливість кожній особистості пізнати динаміку розвитку світу, інших людей і себе самого через послідовне з'єднання сталих фундаментальних наукових основ» [3].

Концепція європейської освіти базується на чотирьох основних аспектах: навчання триває впродовж усього життя кожної особистості, визначаючи її компетенції; навчатися потрібно для того, щоб здобути методи та знання світових трендів, розуміння потенційних викликів і загроз; люди навчаються для того, щоб працювати та виконувати певні завдання, щоб мати можливість забезпечити комфортний рівень життя та реалізувати можливість співпраці з іншими особистостями на всіх рівнях діяльності. Такі три

напрями сприяють впровадженню багатьох індивідуальних і суспільних способів розвитку. Тобто рівень знань і компетенцій, які отримує особистість у процесі навчання, визначає рівень її працевлаштування та існування.

У країнах Східної Європи (Польща, Словаччина) відбуваються зміни, які стосуються цілей і моделей навчання. Основна мета навчання полягає в спрямуванні процесу навчання на його ефект. Впроваджено єдину систему оцінки набутих знань, яка має назву Європейська кваліфікація. Кваліфікація означає затвердження та легалізацію оцінок, тобто такі формальні результати процесу навчання, які отримано відповідно до затвердженої процедури. Запроваджена процедура фіксує положення, що дана особа досягла ефекту навчання відповідно з визначеними стандартами.

З 2006 року міністерство освіти та науки Польщі впровадило нові напрями підготовки відповідно до Європейського стандарту підготовки спеціалістів першого та другого рівня за спеціальностями «Національна безпека», «Внутрішня безпека», «Інженерія безпеки» та «Порятунок медичний» [4]. З 2011 року у Польщі впроваджено стандарти навчання, де визначено необхідний і достатній перелік знань, умінь, соціальної компетенції у разі вивчення науки про безпеку в межах суспільних і технічних спеціальностей. Розглянемо основні положення стандартів з підготовки фахівців у сфері безпеки.

Тривалість навчання для випускників першого рівня «бакалавр» не менш як шість семестрів. Загальна кількість годин становить не менш як 2 000. Кількість кредитів ECTS (European Credit Transfer System) не менш як 180.

Випускники за спеціальністю «Національна безпека» повинні знати загальні базові наукові дисципліни в області юридичних і суспільних наук і мати вміння використовувати отримані знання в їх професійній діяльності та житті зі збереженням етичних принципів. Повинні знати, усвідомлювати та використовувати положення діючих стандартів та юридичних документів, які стосуються національної безпеки, процедур безпеки, правил поведінки та методів керування в надзвичайних і кризових ситуаціях за глобального, загальнодержавного, регіонального і місцевого рівнів. Повинні вміти вирішувати професійні завдання, зосереджуючись на придбанні, впровадженні та надаванні інформації з використанням новітніх технологій. Випускники повинні знати та вміти приймати участь у колективній роботі з дотриманням етичних принципів. Випускників

потрібно підготувати до праці в державних структурах, які виконують функції організації безпеки населення і виробничих об'єктів або у складі сил критичного реагування.

Випускники за спеціальністю «Внутрішня безпека» повинні знати загальні базові наукові дисципліни в області юридичних, суспільних наук, які створюють базу для розуміння основ внутрішньої безпеки. Випускники повинні мати основи знань у царині суспільних прав людини та функціонування держави, її внутрішнього устрою та структурованості: розподіл влади у державі; завдання та засади функціонування органів влади; роль державної адміністрації, яка відповідає за внутрішню безпеку. Випускники повинні знати вимоги, які пов'язані з внутрішньою безпекою, мати знання юридичної регуляції прав та обов'язків у цій сфері. Вони отримають знання базових положень, щодо функціонування державних інституцій, та проблематику вимог у надзвичайних і критичних ситуаціях. Випускників потрібно підготувати до праці у державних адміністраціях зі скеруванням на організаційні відділи або до державних служб, які відповідають за внутрішню безпеку.

Випускники за спеціальністю «Інженерія безпеки» повинні мати знання: з базових технічних дисциплін; промислової безпеки, а саме безпеки експлуатації машин, які рухаються та обертаються, електро- і теплотехнічного устаткування та іншого технічного обладнання; з організації безпеки в умовах промислового виробництва; способів комунікації з внутрішнім і зовнішнім оточенням; з юридичної та економічної проблематики. Випускники повинні мати практичні навички щодо: організації та здійснення рятувальних робіт; аналізу інформації про передумови виникнення аварій і нещасних випадків; проведення тренінгів з промислової безпеки. Випускники повинні бути підготовлені: до виконання службових обов'язків у функціональних системах безпеки, для яких головним напрямом діяльності є охорона життя, здоров'я та рятування життя у разі виникнення надзвичайних ситуацій і небезпек; до праці та служби у відділах охорони на промислових підприємствах; до праці в державних структурах, які займаються питаннями безпеки.

Студенти здають екзамен з іноземної мови та повинні показати знання на рівні B2 відповідно до Європейської системи оцінки вивчення мови та уміти використовувати іноземну мовну спеціальну

технічну термінологію, яка необхідна для виконання професійної діяльності.

Навчання другого рівня триває не менш чотирьох семестрів. Загальна кількість годин становить не менш як 800. Кількість кредитів ECTS – не менш як 120.

Випускники повинні мати поглиблені знання, порівняно з навчанням на першому рівні, з математики, технічних та економічних наук та умінь вирішення проблем у сфері інженерії безпеки. Випускники повинні мати поглиблені знання зі сфери соціально-психологічних проблем та умов виникнення внутрішньої конфронтації між окремими елементами системи на тлі змінних внутрішніх протиріч та оцінити їх вплив на стан Національної та внутрішньої або промислової безпеки.

Відповідно до вимог стандарту навчання кількість випускників першого і другого рівнів узгоджується з очікування на ринку праці, тому кількість академічних груп може коливатися.

Висновок. Реалізація завдань щодо створення безпечних умов праці в країні зумовлена впровадженням ефективної системи навчання фахівців усіх напрямів підготовки з питань безпеки та охорони життя і здоров'я людей. Концепція Європейської вищої школи дає можливість впроваджувати різноманітні програми, форми організації та методики навчання, спираючись на національні особливості та відповідаючи на очікування на ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1 On the recognition of professional qualifications: Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council of 7 September 2005.

2 On personal protective equipment and repealing Council Directive 89/686/EEC: Regulation (EU) No 2016/425 Of the European Parliament and of the Council of 9 March 2016.

3 Навчання для демократичного громадянства в Новій Європі: Report UNESCO International Education Commission. 1998

4 Korzeniowski L.F. Edukacja dla bezpieczeństwa na polskich uniwersytetach. Krakow, EAS, 2018.

Туров М. П., канд. пед. наук, референт
Міжнародної академії екології свідомості
імені Піфагора, член Президій Товариства
винахідників і раціоналізаторів України та
Київської філії Товариства
e-mail: oblomovich@ukr.net

ВИНАХІДНИЦЬКА ТЕХНОЛОГІЯ «ЕВРОНІКА»: СТВОРЕННЯ, ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ТА ПЛАНИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

Вступ

Найбільшої популярності з існуючих методів і теорій організації і активізації винахідницької творчості останнім часом набула ТРІВЗ — теорія розв’язування інженерних винахідницьких задач (ТРІВЗ – TRIZ), створена у Азербайджані інспектором Каспійської військової флотилії, талановитим винахідником Г. С. Альтшуллером. Її широко застосовували свого часу в військово-промисловому комплексі [1]. Розпочавшись із алгоритму і типових прийомів розв’язування винахідницьких задач, теорія була збагачена законами розвитку технічних систем та заснованими на них стандартними розв’язками винахідницьких задач та іншими методологічними засобами цієї теорії [2, 3, 4], життєвою стратегією творчої особистості [5] та законами розвитку творчих колективів [6], вона стала справжньою наукою про винахідницьку творчість, яка повністю відповідає критеріям до науки, які свого часу висунув Я.О. Пономарьов до психології творчості [7].

За даними П. Г. Щедровицького, кожна корпорація потенційно візьме фахівця 3-го рівня з ТРІВЗ на роботу заступником головного інженера або начальником проекту. ТРІВЗ вивчають у 180 університетах світу [8]. Дійсно, тільки Hyundai-Kia Motors, завдяки використанню знань і вмінь фахівця з ТРІВЗ Віктора Фея, отримала 100 патентів із можливістю прибутків у 100 мільйонів доларів [9].

Самсунг з 1996 року запросив на роботу 60 фахівців з ТРІВЗ, які після роботи у компанії продовжували працювати у її філіях, в університетах та інших фірмах. А у Самсунгу з часом було створено спеціальний відділ ТРІВЗ [10]. Працює російсько-корейський ТРІВЗ-центр Сеульського Політехнічного Університету, який надає допомогу малим і середнім підприємствам.

Широко застосовує ТРІВЗ Японія, зокрема проводить навчання співробітників фірм; на базі ТРІВЗ створюють навіть методологічні засоби, зокрема для бізнесу, а винаходи, знайдені при проведенні патентних досліджень, аналізують стосовно шляхів подолання суперечностей, що може призвести до виявлення нових методологічних засобів ТРІВЗ, нових законів розвитку технічних систем (ТС) тощо, створюють комп'ютерні діалогові системи. Розпочато навчання дітей, зокрема батько літом навчає сина у відпустці; у технічному коледжі введено елементи творчого мислення, а для студентів 2-го курсу університету застосовано введення ТРІВЗ таким чином, щоб не ускладнювати навчання складними формулюваннями ТРІВЗ.

Просувають ТРІВЗ і у Таїланді [11].

У Тайвані при навчанні студентів була застосована інтегрована модель навчання STEM & TRIZ. З'ясувалось, що інтегрована модель навчання STEM & TRIZ може підвищити креативність і ефективність студентів і розвивати інноваційні навички студентів, і що застосування творчого навчання ТРІВЗ до знань STEM позитивно впливає на творче навчання студентів [12].

У Китаї ТРІВЗ, як методологія творчості та інновацій, більш ніж 15 років розповсюджується Тяньцзіньським Національним інженерно-дослідницьким центром методів і інструментів технологічних інновацій Китаю [9], організовано навчання ТРІВЗ через вебінари з обсягом аудиторії на одного викладача 10 тисяч бажаючих [13].

У США в 1998 році було розпочато найбільш масове навчання методології винахідництва, де чотири тисячі викладачів навчали 100 тисяч підлітків та студентів по довгостроковій програмі патентного відомства США - Project XL [14].

У Росії ТРІВЗ широко використовують у науці і промисловості, зокрема для видобутку золота з відходів підприємств [15, 16]. У Сколково молодих науковців вчать використовувати ТРІВЗ для втілення їхніх відкриттів [17], у МВТУ студентів навчають ТРІВЗ з використанням електронних робочих зошитів [18], у Казанському технологічному університеті студенти використовують ТРІВЗ для виконання курсових і дипломних проектів [19]. Також у ВНЗ Росії готують фахівців за напрямом «Інноватика» [20]. Напрямок створено для підготовки спеціалістів з керування інноваціями та інноваційними проектами. Це міждисциплінарна галузь знань, що охоплює як інженерно-технологічну частину, так и маркетингово-

економічну. Спеціалісти зможуть розв'язувати завдання інноваційного розвитку підприємств, галузей та регіонів країни, керувати інноваційними проектами по створенню конкурентоспроможних товарів та послуг, займатися нормативно-правовим, фінансовим і науково-технічним забезпеченням інноваційної діяльності. А також спланувати і організувати виробництво інноваційного продукту, сформулювати технічне завдання і провести технологічний аудит, підготувати документи до атестації і сертифікації, а також розподілити повноваження і відповідальність, ефективно організувати групову роботу, просунути новий продукт на ринок, юридично захистивши інтелектуальну власність. 153 години в навчанні відведено на ТРІВЗ [21].

Для середніх навчальних закладів розроблено на засадах ТРІВЗ концепцію «Творець», яка була запропонована для навчальних закладів у м. Сколково [22].

Великий внесок у розвиток ТРІВЗ зробила Білорусь: при Академії наук було організовано Наукову лабораторію винахідницьких машин, яка розробила комп'ютерну програму «Винахідницька машина». А одним з її творців, М. М. Хоменком, була розроблена Загальна система сильного мислення на основі ТРІВЗ, яка і була покладена у ТРІВЗ-педагогіку. Ця педагогіка завдяки зусиллям білоруса А. О. Гіна, вже розповсюджена в багатьох країнах світу.

Великий попит на ТРІВЗ і ТРІВЗ-педагогіку у всьому світі обумовлений як потребами людства у розвитку креативності мислення для досягнення конкурентної спроможності виробництва і для власного розвитку, так і у великому креативному і розвивальному потенціалі ТРІВЗ.

Адже можливості для підвищення конкурентної спроможності продукції людський ресурс майже не має.

Французький психолог Т. Рібо, досліджуючи творчі здібності школярів Парижа, встановив, що до 15 років у них відбувається випереджальний розвиток уяви, яка потім починає згасати, поступаючись розвитку інтелекту [25].

Було також встановлено, що висока успішність учнів не завжди співпадає з високим рівнем творчої обдарованості. Серед першокласників психологи нараховують 18-19 % дітей з продуктивним творчим мисленням, а серед дев'ятикласників їх залишається лише 1 %. Саме на шляху від молодшої до старшої

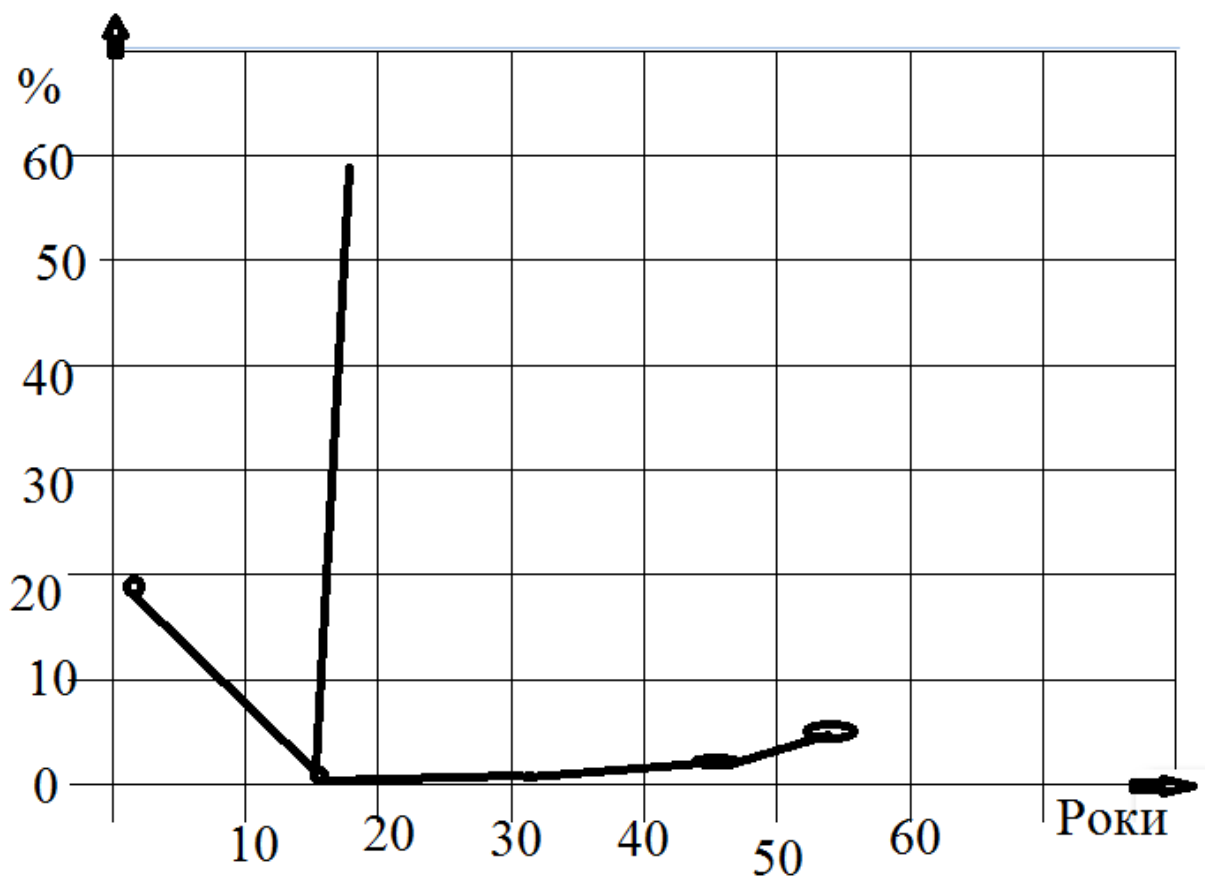
школи ми поступово втрачаємо у дітей з високий рівень творчих якостей [26].

Нажаль, падіння творчого рівня продовжується і при навчанні в ЗВО. У результаті психологічних досліджень, проведених з використанням різних методик, зокрема Е. П. Торренса і Ф. Вільямса, виявлено, що відбувається зниження творчих здібностей за час навчання дітей і студентів у коледжах і ЗВО.

У старшокурсників американських ЗВО показники гнучкості й оригінальності мислення були нижчими вже на третьому курсі порівняно з першокурсниками [27].

То які ж наслідки сучасного навчання для промисловості?

До 30 років серед інженерів винахідником є кожен сьомий, з 31 до 40 – кожен п'ятий, з 41 до 50 – кожен четвертий, після 50 – кожен другий. Більшість активних інженерів-раціоналізаторів серед тих, хто до ЗВО працював робітником. А серед інженерів-винахідників більше тих, хто робочого стажу не має [28].

Графік розвитку винахідницьких здібностей людини

На графіку – падіння творчих здібностей дітей 1-9 класів, і далі аж до досягнення інженерами віку 50 років – при звичайній освіті. А

майже вертикальна ланка вгору – розвиток творчих здібностей при використанні методичних засобів ТРІВЗ учнями на звичайних уроках в 8-му класі. Впровадження ЗТСМ-ТРІВЗ дозволило в експериментальних групах підняти рівень системно-логічного мислення до високого у 57% учнів 8-х класів [29]. Розвиток творчого потенціалу студентів завдяки навчанню ТРІВЗ відмітила О. В. Резнікова, яка вважає, що завдяки навчанню ТРІВЗ студенти МВТУ, на фах яких не знайшлось попиту, змогли стати успішними патентознавцями, менеджерами, юристами та програмістами [18].

Також позитивний вплив навчання ТРІВЗ на розвиток творчих здібностей студентів і слухачів курсів підвищення кваліфікації відмітив В. В. Лихолетов [30].

Український внесок

З 1987 року в Україні було розпочато масове навчання ТРІВЗ в позашкільних установах, школах ПТУ, технікумах, ВНЗ і в системі підвищення кваліфікації згідно з державно-громадською програмою «ІР-90» [36]. При цьому це було зроблено на рік раніше від початку аналогічної кампанії у США.

У 1988 році для участі в реалізації роботи за програмою «ІР-90» М. П. Туров за рекомендацією Київської міської ради Товариства винахідників і раціоналізаторів України був прийнятий на роботу завідувачем лабораторії технічної творчості Республіканської станції юних техніків. Під час роботи на цій посаді навчав школярів методам створення винаходів, організував систему сприяння навчанню методам технічної творчості юних техніків України, вів гуртки юних винахідників, фантастів та маленьких казкарів, організував перші в Україні республіканські змагання юних винахідників і раціоналізаторів та перші семінари і курси підвищення кваліфікації з питань навчання школярів методам технічної творчості.

У 1993 році під час роботи провідним спеціалістом Управління підвищення кваліфікації Державного патентного відомства України очолив творчий колектив при Київській міській Раді Товариства винахідників і раціоналізаторів України, яким було розроблено Концепцію наскрізного навчання основам винахідництва – від дитячого садка до ВНЗ і далі в системі підвищення кваліфікації². Для вихованців дитячих садків і учнів початкової школи пропонувалось засвоювати методи творчої діяльності при створенні нові казок, для

¹Туров М.П. Проект концепції залучення учнівської і студентської молоді до технічної творчості // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. - № 3. – С. 51 – 55.

учнів 5–6 класів – при створенні фантастичних ідей, і для старшокласників і студентів – в процесі винахідницької діяльності. Те ж і для системи підвищення кваліфікації дорослих [38, 39].

При цьому наша Концепція була офіційно зареєстрована в 1993 році, на 20 років раніше аналогічної Концепції для Сколково.

Рис. 1. Схема української Концепції залучення учнівської і студентської молоді до технічної творчості

Під час роботи провідним науковим співробітником у Політехнічному музеї України при НТУУ «КПІ» М. П. Туров створив експозиції з історії машинобудування, обробки металів та електрозварювання. М. П. Туров впевнився, що закони розвитку технічних систем, типові прийоми та стандартні розв'язки винахідницьких задач, сформульовані Г. С. Альтшуллером, В. О. Моляко та ін. підтверджуються історією техніки.

Але як полегшити опанування цією громадою знань дітям, та й студентам і інженерам теж? М. П. Туров звернув увагу, що існує подоба у розвитку речовин і розвитку техніки: відбувається поступове доповнення і складу технічних систем, а також збільшення сили дії за рахунок використання більш потужних або більш працездатних видів енергії тощо. І, подібно до періодичної системи Менделєєва, М. П. Туров розробив періодичну таблицю розвитку технічних систем.

	Етап 1. Створення чи синтез системи	Етап 2. Усунення шкідливих дій і властивостей	Етап 3. Прибудова допоміжних вузлів	Етап 4. Підвищення керованості системи	Етап 5. Перетворення в часі	Етап 6. Просторові перетворення	Етап 7. Удосконалення процесів і конструкцій без зміни їхнього принципу дії. Зміна форми	Етап 8. Повна зміна принципу дії основної деталі, важливого вузла, що забезпечує роботу ТС	Етап 9. Використання фазових переходів	Етап 10. Зміна розмірів і кількості	Етап 11. Перехід на мікrorівень	Етап 12. Перехід у надсистему
Енергія дії												
Механічна	Зубна щітка з Мий До Діру				патент Герм. 3923485	патент ФРН № 3835379	з-ка Герм. 4101366 з-ка ФРН 4010671					з-ка ФРН №3839313 з-ка ФРН №3940167
Магнітна												
Електрична												
Теплова												

Рис. 2. Фрагмент періодичної таблиці розвитку технічних систем

Далі М. П. Туров замислився над тим, що було б добре, якщо б науковці, що зробили нове відкриття, могли швидко винайти досконалу технічну систему для його впровадження. І тут їм у великій нагоді стали б знання законів розвитку технічних систем, типових прийомів та стандартних розв'язків винахідницьких задач. Але всі ці знання розпорошені по окремих публікаціях, починаючи з 1956 по 1990 роки. Туров М. П. витратив щонайменше 5 років на їхнє дослідження. А як було б добре систематизувати їх, спираючись на розроблену ним Періодичну таблицю розвитку технічних систем!!! Та й модернізувати існуючу техніку було б набагато простіше.

Піраміда містить 12 етапів, на кожному з яких – від десятка до сотні правил побудови і розвитку техніки з прикладами і логічними формулами та ін.

1. Створення або синтез системи. 2. Усунення шкідливих дій і властивостей. 3. Прибудова допоміжних вузлів. 4. Підвищення керованості системи. 5. Перетворення у часі. 6. Просторові перетворення. 7. Підвищення ефективності системи без зміни принципу її дії із використанням геометричних, фізичних, хімічних та інших явищ. 8. Повна зміна принципу дії основної деталі або важливого вузла чи ланки із забезпечення основного процесу технічної системи. 9. Використання фазових переходів: Фазові переходи. 10. Зміна розмірів і кількісних показників. Кількісні зміни.

11. Перехід на мікрорівень. 12. Об'єднання систем, перехід у надсистему: а) часткове згортання, б) повне згортання.

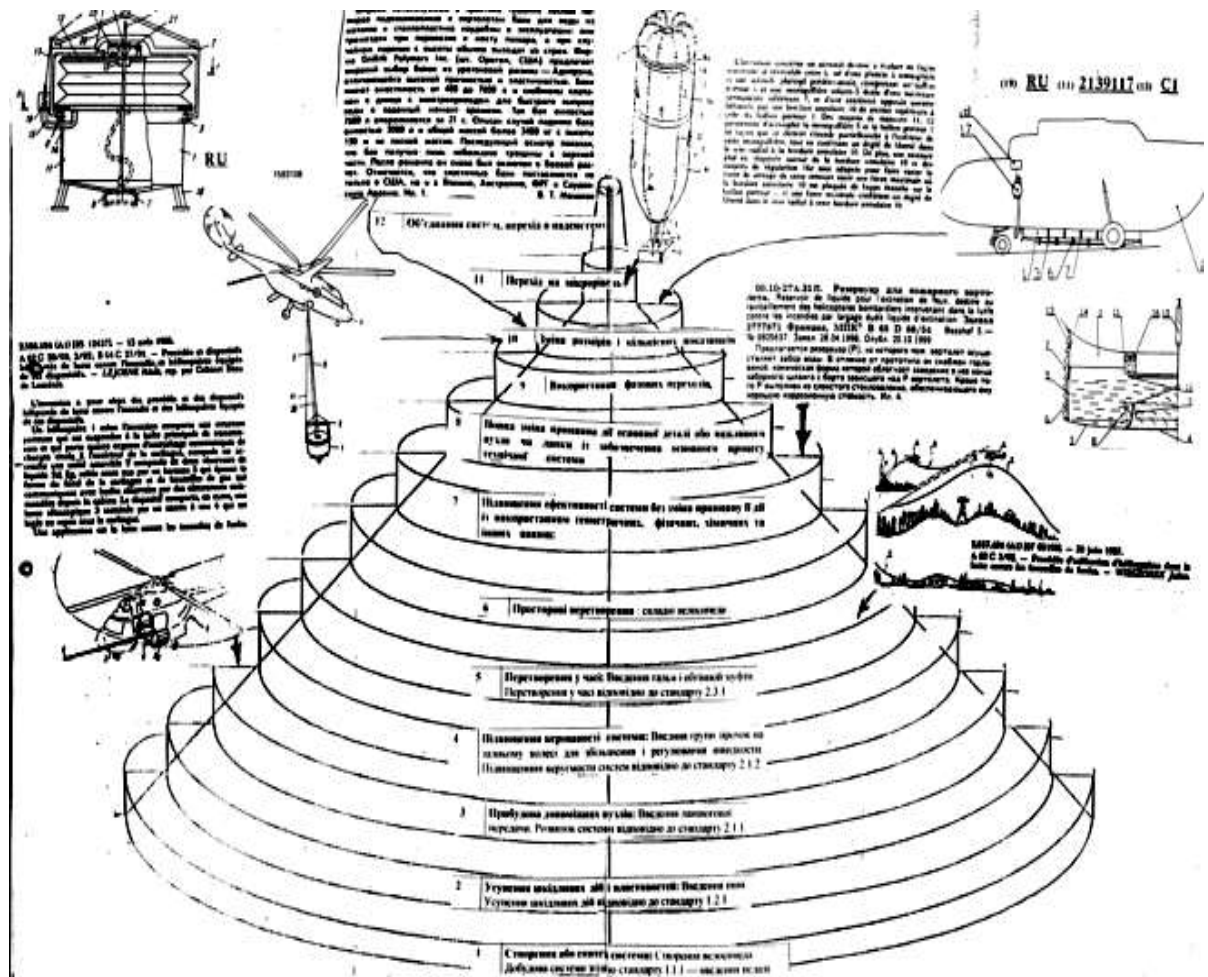

Рис. 3. Піраміда розвитку технічних систем

Примітка. На Піраміду нанесено зображення і тексти щодо винаходів, знайдених при пошуку по темі «Тушіння пожеж у висотних будівлях».

Повністю технологію «Евроніка» було розроблено в 2003 році на грант Світового банку. «Евроніка» включає: використання Інтернет для збору науково-технічної, патентної і кон'юнктурної інформації, прогнозування техніко-економічних показників, які повинні забезпечити перевагу над конкурентами, причому на довгі роки, постановку рішення задач по забезпеченню цих показників конструкцією виробів і технологічними процесами їх виготовлення, а також складання описів на патенти на винаходи.

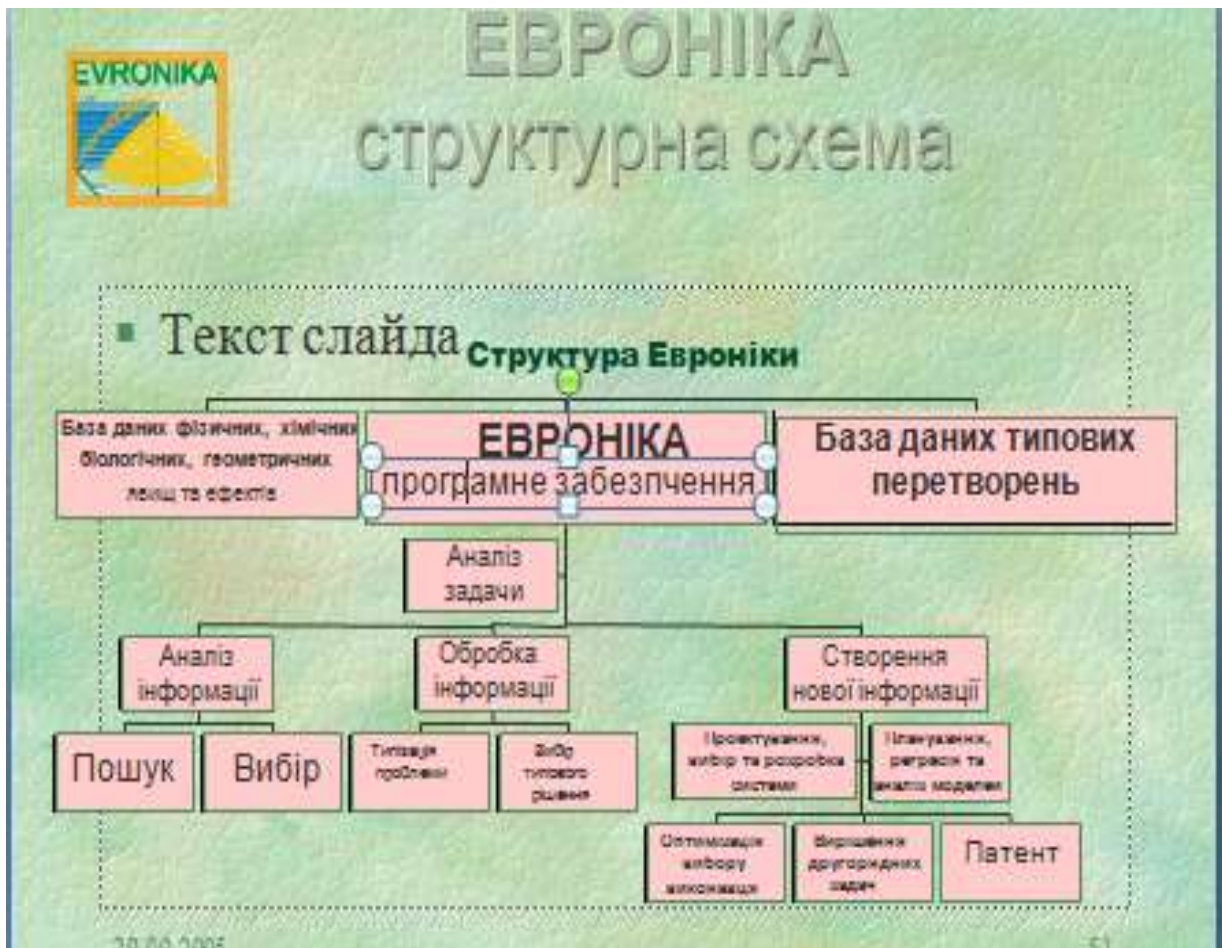

Рис. 4. Структурна схема технології «Евроніка»

Апробація Піраміди була здійснена на заняттях в політехнічному ліцеї КПІ в 1997 – 2000 роках, на 3-х Всеукраїнських змаганнях юних винахідників і раціоналізаторів, які М. П. Туров організував і провів у 2003 році. У тому ж році на грант Світового банку технологія «Евроніка» була розроблена повністю. Надалі її основні частини було опубліковано в підручнику для ЗНО [31].

Далі при експериментальній апробації основ “Евроніки” при навчанні обдарованих юних винахідників дистанційній школі ними було отримано 20 патентів [32].

Наші учні стали переможцями українських і міжнародних конкурсів винахідників, зокрема серед дорослих.

Зараз технологія «Евроніка» успішно використовується при навчанні юних науковців Рівненської обласної МАН. А в Рівненському дитячому садочку № 40 – методика навчання створенню казок (вихователь Прокопчук), в інших навчальних закладах.

Рис. 5. Нагороди учня дистанційної школі Віктора Куриленка на Міжнародній виставці «Новий час» в 2013 році

Навчально-методичні комплекти, необхідні для швидкого впровадження цього важливого науково-педагогічного і винахідницького надбання, наведено в таблиці:

№	Вікові категорії	Методика навчання	Навчальні програми	Підручники, посібники, програмні педагогічні засоби
1.	Дошкільнята, молодші школярі	З вивченням методики створення казок	Не друкувались	Посібник, виданий на кошти ЮНІСЕФу: Туров М. П. Створи себе через казку. – К.: Кобза, 2004. – 128 с. Є друге, поглиблене видання
2.	Учні 5 – 7 класів	З вивченням методики вигадування фантастичних ідей	Для позашкільних установ - знаходиться в друку	Матеріали заочної школи в журналі Молодіжної аерокосмічної асоціації України «Сузір'я»
	Учні 5 – 12 класів	Теми з методології винахідництва в підручниках з трудового навчання	Програма трудового навчання учнів 5-12 класів	Видано підручники для 5 і 6 класів, для 7-го – в видавництві. Ведеться дистанційне навчання учнів – членів Малої академії наук.
4.	Учні старшої школи	З вивченням технології «Евроніка»	Програма профільного навчання «Створення і захист інтелектуальної промислової власності»	Було розпочато роботи з розроблення електронного підручника
5.	Вищі	З вивченням	Робоча програма з	Туров М. П. Основи

	навчальні заклади	технології «Евроніка»	предмету «Основи інженерної творчості»	винахідництва та методи пошуку розв'язку творчих технічних задач: Методичний посібник. – К. : «Освіта України», 2008. – 312 с. ISBN 978-966-8847-77-6 Посібник рекомендовано Міністерством освіти і науки України для педагогічних ВНЗ
6.	Після-дипломна освіта	З вивченням технології «Евроніка»	Робочий план курсу дистанційної освіти «Винахідництво для бізнесу: створення конкурентоспроможних товарів і технологій»	Дистанційний курс «Винахідництво для бізнесу: створення конкурентоспроможних товарів і технологій» - розроблено на грант Світового банку під егідою Київського відділення Української асоціації бізнес-інкубаторів і інноваційних центрів
7.	Проектування і конструювання	Технологія «Евроніка»	Робочий план курсу дистанційної освіти «Винахідництво для бізнесу: створення конкурентоспроможних товарів і технологій»	Проект програмного засобу з реалізації комп'ютерної технології створення конкурентоспроможних винаходів «Евроніка» - експонувався Міністерством промислової політики України на Міжнародних виставках у Ганновері (2002 р.) і Москві (2004р.)
8.	Віртуальне навчання	Технологія «Евроніка»	Курс дистанційної віртуальної школи «Евроніка»	Спільно з Рівненською обласною Малою академією наук

Було також виконано роботу по розробленню проекту комп'ютеризації технології «Евроніка», який був схвалений відвідувачами українського розділу міжнародної виставки комп'ютерного обладнання і програмного забезпечення «Hannover messe», яка відбулась 15–20 квітня 2002 року у м. Ганновері (ФРН). Також він був схвалений у 2004 році відвідувачами Московського

міжнародного салону інновацій і інвестицій, зокрема представниками МВТУ ім. Баумана.

Робота по підготовці втілення цього проекту постійно продовжується. Зокрема, під час роботи дистанційної школи та при подальших дослідженнях було розроблено трафарети універсальних евристичних технічних перетворень, таблиці порівняльного аналізу та описів винаходів, запропоновано формулювання АРІВЗ, ідеальних кінцевих результатів і ідеальних явищ для різних етапів Піраміди.

Було також проведено роботи по пристосуванню «Евроніки» для рішення проблем і пошуку ідей в нетехнічних галузях людської діяльності та розроблено підґрунтя для використання її для розроблення евристичної частини штучного інтелекту та для використання її при подальшій підготовці і перепідготовці фахівців цього напрямку.

За останній час вдалось упорядкувати по групах і підгрупах і пронумерувати перетворення, а також основні явища 1-7 етапів Піраміди. При цьому, використання явищ було продемонстровано за допомогою уточнення матеріалу, зібраного І. Л. Вікентьєвим. Їх було доповнено, а суть винаходів уточнено шляхом ознайомлення з описами наведених в прикладах винаходів.

Головна мета була – продовжити роботу по поєднанню могутньої сили ТРІВЗ із можливостями інформаційного обслуговування інженера під час проведення патентних досліджень, які передбачені для конструкторської і технологічної діяльності діючими державними стандартами. Для цього для етапів було розроблено таблиці, які дозволяють розміщувати існуючі або отримані при роботі над проектом ідеї у клітинках відповідних стандартних і типових винахідницьких рішень.

Академія Всесвітньої організації інтелектуальної власності розширює географію впровадження ТРІВЗ

За словами колишнього Голови Міжнародної асоціації ТРІВЗ, українця Сергія Яковенка, в 2013 році на конференції Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ -WIPO), що відбулась в Польщі у 2013 році, було заявлено, що питання ТРІВЗ було головним питанням, розглянутим на цій конференції [32].

Академія ВОІВ вважає, що опанування ТРІВЗ сприяє пришвидченню розвитку країн, що розвиваються, і тому проводить навчальні курси і семінари з питань поєднання патентного права, досліджень і застосування ТРІВЗ при розробці товарів і технологій.

Так, у 2016 році у Південно-Китайському університеті у м. Гуанчжоу було проведено школу з питань застосування при проведенні патентних досліджень законів розвитку технічних систем та інших методологічних засобів ТРІВЗ [33].

А у Абу-Дабі у 2018 році такий семінар було проведено для вчителів шкіл із 27 країн, що малорозвинені, тощо. На семінарі ТРІВЗ викладалось у темі «Патенти» [35].

Рис. 6. Робота на семінарі

На рис. 6: професор Кристоф Добрусскін, експерт з ТРІВЗ, пояснює Халифі Мусабі Халифі Аль Нуайми, учаснику з ОАЕ, особливості використання методологічних засобів ТРІВЗ.

Така стурбованість ВОІВ не даремна – адже фахівці з ТРІВЗ у США вже близькі до того, щоб за допомогою ТРІВЗ перекрити можливості розвитку національних економік (36).

Подальші роботи з розвитку і комп'ютеризації «Евроніки»

I. Критика прототипу

1. Найближчий аналог – комп'ютерна програма «Винахідницька машина» має громіздкий методологічний апарат. Причому, при необхідності вдосконалення не тільки системи в цілому, а й її підсистем, роботу з кожною підсистемою доведеться проводити заново. Крім того, в свідомості буде утримуватися тільки якийсь один фрагмент системи, а не вся вона в цілому. Навіть знайшовши потрібне явище, ми не зможемо провести поетапний розвиток системи, поки не зіткнемося на практиці з черговим недоліком або з черговим завданням щодо поліпшення ТС.

II. Завдання «Евроніки»

2. Нам треба забезпечити пошук відразу всіх можливих шляхів і принципів розвитку системи – у всіх базах даних програми, наочно побачити на схемі Піраміди і її етапів – де можна просунути в розвитку систему і її підсистеми.

3. Бажано зробити нейромережеве програмне забезпечення – вже є досвід школи Б. Л Злотіна [37], яке, згідно із задумом Г. С. Альтшуллера про забезпечення подання на кількох екранах образів сьогоденного і майбутнього стану надсистеми, системи та її підсистем, дозволить з баз даних самої програми, з Інтернету та ін. отримати відомості, які дозволять:

- в прогностичному блоці: уявити рівень розвитку і систем-конкурентів, і нашої ТС і спрогнозувати його подальший розвиток;
- в інформаційному блоці – отримати уявлення про можливості використання відкриттів науки і вже наявних прогресивних пристроїв і технологій для розвитку ТС, в тому числі для досягнення конкурентоспроможності, про вже вирішені аналогічні задачі.

4. Автоматично переміщувати ТС по етапах, групах та підгрупах Піраміди із заповненням трафаретів для кожного УЕТП з текстовою можливих перетворень та зазначенням тих прогресивних явищ, дій, властивостей, речовин, енергій і матеріалів, а також і результатів, які можуть бути отримані при їх використанні;

і з одночасним заповненням трафаретів порівняльних таблиць, описів винаходів – при виклику певного УЕТП, що дозволяє досягти виконання нами наскрізна нумерація УЕТР.

5. При цьому бажано максимально використовувати вже наявні програмні продукти, які підходять для наших цілей, і створювати нові потрібні.

6. Виконана нами уніфікація термінології УЕТП із заміною технічних термінів типу «інструмент» на «виконавець дії» дозволяє використовувати більшість УЕТП 1-7 етапів Піраміди для створення і вдосконалення систем в будь-якій області діяльності і Природи.

Крім того, складання логіко-математичних формул визначення суті проблем і суті шляхів і Принцип розвитку ТС на етапах Піраміди дозволяє говорити про можливість їх використання для створення евристичної частині штучного інтелекту.

III. Вимоги до підготовки софту

При розробці вимог слід взяти до уваги наступне:

на початку роботи користувача софту бажано ознайомити з призначенням технології «Евроніка» з наданням опису або розповіді та демонстрації того, як нею треба користуватися.

При цьому слід розкрити зміст і значущість головних варіантів напрямків пошуку: що, коли, навіщо.

При поясненні системи Піраміди і її етапів потрібна розповідь про те, які переваги отримує система при просуванні по етапах. Можна буде відразу відкрити етап і переглянути переваги, які можуть бути отримані при просуванні по Піраміді, по етапах, групах та підгрупах.

Повний доступ до всіх етапів, груп та підгруп і їх УЕТП з їх послідовним переглядом потрібен:

- при створенні принципово нової ТС, особливо на основі нового відкриття;

- при використанні софту для поглибленого вивчення технології «Евроніка» і ТРІВЗ.

IV. Керівництво творчим пошуком винахідника

Очевидно, роботу винахідника треба починати з вибору варіанту напрямків вдосконалення системи, які слід відобразити в рекомендаціях, меню та ін.

1. Аналіз вихідної ситуації:

1.1. Немає засобу для отримання результату:

- синтез-системи:

- - для окремої технологічної операції;

- - для досягнення потрібного результату, дії, властивості в об'єкті, пристрої та ін.;

Рекомендація: потрібно виконати синтез системи на етапі 1 (див. схему 1).

У даному випадку на схемі використані нові терміни, отримані при уніфікації термінології УЕТП 1-7 етапів Піраміди.

При відкритті етапу можна переглянути переваги, які можуть бути отримані при просуванні системи по ньому, по групах і підгрупах. У тому числі, і щодо забезпечення двоїстих, в тому числі, протилежних властивостей і дій.

Можна забезпечити ознайомлення з етапом з відкриття схеми сходинки етапу в аксонометрії, де на передньому торці сходинки УЕТП написаний недолік, що усувається за допомогою перетворення; на бічному – причина нестачі; зверху – шлях і принцип подолання нестачі, викладені у вигляді суті перетворення, наприклад – вводяться

нові частини: підсистем, або елементів, зміни станів речовини, застосовуються тимчасові перетворення та ін.

Схема 1. Сходінка 1

Надписи на схемі: попереду - проблема, збоку - причина, зверху - складові частини системи.

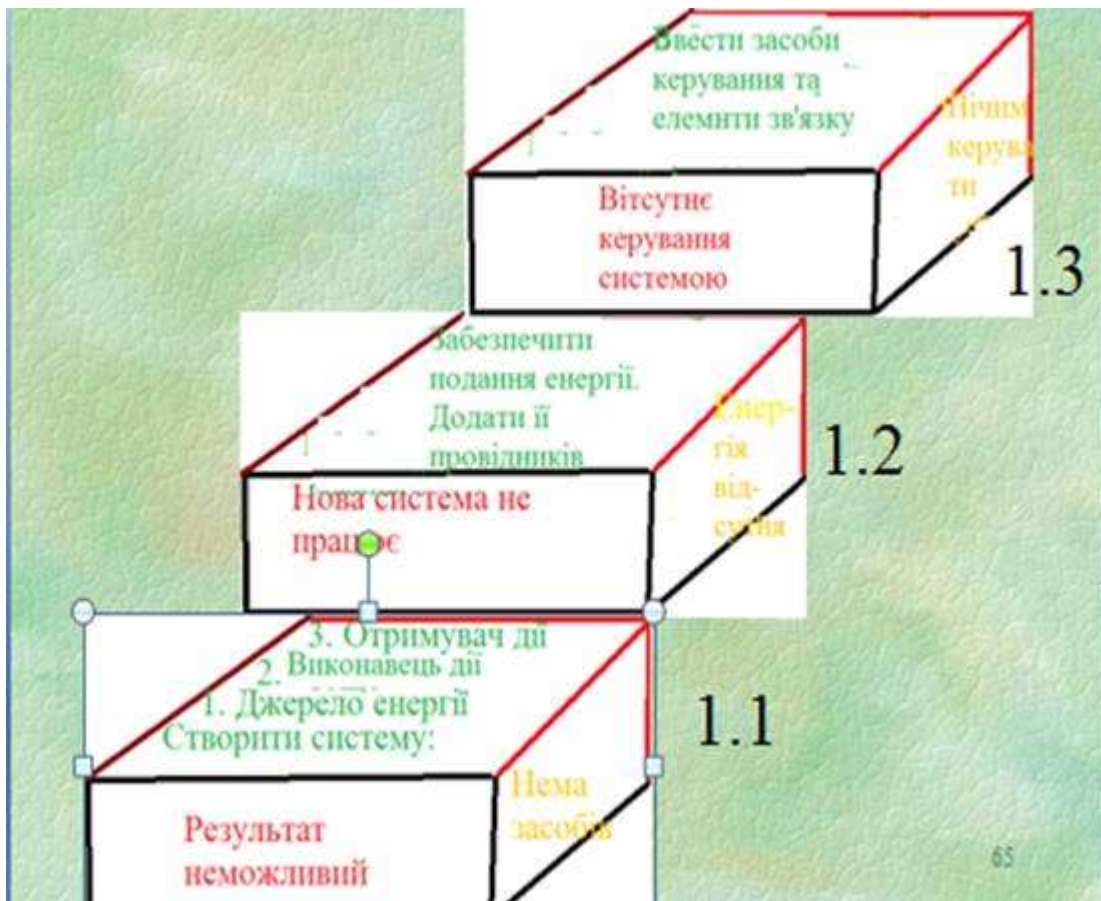

Схема 2. Сходинок етапу 1 із вказівками чинників розвитку
 Можна надати приклад використання перетворень етапу на схемі при створенні
 і розвитку автомобіля тощо:

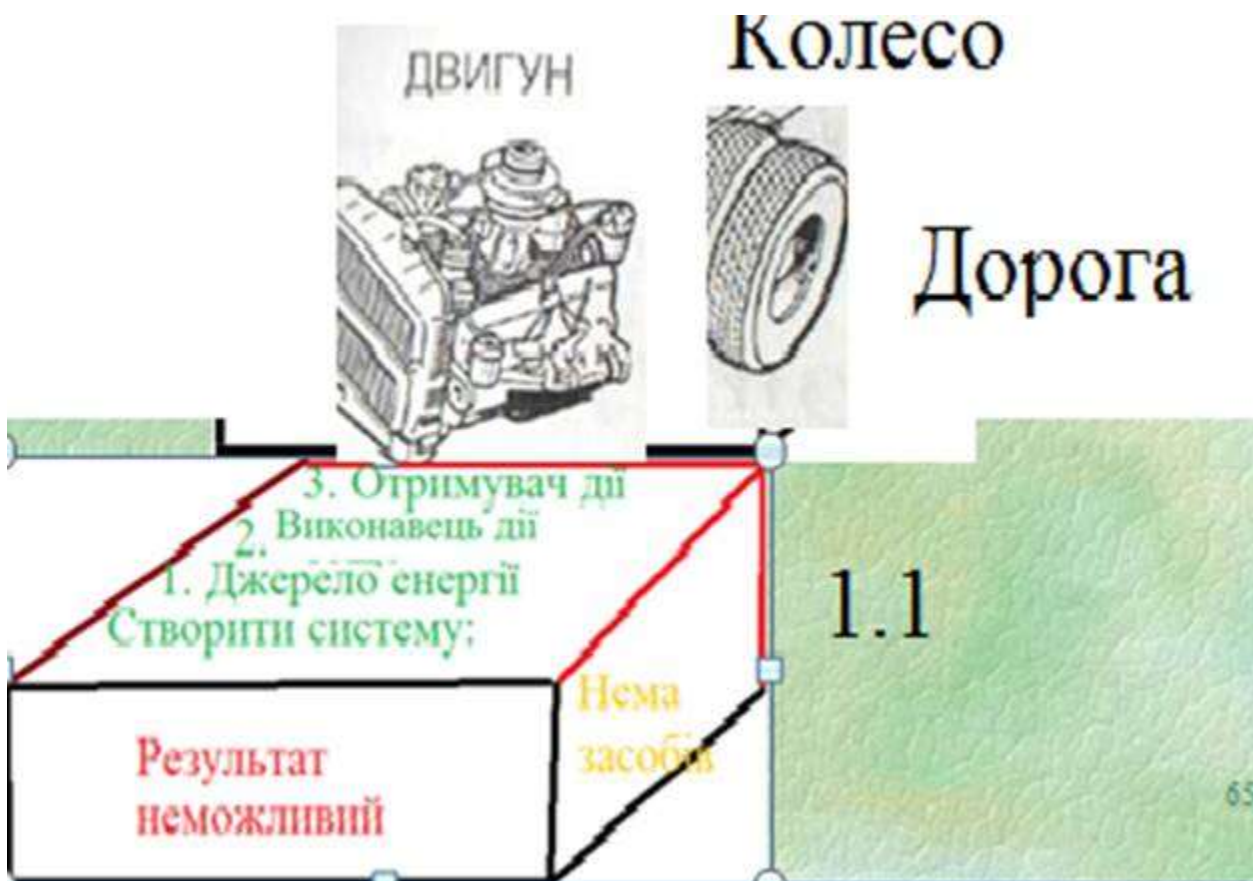

Схема 3. Приклад для 1-ї сходинки

Схема 4. Приклад для 2-ї сходинки

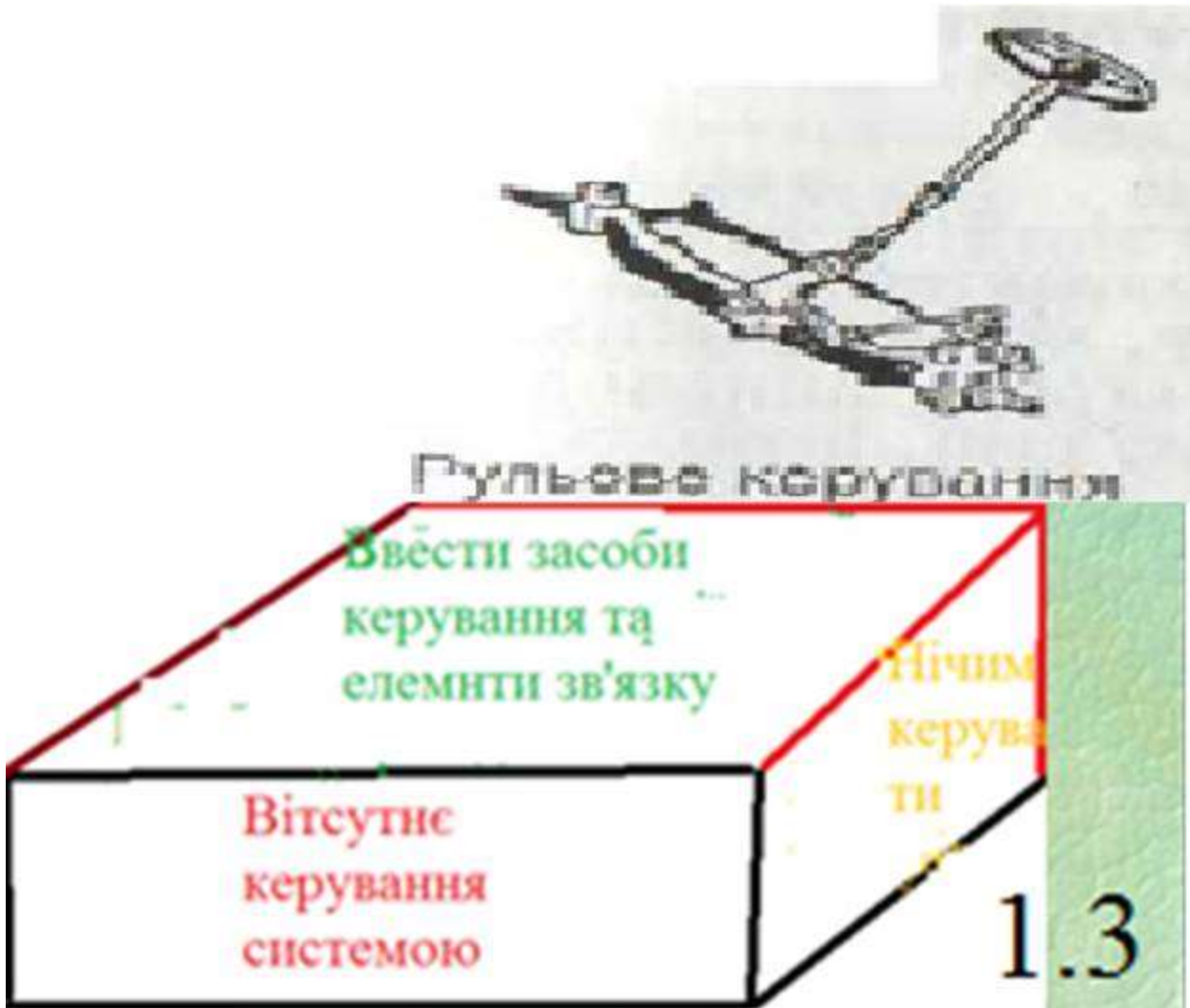

Схема 5. Приклад для 3-ї сходинки

Замість прикладів до перетворень ви зможете розмістити зображення або текстове відображення власних ідей і ідей конкурентів.

Так само ви можете на основі нового наукового відкриття побудувати принципово нову технічну систему, поступово просуваючи її по етапах Піраміди, або вдосконалити існуючі засоби та технології, просуваючи їх на нові щабелі їхнього розвитку, захистити свої винаходи патентами.

Треба забезпечити виведення УЕТП, обраного користувачем для здійснення перетворення, на екран в окремому вікні: якщо клацнути мишкою по клавіші зверху 1 раз – вийде формулювання УЕТП, 2 рази – приклад використання у винаході тощо, 3 рази – трафарет для внесення відповідних назв елементів своєї системи, які треба

перетворити за допомогою УЕТП або фізичного чи іншого явища і ефекту від його використання.

Треба також передбачити можливість розміщення на сходах малюнків, текстів, які коротко інформують про:

- захоплення сходки конкурентом;
- оволодіння нею нашою системою або плановане оволодіння.

Збоку або зверху на екрані можна також розмістити меню виклику: логіко-математичної формули, алгоритму етапу, його трафарету, рекомендацій щодо їхнього заповнення тощо та прикладу; матеріалів за інноваційним проектом; короткої теорії етапу; педагогічні поради та ін.

Далі можна надати або за викликом з меню, або новим пунктом розділу етапи:

- швидкий вибір УЕТП по алфавітно-предметним вказівникам;
- недоліків, що можна усунути;
- потрібних:

переваг, властивостей,
дій,
результатів.

Багато також забезпечити послідовний перегляд спрямованості перетворень:

- на етапі в цілому;
- послідовно по групах;
- в обраній групі.

При відсутності рішення можна продовжити пошук за допомогою алгоритму, пристосованого спрямованості розвитку систем на етапі, зокрема із застосуванням ідеального кінцевого результату, і таблиць вибору явищ з формулюваннями, що відображають стан матерії елементів системи на даному етапі: речовина тверда, рідка, газоподібна, здатна до фазових переходів,

- з переліками можливих виконавців і отримувачів дій, що працюють на мікрорівні: електронів, частинок, молекул, електромагнітних хвиль, променів і тощо.

1.2. Якщо у систему потрібно ввести нове явище – виконавця основної або додаткової дії, треба надати пояснення щодо:

- вибору шляху і принципу змін в системі відповідно до напрямів перетворення на етапах 1-3.

1.3. Якщо для отримання результату потрібна технологія або пристрій з декількома складовими, надати вказівки:

- визначення кінцевого та проміжних результатів, дій і властивостей, необхідних для їх отримання;
- складання функціональної схеми;
- проведення функціонально орієнтованого пошуку аналогу: системи або технології по проспектах і технічній літературі тощо (при цьому, можна надати для пояснення приклад Генрі Форда: конвеєрну систему оброблення туш на Чиказьких бойнях він взяв за основу конвеєрної технології складання автомобілів);
- надати методичні вказівки щодо проведення патентно-інформаційного пошуку виконавців дій і носіїв властивостей, яких немає у знайдених аналогах;
- то ж, якщо аналоги взагалі не були знайдені.

Виконання вибору потрібних виконавців дій і носіїв властивостей може бути здійснене за принципом морфологічного аналізу. Бажано також навести методологічні вказівки, таблиці і приклади.

1.4. Якщо наявні засоби недостатньо гарні чи погані (для внутрішньофірмового та ін. споживання), треба з'ясувати:

- в чому недолік;
- що треба поліпшити;
- виконати пошук шляхів і принципів вдосконалення в таблицях вибору універсальних евристичних перетворень.

Бажано зробити загальні таблиці пошуку та таблиці для етапів відповідно до пояснень, наданих вище.

Перетворення слід зв'язати із схемою Хоудинок Піраміди, щоб можна було визначити – на який етап, групу і підгрупу пересувається система при використанні цього перетворення.

При виборі УЕТП або ефекту по таблиці і наведенні курсору на його номер, з'являється його трафарет, а після заповнення трафарету – сходинка з назвами елементів ТС, внесених в трафарет.

Також можна повторним натисканням на номер УЕТП викликати сходинку на екран, і відповідними натисканнями на сходинку викликати текст УЕТП, реферат і креслення прикладу до нього, щоб визначити – чи потрібно нам використовувати даний УЕТП.

У випадку відсутності рішення після всіх означених заходів і дій, треба сформулювати технічне протиріччя: що треба поліпшити, і що при цьому неприпустимо погіршується, і скористатися таблицею пошуку типових прийомів, запропонованою Г. С. Альтшуллером.

Вибраний таким чином напрямок змін в системі за допомогою знайдених шляхів і принципів можна буде зафіксувати за допомогою відповідних трафаретів, подібних до тих, які використовуються в «Винахідницькій машині». При цьому, при занесенні назв елементів в трафарет УЕТП, вони ж з'являються на відповідних щаблях етапів замість відповідних назв структурних елементів на сходинці.

1.5. У випадку наявності проблем в технологічній операції, слід виконати:

- пошук причин проблеми в попередніх операціях:
- пошук шляхів і принципів усунення проблем і досягнення поліпшень на попередніх і/або на цій операції за допомогою вищевказаних таблиць або за допомогою таблиць пошуку ефектів і явищ.

Пошук в базах даних ефектів можна об'єднати, розробивши алфавітні списки вибору явищ по потрібним технічним результатам, діям, властивостям. Причому, по кожному з цих показників окремо.

1.5. Якщо наявні засоби та ін. дорогі, слід виконати:

- аналіз причини дорожнечі, наприклад спрощений функціонально-вартісний аналіз, і з'ясувати, де є дорогий елемент, дія тощо;
- визначити мету: замінити дороге дешевим з такими ж властивостями або забезпечити у дешевого таких же властивостей, як у дорогого.

Далі треба провести аналіз:

у чому недолік дешевого аналога, матеріалу;

- яка властивість чи дія недостатня?

Поставити завдання: забезпечити потрібну властивість, дію, результат.

А далі знайти рішення за допомогою вище зазначених засобів, а також з використанням методів моделювання ситуацій і явищ.

1.6. При наявності в ТС шкідливих результатів, дій, властивостей слід виконати:

- аналіз сутності проблеми,
- вибір засобів і шляхів вирішення за допомогою перетворень етапу 2.

2. Якщо потрібно перемогти конкурента, слід виконати повний обсяг робіт за технологією «Евроніка».

При конкуренції на зовнішніх ринках, їм передуює проведення кон'юнктурних досліджень за традиційною методикою, яку слід

доповнити досвідом Самсунга по відстеженню протекціоністської політики в конкретній країні із визначенням шляхів випередження можливих законодавчих обмежень тощо.

3. При створенні принципово нової системи на основі нового відкриття або переробці системи на новий принцип дії з використанням явища, нового для даного класу і типу систем, після обрання явища треба виконати умовне просування системи по всіх етапах Піраміди, їх групах та підгрупах і обрати ті УЕТП, які потрібні для працездатності і конкурентної спроможності системи.

4. Якщо продукція не має збуту на ринку:

4.1. Дорогі витрати на виробництво, треба поставити і розв'язати завдання на:

- здешевлення сировини;
- зниження витрат енергії;
- спрощення обладнання та ін.,
- здійснити пошук причин і їх усунення, як в п.1.5;

4.2. Даний товар взагалі нікому не потрібен:

- здійснити відповідний аналіз сировини і устаткування: що з існуючого може бути потрібно для ринку взагалі і для інших можливих споживачів, а що нового можна розробити і випускати на їхній основі.

5. При потребі у підвищенні надійності, безпеки виробництва, обладнання та ін.:

- аналіз причин проблем;
- рішення їх таким чином, як це показано вище.

6. Особливості патентних і інформаційних досліджень і захисту створеної інтелектуальної власності.

У технології «Евроніка» передбачено використання порівняльних таблиць і трафаретів формул та описів винаходів і корисних моделей. Тому у проекті софту в його відповідній частині слід зробити підпрограму, яка б переносила із заповнених порівняльних таблиць відповідні текстові фрагменти у трафарети формул та описів винаходів. Також передбачено використання трафаретів для реферування патентних та інформаційних матеріалів: описів винаходів, бібліографічних описів. та ін.

Трафарет опису винаходу:

(Індекс Міжнародної патентної класифікації

(Назва винаходу)

(Галузь техніки, до якої належить винахід)

Винахід відноситься до

Відомий

Недоліком аналогу є

Причиною недоліку

Найбільш близьким до винаходу є

Його недолік

Причина

(Суть винаходу)

В

було розв'язано задачу щодо

Для цього було

Крім того, для покращення

також було

Техніко-економічні та інші переваги

В програмні засоби треба буде внести елементи перенесення матеріалів між цими трафаретами, а також з текстів знайдених описів патентів та ін. Цьому сприяє індикація основних частин бібліографічного опису патентів спеціальними стандартними індексами.

V. Матеріали і меню розділів

Кожен розділ софту, що відповідає розділу (темі) технології «Евроніка», повинен мати інформацію:

- зміст розділу;
- теоретичне обґрунтування потреби у виконанні робіт по розділу із зазначенням значущості робіт розділу взагалі і для для робіт в наступних розділах;
- короткий виклад змісту теоретичної частини розділу;
- методичні вказівки по використанню знань розділу (теми) для виконання відповідних робіт;
- приклад виконання робіт;

-трафарети, потрібні для виконання робіт даної теми, зокрема для внесення інформації про:

- аналоги і прототипи системи;
- складу системи; що створюється або вдосконалюється;
- логіко-математичну формулу проблемної ситуації і її вирішення на даному етапі – її текст, пояснення до нього і трафіарет;
- алгоритми пошуку шляхів і принципів знаходженні рішень, в тому числі з використанням формулювань ідеальних кінцевих результатів і явищ стосовно природи стану системи, її частин і оточення на етапі;
- таблиці і інші методи виклику УЕТП і ефектів, явищ і внесення їх текстів у відповідні трафарети;
- виклику матеріалів інформаційного пошуку та створених на їх основі рефератів;
- пояснення і матеріали відповідної частини інноваційного проекту із зразками – прикладами заповнення та з трафаретною частиною протоколу власного інноваційного проекту, причому для тем етапів – із узагальненими трафаретами УЕТП для етапу, групи, підгрупи та ін.

Невикористані трафарети та ін. можна буде видаляти з протоколу або поновлювати при потребі.

У теоретичних матеріалах етапів при можливості забезпечення за допомогою УЕТП і ефектів протилежних або взаємовиключних властивостей, дій і результатів, про це треба вказувати, називаючи сутність шляху та принципу такого забезпечення з наведенням прикладів – як це можна зробити.

Наприклад, на 5-му етапі вони разносяться в часі; на 6-му - в просторі; на 9-му – за допомогою фазових переходів; на 12-му – за допомогою принципу бі-системи та ін.

Розділи по збору та аналізу інформації, складання описів винаходів, забезпечення патентної чистоти і обходу діючих патентів повинні мати відповідні свої методики, реферати та ін.

VI. Подальший напрям робіт

Також треба буде створити галузеві «Евроніки», розробити для цього відповідні алгоритми, виявити типові перетворення, ефекти, явища та ін. При цьому, бажано в УЕТП і навіть в фізичних та ін. явищах виявити логіку проблем і шляхів рішень, математизувати їх.

Це з часом дозволить почати розробку евристичної частини штучного інтелекту.

Крім того, вже зараз можна приступити до розробки варіантів «Евронікі» для вирішення проблем організаційного характеру, які є в бізнесі, менеджменті, політиці тощо. Їхні евристики і алгоритми також можна використовувати для збагачення евристичної частини штучного інтелекту.

А в подальшому можна створити «Евроніку - супер», придатну для застосування у будь-яких галузях людської діяльності.

Погляд у Майбутнє

Ідеальна «Евроніка» майбутнього буде сама постійно вивчати нову інформацію в Інтернеті, реферувати її, а також сама буде вести пошук нових відкриттів і прикладів їх застосування, розробляти прогнози розвитку системи або групи споріднених систем, ставити і вирішувати завдання з реалізації прогнозів із створенням винаходів, оформляти патентні матеріали, подавати заявки в патентні відомства всього світу, вести листування і справи в судах.

Сама буде шукати і відбирати нові приклади для відомих УЕТП, в тому числі і відео, вносити їх в бази даних, сама буде виявляти і формулювати нові УЕТП, підбирати приклади до них і робити їхні трафарети, розміщувати їх на відповідних етапах.

А на великому екрані в залі засідань ради директорів компанії, в кабінеті директора виробництва і на дисплеях розробників на схемі Піраміди буде відображатися реальний стан з розвитку системи – свого варіанту і варіантів конкурентів, і майбутні можливі перспективні варіанти у вигляді малюнків, схем, коротких записів ідей та ін.

Бажано, щоб майбутня програма розмовляла з користувачем, давала поради, озвучувала УЕТП, вчила користуватися трафаретами, алгоритмами тощо, керувала пошуком в Інтернеті, проведенням порівняльного аналізу, складанням описів винаходів.

Епілог

ТРИВЗ – багаторівнева і багатовимірна система знань, самостійно опанувати яку може не кожен. Свого часу М. О. Копнов розповідав М. П. Турову, як він створив «Кольчугу», прочитавши книжку Альтшуллера «Алгоритм винаходу». А працездатною «Кольчугу» зробили винахідники заводу «Топаз», на якому М. П. Туров організував патентний фонд, замовивши його виконання Всесоюзному центру патентних послуг.

М. П. Туровим була проведена також кропітка робота, спрямована на систематизацію і упорядкування знань ТРІВЗ, розміщених по публікаціях з 1956 по 2000 рік., та на доведення їх до такого ступеню зрозумілості, щоб ними міг скористатись будь-який фахівець чи аматор техніки, зокрема учень.

А на втілення ТРІВЗ у обсязі, достатньому для економічного розквіту України, були спрямовані наші звернення до керівництва державних органів всіх рівнів, ректорів та функціонерів ЗВО та ін.

Свого часу у Германії була введена система 10-річної освіти із обов'язковим примусом батьків.

Розроблені нами посібники з навчання і використання «Евроніки» [31, 38] дозволяють полегшити і прискорити опанування ТРІВЗ у повному обсязі.

При цьому на додаток до них слід розробити методичні посібники для викладачів - по тому, як навчати, та для студентів та учнів – із допоміжними знаннями і вказівками.

При цьому бажано розробляти варіанти посібників з використанням інтерактивних засобів. Чудовим прикладом є презентовані Львівською фірмою «Влад дистрибьюшн» пакет із програмами, які не тільки дозволяють використовувати готові зображення, але й підбирати їх самостійно [39].

Потрібні також робочі зошити і формуляри та ін. на електронних носіях для виконання практичних робіт, виконання домашніх завдань та інноваційних проектів. При роботі по їхньому складанню слід використати вказівки і рекомендації, надані нами у цій спатті стосовно розроблення софту.

При цьому, слід враховувати вік, професію, можливості навчальних закладів і педагогів, здібності і прагнення учнів, студентів, фахівців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Материали по истории ТРИЗ // www.altshuller.ru.
2. Альтшуллер Г.С. Творчество как точная наука. – М.: Сов. радио, 1979. – 175 с.
3. Альтшуллер Г. С. Найти идею: Введение в теорию решения изобретательских задач. – Новосибирск: Наука, 1986. – 209 с.
4. Альтшуллер Г. С., Злотин Б. Л., Зусман А. В., Филатов В. И. Поиск новых идей: От озарения к технологии: (Теория и практика решения изобретательских задач). – Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1989. – 381 с.
5. Альтшуллер Г.С., Верткин И.М. Как стать гением: Жизненная стратегия творческой личности. – Мн.: Беларусь, 1994. – 524 с.

6. Злотин Б.Л., Зусман А.В. Закономерности развития коллективов // Альтшуллер Г.С., Злотин Б.Л., Зусман А.В. Теория и практика решения изобретательских задач. – Кишинев: МНТЦ " Прогресс " - Картя Молдовеняскэ, 1989. – С. 58-68.
7. Пономарев Я. А. Психология творчества. - М.: Наука, 1976. – 346 с.
8. Щедровицкий П. Г. Проблемы времени и развития. // www.metodolog.ru/node/1845.
9. AI TRIZ Conference 2018 – II aitrizcon.com/
10. Внедрение ТРИЗ в крупной компании (на примере САМСУНГ). Николай Шпаковский, PhD, Мастер ТРИЗ // www.metodolog.ru
11. Тору Накагава. Отчет о конференции (24): «Личный отчет Седьмого симпозиума по ТРИЗ в Японии, 2011 г. (проведенный Японским обществом по ТРИЗ 8-10 сентября 2011 г., в центре Тошиба Кеншу, Иокогама, Япония)» (28 октября 2011 г.).
12. Effect of Using TRIZ Creative Learning to Build a Pneumatic Propeller Ship while Applying STEM Knowledge Article (PDF Available) in International Journal of Engineering Education 29(1):365-379 · January 2013 with 452 Reads Cite this publication Chih-Chao Chung 13.77 National Kaohsiung First University of Science and Technology
13. Кудрявцев А. В. ТРИЗ на предприятиях Российской Федерации. // VII конференция «ТРИЗ: практика применения и проблемы развития» Москва, НИТУ МИСИС 20-21 ноября 2015.
14. Лынный Н. В. Федеральное ведомство США по патентам и товарным знакам /Вопросы изобретательства, 1991.- № 11-12. - С. 37-41.
15. ЕВРАЗ: Внедрение ТРИЗ // VII конференция «ТРИЗ: практика применения и проблемы развития». – Москва, Ленинский проспект, д 6 НИТУ МИСИС 20-21 ноября 2015. г.
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLfPdU8RUEcHZ1p1jWuRepuSajI4XrMtes> :
16. Ковлеков И. И. Повышение эффективности извлечения золота из техногенного минерального сырья на основе магнитно-сегрегационных методов сепарации. Докторская диссертация: Московский государственный горный университет. – 2002. – 367 с.
17. Менеджер проектов Открытого университета Сколково Евгения Русских // VII конференция «ТРИЗ: практика применения и проблемы развития». - Москва, Ленинский проспект, д 6 НИТУ МИСИС 20-21 ноября 2015. г.
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLfPdU8RUEcHZ1p1jWuRepuSajI4XrMtes> :
18. Резникова Е.В. Инструменты освоения ТРИЗа для ВУЗов // VI Конференция ТРИЗ: Москва, МСИС, 15 ноября 2014.
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLfPdU8RUEcHZ4ealsV7N31ldh-7p8eFHj>
19. Глотова Г.В. Развитие творческого потенциала будущих инженеров в ВУЗах США и Западной Европы. Дис... канд. педагог. наук: 13.00.08. – Казань: Казанский технологический университет, 2005. – 209 с.
20. Направление 27.03.05 - Инноватика, 27.03.05_01 Управление инновациями (по отраслям и сферам экономики) // www.spbstu.ru/media/news/education/polytech-teach-profession-present/
21. Алгоритмы решения нестандартных задач: Санкт-Петербургский государственный политехнический университет, Санкт-Петербург, 2010 г. – 13 с.
22. Козырева Н.А. Концепция «СОЗИДАТЕЛЬ»: образовательная среда на основе технологий ТРИЗ-педагогике. IV конференция «ТРИЗ. Практика применения

методических инструментов»// www.metodolog.ru Submitted by content manager on сб, 19/01/2013 - 12:45

23. Цуриков. В. М. Проект «Изобретающая машина»: современное состояние и реальные перспективы // Теория и практика обучения техническому творчеству. Тезисы докладов. — Челябинск: Уральский дом научно-технической пропаганды, 1988. — С. 37-43.

24. Хоменко Н.Н. Программа семинара «Теория и практика разработки и применения инструментария для решения нетиповых, творческих проблем на основе ОТСМ и Классической ТРИЗ» <http://jlproj.org>.

25. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психологический очерк: Книга для учителя. — М.: Просвещение, 1991. — 33 с.

26. Сисоєва С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. — К.: Поліграфкнига, 1996. — 406 с.

27. Междисциплинарный подход к исследованию научного творчества / Под ред. В. В. Давыдова. — М.: Наука, 1990. — С. 95-96.

28. Андрощук Г. А. Организационно-экономические аспекты стимулирования инновационной деятельности Украины: Дис. ... на соиск. уч. степ. канд. эк. наук. — К.: ЦИПИН, 2003.

29. Ширяева В.А Новая образовательная область знания как ресурс развития сильного мышления // jlproj.org .

30. Лихолетов В.В. Профессиональное образование: гуманизация и технологии творчества. Монография / Под науч. ред. д.п.н., проф. М.М.Зиновкиной. — М.: МГИУ, 2001. — 333 с.

31. Туров М.П. Основи винахідництва та методи пошуку розв'язку творчих технічних задач: Методичний посібник. — К.: «Освіта України», 2008. — 312 с.

32. Туров М. Історія навчання теорії винахідництва // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика. Збірник наукових праць. Випуск 5. - 2011. — С. 329-336.

33. Яковенко С. Приветствие участникам конференции // VI Конференция ТРИЗ: Москва, МСИС, 15 ноября 2014. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLfPdU8RUEcHZ4ealsV7N31ldh-7p8eFHj>

34. Key Technologies for Sustainable Design Based on ... - Science Direct www.sciencedirect.com/science/article/pii/.../pdf?md5...

35. First DL Seminar on Intellectual Property for Teachers - WIPO https://www.wipo.int/academy/en/news/.../news_0002.html

36. What Innovation Is: How Companies Develop ... - The Triz Journal <https://triz-journal.com> › More Headlines

37. Злотин Б. Л. Нейросети и управление кармой // VI Конференция ТРИЗ: Москва, МСИС, 15 ноября 2014. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLfPdU8RUEcHZ4ealsV7N31ldh-7p8eFHj>

38. Туров Н. П., Баулова В. И. Пирамида Успеха: Пособие для технических учебных заведений и самоучитель для желающих победить в конкурентной борьбе после вступления Украины во Всемирную организацию торговли и Европейский Союз. — К.: Ника-Центр, 2008. — 464 с.

39. Інтерв'ю О. Бойка із представником фірми «Влад дистрибьюшн» на виставці комп'ютерного обладнання. ТРК «Наука», 1.03.2019 р.

Чернобай Л. І., канд. екон. наук, професор
Широн Ю. О., аспірант кафедри ММП
Національний університет «Львівська політехніка»

СУТНІСТЬ МОТИВУВАННЯ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МОТИВАЦІЙНИХ ОЧІКУВАНЬ

Мотивування трудової діяльності є одним із чинників підвищення рівня продуктивності праці та розкриття потенціалу працівників, розвитку підприємницької діяльності загалом. У дослідженнях низки учених поняття мотивування розуміється як стимулювання себе та інших до ефективної праці, задля досягнення поставлених завдань.

З. П. Румянцева і Е. А. Уткін під мотивуванням розуміють діяльність менеджменту, яка має за мету активізувати людей працювати більш ефективно для досягнення поставлених цілей [8, С. 34]. Мотивування - це процес спонукання людини до діяльності для досягнення цілей [1, С. 457]

О. В. Крушельницька розглядає дане поняття як довготерміновий вплив на працівника з метою зміни за заданих параметрів структури його ціннісних орієнтацій та інтересів, формування мотиваційного ядра і розвитку на цій основі трудового потенціалу [6, С.133]. Самоукін Н.В. в своїх працях описує мотивування як процес збудження до діяльності, спрямований на формування мотивів трудової поведінки під впливом комплексу чинників [4, С. 76].

Проте, варто враховувати також той чинник, що мотивування трудової діяльності завжди спонукає людину до досягнення своїх цілей через призму досягнення цілей організації. Тобто, розглядаючи мотивування як економічну категорію слід враховувати той факт, що людина завжди розраховує, що треба зробити для організації, щоб отримати вигоду для себе. [3, С.6]. Так, наприклад, ми погоджуємось з О. Є.Кузьміним, який вважає, що мотивування це вид управлінської діяльності, який забезпечує процес спонукання себе та інших працівників на діяльність, що спрямована на досягнення особистих цілей та цілей організації [2, С. 326].

Також, на нашу думку, достатньо повним та чітким є визначення даного терміну Соломанідіном В. Г., який зазначив, що мотивування – це процес сполучення цілей компанії і цілей працівника для найбільш повного задоволення потреб обох, процес спонукання себе та інших до діяльності для досягнення загальних цілей. [5, С. 5]

Результат проведеного аналізу свідчить, що мотивування полягає в створенні таких умов діяльності, за яких відбувається ототожнення інтересів підприємства і працівників, і те, що вигідно і необхідно одному, стає настільки ж необхідно і вигідно іншому [7, С. 911].

Більшість науковців у своїх дослідженнях ототожнюють поняття мотивації та мотивування трудової діяльності, що, на нашу думку, є не зовсім коректно. Адже дані поняття відрізняються напрямом впливу: вплив на себе та вплив на інших.

Загалом, на основі проведеного дослідження поняття мотивування трудової діяльності, нами розвинуто власне визначення, яке, на відміну від існуючих, відокремлює поняття мотивації та мотивування, а також формує основну ціль мотивування – досягнення не окремих а спільних очікувань працівника та підприємства.

Мотивування трудової діяльності – це процес спонукання працівника чи групи працівників до діяльності задля виконання поставлених завдань, досягнення спільної мети та спільних очікувань працівника та організації. Обидві сторони взаємозалежать та взаємодоповнюють одна одну, мають на меті досягнення спільних цілей та інтересів, визначають конкретні результати взаємодії у формі матеріального та морального задоволення обох сторін через результативну і продуктивну співпрацю.

Взаємодія суб'єктів мотивування трудової діяльності реалізується через можливі мотиваційні очікування підприємства від працівника та працівника від підприємства. На основі проведених досліджень, нами запропоновано власне визначення поняття мотиваційних очікувань. Мотиваційні очікування – це сформовані під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників сподівання, вимоги та потреби, притаманні певному суб'єкту трудової діяльності, які являються його критеріями у прийнятті рішень та при виборі поведінки.

Лише при задоволенні спільних очікувань можливо досягти високих економічних результатів. В таблиці 1 окреслено мотиваційні очікування організації, працівника та їхні спільні сподівання.

Таблиця 1. Види мотиваційних очікувань відповідно до суб'єктів трудової діяльності.*

	Очікування працівника від компанії	Очікування компанії від працівника	Спільні очікування**
Трудові очікування	характер роботи на новому місці, її зміст, вимоги до результатів, перспективи розвитку, винагороди, якість	сумлінне виконання посадових обов'язків, прояв старанності, ретельності,	Розвиток підприємства та працівників, удосконалення

	трудового життя, справедливості оцінки, гарантії на майбутнє	підприємливості, ініціативи, творчого підходу, самонавчання	місця праці, якість трудового життя, самонавчання
Групові очікування	комфортність при роботі у групі, відособленість колективу від інших, значимість його в компанії, автономність у прийнятті рішень, ступінь відповідальності за роботу	комфортність, дружна безконфліктна робота в групі, лідерські якості, вміння працювати в команді	Комфорт, відповідальність, дружній колектив, командна робота
Перспективи очікування	оцінка свого місця і ролі в компанії, значимість, визнання, повагу, манера спілкування, стиль керівництва, стиль управління конфліктними ситуаціями	продуктивна праця, старання на користь компанії, ініціатива, постійний кар'єрний ріст, саморозвиток**	Взаємовигідність, продуктивна праця, ріст фірми, узгоджені цілі
Культурно-етнічні очікування	ступінь відповідності цінностей, цілей, етичних норм, стилю лідерства та інших елементів культури компанії уявленням, нормам і культурі працівника	відповідність найважливіших параметрів культури працівника основним параметрам культури компанії, її місії, цілям, цінностям, нормам і корпоративним кодексам	Взаєморозуміння, відповідальність, спільні інтереси
Очікування щодо забезпечення безпеки	забезпечення фінансовими ресурсами, оформлення лікарняних, пенсійне забезпечення, психологічна підтримка, відчуття стабільності**	лояльність, дисципліна, виконання всіх норм і регламентів, не належати до групи ризику, не розголошувати конфіденційну інформацію	Впевненість, стабільність, довіра

**сформовано авторами на основі [4], **розроблено авторами*

Отже, дослідивши сутність поняття мотивування трудової діяльності та мотиваційних очікувань, виділивши спільні очікування зацікавлених сторін, а саме підприємства та працівника, нами сформовано наступний висновок: мотивування трудової діяльності як спосіб спонукання інших відрізняється від мотивації як способу спонукання себе до певної діяльності. Саме мотивування забезпечує трудову діяльність у системі працівник-підприємство для виконання поставлених завдань, досягнення спільної мети та мотиваційних очікувань. Також важливо не лише мотивувати людей до праці, але і заохочувати їх працювати задля досягнення спільних очікувань, оскільки в даному випадку досягаються вищі цілі та ефективніші результати на довготривалий період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єгоршин А. П. Управление персоналом: [учебн. для вузов]. – 3-е изд. – Н. Новгород: НИМБ, 2001. – 720 с.
2. Кузьмін О. Є. Основи менеджменту : підручник / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – К. : Вид-во "Академвидав", 2003. – 416 с.
3. Салун М. М. Механізм соціально-економічної мотивації працівника : монографія / М. М. Салун, О. В. Майстренко. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2010–184с.
4. Самоукина Н. В. Эффективная мотивация персонала при минимальных финансовых затратах: [монография] / Н.В. Самоукина. – М.: Вершина, 2006. – 224 с
5. Соломанидина Т. О., Соломанидин В. Г. Управление мотивацией персонала (в схемах, таблицах, тестах, кейсах). - М.: ООО «Журнал «Управление персоналом», 2005. – 128 с.
6. Струс Р. В, Коваль О. Г., Мишко О. В. Оптимізація управління підприємством шляхом мотивації персоналу / Струс Р. В, Коваль О. Г., Мишко О. В. // - Економіка та суспільство – 2018 – №17 - С. 373-377.
7. Топчєєва Ю. В. Мотивація працівників як засіб забезпечення та зміцнення трудової дисципліни / Ю. В. Топчєєва // Форум права. – Харків 2012. - №4 – с. 908-912
8. Шинкаренко В. Г. Управление результатами деятельности работников АТП / В. Г. Шинкаренко, О. Н. Криворучко. – Харьков : Изд-во ХГАДТУ, 1999. – 143 с.

Черняк С. Г., канд. пед. наук, доцент,
учений секретар Київської муніципальної
академії естрадного та циркового мистецтв,
chernyaksergey@ukr.net

РОЗВИТОК ОСВІТНЬО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ В УКРАЇНІ (ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)

На рубежі ХІХ – ХХ століть з'являється цілий ряд нових концепцій освіти і виховання, що склали у своїй сукупності якісно нову теоретичну базу розвитку шкільництва. Провідними чинниками розвитку педагогічної думки у цей період стали такі: невідповідність школи вимогам часу, перш за все, потребам промислового виробництва у кваліфікованих робітниках і науково-технічних кадрах, що стала не тільки освітньою, а й державною проблемою; розвиток науково-технічного прогресу, який вимагав надання учням у школі значно більшого обсягу знань, умінь та навичок; накопичення педагогікою та психологією достатньої для побудови нових концепцій кількості знань про природу дитинства та пізнавальні процеси.

Освітня політика Миколи ІІ, який вступив на російський престол у 1894 році, була прямим продовженням політики Олександра ІІІ. Значний вплив мали монархічні елементи, які групувалися навколо провідного ідеолога урядової реакції 80-х рр. – обер-прокурора святішого Синоду К. П. Побєдоносцева. В середині 90-х рр. він розробив систему поглядів на школу і освіту, якою, на його думку, повинна була керуватися урядова бюрократія. Протиставляючи розумове виховання учнів ремісничій підготовці, необхідній для життя, К. П. Побєдоносцев визначав, що погана та школа, яка відриває людину від її середовища, позбавляє сім'ю робочої сили, розбещує дітей. Ідеалом народної школи проголошував таку, в якій учні оволодівають мінімумом знань, навчаються любити і боятись Бога, любити батьківщину і поважати батьків. За його переконанням, поліпшення суспільної моралі можна досягти не турботою про розумове виховання, а щоденними вправами. Для цього пропонувалось тримати людей у суворому підпорядкуванні нормам громадянського життя, щоб його порушення каралось, а виконання – заохочувалось.

Відзначимо, що початок ХХ століття позначений проявом загальнонаціональної кризи, яка загострилася у зв'язку з поразкою

Росії у війні з Японією, а також подіями першої демократичної революції 1905 – 1907 рр. в Російській імперії. Початок революції поклали події 9 (22) січня 1905 р. у Петербурзі. У цей день була розстріляна багатотисячна мирна демонстрація робітників, яка прямувала з петицією до царя. У ній містилося прохання покращити умови їхнього життя. Демонстрацію очолював священник Георгій Гапон. Було вбито понад 200 чоловік і кілька сотень поранено. Кривава неділя у столиці викликала хвалю обурення у всій імперії. Країною пронеслася хвиля страйків, які охопили й українські міста, зокрема Катеринослав, Харків, Київ, Миколаїв, Одесу. Страйкарі висунули не лише економічні, але й політичні гасла (особливо у першій половині жовтня 1905 р.). Селянські заворушення 1905 р. охопили більше половини всіх повітів України. Широкого розмаху набув і студентський рух – студенти вимагали автономії університетів, брали участь у робітничих мітингах і демонстраціях. Активізували свою діяльність опозиційні політичні сили – від об'єднань земських діячів до соціал-демократів і соціалістів-революціонерів.

Розвиток освітньо-педагогічного прогнозування на початку ХХ століття, зокрема в галузі загальної середньої освіти, зумовлений ініціативою Міністерства народної освіти від 29 квітня 1900 року програмою реформування середньої школи, основні положення якої такі: поліпшення матеріального становища й фахової підготовки вчителя; збереження існуючих типів навчальних закладів – гімназій і реальних училищ за умови надання їм більш національного характеру; приділення більшої уваги питанням морального і фізичного виховання учнів; унесення змін до навчальних планів гімназій і реальних училищ, ввести вивчення латинської мови з 3 класу, грецької – з 4 або навіть з 5; грецька мова обов'язкова для тих, хто вступатиме на історико-філологічні факультети; збільшення кількості годин у реальних училищах на вивчення загальноосвітніх предметів, зокрема нових мов, відкриття 8 класу; дозвіл випускникам реальних училищ вступати на фізико-математичний та медичний факультети університетів; розробка єдиних навчальних програм для початкових класів з метою полегшення переходу з реальних училищ у класичні гімназії і навпаки відкриття в маленьких містах загальних прогімназій, об'єднаних середніх шкіл з біфуркацією з 5 класу з двома відділеннями (гімназійне і реальне); послаблення надмірної регламентації навчального процесу з метою посилення творчості

серед учительства, а також надання товариствам і приватним особам широкої можливості відкривати середні школи нових типів. Таким чином, Міністерство народної освіти спрямовувало свою діяльність на поступове зближення гімназійної (формальної) та реальної (матеріальної) освіти через створення єдиних навчальних планів для початкових класів, розробки нових типів навчальних закладів з метою створення єдиної школи.

Маємо зауважити, що уряд Миколи II, постійно змінюючи міністрів освіти (М. П. Боголепов, П. С. Ванновський та ін.), практично не давав можливості навіть прийняття документів, спрямованих на реформування освіти в нових соціально-економічних умовах, не кажучи вже про їх реалізацію, хоча в багатьох пропонованих проектах, у тому числі й міністрів народної освіти, містилося багато прогресивних ідей і положень.

Революційна хвиля 1905 р. змусила уряд до заспокоєння освітніх потреб населення, внаслідок чого Міністерство освіти 20 лютого 1907 р. внесло на розгляд другої Державної Думи (перша Державна Дума була розігнана урядом 7 липня 1906 р., проіснувавши всього 72 дні) законопроект про введення загального навчання, що базувався на таких засадах: 1) всі діти - хлопці і дівчата – у віці від 8 до 11 років повинні пройти курс 4-річної школи; 2) школа має обслуговувати населення в районі радіусом не більше 3 верст; 3) кількість учнів на одного вчителя має бути не більше 50; 4) учитель повинен мати встановлену законом освіту; 5) земства дістають від держави допомогу – 360 крб. на вчителя та 60 крб. на законовчителя щорічно;

б) загальне навчання має бути здійснене протягом 10 років; 7) навчання в школі має бути безплатне; 8) організація та ближче завідування народними школами покладається на органи місцевого самоврядування під доглядом і керуванням Міністерства народної освіти.

Починаючи з 1905 р. на території України з'являється мережа "Просвіт" як громадських культурно-освітніх товариств. Необхідно зауважити, що діяльність "Просвіт" була нерозривно пов'язана з українізаційними процесами в середовищі духовенства, частина якого активно відстоювала право українського народу вивчати біблійні тексти та молитви українською мовою. Відновлення діяльності "Просвіт" за доби Центральної Ради (08.03.1917 – 30.04.1918) відбувалося на основі становлення незалежності української держави.

Основними принципами, на яких формувалася система освіти України, стали:

- для початкової школи: її світський характер, загальність, обов'язковість та безплатність;
- для семирічної школи: загальнодоступність;
- для системи освіти національних меншин: рівноправність;
- для приватних навчальних закладів: право на організацію навчання та рівноправне існування з державними школами.

У 1907 р. власний проект загального навчання в Росії виробило петербурзьке товариство "Ліга освіти", на чолі якої стояв відомий освітній діяч Генрик Фальборг. Згідно з цим проектом треба було відкрити 154088 шкіл першого ступеня (4-річні школи для дітей у віці від 8 до 11 років), 17390 шкіл другого ступеня (для одної п'ятої частини дітей у віці від 12 до 15 років) та 2114 шкіл третього ступеня (для одної двадцятої частини дітей від 16 до 18 років). Були ще й інші проекти, але Державна Дума – з черги третя – 1911 р. ухвалила проект, що його склала думська комісія народної освіти з деякими змінами проти законопроекту Міністерства освіти 1907 р. Однак Державна Рада відхилила законопроект Державної Думи. Після чого міністр освіти вніс 27 серпня 1916 р. до Державної Думи – з черги четвертої – новий законопроект про запровадження загального навчання, але Дума так і не встигла його розглянути, бо незабаром повсталася революція.

Підсумовуючи вищезазначене, відзначимо, що на ниві здобутків освітньо-педагогічного прогнозування початку ХХ століття в соціокультурному контексті знаходимо принципові розробки системи освіти, виховання, педагогічних концепцій, орієнтованих на розвиток педагогічного мислення та педагогічної культури.

Чорнобрива О. В., викладачка
юридичних дисциплін
Матковський Б. А., студент
ВСП «Рівненський коледж Національного
університету біоресурсів і
природокористування України»

ФОРМУВАННЯ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ, ВИХОВАННЯ І ОСВІТИ

Відродження національної науки, культури й освіти – одне із кардинальних завдань становлення і розвитку суверенної держави України. Це та її галузь, яка об'єктивно впливає на політичні, економічні та соціальні процеси в країні.

Центральною фігурою всіх перебудовчих процесів є людина. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, підкреслюється в "Конституції України". Від рівня її освіти, розвитку і вихованості, національної свідомості та самосвідомості значною мірою залежить сучасне і майбутнє нашої держави, українського народу.

Проблеми інноваційного менеджменту в освіті упродовж усього цивілізованого історичного розвитку людства були актуальними. Особливо суттєвого і змістового статусу вони набули в другій половині ХХ ст. Початок нинішнього століття – час історичних підсумків і народження нових ідей. На зламі століть осмислюються знання, досвід, формується нове розуміння сенсу життя, створюється якісно нова модель суспільства. Це період активного розвитку й оновлення соціально економічної, суспільно політичної сфер життя, вироблення і впровадження нових технологій.

Безперечно, на перший план виступає освіта як процес і результат засвоєння знань, розвитку, формування життєвої компетенції. Впровадження інновацій в освіту є і потребою, і вимогою, і завданням, і об'єктивною реальністю. Держава відчуває нагальну потребу в освічених спеціалістах з високим рівнем культури, мобільності, творчості, адаптивності до соціально економічних змін, а також необхідність запроваджувати нові знання, використовувати сучасні способи передачі інформації та застосовувати інноваційні освітні технології.

На початок 1990-х рр. теоретичні розробки в галузі управління освітою відставали від аналогічних процесів у розвинених країнах світу, що було обумовлено ціленаправленою ідеологізацією діяльності системи освіти в радянські часи і акцентуванням уваги на розвитку школознавства, яке віддавало перевагу реалізації функцій організації і контролю, а також практичній складовій діяльності навчальних закладів. Більшість керівників освіти в Україні не були знайомі з надбаннями теорії західного менеджменту, зокрема освітнього, що можна розцінювати як суттєву прогалину в їх управлінській освіті. Це, у свою чергу, вплинуло на якість і глибину управлінських процесів у всіх типах навчальних закладів. Серед напрямів у розвитку теорії управління освітою, які почали розвиватися як пріоритетні після 1991р., слід назвати управління якістю освіти, освітній моніторинг, інновації в освіті, освітні вимірювання, ІТ-технології в управлінні освітою, формування професійної компетентності керівників освіти тощо.

Суттєвим залишається відставання від розвинених країн світу щодо практичного формування і теоретичного підкріплення державно-громадської системи управління освітою, децентралізації управління освітою, підготовки керівних кадрів на засадах компетентнісного підходу тощо. В Україні до цього часу немає цілісної, теоретично обґрунтованої концепції управління освітою, що створює певний управлінський хаос як у теоретичних дослідженнях, так і в їх практичній реалізації в умовах глобалізації і мінливої ситуації в суспільстві. Більшість підходів щодо вдосконалення управління освітою, які висвітлені в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки, є декларативними і не мають комплексного характеру і ґрунтовного науково-теоретичного підкріплення.

Функціонування та розвиток закладів вищої освіти залежить від сукупності зовнішніх факторів прямого й опосередкованого впливу на ВНЗ. Передусім – це особливості соціально-економічного, політичного і культурного розвитку країни, зосереджені в системі освіти матеріально-фінансові, кадрові ресурси, культурний простір, в якому формуються особистість, тенденції розвитку освіти, рівень розвитку наук, система державного управління освітою, нормативно-правова база, що забезпечує функціонування ВНЗ. Вся ця сукупність постійно змінюваних зовнішніх умов під дією об'єктивно-суб'єктивних факторів трансформується.

На сучасному етапі до таких особливостей належать:

1. Зміна підходів при оцінюванні діяльності ВНЗ. Означає створення власної системи діагностики й оцінювання її діяльності, орієнтацію на оцінювання не лише за результатами навчання, вивчення рівня розвитку особистості дитини, оцінювання результатів діяльності окремих викладачів.

2. Демократизація управління. Передбачає створення належних умов для реалізації місії та мети закладу вищої освіти, пріоритетність вирішення питань макротехнології (цілісної системи роботи закладів вищої освіти і управління) над мікротехнологіями (методиками проведення педрад, нарад, аналізу окремих занять, написання наказів, складання графіків тощо).

3. Зміна кадрової ситуації в закладах вищої освіти. Виявляється у появі психологів, соціальних педагогів, заступників керівників вузів з експериментальної або науково-методичної роботи. Це вимагає вирішення нових управлінських завдань, виникнення нових управлінських відносин, зв'язків, створення сприятливого психологічного клімату в колективі, атмосфери творчого пошуку, взаємодопомоги, зацікавленості роботою.

4. Варіативність управління. Означає використання різноманітних моделей, систем, змісту управлінської діяльності, самостійне визначення спрямованості розвитку, коригування мети вузів, обрання варіантів навчального плану, моделювання позаурочної діяльності здобувачів освіти.

5. Зміна методів управління. Свідченням їх є перехід від прямого впливу на методи, пов'язані з ефективністю роботи закладів вищої освіти, до моделювання педагогічних систем, способів їх реалізації; від жорстко регламентованих вимог до розмаїття форм, змісту. Це передбачає вільний вибір технології планування та організації роботи відповідно до цілей та завдань колективу.

6. Зміна методологічних засад управління. На передній план висуваються системний підхід, моделювання цілісних педагогічних та управлінських структур, розробка технологій прискореного розвитку. Це стимулює використання діалогічних форм взаємодії, впровадження способів самоорганізації, децентралізації управління.

Головним у змісті управлінської діяльності стає вироблення цілісної системи діяльності закладів вищої освіти, яка б відповідала вимогам часу і створювала передумови для цілеспрямованого розвитку здобувачів освіти. Особливість управлінської діяльності

керівника закладу вищої освіти на сучасному етапі визначається сукупністю традиційних та появою нових керівних функцій. До традиційних функцій його управлінської діяльності належать прийняття рішення, організація їх втілення, коригування роботи, облік і контроль, які тепер залишаються основними.

Завдяки новим функціям оновлюється зміст навчання і виховання (впровадження державних стандартів освіти, концепції виховання, профілізації та індивідуалізації освітнього процесу, авторських навчальних програм, підручників, посібників, виховних систем), відбувається впровадження нових освітніх технологій (розвиваюче, модульне, диференційоване навчання, використання методів проектування і моделювання, життєтворчості особистості); удосконалюються форми й методи навчання і виховання (діалогові форми спілкування, лекційні, семінарські заняття, навчальні модулі тощо); трансформуються методи контролю знань і вмінь здобувачів освіти (запроваджуються індикатори розвитку, рейтингові системи оцінювання); модернізуються зміст, форми й методи управління закладами і установами освіти (підвищується значущість менеджерської функції управління інноваційним процесом, створюються багатоваріантні моделі управління); з'являються авторські моделі закладів освіти (ліцеї, гімназії, коледжі тощо).

Модернізований зміст діяльності керівника вимагає й оновлення форм управління. Пріоритетними стають дорадчо-адміністративні форми управління, які поділяють на: колегіальні (рішення ради вищого навчального закладу, педагогічної ради, зборів трудового колективу, наради при директорові, методичної ради, профспілкових зборів, ради засновників); колективні (резолуції чи рішення, студентської, батьківської ради, зборів творчих викладачів); індивідуальні (висновки, поради під час бесіди, спостереження, анкетування, інтерв'ювання).

Раціональне поєднання модернізованих і класичних функцій, форм і методів управлінської діяльності керівника вищого навчального закладу в сучасних умовах є запорукою ефективного формування творчого колективу викладачів та здобувачів освіти, демократизації та гуманізації навчально-виховного процесу, відкритості вищого навчального закладу як динамічно соціальної системи.

Отже, можна зробити такі висновки що сучасна освіта як соціально-педагогічна система покликана забезпечити досягнення

таких освітніх результатів, які б відповідали нагальним вимогам суспільства. А тому необхідно впроваджувати нові підходи до управління загальноосвітнього навчального закладу. Інноваційне управління в освіті – це сукупність прогнозів, рішень і дій щодо визначення й реалізації пріоритетних напрямів розвитку, що забезпечують досягнення місії та цілей закладів освіти.

Управління – складний багатогранний процес, основу якого складають: готовність розпочати процес, визначення повноважень та місії, визначення цілей та завдань, розроблення й впровадження плану дій та моніторинг виконання;

Успішна реалізація перерахованих дій-функцій, як показують теорія та практика, може забезпечити довгостроковий розвиток та покращити ефективність та продуктивність діяльності ЗНЗ.

У наш час управління навчальним закладом стає важливим фактором успішної адаптації й розвитку, а також нагальною потребою складати довгострокові плани на перспективу.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

РОЗВИТОК ЛЮДИНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА У СУСПІЛЬСТВІ ЗНАНЬ

Матеріали II Міжнародної науково-практичної
конференції
м. Київ, 21 травня 2019 р.

Відповідальний за випуск – В. В. Матусевич

Підписано до друку 15.05.2019.
Формат 60x84 1/16. Умов. друк. арк. 14,07.
Наклад 300 прим., Зам. 0205.

Віддруковано в ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи
та інформації» (УкрІНТЕІ), 03150, Київ, вул. Антоновича, 180
Тел. (044) 521-00-10

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців
серія ДК № 5332 від 12.04.2017 р.